

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal of Humanities and Social Sciences Review
Lampang Rajabhat University

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2567 VOL.12 NO.2 MAY - AUGUST 2024

ISSN 2985-2757 (PRINT)

ISSN 2985-2765 (ONLINE)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ.2567 Vol.12 No.2 May – August 2024

ISSN 2985-2757 (Print)

ISSN 2985-2765 (Online)

หน่วยงานรับผิดชอบ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.เสาวรีย์	บุญสา	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา	มูลมา	รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัคร	บุปผาจำเริญ	รองคณบดีฝ่ายวางแผนและบริการวิชาการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	มูลปินใจ	รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและสื่อสารองค์กร
ผู้ช่วยคณบดีทุกคน		

บรรณาธิการ/

ผู้ช่วยบรรณาธิการ/

พิสูจน์อักษร/กลั่นกรอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา	มูลมา
อาจารย์อัจฉรา	กวงไหม
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินันต์	รักธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวณีน	จันทะเดช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	มูลปินใจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตุลาภรณ์	แสนปรน
อาจารย์ ดร.ทัตพิชา	สกุลสืบ
อาจารย์ศจีรัตน์	วุฒิสงห์ชัย
อาจารย์นิรมล	ทะจะกัน
อาจารย์ ดร.อรทัย	สุขจีระ
Mr. John Ilines Gary	
Mr. Richard Lawrence Mann	

ออกแบบวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธงชัย	ปันสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริกร	อินคำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา	ทองสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลาลัย	อุปกิจ

เจ้าหน้าที่ประสานงาน/
ออกแบบจัดหน้า

นางสาวเจนจิรา

แก้วมณี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติกานต์	รักธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดนัย	ประเทืองบริบูรณ์
รองศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.นิรันดร์	ภักดี
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ	ใจมโน
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญพันธ์	พจนะลาวัณย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริกร	อินคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.Truong	Thi Hang
รองศาสตราจารย์พรสวรรค์	มณีทอง
รองศาสตราจารย์พฤษภา	เครือแสง
รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์	พรมแสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกวลิน	จันทะเดช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษทิพย์	ศิริชัยศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา	ใจมโน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนรินทร์ เมธีวุฒินันท์ ภาณุภัทรธนวัฒน์	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร	สิริสุคันธา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพร	หมุคำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	มูลปิ่นใจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษราคัม	อินทสุก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตกาญจ	ตั้งภากรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณตนนท์	เถียรประภากุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญาภาษ	สีทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศธร	คำใจหนัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาภรณ์	ทองแป้น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนีวรรณ	มาวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทัย	พานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศท์	เศรษฐกร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประวีณ์	แสงอรุณเฉลิมสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี	ยาดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เหนือขวัญ	บัวเพื่อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์	อุปสอด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ	อาทิตย์กวิน

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน(ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิ่งแก้ว	ทิศตั้ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขัตติยา	ขัติยวรา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา	ทองสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนม์ธันธ์	สุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยเนตร	ชนกคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพงษ์	คั่นธรส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนูพงษ์	ลมอ่อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทยา	สมสรวย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยัด	ช่วยงาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประชุม	บุญน้อม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปวีณา	งามประภาสม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชดาพร	หวลอารมณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชิด	ทวีกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราภรณ์	ภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรชัย	เต็งรัตนล้อม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริรัตน์	วาวแวว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญธิชา	รุ่งแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัมฤตา	สารธิวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาระดา	พุ่มไพศาลชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภาพรรณ	เนตรประดิษฐ์
อาจารย์ ดร.สุกัญญา	แซ่โก

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.เก่งกิจ กิติเรียงลาภ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนีมพานิช	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ประกิตนันทการ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์	บุตรอุดม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	วรรณกิตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์	ศรีสมถวิล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์	สายแสง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา	รุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา	มารี เคน	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์	วิวัฒน์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรณิษฐ์	ศรีจอมทอง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์กร	อนันตศานต์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.รติพร	ถึงฝั่ง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ	เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์	วงศ์ทองดี	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ	แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร	คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์	กังวล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน	สุเอียนทรเมธี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.อดิพร	เกิดเรือง	มหาวิทยาลัยชินวัตร
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์	โพธิ์ปิ่น	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์	เอี่ยมหน่อ	สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัท	จารุเมธีชน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ชนิษฐา	จิชนะกุล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์จินตนา	พุทธเมตตา	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ประกายศรี	ศรีรุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์พดุงศักดิ์	คชสำโรง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์สนิท	สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์โอฬาร	รัตนภักดี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัสสรณ์	ศรัทธาธนพัฒน์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ	ชยางคกุล	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล	กนกหงษ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญใจ	กิจชาลารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพงศ์	เรืองกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด	อินทจามรรักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์	เผือกสม	มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนศ	อัมสำราญ	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรศ	อัมโร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตี	ปัญญาอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลนภา	จุลสิทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาวิน	พรมใจสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์	อาณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ	เตชะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์	दानประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์	กำพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินิดา	จารย์อุปการะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณิดา	ถึงแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พศุทธิ์	ลาสุขะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ	ยะบุญธง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ	ธาราวุฒิ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยอดพล	เทพสิทธิธา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรखा	อรัญวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลาวัณย์	สังข์พันธานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิชัย	ปิยนนทศิลป์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	เจียพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ	บุรณะชาติ	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภา	อำนวยรัตน์	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรดา	กาลวิบูลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวภาคย์	กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัยา	สิทธิวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ	อินทนิเวศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาภากร	โพธิ์ดง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์	เกษมผลกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ	หาญวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลฉัตร	กล่อมอิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินดารัตน์	เดอ เวชาวเวอร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยณรงค์	อริยะประเสริฐ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์	สมิทธิธรรม	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดารารัตน์	คำเป็ง	มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพวรรณ	ธรรมสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภชัย	ตะวีชัย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สยมพร	กาสรสุวรรณ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.เกรียงไกร	เกิดศิริ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.กวรรณ	สังขกร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.ธัญญา	จันทร์ตรง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
อาจารย์ ดร.นริศา	ไพเจริญ	มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์	บุตรอุดม
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา	วรรณกิตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปารีชา	มารี เคน
รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์กร	อนันตคานต์
รองศาสตราจารย์โอฬาร	รัตนกัศิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล	กนกหงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ	ชยางค์กุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษทิพย์	ศิริชัยศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญใจ	กิจลารัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพงศ์	เรืองกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนรินทร์ เมธีวณิณันท์ ภาณุภัทรธนวัฒน์	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาวิน	พรมใจสา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพวรรณ	ธรรมสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์	อานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์	ปิยนนทศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรดา	กาลวิบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	เจียพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี	ยาดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัย	สิทธิวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์	อุปสอด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ	หาญวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัญจน์	แก้วกล้า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนูพงษ์	ลมอ่อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบูรณ์	ชีวปรีชา

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

119 หมู่ 9 ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

เบอร์โทรศัพท์ 054-316154

E-mail: hmjournal.lpru@gmail.com

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal of Humanities and Social Sciences Review Lampang Rajabhat University

กำหนดออกปีละ 3 ฉบับ

เดือน มกราคม - เมษายน

เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

เดือน กันยายน - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งยังส่งเสริมและสนับสนุนการค้นคว้า และวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในสาขาวิชาดังกล่าว โดยวารสารมีขอบเขตเนื้อหาทางวิชาการในสาขาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ปรัชญา สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ การพัฒนาชุมชน ดนตรี ศิลปะ ออกแบบประยุกต์ศิลป์ นิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และรัฐศาสตร์

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจเสนอบทความลงวารสาร

กองบรรณาธิการพิจารณาบทความ 3 ประเภท ดังนี้

1. บทความ (Article) แบ่งเป็น

1.1. บทความทางวิชาการ หมายถึง งานเขียนซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยู่ในกรอบเนื้อหาที่กำหนด ต้องมีการอ้างอิงตามหลักวิชาการ

1.2. บทความวิจัย หมายถึง การนำเสนอผลการวิจัยที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าตามหลักทางวิชาการวิจัย แต่ต้องนำมาปรับเพื่อนำเสนอในรูปแบบบทความที่ง่ายต่อการอ่านและทำความเข้าใจ

2. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หมายถึงบทความที่วิพากษ์ วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า ของหนังสือ หรือบทความโดยบทวิจารณ์หนังสือ จะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสือ ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ จำนวนหน้า ให้ชัดเจนด้วย

3. บทความปริทัศน์ (Review Article) หมายถึง งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (state of the art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้ามีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย

หลักเกณฑ์การนำเสนอบทความวิชาการหรือบทความงานวิจัยเพื่อพิจารณาตีพิมพ์

1. กองบรรณาธิการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาบทความ โดยจะทำการคัดเลือกตามเกณฑ์ ต่อไปนี้
 - 1.1) ใช้ภาษาอย่างเหมาะสม มีโครงสร้างของบทความที่ถูกต้องตามหลักการเขียน
 - 1.2) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม มีการอ้างอิงและสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่
 - 1.3) บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน
2. บทความที่ส่งมาให้พิจารณา จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาในวารสารใด
3. บทความวิจัยและบทความวิชาการ ต้องมีส่วนประกอบดังนี้
 - 3.1) ชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และชื่อผู้เขียนทุกคน
 - 3.2) บทคัดย่อภาษาไทยมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และบทคัดย่อภาษาอังกฤษมีความยาวไม่เกิน 300 คำ ต้องเป็นบทคัดย่อภาษาอังกฤษที่มีความถูกต้องตามหลักโครงสร้างและไวยากรณ์ของภาษาอังกฤษ
 - 3.3) คุณวุฒิสูงสุด ตำแหน่งการทำงาน และหน่วยงานที่สังกัดของผู้เขียนทุกคนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.4) คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 3.5) เนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ สมมติฐานในการวิจัย (ถ้ามี) แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ การทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) ระเบียบวิธีการวิจัย กรอบแนวความคิดการวิจัย ผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ
 - 3.6) เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ บทนำ วัตถุประสงค์ ส่วนอภิปราย ตัวบท บทสรุป และเอกสารอ้างอิง ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ
4. ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ ขนาด A4 พร้อมบันทึกไฟล์บทความที่อยู่ในรูปแบบ word processor (นามสกุล *.doc หรือ *.docx)
5. บทความวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ต้องประกอบด้วยชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ และจำนวนหน้าของหนังสือ โดยผู้ปริทัศน์สามารถเขียนด้วยความยาวไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ A4 พร้อมบันทึกไฟล์บทความที่อยู่ในรูปแบบ word processor (นามสกุล *.doc หรือ *.docx)
6. การอ้างอิง ให้ใช้รูปแบบ APA (7th edition) เป็นมาตรฐาน สามารถค้นหาวิธีการเขียนเอกสารอ้างอิง ที่ถูกต้องเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ APA <http://www.apastyle.org>
7. บรรณานุกรม เริ่มด้วยบรรณานุกรมภาษาไทย แล้วตามด้วยบรรณานุกรมภาษาอังกฤษและเรียงตามลำดับตัวอักษร
8. จัดส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <http://www.human.lpru.ac.th/husocojs/index.php/HUSOCReview> หรืออีเมล hmjournal.lpru@gmail.com

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. การอ้างอิงในเนื้อหา ให้ใช้การอ้างอิงระบบนามปี มีข้อกำหนดดังนี้

1.1 หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์)

1.2 หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์)

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีพิมพ์)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีพิมพ์)

3) กรณีผู้แต่ง 3-5 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1, ชื่อที่ 2, ชื่อที่ 3, ปีพิมพ์)

4) กรณีผู้แต่งมากกว่า 5 คน ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีพิมพ์) หรือ (last name of 1st author et al, publish year)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 7

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2567 Vol.12 No.2 May – August 2024

ISSN 2985-2757 (Print)

ISSN 2985-2765 (Online)

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่สองของปี พ.ศ. 2567 มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์และศิลป์ทางสังคม ภาษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการอ่านและประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตามศาสตร์จากหลากหลายสถาบัน โดยมีจำนวน 10 บทความ ซึ่งเป็นการนำเสนอในรูปแบบของบทความวิจัย จำนวน 10 บทความ ประกอบด้วย

1) การศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษา กรณีศึกษาการแปลสำนวนในนวนิยายเรื่อง “ปัสจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับภาษาจีน 2) ส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้าและความไว้วางใจที่ส่งผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี 3) การย้ายถิ่นและการต่อรองอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และเพศภาวะของหนุ่มสาวม้งในจังหวัดพิษณุโลก 4) การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเสริมพลังทักษะการสื่อสารสำหรับนักเรียน โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง 5) ส่วนประสมทางการตลาดและความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน 6) กลวิธีทางวรรณศิลป์และแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์สวย 7) การพัฒนารูปแบบงานทัศนศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 8) องค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินในสังคมไทย: กรณีศึกษาการกินในกรุงเทพมหานคร 9) ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายค่าประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21 และ 10) รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สูงในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ในนามของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ขอขอบคุณผู้ประพันธ์ทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกที่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์ของบทความ ขอขอบคุณทุกฝ่ายที่ได้สนับสนุนให้วารสารฉบับนี้สำเร็จตามเป้าหมาย รวมถึงสมาชิการสารและผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจและติดตามวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มาอย่างต่อเนื่อง และพบกันฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา มูลมา

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษา : บรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Journal of Humanities and Social Sciences Review

Lampang Rajabhat University

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2567 Vol.12 No.2 May – August 2024

ISSN 2985-2757 (Print)

ISSN 2985-2765 (Online)

สารบัญ

บทความวิจัย :	หน้า
การศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษา กรณีศึกษาการแปลสำนวน ในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับภาษาจีน Ma Jupeng, ขนิษฐา จิตชินะกุล และบุรินทร์ ศรีสมถวิล	1-18
ส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้าและความไว้วางใจที่ส่งผลต่อ ความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลัวโจว มณฑลกว่างซี Wang Yuwen, นภาพรณ เนตรประดิษฐ์	19-31
การย้ายถิ่นและการท่องเที่ยวอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และเพศภาวะของหนุ่มสาวม้งใน จังหวัดพิษณุโลก พิชญ์นรี มณีศรี, บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล	32-54
การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเลี้ยวปลูกตะกร้อสำหรับนักเรียน โรงเรียนกีฬาจังหวัด ลำปาง สมบุญ ปัญญาเย็น	55-66
ส่วนประสมทางการตลาดและความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน An Zishi, ธนกร สิริสุคันธา	67-79
กลวิธีทางวรรณศิลป์และแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบ ซีรีส์วาย ปรัชญา ทองเพ	80-100

การพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอหางฉัตร จังหวัด ลำปาง	101-117
ธงชัย ปันสุข, ศิริกร อินคำ, พรสวรรค์ มณีทอง, กมลฉัตร ศรีเจริญลาภ และสิทธิกร ทายงาม	
องค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินเจในสังคมไทย: กรณีศึกษาการกินเจใน กรุงเทพมหานคร	118-137
ยงเหมย จาว, ดวงกมล บางชวด และสื่บพงศ์ ช้างบุญชู	
ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายค่าประกันภัยหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21	138-152
มณีรัตน์ จันทร์หนั้ว	
รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ใน แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	153-167
พระไชยะพอน ศรีปัญญา, พูนชัย ยาวีราช, สุวดี อุปปินใจ และประเวศ เวชชะ	

การศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษาในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ”
ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน

The Uncrossable Otherness in Idioms: A Case Study of the Chinese
Translation of the Idioms in Seni Saowaphong's
Novel "Ghosts"

Ma Jupeng¹

ชนิษฐา จิตชินะกุล | Khanitta Jitchinakul²

บุรินทร์ ศรีสมถวิล | Burin Srisomthawin³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษาในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษา สามารถแยกประเภทออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การแปลคำที่ความหมายคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ 2) การเลือกใช้คำที่ขาดอรรถรสทางวรรณศิลป์ และอีกทั้งยังมีข้อผิดพลาดหลัก ๆ ในการแปลสำนวนไทยในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ฉบับแปลภาษาจีน คือการถ่ายทอดความหมายแฝงทางวัฒนธรรม ความถูกต้องของความหมาย และการแสดงออกทางภาษา ซึ่งบางสำนวนไทยยากที่จะหาสำนวนภาษาจีนที่ตรงกันในทุกมิติได้ งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเพียงแค่การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษา โดยกลวิธีและปัญหาอาจศึกษาอย่างไม่ลึกซึ้งมากนัก ดังนั้น ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเรื่องดังกล่าวให้ลึกซึ้งและรอบคอบในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการแปลวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน

คำสำคัญ: นวนิยายเรื่อง “ปีศาจ”, การก้าว “ไม่” ข้าม, สำนวนไทย, สำนวนจีน

1 นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/ Email: ma307351492@gmail.com

2 รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาภาษาไทย/ คณะมนุษยศาสตร์/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/ Email: Khanita_jit@utcc.ac.th

3 รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาจีน/ คณะมนุษยศาสตร์/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/ Email: b.srisomthawin@gmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ ma307351492@gmail.com/ เบอร์โทรศัพท์ 064-294-6287/ รับเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2567/ เผยแพร่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

Probing into the translation otherness of the idioms in “Ghosts”, a novel written by Seni Saowaphong, from Thai to Chinese is the purpose of this research. Through dissecting the languages in two versions, especially in expressions, the technique of translating idioms could be featured in two aspects: firstly, translating idioms that have different meanings from the originals; secondly, choosing new words that lack literary value. Consequently, it was found that in the Chinese version of this Thai novel, the main translation otherness in converting from Thai idioms were the retelling of cultural connotations, the correctness of the meaning and the accurate expression of language. This shows the difficulty of perfectly matching Thai idioms with Chinese idioms in expressions. In this study, the researchers only focused on the process of the uncrossable otherness, but its strategies and problems have not been deeply analyzed. Hence, if there is any further interest, it is advised to study this issue in depth and carefully to provide guidance and help for improving the quality of Thai-Chinese literary translation.

Keywords : Ghosts, Translation Deviation, Thai Idioms, Chinese Idioms

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อต้องการสะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคมในยุคสมัยต่าง ๆ วรรณกรรมไทยหลายเรื่องได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่ามีแนวคิดค่านิยมที่มีคุณค่าควรแก่การเรียนรู้ และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน จึงได้รับการตีพิมพ์ซ้ำหลายครั้ง ตลอดจนได้รับการเผยแพร่ไปสู่ประชาคมโลก

วรรณกรรมไทยหลายเรื่องได้รับการแปลไปเป็นภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาจีน ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 และวรรณกรรมไทยได้รับการตีพิมพ์เป็นภาษาจีนมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2518 หลังจากที่ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกครั้ง ทั้งนี้วรรณกรรมที่ได้รับการแปลเป็นภาษาจีนมีหลายประเภท เช่น วรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายรัก และวรรณกรรมเยาวชน (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2559: 94-95) หลังจากนั้นวรรณกรรมไทยก็ได้รับการแปลอย่างต่อเนื่อง ในช่วง ค.ศ. 1949 ถึง ค.ศ. 2016 วรรณกรรมไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาจีนมีจำนวน 234 เรื่อง รวมทั้งวรรณกรรมจีนก็ได้รับการแปลมาสู่ภาษาไทยเป็นจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมไทย-จีนได้รับความนิยมจากผู้อ่านเพิ่มขึ้นและทำให้ประชาชนทั้งสองประเทศได้รู้จักวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมผ่านวรรณกรรม (Liu, 2017: 26) ซึ่งหนึ่งในวรรณกรรมไทยที่ได้รับการแปลเป็นภาษาจีนนั้นคือ นวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ที่มีสำนวนแปลถึงสองสำนวน โดยมีสำนวนแปลของ สิว่เพียน (徐翮) อันเป็นนามปากกาของ หลินกวงฮุย (林光辉) เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งสำนวนแปลดังกล่าวได้ตีพิมพ์ที่ฮ่องกงโดยสำนักพิมพ์ Yimei Books (艺美图书出版社) เมื่อปี พ.ศ. 2503 และสำนวนแปลของเฉินเจียนหมิน (陈建民) และกัวเซวียนอิง (郭宣颖) เป็นชาวจีนที่ได้

แปลและตีพิมพ์ที่กรุงปักกิ่งโดยสำนักพิมพ์ Foreign Literature (外国文学出版社) เมื่อปี พ.ศ. 2522 ทั้งสองสำนวนแปลล้วนได้แปลชื่อเรื่องโดยการแปลตรงเป็นภาษาจีนว่า “魔鬼 (หมั่วกู่ยี่)” ทั้งนี้ นวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ถือได้ว่าเป็นผลงานประพันธ์อันสำคัญและทรงคุณค่าที่ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่ประชาคมจีนด้วยความตั้งใจนำเข้าและส่งออกคู่ขนานกันสองชั่ว (Liu, 2017: 52) จนได้รับการแปลซ้ำในช่วงระยะเวลา 22 ปี หลังจากที่สาธารณรัฐประชาชนจีนฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทย

นวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ประพันธ์โดยเสนีย์ เสาวพงศ์ อันเป็นนามปากกาของศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2496 เป็นงานที่ทรงอิทธิพลต่อความคิดของคนรุ่นหนุ่มสาวในช่วงยุคมืดของรัฐบาลเผด็จการเมื่อก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และยังทรงอิทธิพลเรื่อยมา จนได้รับการตีพิมพ์ซ้ำครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2563 รวมเป็นจำนวน 22 ครั้ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นอมตะนิยายของของสามัญชน จนทำให้ศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์ หรือ เสนีย์ เสาวพงศ์ ได้รับการเชิดชูเกียรติ รางวัลศรีบูรพาคนแรก ในปี พ.ศ. 2531 ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2533 และรางวัลนราธิป ประจำปี พ.ศ. 2541 (กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม, 12 กรกฎาคม 2566) นอกจากนี้ นวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ยังได้รับการดัดแปลงเป็นภาพยนตร์เรื่อง “สาย สีมานักสู้สามัญชน” ที่ถ่ายทำราวปี พ.ศ. 2522 และออกฉายเมื่อปี พ.ศ. 2524 อีกทั้งยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภาพยนตร์ของชาติ ประจำปี 2564 (กฤตนิย จงไกรจักร, 22 ตุลาคม 2021)

นวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ได้ประพันธ์ขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ต้องการสะท้อนภาพสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะแนวคิดของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ยกย่องความเสมอภาคทางชนชั้นและต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำทางสังคม เปรียบเสมือนปีศาจที่เคยหลอกหลอนคนรุ่นเก่า (หทัยวรรณ มณีวงศ์, 2022: 158-159) ซึ่งเป็นนวนิยายไทยสมัยใหม่ที่มีสิ่งต่อต้านจักรวรรดินิยมและต่อต้านศักดินาอย่างเข้มข้น ผู้ประพันธ์ได้เล่าถึงความขัดแย้งทางสังคมโดยผ่านเรื่องราวความรักที่คดเคี้ยวและสะเทือนใจของชายหนุ่มนายสายและหญิงสาวรัชนีคู่หนึ่ง และชื่นชมความกล้าหาญของคนไทยในการต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชและบูรณภาพแห่งดินแดน สะท้อนภาพชีวิต ในชนบทของไทยอย่างแท้จริง และในขณะเดียวกันก็เสียดสีชนชั้นศักดินาที่ตกต่ำลง (ธร ปิตติล, 19 มีนาคม 2018) ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาในการเล่าเรื่องและพรรณนาฉากและบรรยากาศได้อย่างมีศิลปะ รวมถึงการใช้สำนวนโวหารที่มีภาพความคิดในการเปรียบเทียบและสื่อความขึ้นเชิง สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนคติ หรือค่านิยมของสังคมในสมัยนั้นได้อย่างชัดเจน การใช้สำนวนในนวนิยายจึงทำให้ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศและตัวละครให้มีเสน่ห์เฉพาะตัว และช่วยเติมเต็มความหมายและความลึกซึ้งให้กับเรื่องราวได้ดี

สำนวนไทยนั้นถือว่าเป็นสมบัติทางภาษาของชาติ เป็นภูมิปัญญาจากปราชญ์สู่คนธรรมดา ซึ่งสะสมมายาวนานไม่รู้กี่ร้อยชั่วคน สำนวนมีชีวิต เกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนสิ่งธรรมดาในโลก แต่ที่พิเศษคือ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน ตราบเท่าที่ยังมีผู้ใช้อยู่ คนไทยก็มีสำนวนที่ยอดเยียมไม่น้อยไปกว่าชาติอื่น เรามีสิทธิที่จะภาคภูมิใจในตัวเองตลอดไป เพราะฉะนั้นสำนวนไทยเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อภาษาไทย ซึ่งนับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า (สมบัติ จำปาเงิน, 2540: คำนำ) ดังนั้น “สำนวนไทยจึงคล้ายกับการยกระดับของภาษาขึ้นมาจากภาษาธรรมดาเหมือนภาษาของชาติอื่น ๆ ที่มักจะมีภาษาเป็นสองระดับเสมอเช่นกัน” (ดนัย เมธิตานนท์, 2548: คำนำ) และการใช้สำนวนในวรรณกรรมนั้นจึงเป็นการเพิ่มเสน่ห์ทางภาษาให้แก่งานประพันธ์ ซึ่ง “เมื่อเสน่ห์ของภาษาปรากฏพร้อมกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวรรณกรรมจะสามารถ

ฉายภาพความคิดต่าง ๆ ให้เด่นชัดขึ้น อันเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความอภิมยให้แก่ผู้เสพวรรณกรรม หากผู้เสพวรรณกรรมฉบับภาษาปลายทางไม่สามารถสัมผัสถึงเสน่ห์ทางภาษาดังกล่าว ก็เปรียบกับการดูละครเวทีที่มีแต่บทพูดแห้ง ๆ แต่ไม่มีดนตรีที่ไพเราะเพราะพริ้งขับกล่อม” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล และหลูตัน, 2566: 28)

ดังนั้น ในการทำงานการแปลสำนวนจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งนั้น “การรักษาความเป็นสำนวนของภาษาต้นฉบับจึงเป็นหน้าที่ของผู้แปลที่มีอาจจะเลยไปได้” (วิสิฐศักดิ์ ผิวม่วง และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566: 43) ทั้งนี้ หลักการแปลสำนวนที่ควรยึดถือไว้คือ ผู้แปลจะต้องเน้นรักษาความแปลต่างทางวัฒนธรรมของภาษาไว้เป็นสำคัญ แต่หว่าคำแปลดังกล่าวทำให้ผู้รับสารไม่เข้าใจภาพความคิดหรือการเปรียบเทียบนั้นว่าสื่อความอย่างไร ก็ควรเน้นให้ผู้อ่านปลายทางเข้าใจเป็นหลักโดยใช้คำแปลที่แสดงภาพความคิดหรืออุปมาอุปไมยที่ผู้อ่านปลายทางเข้าใจได้ หากไม่สามารถถ่ายทอดมาเป็นภาพความคิดหรือภาพอุปมาอุปไมยในภาษาปลายทางได้จริง ๆ จึงเลือกที่จะแปลเป็นภาษาธรรมดา อย่างไรก็ตาม ระหว่างภาษาไทยและภาษาจีนนั้นจะมีสำนวนภาษาที่มีภาพความคิดเหมือนกันหรือคล้ายกันอยู่จำนวนไม่น้อย การรักษาสำนวนหรือโวหารภาพพจน์ในการถ่ายทอดกันระหว่างทั้งสองภาษาจึงมิใช่เรื่องยากมากนัก แต่ผู้แปลจะต้องระมัดระวังว่าบางสำนวนในภาษาไทยและภาษาจีนคล้ายกันมากแต่มีความแตกต่างในการใช้ (กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562: 135-137)

อนึ่ง การแปลสำนวนในวรรณกรรม ผู้แปลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจกับสำนวนทั้งสองภาษา โดยต้องทำความเข้าใจประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังของสำนวน (ภาวัญญา มัชฌิมดำรง และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566: 112) กรณีที่ผู้แปลก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นทางการแปลสำนวนภาษา มักจะเกิดจากการที่ผู้แปลไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยในมิติต่าง ๆ ที่ประกอบสร้างเป็นเนื้อหาที่ครบรสของวรรณกรรม โดยไม่สามารถถ่ายทอดภาพความคิดของสารที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อไปยังผู้อ่านภาษาปลายทางให้สอดคล้องกับต้นฉบับ ซึ่งรวมถึงบรรยากาศของฉาก เจตนารมณ์ในการสื่อสารของตัวละครในเรื่อง หรือบุคลิกภาพของตัวละคร รวมทั้ง อรรถรสและน้ำเสียงของภาษา ระดับของภาษา หรือความหมายของภาษา (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2559, 2562, 2563) โดยเฉพาะในกระบวนการแปลสำนวนไทยเป็นภาษาจีน ด้วยวัฒนธรรม ภาษาและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์แตกต่างกันไป จึงอาจเกิดความผิดพลาดได้ง่ายในการแปล ซึ่งข้อผิดพลาดเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อการเสพวรรณกรรมของผู้อ่านชาวจีน แต่ยังส่งผลต่อคุณภาพการแปลอีกด้วย โดยคำที่ว่า “ความเป็นอื่น” หมายถึง “ความเป็นตัวตนหรือบุคลิกภาพที่แตกต่างจากคนอื่น” หรือ “ลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างออกไป” ในบางกรณีก็อาจหมายถึง “คุณสมบัติหรือสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์” โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ โคลด เลวี - สเตราส์ (Claude Levi - Strauss) ที่เห็นว่าความคิดของมนุษย์มักคิดออกมาในลักษณะสองภาค หรือระบบทวิลักษณ์ เช่น ชายกับหญิง ขาวกับดำ ถูกกับผิด เป็นต้น การแบ่งแยกระหว่างเอกลักษณ์กับความแตกต่าง (Identity/Difference) หรือแบ่งแยก “ตัวเรา” กับ “คนอื่น” (Self/Other) การแบ่งลักษณะดังกล่าว โคลด เลวี - สเตราส์ เรียกว่า การแบ่งแยกสิ่งต่าง ๆ เป็นคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) เพื่อเชื่อมโยงมาสู่ผลการศึกษา การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษาในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน อีกทั้งยังเป็นการช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการสื่อออกมาอีกด้วย

จากการศึกษาการแปลสำนวนในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ฉบับแปลภาษาจีน พบว่ามีลักษณะการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นทางสำนวนภาษาจำนวน 27 สำนวนจากจำนวนทั้งหมด 50 สำนวน โดยสอดคล้องกับ ปรีชา ปัญญาภิโรภาส (2527) ที่ว่า เสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นนักเขียนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาที่ดีเด่น โดยเฉพาะสำนวนภาษา และสำนวนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” เป็นสำนวนภาษาที่ทำให้ผู้อ่านได้เห็น ลักษณะความเป็นผู้ดีและพฤติกรรมของตัวละครที่ผู้เขียนต้องการสื่อและสะท้อนให้เห็นถึงยุคสมัยที่มีการแบ่งชนชั้นในสังคมไทยอย่างชัดเจน ในบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือก 8 สำนวนเป็นตัวอย่งมาศึกษา วิเคราะห์ เช่น สำนวนที่ว่า “หมาหัวเน่า” ในบริบทที่ตัวละคร “พลอย” ใช้มาเปรียบเทียบสภาพความเป็นอยู่ ของตนเองที่ถูกคนในหมู่บ้านรังเกียจ แต่ผู้แปลได้แปลตรงตัวเป็น “癞头狗” ที่ถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “หมาตัวที่หัวมีลักษณะหยาบและไม่สม่ำเสมอ” ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวจีนทั่วไปไม่คุ้นเคยกันในวัฒนธรรมจีน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาต่อว่าการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในการแปลสำนวนมีลักษณะอย่างไรบ้าง รวมถึงศึกษาสาเหตุที่ทำให้ผู้แปลไม่สามารถก้าวข้ามอุปสรรคดังกล่าว

อนึ่ง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบงานวิจัยของหทัยวรรณ มณีวงศ์ (2565) วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏใน นวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์” และ He,L. (2016) วิจัย เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายไทยเพื่อชีวิตเรื่อง ‘แลไปข้างหน้า’ กับ ‘ปีศาจ’” ซึ่งยังไม่พบงานวิจัยที่ ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นความคลาดเคลื่อนในการแปลสำนวนที่ปรากฏในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่ น่าสนใจศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยอื่น ๆ เพื่อศึกษาหาแนวทางการแปลสำนวนไทยเป็นภาษาจีน เพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการทำงานแปลวรรณกรรมในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษาในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน

1.3 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะการแปลสำนวนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ฉบับแปลภาษาจีนที่แปล โดยเฉินเจี้ยนหมิน (陈健民) และกัวเซี่ยนอิง (郭宣颖) ที่ตีพิมพ์ โดยสำนักพิมพ์ Foreign Literature (外国文学出版社) เมื่อปี พ.ศ. 2522 โดยเทียบกับต้นฉบับภาษาไทยที่ประพันธ์โดยเสนีย์ เสาวพงศ์ และ ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มิตรนรา เมื่อปี พ.ศ. 2514

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่มีความหมายไม่ตรงตัว โดยมีถ้อยคำตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษา หมายถึง กระบวนการในการแปลภาษาที่ต้องการ ปรับเปลี่ยนหรือปรับการแปลของสำนวนภาษาเพื่อให้สอดคล้องหรือเข้าใจได้ในภาษาปลายทาง โดยที่ไม่สูญเสีย ความหมายหรือลักษณะเฉพาะของสำนวนนั้น ๆ ในเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษาในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทนวนิยาย (Textual Analysis) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษานวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ทั้งต้นฉบับภาษาไทยและฉบับแปลภาษาจีน
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมสำนวนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” จากต้นฉบับภาษาไทยและคำแปลภาษาจีนจากฉบับแปลภาษาจีน โดยจัดทำเป็นตารางเปรียบเทียบสองภาษา

3.2 จัดแบ่งหมวดหมู่รูปแบบการแปลคลาดเคลื่อนที่ปรากฏในฉบับแปลภาษาจีน

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะการแปลคลาดเคลื่อนที่ปรากฏในฉบับแปลภาษาจีนตามแนวคิด ทฤษฎีการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาของ บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559, 2562, 2563)

4.2 ทดลองแปลและนำเสนอสำนวนแปลที่เหมาะสม

5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน พบว่ารูปแบบของการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษา สามารถแยกประเภทออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การแปลความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย 2) การเลือกใช้คำแปลที่ขาดอรรถรสทางวรรณศิลป์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การแปลความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย

จากการศึกษาพบว่า ผู้แปลมักใช้กลวิธีการแปลตรงตัวในการถ่ายทอดสำนวนไทยเป็นภาษาจีน ทำให้ความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ ส่งผลทำให้ผู้อ่านชาวจีนไม่สามารถเข้าใจความหมายหรือเจตนาของผู้ประพันธ์ที่จะสื่อได้เหมือนผู้อ่านชาวไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (1)

ต้นฉบับภาษาไทย

“พรุ่งนี้ไม่มาทำงานนะจะลงไปบ้านสักสองอาทิตย์” สายบอก “เวลานี้ก็ไม่มีคดีอะไรค้างที่ศาล”

“ไปเรื่องนั้นนะหรือ”

สายพยักหน้า

“เสียเวลาเปล่า ๆ ” เชิดโคลงหัว นิ้วที่เหลืองด้วยนิโคตินของเขาเคาะอยู่บนโต๊ะ ไม่ได้ความอะไรหรอกที่จะไปพูดกับชาวนาเหล่านั้น จะไปรีดเลือดอะไรกับปู (เสียนี่ เสาวพงศ์, 2514: 119)

ฉบับแปลภาษาจีน

“明天我不来办公室来了，我要到老家去两个星期。”赛对辙说，“现在反正法庭里我也没有什么未完结的案件。”

“为了那件事情去吗？”

赛点头称是。

“白浪费时间。”辙把头摇了一摇，他用那被香烟熏黄了的手指在桌上敲打着说，“去跟那些农民谈等于白费，在螃蟹身上是榨不出血来的。” (Chen & Guo, 1979: 84)

จากบทสนทนาในบริบทข้างต้น สายกำลังสนทนากับเชิดว่าจะไปสอบถามสาเหตุที่ชาวนาไม่ยอมคืนเงินก่อนฟ้องคดี เชิดจึงคิดว่าเป็นการเสียเวลา ไม่ว่าจะพูดคุยด้วยวิธีการอย่างไร พวกชาวนาก็ไม่มีอะไรจะให้อยู่แล้ว เพราะความยากจนของชาวนา จึงประชดประชันว่า “จะไป ‘รีดเลือดอะไรกับปู’” ซึ่งมีสำนวนโครงเดิมคือ “รีดเลือดกับปู” สื่อความหมายถึง เคี้ยวเหี้ยหรือบีบบังคับเอาจากผู้ที่ไม่มีจะให้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1004) โดยมีภาพความคิดเปรียบเทียบการบังคับเอาจากชาวนายากจนขึ้นแค้นเป็นความพยายามรีดเลือดกับปูที่มีเลือดเป็นสีใส ๆ ไม่มีวันที่จะดำเนินการได้สำเร็จ

จากฉบับแปลภาษาจีน ผู้แปลใช้กลวิธีการโดยการอธิบายความหมายตามตัวอักษร ได้เป็น “螃蟹身上是榨不出血来的” ที่ถอดความเป็นภาษาไทยโดยแปลตรงตามตัวอักษรได้ว่า “ไม่สามารถรีดเลือดออกมาจากตัวปูได้หรอก” ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแปลแบบรักษาความแปลกต่างทางวัฒนธรรม แต่การใช้คำว่า “榨” แทนที่คำว่า “รีด” ในที่นี้ ตามความเคยชินในการใช้ภาษาของชาวจีน จะสื่อความหมายถึง “榨取” ที่หมายถึง การขูดรีดแสวงหาผลประโยชน์โดยการเอาเปรียบผู้อื่นด้วยการกระทำที่โหดเหี้ยม (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 1642) ซึ่งสื่อความเชิงลบในขณะที่คำว่า “รีด” ในสำนวนไทยดังกล่าวสื่อเน้นเชิงกลาง ๆ ทั้งนี้ จะสื่อสารทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเชิดนั้นเห็นชอบด้วยว่าการบังคับให้ชาวนาคืนเงินนั้นเป็นการขูดรีดชาวนา โดยมีนัยสื่อความเห็นใจชาวนาอยู่เบื้องหลังตัวภาษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของเชิดในเรื่องที่เป็นคนดูหมิ่นชาวนาและเป็นผู้เห็นแก่ผลประโยชน์เป็นสำคัญ จึงอาจกล่าวได้ว่า สำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวสื่อความไม่สอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย ตลอดจนทำให้ภาพความคิดคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทยทั้งภาพความคิดในการสร้างบุคลิกภาพของตัวละครและภาพความคิดของ “เชิด” ในบริบทดังกล่าว และภาพความคิดของสำนวนต้นฉบับภาษาไทยอีกด้วย

ทั้งนี้ เพื่อรักษาความเป็นสำนวนให้เท่าเทียมกันทางระดับของภาษา ในขณะที่สื่อความและภาพความคิดให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยแปลเป็นสำนวนภาษาจีน “徒劳无功” หมายถึง 白费力气, 毫无成效 (ความพยายามที่สูญเปล่าและไม่มีผลลัพธ์) (Sun, 2009: 1111)

อนึ่ง คำพ้องท่ายกับสำนวนล้วนเป็นมรดกของภาษาจีน คำพ้องท่าย ก็คือคำคม หรือสำนวน สุภาษิต ที่มีสองสำนวนพูดต่อกัน แต่เวลาพูดจะพูดเฉพาะประโยคแรก ละประโยคที่สองไว้ในฐานที่เข้าใจ ชาวจีนถือว่าคำพ้องท่ายเป็นศิลปะทางภาษาที่งดงาม มีชีวิตชีวา คมคายลึกซึ้ง ใช้ในทางว่ากล่าว แต่สื่อไปในทางที่ผู้พูดมีมารยาท ในการกล่าวตำหนิ โดยมักแฝงด้วยอารมณ์ขัน หรือพูดเป็นนัย ซึ่งผู้ถูกว่ากล่าวก็รับได้ จึงไม่เกิดปัญหา (สุภาณี ปิยพสุนทรา, 2551: คำนำ)

ทั้งนี้ เพื่อรักษาระดับภาษาระหว่างต้นฉบับกับฉบับแปลให้เท่าเทียมกัน ในขณะที่สื่อความและภาพความคิดให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยแปลเป็นคำพ้องคำไทยภาษาจีน “公鸡下蛋——没指望” มีความหมายตรงตามตัวอักษรหมายถึง ไก่ตัวผู้ออกไข่---ไม่มีความหวัง สามารถสื่อถึงนิสัยของ "เซ็ด" ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นนิสัยที่เห็นแก่ผลประโยชน์เป็นสำคัญ คิดจะให้ชวานาคืนเงินเหมือนไก่ตัวผู้ออกไข่ เป็นเรื่องที่ไม่มีความหวัง

สำนวนแปลของผู้วิจัย (1.1)

“明天我不来办公室了，我要回老家去两个星期。”赛对辙说，“现在反正法庭里我也没有什么未完结的案件。”

“为了那件事情去吗？”

赛点头称是。

“白浪费时间。”辙把头摇了一摇，他用那被香烟熏黄了的手指在桌上敲打着说，

“去跟那些农民谈等于白费，徒劳无功。” (Chen & Guo, 1979: 84)

สำนวนแปลของผู้วิจัย (1.2)

“明天我不来办公室了，我要回老家去两个星期。”赛对辙说，“现在反正法庭里我也没有什么未完结的案件。”

“为了那件事情去吗？”

赛点头称是。

“白浪费时间。”辙把头摇了一摇，他用那被香烟熏黄了的手指在桌上敲打着说，

“去跟那些农民谈等于期盼公鸡下蛋。” (Chen & Guo, 1979: 84)

ตัวอย่างที่ (2)

ฉบับภาษาไทย

“ยายเล็กไม่ใช่เด็กโง่ดอกคะ บางทีแกอาจจะยังเป็นเด็กไปหน่อยที่รู้ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของคน คงถูกเขาพะเน้าพะนอเอาใจนั่นแหละถึงได้พอกพอกใจ ก็ผู้ชายอย่างนี้นี่น้ำ ปลิ้นปล้อนตลบตลกลงเป็นที่หนึ่งละ” คุณหญิงแก้ตัวให้กับลูกสาว

“แต่นั่นแหละ เด็กของเรามันไม่รักดี ที่คนดี ๆ มันไม่ชอบ มันเห็นกงจักรเป็นดอกบัว วันหนึ่งน้ำตาจะต้องเซ็ดหัวเขา” เจ้าคุณทั้งตัวลงนั่งบนเก้าอี้ฉวม หลับตาอย่างอ่อนใจ (เสนีย์ เสาวพงศ์, 2514: 305)

ฉบับภาษาจีน

“三姑娘并不是一个愚蠢的孩子，有时候可能是因为她孩子气重一些，还不能够识破别人的诡计，只要别人对她献献殷勤，她就心满意足了。这种男人就是善于吹牛和骗人。”

“夫人替女儿辩护道。”

“就因为这个原因，我们的女儿不会挑选好人。好好的人她不喜欢，把车轮当作莲花，总有一天她要以泪洗面，自讨苦吃的。” (Chen & Guo, 1979: 209)

จากบริบทข้างต้นสรุปได้ว่า สายมาหารัชนีที่บ้าน พ่อแม่รัชนีเห็นสองคนนี้นั่งคุยอยู่ รู้สึกว่าสายจะทำให้บ้านวุ่นวาย เพราะพ่อรัชนีเป็นคนที่มีความคิดเก่าแก่ เขาไม่ยอมให้ลูกสาวไปพบกับชวานาอย่างสาย ก็คิดว่าถ้าจะทำอย่างนั้นต่อไป รัชนีจะได้บาดเจ็บจากสายในวันหลัง เพราะเห็นว่าลูกสาว“เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” ซึ่งหมายถึงเห็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง, เห็นผิดเป็นชอบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1343) ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงน้ำเสียงและอารมณ์ของพ่อรัชนีอย่างชัดเจน

ในฉบับแปลภาษาจีน ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยการอธิบายความหมายตามตัวอักษรเป็นวลี “把车轮当作莲花” คำว่า “车轮” แปลว่า 车轱辘(ล้อรถ) “当做” แปลว่า 认为; 作为; 看成 (คิดว่า; ถือว่าเป็น; มองเห็นเป็น) “莲花” แปลว่า 莲的花(ดอกไม้ของบัว)(Institute of Linguistics, CASS, 2016: 156, 262, 809) ทั้งวลีหมายถึง ถือล้อรถเป็นดอกบัว ซึ่งผู้อ่านจะไม่สามารถเข้าใจทั้งความหมายที่ต้องการสื่อของสำนวนได้

ดังนั้น จากการพิจารณา ผู้วิจัยแนะนำแปลเป็นสำนวนจีน “黑白不分” คำว่า “黑白” หมายถึง สีดำและสีขาว ทั้งสำนวนหมายถึง 分辨不出正确与错误 (แยกความถูกต้องกับความผิดพลาดไม่ออก) (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 531) โดยทั่วไป “黑白不分” จะใช้ในสถานการณ์การเถียงการทะเลาะวิวาทกัน เพราะฉะนั้นการใช้สำนวนนี้สอดคล้องกับบริบทที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ และความหมายก็เหมือนกับต้นฉบับอีกด้วย

อนึ่ง สำนวนจีน “玉石不分” ก็มีนัยสื่อและวิธีการใช้เหมือนกับสำนวนจีน “黑白不分” ซึ่งหมายถึง 好坏难以区分 (แยกความถูกต้องกับความผิดพลาดไม่ออก) (Shi, 1997: 1196) ดังนั้น ทั้งสองสำนวนจีนสามารถสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของพ่อร์ชนีได้เป็นอย่างดี

สำนวนแปลของผู้วิจัย (2.1)

“三姑娘并不是一个愚蠢的孩子，有时候可能是因为她孩子气重一些，还不能够识破别人的诡计，只要别人对她献献殷勤，她就心满意足了。这种男人就是善于吹牛和骗人。” 夫人替女儿辩护道。

“就因为这个原因，我们的女儿不会挑选好人。好好的人她不喜欢，黑白不分，总有一天她要以泪洗面，自讨苦吃的。” (Chen & Guo, 1979: 209)

สำนวนแปลของผู้วิจัย (2.2)

“三姑娘并不是一个愚蠢的孩子，有时候可能是因为她孩子气重一些，还不能够识破别人的诡计，只要别人对她献献殷勤，她就心满意足了。这种男人就是善于吹牛和骗人。” 夫人替女儿辩护道。

“就因为这个原因，我们的女儿不会挑选好人。好好的人她不喜欢，玉石不分，总有一天她要以泪洗面，自讨苦吃的。” (Chen & Guo, 1979: 209)

ตัวอย่างที่ (3)

ฉบับภาษาไทย

“ขายข้าวได้แล้ว คงมีเงินส่งดอกเบี้ย้ม้งสักปีหนึ่ง” ลุงมีพูดต่อไป “ไฉ่จะส่งต้นกับดอกทั้งหมดทีเดียวนั้นฉันก็จนปัญญาจริง ๆ ถ้านาพอทำได้อย่างปีนี้ ราคาข้าวไม่ตกลง ข้าวของไม่แพงขึ้น และไม่มี ความเจ็บความไข้บางที่อีกสักสี่ห้าปีคงจะได้ไถ่จ่านองหрок”

“จะกรอบเป็นข้าวเกรียบแล้วพ่อคุณ” ป้าเอมพูดแทรกขึ้นมาจากในครัว “วัวควายก็ขายไปจนหมด เหลือแต่นาเท่ากระเบาะมือกับตัวเท่านั้นแหละ” (เสนีย์ เสาวพงศ์, 2514: 136)

ฉบับภาษาจีน

“把谷子卖了以后，大概可以还他一年的利息。” 眯伯伯继续说道，“要我连本带利一次还清，我的确没有办法。如果都象今年这样的好收成，粟价也不下跌，东西不涨价，也不生个病什么的，那么再有个四、五年，也就可能把地赎回来了。”

“唉！先生，我们都快成为焦脆的‘考格列’了。英大娘的声音从厨房里传了进来，“牛都卖光了，只剩下一小块的土地。” (Chen & Guo, 1979: 95)

จากบริบทดังกล่าว สายได้สนทนากับชาวนาเพื่อสอบถามสาเหตุที่ไม่คืนเงินใช้หนี้ เหล่าชาวนาจึงให้เหตุผลโดยเปรียบสถานการณ์ทางการเงินที่ยากจนว่า “กรอบเป็นข้าวเกรียบ” ซึ่งเป็นสำนวนที่หมายถึง จนมาก ไม่มีเงินเลย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552: 3) ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพความยากจนของพวกชาวบ้านได้อย่างชัดเจน และเพิ่มสีสันให้กับเนื้อเรื่องอีกด้วย

ในฉบับแปลภาษาจีน ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวพร้อมทับศัพท์แปลเป็น “焦脆的‘考格列’” โดยทับศัพท์ “ข้าวเกรียบ” เป็น “考格列 (เข้าเกอเลี่ย)” ซึ่งไม่มีในวัฒนธรรมจีนแต่อย่างใด อีกทั้งผู้แปลไม่ได้ทำอธิบายไว้ ยิ่งทำให้ผู้อ่านชาวจีนไม่สามารถเข้าใจภาพความคิดที่ต้องการสื่อของการใช้สำนวนในบทสนทนาดังกล่าวได้โดยสิ้นเชิง

ทั้งนี้ เพื่อรักษาความเป็นสำนวนและภาพความคิดให้ได้เท่าเทียมและสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย ผู้วิจัยจึงนำเสนอแปลโดยใช้กลวิธีการแปลโดยใช้สำนวนจีนแทนที่ แปลเป็นสำนวนจีน “家徒四壁” หมายถึง 家里只有四面墙。形容家里非常贫穷，一无所有 (ในบ้านมีผนังเพียงสี่ด้าน อธิบายถึงครอบครัวที่ยากจนมากและไม่มีอะไรเลย) (Sun, 2009: 494) โดยสื่อความและภาพความยากจนสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย ดังบทแปลต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (3)

“把谷子卖了以后，大概可以还他一年的利息。”眯伯伯继续说道，“要我连本带利一次还清，我的确没有办法。如果都象今年这样的好收成，粟价也不下跌，东西不涨价，也不生个病什么的，那么再有个四、五年，也就可能把地赎回来了。”

“唉！先生，我们都快家徒四壁了。英大娘的声音从厨房里传了进来，“牛都卖光了，只剩下一小块的土地。” (Chen & Guo, 1979: 95)

ตัวอย่างที่ (4)

ฉบับภาษาไทย

เขาคิดบัญชีของเขาทุกบาททุกสตางค์ พี่ก็ไม่ได้ว่าเงินของเขา ๆ หามาได้ เขาก็มีสิทธิใช้มันอย่างไรก็ได้ แต่เรื่องการมีเมียมากของเขานั้นลีเลือนทน พี่ก็ได้พยายามทน เพราะคิดว่าผู้ชายเขากินน้ำพริกถ้วยเดียวไม่ได้ แต่ขออย่างเดียวย่าให้อับอายขายหน้าซึ่งพี่ทนไม่ได้ (เสนีย์ เสาวพงศ์, 2514: 55)

ฉบับภาษาจีน

他的每一铢，每一个士丁都算得清清楚楚。你看，这就是我这个做妻子的处境。当然，钱是他赚来的，他想怎么花就怎么花，这一切全都由他，只是他找了好多小老婆这件事我实在受不了。我也曾努力克制过自己，因为我想一个男人只喝一杯辣椒水是不会满足的，我唯一的要求只是不要让我过分丢人。 (Chen & Guo, 1979: 40)

จากบริบทข้างต้น เนื่องด้วยสามีของตู่ฉินเป็นผู้ชายมีพฤติกรรมคบผู้หญิงหลายคน จนตู่ฉินต้องยอมและปลอบใจตนเองด้วยเหตุผลว่า ผู้ชายจะไม่ “กินน้ำพริกถ้วยเดียว” ซึ่งเป็นสำนวนที่หมายถึง อยู่กับเมียคนเดียว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 129) และผู้เขียนเพิ่มคำ “ไม่ได้” อยู่ท้ายประโยค โดยนำการกินน้ำพริกหลายถ้วยเพื่อ

ความหลากหลายทางรสชาติ มาเปรียบเทียบกับ การค้นหาผู้หญิงหลายคนของผู้ชาย ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่สื่อภาพให้ผู้อ่านชาวไทยเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ในขณะที่เพิ่มอรรถรสในการเสพวรรณกรรมสำหรับผู้อ่านอีกด้วย

ในฉบับแปลภาษาจีน ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวแปลเป็นวลี “只喝一杯辣椒水” หมายถึง ตีมน้ำพริกแก้วเดียว นอกจากทำให้ความเป็นสำนวนที่มีเป็นภาษาที่สื่อความขันเชิงในต้นฉบับภาษาไทยสูญหายไป แล้ว ยังอาจทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาจีนไม่สามารถเข้าใจความหมายของสำนวนภาษาแปลดังกล่าวได้ทันที ตลอดจนอาจทำให้ภาพความคิดของต้นฉบับภาษาไทยคลาดเคลื่อน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอแปลโดยใช้สำนวนจีนแทนที่ โดยแปลเป็น “忠贞不渝” หมายถึง ซื่อสัตย์และไม่เปลี่ยนใจ ส่วนใหญ่หมายถึงการไม่เปลี่ยนแปลงการแสวงหาของตน (忠诚而坚定不移, 多指不改变自己的追求) (Sun, 2009: 1526) ซึ่งสื่อความหมายสอดคล้องกับสำนวนไทยดังกล่าว ทำให้ผู้อ่านชาวจีนอ่านแล้วเข้าใจความหมายได้ทันที

อนึ่ง ยังสามารถแปลเป็นสำนวนจีน “一心一意” ได้ หมายถึง心思专一, 没有其他念头 (จิตใจเดียวกันและไม่มีความคิดอื่น) (He, 2004: 874) ความหมายของสำนวนนี้ขึ้นอยู่กับบริบท ถ้าใช้ในบรรยายถึงความรัก จะหมายถึงความซื่อสัตย์และไม่เปลี่ยนใจต่อคู่รัก ดังนั้นจึงสอดคล้องกับภาพความคิดต้นฉบับภาษาไทยและทำให้ผู้อ่านชาวจีนรู้ได้ทันทีว่า สามิของตรุณีเป็นคนนิสัยแบบไหน

สำนวนแปลของผู้วิจัย (4.1)

他的每一铢, 每一个士丁都算得清清楚楚。你看, 这就是我这个做妻子的处境。当然, 钱是他赚来的, 他想怎么花就怎么花, 这一切全都由他, 只是他找了好多小老婆这件事我实在受不了。我也曾努力克制过自己, 因为我想一个男人是不可能忠贞不渝的, 我唯一的要求只是不要让我过分丢人。(Chen & Guo, 1979: 40)

สำนวนแปลของผู้วิจัย (4.2)

他的每一铢, 每一个士丁都算得清清楚楚。你看, 这就是我这个做妻子的处境。当然, 钱是他赚来的, 他想怎么花就怎么花, 这一切全都由他, 只是他找了好多小老婆这件事我实在受不了。我也曾努力克制过自己, 因为我想一个男人是不可能一心一意的对一个女人, 我唯一的要求只是不要让我过分丢人。(Chen & Guo, 1979: 40)

ตัวอย่างที่ (5)

ฉบับภาษาไทย

“ฉันนะพลอยเป็นหมาหัวเน่าไปด้วยแล้วละ ไม่มีใครเขาพูดด้วยใครเห็นเขาก็เมินหน้า วันนี้ไปตลาดป่าเค็ลล์แก้วเอาต่อหน้าว่า “แม่คุณแม่ทุนหัว หมดทางหากินแล้วรี ถึงต้องให้ผมไปทำงานกับทหารญี่ปุ่น” (เสนีย์ เสาวพงศ์, 2514: 156)

ฉบับภาษาจีน

“我也跟着你变成一条癞头狗了。没有人愿意跟我讲话, 谁看见我就扭过头去不理我。今天去上市, 克仁姊当着面对我说, 你是怎么搞的? 没路子可走了吗, 你怎么让丈夫去给日本鬼子做工? !” (Chen & Guo, 1979: 108)

จากบริบทข้างต้น เนื่องจากชาวบ้านรังเกียจทหารญี่ปุ่น จึงรังเกียจอ้วนและพลอยรังเกียจเมียของอ้วนไปด้วย เพราะอ้วนได้ไปทำงานที่ค่ายทหารญี่ปุ่น ทั้งสองจึงกลายเป็น “หมาหัวเน่า” ของหมู่บ้าน ซึ่ง “หมาหัวเน่า” เป็นสำนวนที่หมายถึง คนซึ่งเป็นที่รังเกียจของคนอื่นจนไม่สามารถเข้ากับใครได้ คนที่ไม่มีใครรักหรือคบหา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1300) โดยเปรียบเทียบคนที่เป็นที่รังเกียจของสังคมเป็นหมาหัวเน่า ซึ่งสื่อภาพให้ผู้อ่านเห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ในหมู่บ้านของอ้วนและเมียของอ้วนได้อย่างมีอรรถรส อนึ่ง ในสมัยโบราณ ภาพลักษณ์ของตัวหมาเป็นเชิงลบ และมักใช้สุนัขเป็นอุปมาอุปไมยถึงเหตุการณ์เลวร้าย การใช้หมาในที่นี้เพื่ออุปมา กับคนที่ทำงานให้กับทหารญี่ปุ่นสามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความเกลียดชังของผู้เขียนได้อย่างลึกซึ้ง

ในฉบับแปลภาษาจีน ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลตรงตัวแปลเป็น “癞头狗” โดยมีคำว่า “癞” หมายถึง 外表粗糙不平 (มีลักษณะหยาบและไม่สม่ำเสมอ) (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 774) คำแปลดังกล่าวจึงอาจอธิบายความหมายได้ว่าหมายถึงหัวหมาที่มีหัวลักษณะหยาบและไม่สม่ำเสมอ ซึ่งสื่อความไม่สอดคล้องกับสำนวนต้นฉบับภาษาไทย ทำให้ภาพความคิดของต้นฉบับคลาดเคลื่อนไปทั้งส่วนของตัวสำนวน และเจตนารมณ์การสื่อสารของผู้พูดในเรื่องอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นคำที่ชาวจีนทั่วไปไม่คุ้นเคยกัน และไม่มีการเปรียบเทียบบ้างกล่าวในวัฒนธรรมจีน ตลอดจนส่งผลทำให้ผู้อ่านชาวจีนเกิดความฉงนสนเท่ห์กับบริบทดังกล่าวอย่างยิ่ง

ทั้งนี้ เพื่อคงรักษาความเป็นสำนวนของภาษาต้นฉบับ ในขณะที่คำนึงถึงชื่อในการทำความเข้าใจของผู้อ่าน ฉบับภาษาจีน ผู้วิจัยจึงนำเสนอแปลโดยใช้สำนวนจีนแทนที่เพื่อความกลมกลืนของเนื้อความ แปลเป็น “过街老鼠” ซึ่งมักมีคำพ้องคำคือ “人人喊打” (ตะโกนร้องให้ตีกันทุกคน) โดยใช้สื่อนัยหมายถึง 人人痛恨, 人人讨厌的人。(บุคคลที่ทุกคนรังเกียจและเกลียดชัง) (Sun, 2009: 402) ส่วนใหญ่สำนวนจีนที่เกี่ยวกับหนูมีความหมายที่ดูถูกเหยียดหยาม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะรูปร่างที่เล็กของหนูและการเคลื่อนไหวที่รวดเร็วและมีไหวพริบ อีกอย่างก็มาจากพฤติกรรมการขโมยของหนูด้วย เนื่องจากลักษณะเฉพาะของหนูเหล่านี้ ผู้คนจึงมักใช้หนูเพื่อบรรยายถึงคนที่น่าเกลียดและเจ้าเล่ห์ รวมถึงพฤติกรรมการขโมยของพวกเขา (Lee, 2013: 19) ดังนั้น สำนวนจีน “过街老鼠” ดังกล่าวจึงสื่อความสอดคล้องกับสำนวนต้นฉบับภาษาไทย และมีภาพความคิดในการนำเสนอตีความเปรียบเทียบกับคนที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมเหมือนกัน ดังบทแปลต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (5)

“我也跟着你变成一只过街老鼠了。没有人愿意跟我讲话, 谁看见我就扭过头去不理我。今天去上市, 克仁婶当着面对我说, 你是怎么搞的? 没路子可走了吗, 你怎么让丈夫去给日本鬼子做工? !” (Chen & Guo, 1979: 108)

ตัวอย่างที่ (6)

ฉบับภาษาไทย

เหมือนอย่างที่ได้เคยคัดค้านพี่สาวของรัชนีสำเร็จมาแล้ว และด้วยเหตุนี้พี่ของรัชนีจึงจบแต่เพียงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วต้องมานั่งเฝ้าแขนอ่อนอยู่ใกล้ ๆ คุณย่าตลอดเวลาอันว่างเปล่าอยู่หลายปี คอยอยู่จนมีชั้นหมากมา จึงเปลี่ยนจากกรงขังของคุณย่าไปอยู่ในกรงขังอื่นอีกต่อไป (เสนีย์ เสาวพงศ์, 2514: 4)

ฉบับภาษาจีน

她的反对曾经对叻差妮的姐姐起过作用。叻差妮的姐姐刚刚初中毕业，就被迫停学了，回到家里屈膝而坐，守候在祖母身旁，白白地浪费掉她许多年华，一直到有人送来了槟榔盘，才从祖母这个牢笼换到另一个牢笼里去……(Chen & Guo, 1979: 2)

จากบริบทข้างต้น พี่สาวของรัชนีจำต้องจบการศึกษาอยู่เพียงระดับมัธยมต้นและกลับมานั่งกินนอนกินอยู่บ้านอย่างไม่มีเป้าหมาย จนเมื่อถึงอายุพร้อมแต่งงานก็ย้ายจากบ้านไปอยู่บ้านสามีตามแผนที่ผู้ใหญ่วางไว้ให้ โดยไม่มีสิทธิ์จัดการชีวิตตัวเองใด ๆ ซึ่งเป็นการ “นั่งเฝ้าแขนอ่อน” คือ การนั่งรอถึงวัยแต่งงาน

ในฉบับแปลภาษาจีน ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลอิสระและแปลเป็นวลี “屈膝而坐” คำว่า “屈膝” หมายถึง 弯曲膝盖 (ย่อเข่า) (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 1077) ซึ่งทั้งวลีหมายถึง ย่อเข่าและนั่งลง เป็นคำบรรยายกิริยาท่าทางการนั่งลง ซึ่งสื่อความไม่สอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย อีกทั้งทำให้เนื้อความในบริบทไม่สัมพันธ์กันอีกด้วย ตลอดจนส่งผลให้ฉบับแปลภาษาจีนไม่สามารถสื่อสารความหมายที่แท้จริงของสำนวนดังกล่าวไปยังผู้อ่านชาวจีนได้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแปลเป็นสำนวนจีน “待字闺中” หมายถึง 女子待嫁 (ผู้หญิงที่รอที่จะแต่งงาน) ซึ่งสื่อความหมายสอดคล้องกับสำนวนต้นฉบับภาษาไทย สำนวนดังกล่าวมีต้นกำเนิดมาจากประเพณีการแต่งงานและระบบการตั้งชื่อของจีนโบราณ ในสมัยโบราณผู้หญิงมักไม่มีชื่ออย่างเป็นทางการจนกระทั่งเขาเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เฉพาะเมื่อเธอแต่งงาน สามีของเธอจะตั้งชื่อ “zi” ให้เขาซึ่งคล้ายกับชื่อคนสมัยใหม่และเพื่อใช้เรียกเขา ดังนั้น “zi” ในที่นี้จึงขยายความเพื่อหมายถึงการหมั้นหมายและการแต่งงาน (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 252) ดังกล่าวดังบทแปลต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (6)

她的反对曾经对叻差妮的姐姐起过作用。叻差妮的姐姐刚刚初中毕业，就被迫停学了，回到家里待字闺中，守候在祖母身旁，白白地浪费掉她许多年华，一直到有人送来了槟榔盘，才从祖母这个牢笼换到另一个牢笼里去……(Chen & Guo, 1979: 2)

2. การเลือกใช้คำที่ขาดวรรณศิลป์

จากการศึกษาพบว่า ผู้แปลใช้ภาษาธรรมดาในการถ่ายทอดสำนวนไทย ซึ่งเป็นการใช้คำที่ขาดวรรณศิลป์ ถึงแม้ว่าบางครั้งผู้อ่านจะเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อได้ แต่จะทำให้วรรณศิลป์และเสน่ห์ของความเป็นสำนวนในต้นฉบับภาษาไทยไปไม่ถึงผู้อ่านฉบับภาษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (7)

ฉบับภาษาไทย

ทั้งนี้ผมมิได้หมายความว่า ความลำบากยากจนเป็นสิ่งที่เราจะต้องรักษาไว้ ช่วยกับปัดช่วยกลบ้อนนั้นชาติความยากจนทุกข์ยากของผู้คนเป็นสิ่งที่สุดท้ายที่จะต้องแก้ไข แต่ไม่ใช่ด้วยความตลบตะแลงและหน้าไหว้หลังหลอกอย่างนั้น ผมยื่นใบลาออกกับผู้จัดการ เพราะผมไม่อาจจะดำเนินการทางกฎหมายอันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนลำบากทัพบวลิ้งไปบนชีวิตของคนที่กำลังทุกข์ยากอยู่เพียบแปรแล้วนั้นอีก (เสนีย์ เสาวพงศ์, 2514: 251)

ฉบับภาษาจีน

我这样说的意思，当然不是我们应该长期穷困下去，人类的贫穷是首先需要加以改变的。我不是那种两面三刀、反复无常的人。我把辞职书呈送给经理，是因为我不能用法律的手段，给那些已经遭受深重灾难的人们再增加痛苦。(Chen & Guo, 1979: 172)

จากบริบทข้างต้น สายกำลังแสดงความเห็นเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมไทยกับรัชนี โดยมีอุดมคติว่าปัญหาความยากจนของสังคมควรได้รับการแก้ไข ซึ่งพวกชาวบ้านยากจนหลายชาติแล้ว กล่าวคือเป็นปัญหาที่มีมา “ชั่วกับชั่วกลับ” อันเป็นสำนวนที่หมายถึง ชั่วอายุของโลกตั้งแต่เมื่อพระพรหมสร้างเสร็จจนถึงเวลาที่ไฟประลัยกัลป์มาล้างโลก ซึ่งเป็นเวลานานมาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 371) โดยการใช้สำนวนในที่นี้จะทำให้ผู้อ่านจินตนาการถึงความยาวนานที่ชาวบ้านต้องอยู่กับความยากจนได้อย่างชัดเจน ในขณะที่ได้สร้างอรรถรสทำให้อ่านเกิดอารมณ์ความสงสารชาวบ้านอีกด้วย

ในฉบับแปลภาษาจีน ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลเอาความ โดยแปลเป็นคำ “长期” หมายถึง 长时间 (เวลานาน) (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 146) ถึงแม้ว่าสื่อความหมายสอดคล้องต้นฉบับ แต่ระดับอรรถรสนยังไม่เทียบเท่ากับต้นฉบับ เพราะสำนวนในต้นฉบับภาษาไทยหมายถึงเวลานานถึงหลายชาติ อาจนานถึงมากกว่า 100 ปี ในขณะที่คำแปลภาษาจีนของผู้แปลสื่อความเพียงว่าเวลานาน แต่อาจเป็นระยะเวลาเพียงหลายเดือน หรือหลายปีก็ได้ โดยมีได้สื่ออรรถรสความยาวนานจนถึง 100 ปี ดังนั้น ผู้อ่านชาวจีนจะไม่สามารถรู้สภาพความยากจนของชาวบ้านได้เทียบเท่ากับผู้อ่านต้นฉบับภาษาไทย

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงคงความเท่าเทียมกันในด้านความเป็นสำนวนและอรรถรสของสำนวนระหว่างฉบับแปลกับต้นฉบับแล้ว ผู้วิจัยจึงนำเสนอแปลเป็นสำนวนจีน “世世代代” หมายถึง 很多年代; 好几辈子 (หลายปี หลายชั่วอายุคน) (Institute of Linguistics, CASS, 2016: 1191) ซึ่งสื่อความหมายและมีอรรถรสที่สอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทยดังนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (7)

我这样说的意思，当然不是我们应该世世代代穷困下去，人类的贫穷是首先需要加以改变的。我不是那种两面三刀、反复无常的人。我把辞职书呈送给经理，是因为我不能用法律的手段，给那些已经遭受深重灾难的人们再增加痛苦。(Chen & Guo, 1979: 172)

ตัวอย่างที่ (8)

ฉบับภาษาไทย

คนหนึ่งอาจจะเห็นความดีของสุนัข เพราะมันมีขนสวยงามน่ารัก รู้จักประจบเลียแข้งเลียขา แต่อีกคนหนึ่งเห็นความดีของมันที่มันดุ ปากเปราะ เหา่เก่ง เผ้าบ้านเผ้าสวนได้ดี โดยไม่คำนึงถึงรูปร่างที่ไม่สวยงามและกิริยาที่ทะเล่ถึงตั้งตัวของมัน (เสนีย์ เสาวพงศ์, 2514: 269)

ฉบับภาษาจีน

某人也许认为这是一只‘好’狗，因为它有可爱的皮毛，懂得摇头摆尾地对人献媚；但另一个人却认为所谓‘好’狗，是因为它凶猛善吠，能够看家守舍，而不注意它外表的难看或是性情的暴戾。(Chen & Guo, 1979: 184)

จากบริบทข้างต้น สายกำลังแสดงความเห็นเกี่ยวกับมุมมองในเรื่องการมอง “ความดี” โดยเปรียบกับการมองความดีของสุนัขที่ต่างกัน ซึ่งบางคนจะเห็นความดีในแง่การประจบประแจง “เลียแข้งเลียขา” โดยเปรียบเทียบกับกิริยาการเลียเจ้าของของสุนัข สื่อภาพการพยายามเสแสร้งเอาใจผู้อื่นได้อย่างชัดเจน ในขณะที่สื่ออารมณ์สเร้าให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมไปกับเนื้อเรื่องด้วย

ในฉบับแปลภาษาจีน ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลเอาความ โดยแปลเป็นวลี “摇头摇尾” หมายถึง 摇头, 摇动尾巴(ส่ายหัว กระดิกหาง) ในบริบทของภาษาจีน คำว่า “摇头摇尾” มักใช้เป็นเพียงการอธิบายพฤติกรรมของสุนัขและไม่มี ความหมายลึกซึ้ง ความหมายไม่สอดคล้องกันต้นฉบับ ดังนั้นจึงได้หาคำที่สอดคล้องกับต้นฉบับมาแทน โดยทั้งสองคำดังกล่าวมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้ซึ่งเห็นได้ว่าการวิเคราะห์อรรถลักษณะ ดังนี้

เลียแข้งเลียขา	摇头摇尾
[±คน]	[-คน]
[±สัตว์]	[+สัตว์]
[+สื่อนัยลบ]	[±สื่อนัยลบ]
[+พฤติกรรม]	[+พฤติกรรม]

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอแปลเป็นสำนวนจีน “摇尾乞怜” คำว่า “乞” หมายถึง คำว่า 乞求 (ขอร้องวิงวอน) คำว่า “怜” หมายถึง 怜爱(ห่วงใย) ซึ่งทั้งสำนวนหมายถึง 像狗那样摇着尾巴乞求主人的怜爱。形容卑躬屈膝，向别人谄媚讨好。(กระดิกหางเหมือนสุนัขร้องขอความรักจากนาย อธิบายว่า กำลังคร่ำครวญและประจบประแจงผู้อื่น) (Sun, 2016: 1317) ทั้งนี้ สำนวนนี้จึงมีความหมายและอรรถรสสอดคล้องกับต้นฉบับ

สำนวนแปลของผู้วิจัย (8)

某人也许认为这是一只‘好’狗，因为它有可爱的皮毛，懂得摇尾乞怜地对人；但另一个人却认为所谓‘好’狗，是因为它凶猛善吠，能够看家守舍，而不注意它外表的难看或是性情的暴戾。(Chen & Guo, 1979: 184)

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาการก้าว “ไม่” ข้าม ความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “ปีศาจ” ของเสียนี่ เสาวพงศ์ ฉบับแปลภาษาจีน พบว่ารูปแบบของการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษา สามารถแยกประเภทออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การแปลความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย 2) การเลือกใช้คำที่ขาดอรรถสทาทววรรณศิลป์ จากประเภทการก้าวไม่ข้ามข้อที่ 1 พบว่าส่วนมากผู้แปลมักจะใช้กลวิธีการแปลตรงตัว ซึ่งอาจอนุมานได้ว่าผู้แปลพยายามจะรักษาความแปลกต่างทางวัฒนธรรม แต่สำนวนแปลของผู้แปลนั้นทำให้เนื้อความของบริบทภาษาจีนไม่สัมพันธ์กันหรือไม่สอดคล้องกับความเข้าใจของผู้ใช้ภาษาจีน ทำให้ภาพความคิดและความหมายชั้นเชิงของสำนวนต้นฉบับภาษาไทยคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ ส่วนประเภทก้าวไม่ข้ามข้อที่ 2 พบว่าส่วนมากผู้แปลมักจะใช้กลวิธีการแปล

แบบเอาความ ถึงแม้ว่าสื่อสารทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายตรงตามต้นฉบับภาษาไทย แต่คำแปลของผู้แปลนั้นเป็นสำนวนภาษาธรรมดาทั่วไป ซึ่งไม่สามารถคงความเป็นสำนวนที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของภาษาไทยและภูมิปัญญาด้านการใช้ภาษาของผู้ใช้ภาษาไทยได้ ในขณะเดียวกัน ก็ยังทำให้ภาษาแปลขาดอรรถรสทางวรรณศิลป์อีกด้วย

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ข้อผิดพลาดหลัก ๆ ในการแปลสำนวนไทยในนวนิยายเรื่อง "ปีศาจ" ฉบับแปลภาษาจีน คือการถ่ายทอดความหมายแฝงทางวัฒนธรรม ความถูกต้องของความหมาย และความถูกต้องของการแสดงออกทางภาษา ซึ่งบางสำนวนไทยยากที่จะหาสำนวนภาษาจีนที่ตรงกันในทุกมิติได้

จากการศึกษา อนุมานได้ว่าสาเหตุหลักที่ผู้แปลไม่สามารถก้าวข้ามความเป็นอื่นในการแปลสำนวนไทยเป็นสำนวนจีนไปได้นั้นคือ ผู้แปลไม่ได้ศึกษาถึงความสำคัญของการรักษาความเป็นสำนวนของภาษาต้นฉบับในการทำงานการแปลวรรณกรรม ซึ่งเนื่องด้วยข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลต่างประเทศหรือการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในสมัยที่ผู้แปลทำงานแปลนวนิยายเรื่องนี้ รวมทั้งงานวิชาการในสมัยนั้นยังไม่ได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างสมัยปัจจุบัน จึงทำให้ผู้แปลไม่พึงตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ตลอดจนทำให้ผู้แปลละเลยรายละเอียดในมิติต่าง ๆ ดังกล่าวไปโดยมิได้ตั้งใจ ดังที่ บุรินทร์ ศรีสมถวิล และหลูตาน (2566: 41-42) ได้อธิบายถึงข้อจำกัดด้านการเข้าถึงวัฒนธรรมต่างประเทศในสมัยนั้น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้แปลไม่สามารถรักษาเสน่ห์ของภาษาต้นฉบับภาษาไทยไว้ได้

อย่างไรก็ตาม ปัญหาหรืออุปสรรคในการแปลของสมัยเก่านั้นย่อมมิใช่อุปสรรคในสมัยนี้อีกต่อไป ซึ่งเป็นสมัยที่เฟื่องฟูไปด้วยทั้งงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีด้านการแปล และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมและภาษาไทย-จีน ได้กล่าวถึงแนวทางหรือหลักข้อควรระวังในการแปลที่หลากหลาย ดังนั้น เพื่อความสมบูรณ์แบบของงานแปล ในการทำงานแปล โดยเฉพาะการแปลสำนวนในวรรณกรรม โดยมีหลักสำคัญคือ ผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจและศึกษาที่มาและภาพความคิดของสำนวนโวหาร รวมถึงทุกมิติที่ร่วมกันประกอบสร้างเป็นวรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ โดยถ่วงเท้ก่อนลงมือแปล และติดต่อสื่อสารกับบรรณาธิการหรือผู้ประพันธ์โดยตรงเพื่อไขข้อสงสัยให้เด่นชัด ตลอดจนต้องมีบรรณาธิการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและวัฒนธรรมทั้งสองภาษาตรวจสอบความถูกต้องของฉบับแปลก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2559, 2562, 2563)

ทั้งนี้ การแปลสำนวนไม่เพียงเป็นสะพานในการถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับเท่านั้น แต่ยังเป็นกุญแจสำคัญในการถ่ายทอดความหมายแฝงทางวัฒนธรรมอีกด้วย ในขณะที่ทำให้ผู้อ่านภาษาปลายทางได้สัมผัสถึงเสน่ห์ของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้แปลควรพยายามสรรคำแปลให้มีความเทียบเท่ากับต้นฉบับให้ได้ โดยสามารถเลือกใช้กลวิธีการแปลโดยใช้สำนวนในวัฒนธรรมปลายทางแทนที่ โดยเฉพาะการแปลสำนวนไทยเป็นภาษาจีน เพราะระบบสำนวนจีนนั้นมีทั้งสำนวน คำพังเพย ภาษิต และสำนวนพ้องท่าย ซึ่งล้วนเป็นภาษาในระดับที่จัดวางงดงามและมีเสน่ห์กว่าภาษาธรรมดาในภาษาจีน ดังที่งานวิจัยของ วิสิฐศักดิ์ ผิวม่วงและบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566: 43-44) และบุรินทร์ ศรีสมถวิล และหลูตาน (2566: 42-43) ต่างก็เน้นถึงว่าการคงรักษาเสน่ห์ของภาษาไทยให้ได้เทียบเท่ากับต้นฉบับเป็นหน้าที่ของผู้แปลที่ต้องบรรลุเป้าหมายให้ได้โดยมีมิชชั่น โดยสามารถเลือกใช้สำนวน สุภาษิต คำพังเพยหรือคำที่มีโครงสร้างสื่อกิ่งสำนวนได้ แต่ทั้งนี้ ผู้แปลจะต้องระมัดระวังว่าบางสำนวนในภาษาไทยและภาษาจีนคล้ายกันมาก แต่มีความแตกต่างในการใช้ (กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562: 137)

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเพียงแค่การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนภาษา ซึ่งกลวิธีและปัญหาอาจศึกษาอย่างไม่ลึกซึ้งมาก ดังนั้นผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเรื่องดังกล่าวให้ลึกซึ้งและรอบคอบในอนาคตเพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการแปลวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม. (2562). “หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน”. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* 12(2), 135-137.
- กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (2566, 12 กรกฎาคม). *วันเกิดเสนีย์ เสาวพงศ์*. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_771
- กฤตญ์ จงไกรจักร. (2021, 22 ตุลาคม). *สาย สีมานักสู้สามัญชน: แนวคิดที่ก้าวหน้า อำนาจที่ล้ำหลัง และกาลเวลาที่จะพิพากษาลังคม*. สืบค้นจาก <https://themomentum.co/screenandsound-saisima/>
- ดนัย เมธิตานนท์. (2548). *บ่อเกิดสำนวนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติใหม่.
- ธร ปิติตล. (2018, 19 มีนาคม). *‘ปีศาจ’ ความเหลื่อมล้ำ และกาลเวลา*. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/inequality-in-the-devil/>
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2559). “พินิจคำพิพากษาฉบับพากย์จีนสองสำนวน: การศึกษาเปรียบเทียบ.” *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 9(2), 94-95.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2562). “การก้าว ‘ไม่’ ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในพระราชนิพนธ์เรื่อง ‘แก้วจอมชน’ ฉบับพากย์จีน.” *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, (12)2, 259-315.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2563). “การก้าวไม่ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในคำบรรยายใต้ภาพภาษาจีนซีรีส์เรื่อง ‘เกียร์สี่ขาอยู่กับกานส์สี่ฝน’.” *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 13(2), 509-547.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล และ หลูตาน. (2566). “การก้าว ‘ไม่’ ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลคำแสดงอาการในพระราชนิพนธ์ ‘แก้วจอมแก่น’ ฉบับภาษาจีน”. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 10(2), 28.
- ปรีชา ปัญญาวิชโรภาส. (2527). *พัฒนาการงานเขียนนวนิยายของ เสนีย์ เสาวพงศ์*. สถานที่พิมพ์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาวัญญา มัชฌิมดำรง และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). “การก้าว ‘ไม่’ ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง ‘ข้านี้แหละองค์หญิง สาม’”. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 11(2), 95-144.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552) *พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 2 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ยูเนียนอุลตราไว โอเรต.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).

- วิสิฐศักดิ์ ผิวพ่อง และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). “การก้าว ‘ไม่’ ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง ‘รักที่ปลายฝัน’”. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 11(3), 27-45.
- เสนีย์ เสาวพงศ์. (2514). *ปี่ศาจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มิตรนรา.
- สมบัติ จำปาเงิน. (2540). *ปทานุกรมฉบับถ้อยคำ สำนวนโวหาร คำพังเพย สุภาษิตไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท ต้นอ้อแกรมมี จำกัด.
- สุภาณี ปิยพสุนทร. (2551). *สนุกกับสำนวนจีนพักท้าย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- หทัยวรรณ มณีวงศ์ และ นกัศวรณ อาชุนไชย และ ชีรภัทร์ ขอเอื้อกกลาง. (2565). การวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องปี่ศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์. *วารสารมนุษยและสังคม*, 22(2), 158-159.
- Chen, J. M. & Guo, X. Y. (1979). *Ghosts*. Beijing: Foreign Literature Publishing House.
- He, L. (2016). *A COMPARATIVE STUDY OF THAI “NOVEL FOR LIFE” ON FORWAED LOOKING AND DEVIL (Master’s Thesis)*. Retrieved from <http://103.164.62.115:4455/kns8/defaultresult/index>
- He, p. (2004). *Chinese Idiom Dictionary*. Chengdu: University of Electronic Science and Technology of China Press
- Institute of Linguistics, CASS. (2016). *Dictionary of Modern Chinese (7th Edition)*. Beijing: The Commercial Press.
- Liu, J. T. (2017). *The study on the translation and introduction of Thai literary works in China (1958-2016) (Unpublished Master’s Thesis)*. Guangxi University for Nationalities, Nanning.
- Lee, Y. J. (2013). *A Dissertation Submitted to Shanghai Jiao Tong University For Master Degree of Arts. School of International Education (Master’s Thesis)*. Retrieved from <http://103.164.62.115:4455/kns8/defaultresult/index>
- Shi, Y. W. (1997). *Dictionary of idiom usage*. Dalian: Dalian Publishing House.
- Sun, M. M. (2009). *Dictionary of Chinese Idioms*. Beijing: The Commercial Press International Co., Ltd.

ส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้าและความไว้วางใจที่ส่งผลต่อความภักดีในการซื้อ
รถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจว มณฑลกวางซี

The Marketing Mix, Brand Image, and Trust that Affect Loyalty to Purchase
Electric Vehicles of Consumers in Liuzhou City, Guangxi Province

Miss. Wang Yuwen¹ | Wang Yuwen¹

นภาพรรณ เนตรประดิษฐ์² | Napawan Netpradit²

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า ความไว้วางใจและความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจว มณฑลกวางซี และ 2) เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า และความไว้วางใจที่ส่งผลต่อความภักดีการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจว มณฑลกวางซี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่จดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าในเขตเมืองหลิวโจว มณฑลกวางซี จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบนำเข้า

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านคุณภาพของรถยนต์ไฟฟ้าที่มีความเหมาะสมกับราคา ส่วนภาพลักษณ์ตราสินค้าและการไว้วางใจมีความสำคัญระดับมาก โดยผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญต่อการยอมรับว่ารถยนต์ไฟฟ้ามีประสิทธิภาพและเกิดการไว้วางใจในการใช้รถยนต์ไฟฟ้าโดยไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตประจำวัน และ 2) ส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้าและความไว้วางใจส่งผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจว มณฑลกวางซีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด, ภาพลักษณ์ตราสินค้า, ความไว้วางใจ, ความภักดี, รถยนต์ไฟฟ้า

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์/ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: 82781107@qq.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์/ คณะวิทยาการจัดการ/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: nok_napawan@hotmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ : Email: 82781107@qq.com/ เบอร์โทรศัพท์ 090-9147-428/ รับเมื่อ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2567 / เผยแพร่ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

This independent study has the objectives 1) To study the level of importance of the marketing mix, brand image Consumers' trust, and loyalty in purchasing electric vehicles in Liuzhou City, Guangxi Province, and 2) To study the marketing mix brand image and trust affecting consumers' loyalty in purchasing electric vehicles in Liuzhou City, Guangxi Province. Sample was 385 people in Liuzhou City, Guangxi Province have registered for electric vehicles using an online questionnaire. Use descriptive statistical data, including percentages, means, standard deviations, and Inferential statistics, imported multiple regression analysis.

The results of the study found that 1) The importance of the marketing mix is at its highest level. Especially in terms of the quality of electric cars that are suitable for the price. Brand image and trust are very important. Consumers have emphasized the importance of accepting that electric cars are efficient and have developed trust in using them without causing complications in their daily lives and 2) marketing mix the brand image and trust have influenced the loyalty of consumers in Liuzhou to purchase electric vehicles, Guangxi Province is statistically significant with a score of 0.01

Keywords : The Marketing Mix, Brand Image, Trust, Loyalty, Electric Vehicles

บทนำ

จากนโยบายของการแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของมณฑลต่าง ๆ ในประเทศจีน ทางรัฐบาลจึงได้มีการวางแผนการขยายการพัฒนาประเทศสู่พื้นที่ทางตะวันตกของประเทศจีน โดยวางเป้าหมายให้เมืองฉงชิ่งและมณฑลเฉิงตูเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทางตอนกลางของภูมิภาค มณฑลชานซีเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทางตอนเหนือของภูมิภาค และมณฑลกวางซีเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทางตอนใต้ของภูมิภาค ทั้งนี้ มณฑลกวางซีเป็นมณฑลเดียวทางภาคตะวันตกของจีนที่มีทางออกสู่ทะเล จึงส่งผลให้มณฑลกวางซีเป็นมณฑลที่มีศักยภาพและโอกาสพร้อมที่จะพัฒนาและขยายพื้นที่ทางการค้าและการลงทุนร่วมกับต่างประเทศให้มีความทัดเทียมกับเมืองทางชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศจีน เช่น เมืองเซี่ยงไฮ้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ มณฑลกวางซี จึงได้เร่งดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มสัดส่วนของอุตสาหกรรมในระบบเศรษฐกิจของชาติให้สูงขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการปฏิรูปเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อยกระดับมาตรฐานเทคโนโลยีและส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันกับตลาดทั่วประเทศ ตลอดจนยกระดับการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมและเร่งปฏิรูประบบวิสาหกิจให้ทันสมัยขึ้น โดยมณฑลกวางซีได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับอุตสาหกรรมทั้ง 6 ประเภท ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมโลหะ 2) อุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้า 3) อุตสาหกรรมยานยนต์ 4) อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป 5) อุตสาหกรรมยารักษาโรค และ 6) อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ซึ่งอุตสาหกรรมยานยนต์เป็นหนึ่งใน

อุตสาหกรรมที่มณฑลกว่างซีให้ความสำคัญในการยกระดับคุณภาพ พร้อมได้มีการบูรณาการเทคโนโลยีจากอุตสาหกรรมไฟฟ้าสู่การผลิตยานยนต์ด้วยการใช้พลังงานทางเลือกโดยเฉพาะพลังงานไฟฟ้า (Wei Xingwen, 2020) ประกอบกับ กระแสของการแข่งขันที่รุนแรงของภาคอุตสาหกรรมยานยนต์พลังงานทางเลือกในการสร้างการเป็นผู้นำในส่วนแบ่งทางการตลาดในประเทศจีน โดยสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการแข่งขัน คือภาพลักษณ์ตราสินค้า ถือเป็นปัจจัยสำหรับการสร้างเอกลักษณ์ซึ่งเสมือนเป็นการรับรู้เกี่ยวกับองค์กร การใช้ภาพลักษณ์ด้วยการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค รวมถึงสร้างความรู้สึกไว้วางใจของผู้บริโภคต่อสินค้าและบริการนั้น ๆ ผ่านการโฆษณาและประสบการณ์การใช้สินค้าและบริการจะยิ่งเพิ่มการเข้าถึงและรู้จักถึงคุณภาพของสินค้านั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ในกรณีนี้ที่ผู้บริโภคชาวจีนเริ่มไม่รู้สึกถึงความแตกต่างของสินค้าและราคาที่จำหน่ายรถยนต์ไฟฟ้าในแต่ละแห่ง ผู้บริโภคชาวจีนจะพิจารณาถึงทางเลือกจากการให้บริการของผู้ประกอบการที่สามารถสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้บริโภคตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้สัมผัส การสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือ และความมั่นใจให้แก่ผลิตภัณฑ์ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่ที่ดีต่อผู้บริโภค (Guangxi News Network, 2022) จึงกลายเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคชาวจีนมีความต้องการและกลายเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่เป็นช่องทางหรือกระตุ้นทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ตราสินค้า และกระตุ้นพฤติกรรมการซื้อขายจนกลายเป็นความภักดีต่อสินค้าของผู้บริโภค ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ประกอบการมีรายได้สม่ำเสมอเป็นผลให้ยอดขายของกิจการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากขาดการบริหารจัดการในสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้บริโภค เพื่อรองรับการแข่งขันที่รุนแรงทั้งกลุ่มธุรกิจประเภทเดียวกันและธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ (Startup) จะส่งผลให้ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ รวมทั้งส่งผลให้มูลค่าและส่วนแบ่งทางการตลาดมีจำนวนหรือมูลค่าและรายได้ของธุรกิจลดน้อยลงได้ (กรุงศรีกูรู, 2563) ผู้ศึกษาจึงต้องการที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลัวโจว มณฑลกว่างซี และความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์ไฟฟ้าในการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด รวมถึงทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนสามารถศึกษาและนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ในอนาคตได้

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า และความไว้วางใจที่ส่งผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลัวโจว มณฑลกว่างซี เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจยานยนต์พลังงานทางเลือก ทั้งทางด้านส่วนประสมทางการตลาด การส่งเสริมภาพลักษณ์ตราสินค้า ตลอดจนการปรับปรุงคุณภาพการบริการเพื่อให้สามารถสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้บริโภคและสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้าของผู้บริโภคให้ทันต่อการแข่งขันสู่การเป็นผู้นำทางการตลาดในธุรกิจยานยนต์พลังงานทางเลือกอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า ความไว้วางใจและความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลัวโจว มณฑลกว่างซี
2. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า และความไว้วางใจที่ส่งผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลัวโจว มณฑลกว่างซี

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สนใจศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องคือ ส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า และความไว้วางใจส่งผลต่อความภักดีการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี เนื่องจากเห็นว่าข้อมูลทางส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า และความไว้วางใจเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์ไฟฟ้าในการกำหนดแนวทางในการวางแผนการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ในอนาคตได้ โดยแต่ละตัวแปรมีรายละเอียดที่นำไปสู่สมมุติฐานในการศึกษา ดังนี้

1. ส่วนประสมทางการตลาด เป็นเสมือนเครื่องมือและปัจจัยทางการตลาดของนักการตลาด เพื่อประโยชน์ในการวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ของกิจการและการบริการเพื่อสร้างความจงรักภักดีของผู้บริโภค (Kotler & Keller, 2012) ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี จะเกี่ยวข้องกับด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด โดยผู้ศึกษาจะมุ่งเน้นในเรื่องของมาตรฐานและคุณภาพของอุปกรณ์ คุณภาพเหมาะสมกับราคา ช่องทางสำหรับการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย ตลอดจนกิจกรรมการส่งเสริมการจัดจำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่สมมุติฐานที่ 1 ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความภักดีการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี

2. ภาพลักษณ์ตราสินค้า เป็นภาพที่เกิดขึ้นในใจของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าตรา (Brand) ไตรตราหนึ่งหรือเครื่องหมายการค้า (Trademark) ไตรเครื่องหมายการค้าหนึ่ง โดยผ่านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย เพื่อบ่งบอกถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสินค้า โดยเน้นถึงคุณลักษณะเฉพาะหรือจุดขาย แม้ว่าสินค้าหลายยี่ห้อจะมาจากแหล่งผลิตเดียวกัน แต่ก็ไม่จำเป็นต้องมีภาพลักษณ์เหมือนกัน เนื่องจากภาพลักษณ์ของตราสินค้าถือว่าเป็นสิ่งเฉพาะตัวที่ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตำแหน่งครองใจ (Positioning) ของสินค้าตราใดตราหนึ่งที่บริษัทต้องการให้มีความแตกต่าง (Differentiation) จากตราสินค้าอื่น ๆ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาประเด็นด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อความภักดีการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี โดยผู้ศึกษาได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก ทศนคติ โครงสร้างทางจิตวิทยา ความเข้าใจ และความคาดหวังของผู้บริโภคที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ และเชื่อมโยงไปสู่ตราสินค้าและนำไปสู่พฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ตลอดจนเกี่ยวข้องกับความประทับใจและการตีความของผู้บริโภคที่ได้รับประสบการณ์จากการโฆษณาหรือการส่งเสริมการขายหรือการบอกเล่ามากกว่าได้รับจากตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว เพื่อนำไปสู่สมมุติฐานที่ 2 ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อความภักดีการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี

3. ความไว้วางใจ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความเชื่อในการซื้อและขายสินค้า ซึ่งต้องประกอบด้วยความซื่อสัตย์ ความมีเมตตา และการดูแลเอาใจใส่ โดยความเชื่อจะนำไปสู่ทัศนคติที่จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อและความจงรักภักดี ลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงในการซื้อขายสินค้าและบริการที่ต้องเสี่ยงต่อสิ่งที่ประเมินการบริการที่จับต้องไม่ได้ทำให้ธุรกิจบริการต้องสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความจงรักภักดีต่อสินค้าและบริการนั้น ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาปัจจัยด้านความไว้วางใจที่มีผลต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อความคุ้มค่า ความเสี่ยง กระบวนการให้บริการ ขั้นตอนการซื้อ ตลอดจน

ความไว้วางใจต่อการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้จัดจำหน่าย เป็นต้น เพื่อนำไปสู่สมมุติฐานที่ 3 ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านความไว้วางใจที่ส่งผลต่อความภักดีการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจว มณฑลกว่างซี

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ผ่านโปรแกรมในเว็บไซต์ WJX.CN เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-administered Questionnaire) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิตินั้น ผู้ศึกษาได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการสรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งมีสาระสำคัญในการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นผู้ที่จดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าในเขตเมืองหลิวโจว มณฑลกว่างซี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 153,785 คัน (Guangxi Liuzhou investment promotion agency official website, 2022) และในการศึกษานี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างที่อาศัยหลักความน่าจะเป็นที่เป็นผู้จดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าในเขตเมืองหลิวโจว มณฑลกว่างซี จำนวน 385 คน โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5

2. วิธีการสร้างเครื่องมือในการศึกษา ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้าความไว้วางใจและความภักดี

2.2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยสร้างแบบสอบถามให้ทุกข้อคำถามครอบคลุมกรอบแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามได้กำหนดมาตรวัดเป็นอันตรภาค 5 ระดับ และแปรผลเป็นค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของ Best (1981)

2.3 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ให้มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม (IOC) ตามมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC ของทุกข้อในแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เลือกใช้รถยนต์ไฟฟ้าในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างซี โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability Test) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected Item-total Correlation) ในทุกข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.65 – 0.95 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของทุกตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.72 – 0.97 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ Nunnally (1987) ได้นำเสนอว่าค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 จึงจะถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Enter

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ตัวอย่าง พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญที่เกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ (n=385)

ส่วนประสมทางการตลาด	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. รถยนต์ไฟฟ้ามีอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานด้านคุณภาพ	3.73	0.66	มาก
2. รถยนต์ไฟฟ้ามีสมรรถนะในการขับที่ปลอดภัย	4.66	0.52	มากที่สุด
3. คุณภาพรถยนต์ไฟฟ้าเหมาะสมกับราคา	4.98	0.14	มากที่สุด
4. ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษารถยนต์ไฟฟ้ามีความเหมาะสม	4.41	0.77	มากที่สุด
5. ที่ตั้งของสถานีจัดจำหน่ายรถยนต์ไฟฟ้าสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการ	4.89	0.11	มากที่สุด
6. ช่องทางสำหรับการจัดจำหน่ายรถยนต์ไฟฟ้ามีหลากหลาย โดยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย	4.50	0.64	มากที่สุด
7. การได้รับส่วนลดหรือสิทธิพิเศษต่าง ๆ เช่น ส่วนลด ของแถม ในกรณีที่ซื้อรถยนต์ไฟฟ้าเป็นจำนวนมากกว่า 1 คัน	4.25	0.78	มากที่สุด
8. การโฆษณารถยนต์ไฟฟ้าผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งในเขตเมืองหลวงและทั่วเมืองหลวงและเมืองใหญ่	4.35	0.78	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.49	0.36	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ผู้บริโภคชาวจีนให้ความสำคัญเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมที่ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.36 โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับคุณภาพของรถยนต์ไฟฟ้ามีความเหมาะสมกับราคาในระดับความสำคัญที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.98 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.14 รองลงมาได้ให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเดินทางไปใช้บริการยังสถานที่จัดจำหน่ายรถยนต์ไฟฟ้าในระดับความสำคัญที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.11 แต่ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นของการที่รถยนต์ไฟฟ้ามีอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานด้านคุณภาพในระดับความสำคัญที่มาก ค่าเฉลี่ยที่ 3.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.66

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของภาพลักษณ์ตราสินค้าในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวงกรุงเทพมหานคร (n=385)

ภาพลักษณ์ตราสินค้า	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. คุณสมบัติของรถยนต์ไฟฟ้าเหนือกว่ารถยนต์พลังงานเชื้อเพลิง	2.97	0.94	ปานกลาง
2. รถยนต์ไฟฟ้ามีรูปลักษณ์ที่ทันสมัย	4.08	0.88	มาก
3. รถยนต์ไฟฟ้ามีกระบวนการผลิตที่มีมาตรฐาน	2.99	0.73	ปานกลาง
4. รถยนต์ไฟฟ้าได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ	4.66	0.47	มากที่สุด
5. การใช้รถยนต์ไฟฟ้ามีส่วนช่วยลดภาวะโลกร้อนและรักษาสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี	4.40	0.74	มากที่สุด
6. การใช้รถยนต์ไฟฟ้าสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายเดือนได้	4.59	0.60	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	3.95	0.44	มาก

จากตารางพบว่า ผู้บริโภคชาวจีนได้ให้ความสำคัญต่อด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าในภาพรวมที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่ 3.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.44 โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการที่รถยนต์ไฟฟ้าได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพระดับความสำคัญมากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.47 แต่ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตและคุณสมบัติของรถยนต์ไฟฟ้าที่มีเหนือกว่ารถยนต์พลังงานเชื้อเพลิงในระดับความสำคัญที่ปานกลาง ค่าเฉลี่ยที่ 2.99 และ 2.97 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.73 และ 0.94 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของความไว้วางใจที่มีต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวงกรุงเทพมหานคร โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของความไว้วางใจในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวงกรุงเทพมหานคร (n=385)

ความไว้วางใจ	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ท่านไว้วางใจว่ารถยนต์ไฟฟ้ามีความคุ้มค่ากับราคา	4.48	0.53	มากที่สุด
2. ท่านไว้วางใจว่าการซื้อรถยนต์ไฟฟ้ามีความเสี่ยงน้อยมาก	4.52	0.56	มากที่สุด
3. ท่านไว้วางใจการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าจากบริษัทผู้ขาย	3.86	0.62	มาก
4. ท่านไว้วางใจในกระบวนการให้บริการทั้งก่อนซื้อ ขณะซื้อ และหลังซื้อในด้านต่าง ๆ	2.89	0.81	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

ความไว้วางใจ	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
5. ท่านไว้วางใจในขั้นตอนการซื้อที่สะดวก รวดเร็ว	3.37	0.75	มาก
6. ท่านไว้วางใจในการใช้รถยนต์ไฟฟ้าไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตประจำวัน	4.86	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	0.34	มาก

จากตารางพบว่า ผู้บริโภคชาวจีนได้ให้ความสำคัญต่อด้านความไว้วางใจในภาพรวมที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่ 4.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.34 โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความไว้วางใจในการใช้รถยนต์ไฟฟ้าไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตประจำวันมากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.45 แต่ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญกับความไว้วางใจในกระบวนการให้บริการทั้งก่อนซื้อ ขณะซื้อ และหลังซื้อในด้านต่าง ๆ ในระดับความสำคัญปานกลาง ค่าเฉลี่ยที่ 2.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.81

4. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของความภักดีที่มีต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจวผกทกกว่างซี โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของความภักดีที่มีต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลิวโจวผกทกกว่างซี

(n=385)

ความภักดีที่มีต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้า	ระดับความสำคัญ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ท่านจะบอกเล่าสิ่งดี ๆ ที่ได้รับจากการใช้รถยนต์ไฟฟ้าให้ผู้อื่นฟัง	4.38	0.49	มากที่สุด
2. ถ้าบุคคลที่ท่านรู้จักจะซื้อรถยนต์ ท่านจะแนะนำให้ซื้อรถยนต์ไฟฟ้า	3.54	0.50	มาก
3. ท่านจะให้ข้อมูลของบริษัทขายรถยนต์ไฟฟ้าให้กับบุคคลที่ต้องการคำแนะนำ	4.37	0.64	มากที่สุด
4. ในครั้งต่อไปถ้าท่านต้องการซื้อรถยนต์ ท่านมีแนวโน้มจะเลือกซื้อรถยนต์ไฟฟ้า	4.48	0.67	มากที่สุด
5. ท่านพึงพอใจทุกครั้งที่ได้รับการบริการและได้ใช้รถยนต์ไฟฟ้า	4.51	0.50	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.26	0.40	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ผู้บริโภคชาวจีนได้ให้ความสำคัญต่อด้านความภักดีในภาพรวมที่ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 4.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.40 โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่พึงพอใจทุกครั้งที่ได้รับการบริการและใช้รถยนต์ไฟฟ้าในระดับความสำคัญที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.50 แต่ผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญถ้าบุคคลที่ผู้บริโภครู้จักจะซื้อรถยนต์ ผู้บริโภคจะแนะนำให้ซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในระดับความสำคัญที่มาก ค่าเฉลี่ยที่ 3.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.50

4. การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้าและความไว้วางใจ ส่งผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี พบว่า 1) ส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี ($t = 0.79$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) ภาพลักษณ์ตราสินค้ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี ($t = 0.73$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) ความไว้วางใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี ($r = 0.67$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุแบบ นำเข้า ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านส่วนประสมทางการตลาด ภาพลักษณ์ตราสินค้า และความไว้วางใจสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซีได้ร้อยละ 84 และค่า p-value ในภาพรวมเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 ซึ่งสามารถสรุปผลภาพรวมได้ดังตารางที่ 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระที่มีส่งผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซี

ตัวแปรอิสระ	การตัดสินใจซื้อ						
	B	SE	β	t	p-value	Tolerance	VIF
ส่วนประสมทางการตลาด	1.04	0.05	0.93	20.40	0.000	0.20	4.93
ภาพลักษณ์ตราสินค้า	0.33	0.04	0.36	8.72	0.000	0.24	4.13
ความไว้วางใจ	0.41	0.04	0.35	11.65	0.000	0.46	2.19
$R^2 = 0.841$, $R^2_{adj} = 0.840$, $F=667.994$, $**P<0.01$							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางพบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากทุกตัวแปรมีค่า VIF เป็นไปตามเกณฑ์ที่น้อยกว่า 10 (Lee, John and Alice, 2000) โดยตัวแปรปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า และด้านความไว้วางใจสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซีได้ที่ร้อยละ 84 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซีสูงที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.93 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) เท่ากับ 1.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SE) 0.05 ค่าการทดสอบสมมติฐาน (t) เท่ากับ 20.40 และค่าความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรเท่ากับ 0.20 รองลงมาเป็นปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวง มณฑลกว่างซีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.36 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) เท่ากับ 0.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SE) 0.04 ค่าการทดสอบสมมติฐาน (t) เท่ากับ 8.72 และค่าความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรเท่ากับ 0.24 สำหรับปัจจัยด้านความไว้วางใจมีผลต่อความภักดีในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภค

ในเมืองหลัวโจว มณฑลกว่างซีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นกัน ที่ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta β) เท่ากับ 0.35 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) เท่ากับ 0.41 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SE) 0.04 ค่าการทดสอบสมมติฐาน (t) เท่ากับ 11.65 และค่าความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรเท่ากับ 0.46 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลัวโจวมณฑลกว่างซีเป็นอันดับแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้บริโภคในเมืองหลัวโจวได้ให้ความสำคัญของความเหมาะสมของราคากับคุณภาพของรถยนต์ไฟฟ้าเป็นสิ่งแรก ผลการศึกษปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า รถยนต์ไฟฟ้าที่ขายแล้วในประเทศจีนมีให้เลือกมากมาย ตลอดจนราคาก็มีความแตกต่างกันตามคุณภาพของรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละยี่ห้อ ซึ่งมีตั้งแต่แบรนด์ผู้ผลิตภายในประเทศจีนที่มีราคาสามารถจับต้องได้ตลอดจนมีคุณภาพที่สามารถใช้งานภายในเมืองทั่ว ๆ ไปได้เป็นอย่างดี เช่น BYD, Lixiang, Aian เป็นต้น จนถึงแบรนด์ยุโรประดับโลกที่มาพร้อมความหรูหราในระดับราคาที่สูงกว่าปกติ เช่น BMW, Mercedes-Benz, MINI Cooper, Tesla เป็นต้น ประกอบกับกระแสการส่งเสริมจากทางภาครัฐที่รณรงค์ให้ประชาชนชาวจีนใช้รถยนต์ไฟฟ้าเพื่อลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิงและมลพิษทางสิ่งแวดล้อม จึงเป็นผลให้ผู้บริโภคในเมืองหลัวโจวต้องพิจารณาประเด็นส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พงศ์พุฒิ ภาระนัต (2562) ที่พบว่าผู้บริโภคได้ให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามาเป็นลำดับแรกที่มีระดับความสำคัญมาก โดยให้ความสำคัญกับการที่รถยนต์ไฟฟ้ามีราคาถูกกว่ารถยนต์ที่ใช้น้ำมัน และรถยนต์ไฟฟ้ามีราคาเหมาะสมกับสมรรถนะในระดับความสำคัญที่มาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กลวัชร ภิรมรักษ์ (2565) ที่พบว่า ผู้บริโภคมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ในระดับมาก โดยเห็นว่าราคามีความเหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับสมรรถนะของรถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่

2. ปัจจัยด้านความไว้วางใจ เป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคในเมืองหลัวโจว มณฑลกว่างซีได้ให้ความสำคัญรองจากปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยความไว้วางใจสามารถทำให้ผู้บริโภคเชื่อว่าการใช้รถยนต์ไฟฟ้าไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของหนึ่งฤทัย รัตนพร (2562) ที่ พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อประโยชน์และความง่ายสะดวกต่อการใช้งานมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในกลุ่มคนเจนเนอเรชั่น X และ Y ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยผู้บริโภคเห็นว่าการใช้รถยนต์ไฟฟ้าสามารถหาข้อมูลการใช้งานได้ง่ายและทั่วถึงตามท้องตลาด พร้อมทั้งสามารถหาสถานีชาร์จแบตเตอรี่ได้ง่ายเมื่อเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิวิธน์ มั่งคั่ง (2565) ที่พบว่า ปัจจัยความชอบส่วนบุคคลที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้งาน และการใช้งานที่ง่ายและสะดวก สามารถเรียนรู้การใช้งานได้อย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคที่จะตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในอนาคต

3. ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเมืองหลวงมีผลมากกว่าซึ่งโดยภาพรวมมีระดับความสำคัญอยู่ที่ระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ผู้บริโภคในเมืองหลวงส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการที่รถยนต์ไฟฟ้าได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า จากการที่ทางภาครัฐได้มีการรณรงค์ให้ประชาชนชาวจีนหันมาใช้รถยนต์ไฟฟ้าเพื่อลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิงและมลพิษทางสิ่งแวดล้อมนั้น ทำให้ภายในใจของผู้บริโภคเกิดความคิด ความรู้สึก ทศณคติที่มีต่อรถยนต์ไฟฟ้าในตราสินค้าใดสินค้าหนึ่งที่ผ่านมาผ่านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย เพื่อป้องกันถึงประสิทธิภาพและลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของรถยนต์ไฟฟ้าในตราสินค้านั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉันยธรรณ โกวิทกุลไกร (2566) ที่พบว่าปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้าของคุณลักษณะและประสิทธิภาพของรถยนต์มีอิทธิพลในการเลือกบริโภครถยนต์ของผู้บริโภค Gen X และ Gen Y ในระดับที่มากที่สุด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของศิวบุรณ ธนานุกุลชัย (2554) ที่พบว่าระดับความคิดเห็นของภาพลักษณ์ตราสินค้าของรถยนต์ในด้านคุณสมบัติมีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองค่ายญี่ปุ่น โดยให้ระดับความสำคัญของประสิทธิภาพของการใช้งานที่ทนทานและวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพสูงเป็นอันดับแรก เนื่องจากการสร้างสินค้าที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อผู้บริโภคในการสร้างความมั่นใจในตราสินค้า และทำให้ผู้บริโภคเกิดทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้าที่จะสามารถนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าได้

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษานี้มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ทางธุรกิจ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ด้านส่วนประสมทางการตลาด ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องของทั้งราคาผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด โดยเฉพาะคุณภาพรถยนต์ไฟฟ้าที่มีความเหมาะสมกับราคาที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากผู้บริโภคมีความคาดหวังและความต้องการว่าการซื้อรถยนต์ไฟฟ้าต้องเกิดความคุ้มค่าและสามารถใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ตามความคาดหวังของตนเอง

1.2 ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพและประสิทธิภาพของรถยนต์ไฟฟ้าเป็นสำคัญ เนื่องจากผลที่ผู้บริโภคเกิดการยอมรับคุณภาพและประสิทธิภาพรถยนต์ไฟฟ้าจะส่งผลต่อการมีทัศนคติที่ดีต่อรถยนต์ไฟฟ้าและมีโอกาสที่จะซื้อรถยนต์ไฟฟ้าในอนาคตได้อย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านความไว้วางใจ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างความเชื่อมั่นความไว้วางใจให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้รถยนต์ไฟฟ้าแล้วไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากผู้บริโภคมีการรับรู้ถึงความสะดวกและง่ายในการใช้งานตลอดจนการรับรู้ถึงความไม่ยุ่งยากของระบบรถยนต์ไฟฟ้าในการใช้งาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป มีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นข้อมูลที่ได้อาจจะไม่มีรายละเอียดมากพอ จึงควรมีการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้เชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนาเป็นกลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูล

ไปสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดและการสร้างภาพลักษณ์ตราสินค้า ตลอดจนความไว้วางใจที่ดีต่อการใช้รถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในอนาคตได้

2.2 ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคเพียงด้านเดียว ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในส่วนของผู้ผลิต หรือผู้จัดจำหน่ายธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า เพื่อนำข้อมูลไปสร้างกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันทางการตลาดสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจในอนาคต

2.3 ผลจากการศึกษาครั้งนี้มีบางประเด็นที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ที่ระดับปานกลาง ในประเด็นของคุณสมบัติ กระบวนการผลิต ตลอดจนกระบวนการให้บริการทั้งก่อนซื้อ ขณะซื้อและหลังซื้อ ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ และคุณภาพบริการทั้งในส่วนของผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า เพื่อนำข้อมูลไปสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรุงศรีกรุ. (2563). รีแบรนด์เรียนรู้ความสำเร็จของ 5 แบรินด์ดังที่กลับมาใส่ใจลูกค้าอีกครั้ง (ออนไลน์): เข้าถึงได้จาก <https://www.krungsri.com/> (2566, 15 ตุลาคม)
- กลวัชร ภิรมย์รักษ์. (2565). ปัจจัยส่วนบุคคล ทักษะ และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าแบบเตอเรีย กรณีศึกษา: Generation Y ในพื้นที่จังหวัดสงขลา. (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ฉันทธรณ์ โกวิทกุลไกร. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าในการเลือกซื้อรถยนต์ B Segment ของผู้บริโภค Gen X และ Gen Y. (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- พงศ์พุดิ การะนัด. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี. สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, กรุงเทพฯ.
- วิรัตน์ มั่งคั่ง. (2565). การศึกษาปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้งานรถยนต์ไฟฟ้าแบบเตอเรียในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- ศิวบูรณ์ ธานกุลชัย. (2554). ภาพลักษณ์ตราสินค้ามีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองค่ายญี่ปุ่นของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยฯ.
- หนึ่งฤทัย รัตนพร. (2562). การศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติต่อการเลือกซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของกลุ่มคน เจนเนอเรชั่น X และ Y ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Best, W. (1970). *Research in Education*. (3rd ed.) New Jersey: Prentice Hall.
- Guangxi Liuzhou investment promotion agency official website. (2022). *Liuzhou City releases 40,000 new license plates for small new energy vehicles*. [Online] Available HTTP: <http://http://tzcj.liuzhou.gov.cn/> [2566, ตุลาคม 28].

- Guangxi News Network. (2022). *Extraordinary Ten Years-Proud Bagu/Top the global sales champion of a single new energy model for the seventh time——Visiting Liuzhou New Energy Vehicle Production Base*. [Online] Available HTTP: <https://www.gxnews.com.cn/> [2566, ตุลาคม 7].
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2012). *Marketing Management (14th ed.)*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Educational and Psychological Measurement*. New York: The Free.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory (2nd ed.)*. New York: McGraw-Hill.
- Lee, C.F., John, C.L., and Alice C.L. (2000). *Statistics for Business and Financial Economics 1*. Singapore: World Scientific
- Wei Xingwen. (2020). *To break 100 billion! Guangxi focuses on developing six major industrial clusters*. [Online] Available HTTP: <https://www.gxnews.com.cn/> [2566, ตุลาคม 7].

การย้ายถิ่นและการต่อรองอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และเพศภาวะของหนุ่มสาวม้งในจังหวัดพิษณุโลก

Migration and the Negotiation of Ethnic and Gender Identities of the Hmong Youths in Phitsanulok Province

พิชญ์นรี มณีศรี¹ | Pichnaree Maneesri¹
บุศรินทร์ เลิศชวลิตสกุล² | Busarin Lertchavalitsakul²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการย้ายถิ่นจากชุมชนต้นทางสู่พื้นที่เมืองของหนุ่มสาวม้งในจังหวัดพิษณุโลก และศึกษาปฏิบัติการต่อรองของหนุ่มสาวม้งกับการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทร่วมสมัย ซึ่งพบว่าที่ผ่านมานักศึกษาเกี่ยวกับการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในพื้นที่ดังกล่าวขาดการศึกษาในมิติพลวัตการย้ายถิ่นและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยใช้การวิจัยคุณภาพโดยเลือกหมู่บ้านชาติพันธุ์ม้งที่ตั้งอยู่ในอำเภอชาติตระการเป็นกรณีศึกษา และเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณลักษณะตรงกับวัตถุประสงค์การศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการอภิปรายด้วยกรอบแนวคิดการอพยพย้ายถิ่น การต่อรองอัตลักษณ์ในมิติชาติพันธุ์ เพศภาวะ และความเป็นวัยรุ่น ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยการศึกษา โอกาสในการหางานทำ อิสระในการใช้ชีวิต และความทันสมัยในพื้นที่เมืองทันสมัยในพื้นที่เมืองเป็นเงื่อนไขที่ทำให้หนุ่มสาวม้งเริ่มอพยพย้ายถิ่นจากชุมชนต้นทางสู่ปลายทางการย้ายถิ่น โดยปัจจัยลำดับแรก ได้แก่ การศึกษา และลำดับรองลงมาคือ ความอิสระในการใช้ชีวิต นอกจากนี้ หนุ่มสาวม้งได้สร้างปฏิบัติการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ม้งผ่านมิติเพศภาวะกับความเป็นวัยรุ่นที่ต้องการหลุดจากกรอบประเพณี บางคนตัดสินใจย้ายกลับบ้านเกิดแต่ก็พยายามที่จะต่อรองกับความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ยึดโยงคนในสังคมม้งให้อยู่ร่วมกันในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การให้ความสำคัญกับบทบาทผู้ชายในฐานะครอบครัว และการดำรงตนเป็นผู้หญิงม้งที่ดี

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์ม้ง, การย้ายถิ่น, การต่อรองอัตลักษณ์, เพศภาวะ, พิษณุโลก

¹ สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา/ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร/ Phator.20@gmail.com

² อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา/ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร/ busarinl@nu.ac.th

*E-mail ผู้ส่งบทความ: Phator.20@gmail.com/ เบอร์โทรศัพท์ 09-1024-6546/ รับเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2566/ แก้ไขเมื่อ วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

This research article aims to study the factors that stimulate migration from origin to urbanized settings among Hmong youths in Phitsanulok province. Additionally, it investigates their negotiating practices in sustaining their ethnic identities amidst modern society. This research is motivated by the limited studies concerning Hmong migration and ethnic identity dynamics. The research employs a qualitative method, selecting one Hmong village in Chat Trakan District as a case study and identifying key informants whose characteristics align with the research objectives. The research results are analyzed and discussed within the conceptual framework of migration and negotiation of ethnic identity, focusing on gender and youthfulness. The results indicate that education, job opportunities, freedom of life, and modernity in urban areas are the main factors stimulating Hmong youngsters to migrate from their places of origin to urban destinations. Education emerges as the foremost factor, followed by freedom of life. Moreover, Hmong youth have developed negotiating practices regarding their ethnic identities through gender and youthfulness, aiming to liberate themselves from traditional value frameworks. Some individuals later decided to return home but continued to negotiate with old beliefs and customary practices, contributing to the fostering of Hmong society through kinship systems, the value of men as breadwinners, and the behaviors expected of a decent Hmong woman.

Keywords: Hmong ethnicity, Migration, Identity negotiation, Gender, Phitsanulok

บทนำ

หมู่บ้านนาจองอยู่ห่างไกลจากความเจริญ ส่วนมากวัยรุ่นจะย้ายออกหมู่บ้านเพื่อศึกษาต่อในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยในเมือง และการทำงานในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ บางคนจบการศึกษาแล้วก็ย้ายออกจากหมู่บ้านเพราะไม่มีรายได้ เนื่องจากไม่ได้มีความสนใจที่จะสานต่อการทำงานไร่ทำสวน และตอนนี้หมู่บ้านของเรามีปัญหาที่กำลังแก้ไข คือไม่มีบุคลากรที่เป็นวัยรุ่นมาเสริม มีแต่ผู้สูงอายุ ไม่มีคนที่เรียนจบแล้วกลับมาพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนมากจะออกไปทำงานนอกชุมชน บางคนเรียนจบมาเป็นครูก็มาทำงานอยู่ที่โรงเรียนบ้านนาจองได้ไม่นานก็ย้ายออกไปบรรจุอยู่ที่โรงเรียนอื่น ซึ่งมีความเจริญ มีความสะดวกสบาย และเข้าถึงความทันสมัยได้มากกว่าหมู่บ้านของเรา

(นิรัตน์ ลีลากุล [นามสมมติ], การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ธันวาคม 2563)

นิรัตน์ ลีลากุล อายุ 42 ปี (ขณะสัมภาษณ์) อดีตผู้นำบ้านนาจอง (นามสมมติ) ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก สะท้อนถึงปัญหาการขาดแคลนบุคลากรวัยรุ่นในการพัฒนาหมู่บ้าน เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาวมาจากรากฐานทางพื้นที่เมืองเพื่อศึกษาต่อและประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก การย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นยังส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่เกิดขึ้น

อย่างต่อเนื่อง ซึ่งท้าทายกับระบบความเชื่อหรือแบบแผนทางวัฒนธรรมของคนม้งที่ปรากฏในงานศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้งที่อธิบายถึงระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่าเป็นกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมที่อยู่บนฐานความเชื่อดั้งเดิมและขนบธรรมเนียมประเพณีมาเป็นเครื่องมือ ในการสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม มีการจัดการความสัมพันธ์โดยระบบอาวุโส มีประเพณีที่เชื่อมโยงเข้ากับระบบความสัมพันธ์อย่างเป็นองค์รวม ด้วยระบบสายสกุลแซ่และความเป็นเครือญาติ ซึ่งส่งผลต่อปรากฏการณ์ด้านพฤติกรรมกรรมการปรับตัวที่ทำให้คนม้งทุกคนต้องอยู่ในกรอบวิถีวัฒนธรรมและประเพณี (พระอำนาจ พุทธวิโส, 2559; ปุณณดา ทรงอิทธิสุข และสุธิดา ทับทิมศรี, 2561; สุรศักดิ์ บุญเทียน, 2564)

ปรากฏการณ์การย้ายถิ่นจากชุมชนต้นทางสู่พื้นที่เมืองของวัยรุ่นนบ้านนาจองได้สร้างข้อท้าทายต่อความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีความเหนียวแน่นทางระบบเครือญาติ แต่เนื่องด้วยอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อการดำรงอัตลักษณ์และความเข้มแข็งของระบบเครือญาติ ชาวม้งจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ และสร้างการต่อรองอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง เช่นที่ปรากฏในงานศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อพยพย้ายถิ่นเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ ที่ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงม้งในสังคมปิตาธิปไตยหรือสังคมชายเป็นใหญ่ ได้แก่ งานศึกษาผู้หญิงม้งค้าผ้าใยกล้วยบนท้องถนนในเมืองเชียงใหม่ของกรรทอง สุดประเสริฐ (2552) คนม้งกับความเชื่อทางด้านศาสนา เช่น บทบาทนิกายโปรเตสแตนต์ที่สัมพันธ์กับความทันสมัยที่มีต่อกลุ่มม้งในเมืองเชียงใหม่โดยรัตนา ด้วยดี (2560) และประสิทธิ์ ลีปรีชา (2563) ความเป็นวัยรุ่นกับความทันสมัยโดยมยุรินทร์ บุญพิทักษ์ (2553) ที่ศึกษานักศึกษากับการทำกิจกรรมในมหาวิทยาลัย ประเด็นสำคัญที่ปรากฏในวรรณกรรมข้างต้นคืออิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์และความทันสมัยที่เข้ามามีผลต่อการปรับตัวและการต่อรองอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยและเกี่ยวข้อง พบว่างานศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีพื้นที่การศึกษาหลักอยู่ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เช่น อรัญญา ศิริผล (2544) ศึกษาการต่อรองอัตลักษณ์ของม้งในจังหวัดเชียงรายที่ถูกสร้างภาพแทนเป็นผู้ปลูกฝิ่นและทำลายป่าบนพื้นที่สูงจนต้องสร้างแนวทางในการตอบโต้รัฐในการสร้างภาพดังกล่าว รวมถึงงานโดยนักวิชาการต่างประเทศเกี่ยวกับชาติพันธุ์ม้งบนพื้นที่สูงในประเทศไทยที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ภาคเหนือตอนบน ปีเตอร์ คุณสตัดเตอร์ และแซลลี เลนนิ่งตัน คุณสตัดเตอร์ (Kunstadter & Kunstadter, 1983) ศึกษาโครงการของรัฐไทยในการส่งเสริมการปลูกพืชยังชีพให้กับชุมชนม้งเพื่อทดแทนนโยบายการยกเลิกปลูกฝิ่นว่าส่งผลอย่างไรและบรรลุเป้าหมายตามที่รัฐตั้งไว้หรือไม่ นิโคลัส แทปป์ (Nicolas Tapp) ศึกษา ม้งขาวซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยของม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ตีพิมพ์ ในชื่อ “Sovereignty and Rebellion: The White Hmong of Northern Thailand” เผยแพร่ปี ค.ศ. 1989 โดยกล่าวถึงม้งในฐานะที่อยู่ระหว่างการเป็นผู้อพยพและอาศัยอยู่ในประเทศไทย และการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ท่ามกลางการต่อรองระหว่างการเป็นผู้อพยพกับการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย หรือการเข้าร่วมขบวนการคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ที่อยู่ตรงข้ามกับรัฐ และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้งที่ต้องดำรงอยู่และการหันไปนับถือศาสนาคริสต์เพื่อสร้างภาพความทันสมัย ขณะที่ต้องต่อรองกับความเป็นไทยที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ตลอดจนต้องปรับวิถีการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนบนพื้นที่สูงด้วยการเข้าสู่เกษตรกรรมแบบพาณิชย์หรือมีตลาดเป็นแรงขับ (ดูปริทัศน์หนังสือโดย Walker, 1991; Keyes, 1992) และงานอีกชิ้นของ

แทปปี้ (Tapp, 1990) ที่ศึกษาต่อยอดด้วยประเด็นการดำเนินนโยบายของรัฐผ่านโครงการเศรษฐกิจและพัฒนาพื้นที่เพื่อหลอมรวมให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย การเข้าสู่ความเป็นรัฐไทยและเศรษฐกิจระบบตลาดทำให้กลุ่มม้งอพยพย้ายถิ่นเข้ามาหาโอกาสในเมืองจากการขนส่งสินค้าเกษตร ตลอดจนเข้าสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยการนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ด้วยสินค้าและของที่ระลึก โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อพยพเข้ามาหาโอกาสหางานทำจากความเป็นเมืองและการเติบโตของการท่องเที่ยว (Kunstadter & Kunstadter, 1983) นอกจากนี้ยังมีงานจิน มิซอด (Michaud, 1997) ที่ศึกษาม้งในพื้นที่ดั้งเดิมที่พวกเขาอาศัยอยู่ด้วยการเข้าสู่การท่องเที่ยวชาติพันธุ์ โดยสำรวจการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนม้งในจังหวัดเชียงราย และความสัมพันธ์ระหว่างคนม้งและคนไทยในฐานะเป็นบริษัทและนายหน้าในการติดต่อนักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยพบว่างานที่เกี่ยวข้องกับม้งนำเสนอกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในมิติการย้ายถิ่นที่มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศจีน การก่อตั้งชุมชนในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเวียดนาม ลาว และไทย และการย้ายถิ่นแบบไม่สมัครใจหลังเกิดสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ในเวียดนามและลาวในช่วงทศวรรษ 1970 เข้ามาอยู่ตามแนวชายแดนประเทศไทย และกล่าวถึงจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์ช่วยเหลือผู้อพยพโดยรัฐบาลไทย (Culas & Michaud, 1997; Yang, 2008; Zhang, 2016) และในช่วงที่มีการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในไทยที่มีชาติพันธุ์ม้งในจังหวัดเพชรบูรณ์เคยเข้าร่วมขบวนการด้วย (Zhang, 2016) รวมถึงจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดเลยที่มีอาณาเขตติดต่อกับเพชรบูรณ์ (มูทิตา เจริญสุข, 2562) การศึกษาการอพยพของกลุ่มม้งที่กล่าวมาใช้นิเวศทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้เห็นประวัติศาสตร์การย้ายถิ่นและอพยพของผู้คนจากปัจจัยผลคือสงคราม และเป็นการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (international migration) ขณะที่การศึกษาการย้ายถิ่นภายในประเทศหรือจากพื้นที่สูงสู่พื้นที่ราบหรือพื้นที่เมืองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต การเข้าสู่เกษตรกรรมเชิงพาณิชย์และการท่องเที่ยว

งานวิจัยนี้ศึกษาปรากฏการณ์การย้ายถิ่นจากพื้นที่ชนบทสู่เมือง ที่ไม่ได้เป็นเป้าหมายหลักในงานศึกษาที่ผ่านมา จึงทำให้ขาดการติดตามสถานการณ์หรือพลวัตของการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในบริบทร่วมสมัยหรือหลังจากชุมชนชาติพันธุ์เข้าสู่เกษตรกรรมเชิงพาณิชย์แล้วประสบปัญหากับราคาผันผวนและรายได้ที่ไม่แน่นอนในภาคเกษตร ผสานกับบริบทที่คนม้งเข้าสู่ความเป็นไทยด้วยผ่านการศึกษาในระดับสูงขึ้น ตลอดจนการมีอิสระในการเดินทางหรือเคลื่อนย้ายออกจากชุมชนไปหาโอกาสที่มากกว่าทำเกษตรกรรมในหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังพบว่างานศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์และการเคลื่อนย้ายยังไม่ปรากฏในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างมากนัก มีงานจำนวนหนึ่งที่ศึกษาบ้านม้งในบริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างภูทับเบิกในอำเภอหล่มเก่า ในประเด็นเกี่ยวกับการปรับตัวด้านเศรษฐกิจการเมืองต่อนโยบายรัฐ (สิริพร เพียพันธ์, 2560) การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจัดการสิ่งแวดล้อม (สุวิมล จันททัย, 2558; เสวียน เปรมประสิทธิ์ และคณะ, 2563) ซึ่งไม่ได้เสนอมุมมองด้วยกรอบแนวคิดการย้ายถิ่นและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ นอกจากนี้ ในการศึกษาชาติพันธุ์ก็ยังไม่ได้มุ่งสนใจกลุ่มหนุ่มสาวหรือเยาวชนมากนัก นอกจากงานของมยุรินทร์ บุญพิทักษ์ (2553) ขณะที่ม้งงานศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ในเขตอำเภอชาติตระการหรือพื้นที่ราบสูงใกล้เคียงที่ค่อนข้างจำกัด ทั้งที่เป็นภูมิศาสตร์ที่มีแหล่งชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงโดยเฉพาะม้งอาศัยอยู่ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อนำเสนอปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาวชาวม้งจากพื้นที่สูงสู่พื้นที่ราบหรือพื้นที่เมืองที่มีความทันสมัย

ในบริบทร่วมสมัยตามที่กล่าวข้างต้น เพื่อสร้างงานวิจัยที่เสนอข้อค้นพบและข้อถกเถียงในการย้ายถิ่นศึกษาชาติพันธุ์กับการเคลื่อนย้าย และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่สัมพันธ์กับเพศภาวะและความเป็นวัยรุ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัจจัยการย้ายถิ่นจากชุมชนต้นทางสู่พื้นที่เมืองของหนุ่มสาวม้งในจังหวัดพิษณุโลก
- 2) เพื่อศึกษาปฏิบัติการต่อรองของหนุ่มสาวม้งกับการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านมิติเพศภาวะและความเป็นวัยรุ่น

กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การอพยพย้ายถิ่น

หากวิเคราะห์การอพยพย้ายถิ่นของหนุ่มสาวม้งในจังหวัดพิษณุโลก คือการอพยพย้ายถิ่นจากชุมชนต้นทางสู่พื้นที่เมือง และเป็นการอพยพโดยเสรี (free migration) คือเป็นการอพยพที่อาจเกิดจากความหวังในการใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ และการมีรายได้ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายหนึ่งใน 5 ประเภทของการอพยพของ อี จี ราเวนสไตน์ ซึ่งประกอบด้วย 1) การอพยพแบบดั้งเดิม (primitive migration) คือเป็นการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อการดำรงชีวิตรอด เช่น การอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ 2) การอพยพย้ายถิ่นโดยถูกบังคับ (forced migration) เป็นการย้ายถิ่นโดยถูกบังคับ เช่น ถูกบังคับโดยรัฐบาล หรือผู้มีอิทธิพลบางกลุ่ม 3) การอพยพโดยถูกบีบคั้น (implied migration) เป็นการบีบคั้นหรือกระตุ้นให้อพยพ แต่ผู้ถูกบีบคั้นยังมีสิทธิ์ในการตัดสินใจว่าจะอยู่หรือจะไป 4) การอพยพโดยเสรี (free migration) เป็นการอพยพของปัจเจกชนโดยเสรี อาจเกิดจากแรงจูงใจภายนอก เช่น ตำแหน่งงาน รายได้ หรือเพื่อผจญภัย และ 5) การอพยพแบบชนจำนวนมาก (mass migration) สืบเนื่องมาจากการอพยพโดยเสรี ซึ่งมีการย้ายถิ่นเข้าไปบุกเบิกหรือผจญภัยในถิ่นที่อยู่ใหม่ กลายเป็นแรงจูงใจให้ชนจำนวนมากย้ายถิ่นตาม (Ravenstein, 1889, อ้างถึงใน ศิริเพชร ทฤษฎาวดี, 2563)

การย้ายถิ่นของหนุ่มสาวชาวม้งจึงถือว่าการอพยพแบบดั้งเดิม (primitive migration) เป็นการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อการดำรงชีวิตรอด เช่น การอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ ซึ่งแนวโน้มของผู้ที่มีภูมิหลังเป็นชนบทจะมีการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่มีภูมิหลังเป็นเมือง เนื่องจากคนวัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะศึกษาต่อหรือทำงานในเมืองใหญ่ ที่มีความทันสมัย มีความสะดวกสบายทั้งในด้านการดำเนินชีวิต การคมนาคม การศึกษา และการแพทย์ อีกทั้งยังมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และมีรายได้ที่สูงขึ้น อีกทั้งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และวิทยาการมีส่วนทำให้เกิดการย้ายถิ่น เนื่องจากช่วยส่งเสริมความสะดวกสบาย ช่วยให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีเครื่องมือและสื่อโทรคมนาคมที่ทันสมัยทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นทั้งปัจจัยต้นทาง ปัจจัยต้นทาง และปัจจัยส่วนบุคคล ตามคำอธิบายของเอเวอเรต เอส ลี (Lee, 1966, อ้างถึงใน อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม, 2553; ชุมพล รอดแจ่ม, 2554)

2. อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการต่อรอง

เนื่องจากหนุ่มสาวชาวม้งจากบ้านนาจอมมีการย้ายถิ่นจำนวนมากดังคำสัมภาษณ์ของอดีตผู้นำชุมชน ดังที่กล่าวข้าง ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวในหลายด้านของทั้งตัวผู้ย้ายถิ่นและคนที่กลับมายังชุมชนหลังการย้ายถิ่น ประเด็นสำคัญที่งานนี้สนใจคือ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์หรือความเป็นม้ง ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2542) ได้ให้ความหมายว่าอัตลักษณ์คือสิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นเราหรือพวกเรา ซึ่งแตกต่างจากคนอื่น โดยอัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบขึ้นเป็นตัวเรา และอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม ดังนั้น อัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความเหมือนหรือความแตกต่างที่เกิดขึ้นแบบควบคู่กันไป ส่วนอภิญา เพื่องฟูสกุล (2546) อธิบายว่าอัตลักษณ์ถูกผลิตขึ้นในบริบทของสังคมที่เชื่อมโยงกับความคิดของปัจเจกบุคคลที่สัมพันธ์กับโลกทางสังคม โดยกระทำการสร้างสัญลักษณ์ เช่น ภาษา ท่าทาง ภาพลักษณ์ และวัตถุต่างๆ ที่แสดงความเป็นตัวตนหรือถิ่นฐานที่เราอยู่

จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต (2551) และวสันต์ ปัญญาแก้ว (2559) ได้แบ่งอัตลักษณ์ไว้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ระดับปัจเจก (individual identity) ซึ่งบุคคลคนหนึ่งอาจมีหลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวเอง เช่น เพศสภาพ สำนึกความเป็นชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ช่วงชั้นทางสังคม อาชีพ ศาสนา และ 2) อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (collective identity) ซึ่งจะถูกสร้างบนพื้นฐานของความเหมือนกันของกลุ่ม และการที่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์จะบอกว่าตนเองเป็นใคร ต้องขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่พวกเขามีกับกลุ่มอื่นด้วย นอกจากนี้สายเลือดแล้ว ยังมีการหล่อหลอมในรูปของภาษา ตำนาน หรือนิทานที่สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีจุดกำเนิดและบริบททางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ดังนั้น อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อที่กำหนดพฤติกรรม และการกระทำของมนุษย์ (ติน ปรัชญพาทย์, 2551)

การอพยพย้ายถิ่นของหนุ่มสาวชาวม้งรวมถึงคนที่ย้ายถิ่นแล้วตัดสินใจกลับมาอยู่บ้านนั้น ทำให้เห็นมิติการต่อรองทางชาติพันธุ์หรือความเป็นม้งในบริบทที่เปลี่ยนไป ซึ่งผู้วิจัยพบการต่อรองทางชาติพันธุ์ในหลายบริบทจากงานศึกษาอื่น ๆ เช่น พุทธิดา กิจดำเนิน (2564) ศึกษาการต่อรองเรื่องเล่าและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของจีนเปอรานากันในรัฐกลันตัน ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศมาเลเซีย ทั้งผ่านเรื่องเล่า การใช้ชีวิตประจำวัน และการสื่อสารระหว่างกลุ่ม ตลอดจนอัตลักษณ์ที่ถูกนำเสนอในพิพิธภัณฑ์ อุกฤษฏ์ เฉลิมแสน (2563) ศึกษาการต่อรองอัตลักษณ์อีสานของวัยรุ่นอีสานในยุคดิจิทัล ซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์อีสานที่พลวัตไม่หยุดนิ่งตายตัว ส่วนสุธี จันทรศรี (2557) ได้ศึกษาการต่อรองอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทดำผ่านที่มีความทันสมัยเข้ามาผสมผสานในรูปแบบของแคนวประยุคต์เพื่อเป็นการสร้างคุณค่าให้กับวัฒนธรรมดนตรีของตน ทำให้เห็นความพยายามในการต่อรองความเป็นชาติพันธุ์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย

3. วัยรุ่นและเยาวชนม้งกับความทันสมัย (modernity)

งานศึกษาที่พูดถึงวัยรุ่นหรือเยาวชนม้งกับการปรับตัวอาจมีไม่มากนักและไม่ได้เป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาโดยตรง อย่างไรก็ตาม มีงานศึกษาบางส่วนให้ความสำคัญกับการอพยพย้ายถิ่นที่นำไปสู่การปรับตัวของคนม้ง เช่น รัตนา ด้วยดี (2560) ศึกษากระบวนการสร้างความทันสมัยของคริสตจักรม้งในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานของประสิทธิ์ ลิปรีชา (2563) ที่ว่าองค์กรคริสตจักรม้งในเมืองเชียงใหม่มีกระบวนการสร้างความทันสมัยในด้านความเชื่อและวิถีชีวิตให้แก่สมาชิกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เห็นความพยายามในการปรับตัวเพื่อการใช้ชีวิต

ในสังคมเมืองของคนม้งกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งที่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือและเป็นกลไกในการเข้าถึงความทันสมัยแก่คนม้งคริสเตียน อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางสังคมเมืองและการรับเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกที่มาพร้อมกับศาสนาคริสต์ พวกเขายังสามารถธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองเอาไว้ได้เช่นกัน โดยเฉพาะอัตลักษณ์ทางด้านภาษา โดยชาวม้งส่วนหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่เป็นกลุ่มที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ และพยายามมีธรรมเนียมปฏิบัติและพิธีกรรมสำคัญในชีวิตประจำวันที่ทันสมัยตามแบบชาวตะวันตก ทั้งรัตนและประสิทธิ์ชี้ให้เห็นว่าปฏิบัติการดังกล่าวมีความหมายทางสังคมในแง่ของการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชาวม้งเคยถูกมองและปฏิบัติว่าด้อยกว่าคนเมืองหรือคนไทยพื้นราบที่นับถือศาสนาพุทธ โดยม้งบางกลุ่มตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา และทำกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้ถูกยอมรับ อย่างไรก็ตาม ความคิดว่าด้วยความทันสมัยหรือศิวิไลซ์กว่าของม้งโปรเตสแตนต์ไม่ได้มีนัยต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับคนไทยพื้นราบเท่าที่นั่น แต่ก็มีคนม้งส่วนใหญ่ที่ยังนับถือบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่

มยุรินทร์ บุญพิทักษ์ (2553) ศึกษาบัณฑิตศึกษาม้งกับฟุตบอลประเพณี โดยเอากีฬาเป็นศูนย์กลางในการศึกษาในบริบทภาวะสมัยใหม่กับการกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย การใช้ชีวิตในสังคมเมืองสมัยใหม่ของนักศึกษาต้องเผชิญกับสภาวะชายขอบสองวัฒนธรรม คือการใช้ชีวิตบนความคาดหวังของจารีตประเพณีม้งและการใช้ชีวิตในฐานะนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งต่อรองระหว่างความเป็นม้งและพลเมืองไทยผ่านการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหลไปมา ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษา การใช้ชีวิตประจำวัน การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชมรมนักศึกษา และ การสร้างพื้นที่ทางสังคมขึ้นมาใหม่

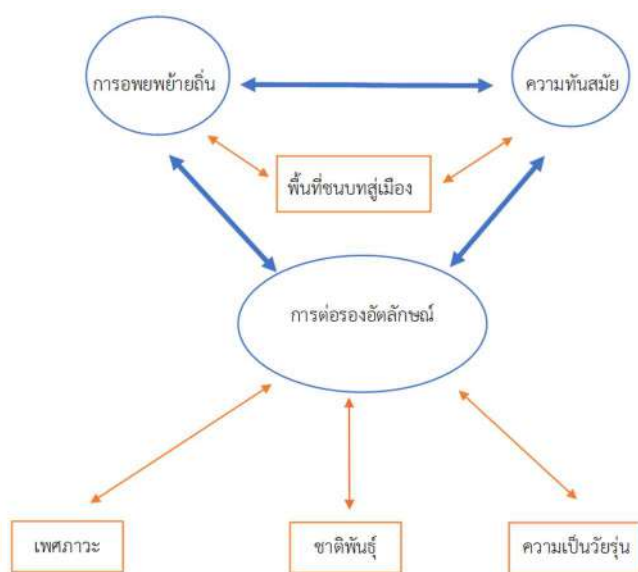
4. ชาติพันธุ์ม้งกับเพศภาวะ (gender)

ความเป็นเพศภาวะของเยาวชนส่งผลและสัมพันธ์กับการปรับตัวและต่อรองของหนุ่มสาวชาวม้งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าม้งงานจำนวนหนึ่งให้ความสนใจกลุ่มผู้หญิงม้ง เช่น ยุพิน เจริญสุข (2555) เสนอว่าอัตลักษณ์ความเป็นผู้หญิงในสังคมม้งมีการสร้างผ่านโครงสร้างสังคม ความเชื่อ พิธีกรรม ภาษา และกระบวนการกล่อมเกลางานสังคม โดยลักษณะของผู้หญิงที่ดีต้องขยันทำงาน มีความอดทน สามารถเย็บปักถักร้อย และดูแลงานภายในบ้านเป็นอย่างดี งานนี้เสนอว่าสถานภาพของผู้หญิงต่ำกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะความเชื่อว่าผู้ชายมีบทบาทและสามารถเข้าถึงเทพอำนาจสูงสุด และยังเป็นศูนย์กลางของอำนาจ ในขณะที่ผู้หญิงไม่ได้อยู่ในศูนย์กลางของอำนาจและแหล่งความรู้ แสดงให้เห็นว่าสังคมม้งยังยึดถือชายเป็นใหญ่หรือสังคมปิตาธิปไตย เช่นเดียวกับเสาวณีย์ น้านวล (2554) ที่เห็นว่าความเป็นผู้หญิงนั้นสะท้อนให้เห็นความเป็นชายขอบของความเป็นม้งภายใต้ระบบโครงสร้างชายเป็นใหญ่ แต่ในเวลาต่อมาผู้หญิงม้งสามารถปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ และสร้างนิยามความเป็นหญิงใหม่และเพิ่มอำนาจต่อรองระหว่างเพศขึ้นมา

อย่างไรก็ตาม สถานภาพของผู้หญิงม้งมีความเปลี่ยนแปลงและมีอำนาจต่อรองมากขึ้นในงานของกรรทอง สดประเสริฐ (2552) ที่ศึกษากลุ่มผู้หญิงม้งค้าผ้าใยเกัญขงที่ออกจากหมู่บ้านมาค้าขายบนบาทวิถีในเมืองเชียงใหม่ กรรทองพบว่าผู้หญิงม้งอาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ของระบบปิตาธิปไตย ซึ่งเป็นเครือข่ายการค้าผ้าใยเกัญขง การที่ผู้หญิงมีบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้นไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงจะมีอำนาจมากกว่าผู้ชายอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่ทิศทางอำนาจของผู้หญิงในแต่ละครัวเรือนมีความแตกต่างกัน ผู้หญิงเริ่มคุ้นชินกับพื้นที่สาธารณะ และเริ่มสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ เช่น การสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้หญิงด้วยกัน ขณะที่ผู้หญิง

มีบทบาทในพื้นที่สาธารณะทำให้ผู้หญิงมีโอกาสออกจากบ้านมากขึ้น นอกจากนี้ แม่ค้ายังมีอำนาจในการเลือกใช้ระบบความสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ ในลักษณะและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน กรองทองเสนอว่าเมื่อชาวม้งหันมาประกอบอาชีพค้าขายเป็นรายได้หลักของครัวเรือน วิธีการผลิตที่เปลี่ยนไปส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงต่อการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศและชนชั้น รวมถึงการจัดการแรงงานระดับครอบครัวจนถึงระดับหมู่บ้าน จากเดิมโครงสร้างสังคมม้งได้กำหนดบรรทัดฐานให้ผู้หญิงเป็นช่างทำหลัง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลบ้าน เลี้ยงลูก หรือเป็นแรงงานในครัวเรือน ขณะที่ในวัฒนธรรมม้ง ผู้ชายคือหัวหน้าครอบครัวและเป็นผู้กำลังสำคัญในการทำมาหากิน รวมทั้งเป็นผู้ที่มีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ

แผนผังกรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ด้วยคุณลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่น ผู้นำชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลสถานการณ์ของการย้ายถิ่นในภาพกว้างและเห็นความเปลี่ยนแปลง จำนวน 2 คน เพศชายอายุ 42 ปี และ 75 ปี ส่วนผู้ที่ย้ายถิ่นมีอายุตั้งแต่ 21-35 ปี ซึ่งเป็นคนที่มีภูมิลำเนาตั้งเดิมในหมู่บ้านนาจอง และที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น จำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มคนเคยย้ายถิ่นแล้วย้ายกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน เพศชายจำนวน 2 คน อายุ 21 และ 25 ปี และเพศหญิง 1 คน อายุ 29 ปี และ 2) กลุ่มคนย้ายถิ่น เพศชายจำนวน 2 คน อายุ 20 และ 35 ปี และเพศหญิงจำนวน 3 คน อายุ 20, 24 และ 34 ปี ซึ่งมีข้อสังเกตว่าการเลือกคนสัมภาษณ์ที่อายุเกิน 30 ปี และมีครอบครัวแล้วนั้นเนื่องจากมีคุณลักษณะที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยคือพวกเขาได้สร้างการต่อรองอัตลักษณ์ในแง่ชาติพันธุ์และเพศภาวะในช่วงวัยรุ่นและดำรงชีวิตที่ไม่ยึดติดกับขนบธรรมเนียมม้ง ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการย้ายถิ่นแบบถาวร สำหรับชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นนามสมมติ เพื่อปกป้องอัตลักษณ์และความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตาราง 1: กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับ	นามสมมติ	เพศ	อายุ (ปี)	สถานภาพ	อาชีพ
กลุ่มผู้นำชุมชน					
1	นิรัตน์ ลีลากุล	ชาย	42	สมรส	ค้าขาย, ทำการท่องเที่ยวชุมชน, เลี้ยงไก่และวัว
2	ลุงตัว	ชาย	75	สมรส	เกษตรกร (ปลูกข้าว), เลี้ยงไก่
คนเคยย้ายถิ่นแล้วกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน					
3	ณัฐ	ชาย	21	สมรส	เกษตรกร (ปลูกข้าว), เลี้ยงไก่, รับจ้างทั่วไป
4	ครูไตร	ชาย	25	สมรส	ครู (อัตราจ้าง), ค้าขาย, ทำไร่, กรีดยาง
5	ครูมนต์	หญิง	29	โสด	ครู (อัตราจ้าง)
กลุ่มคนย้ายถิ่น					
6	วายุ	ชาย	20	โสด	นักศึกษา ชั้นปีที่ 3
7	พจน์	ชาย	35	โสด	อาจารย์ประจำโรงเรียนคริสเตียน กรุงเทพฯ
8	สา	หญิง	20	โสด	นักศึกษา ชั้นปีที่ 3
9	ลี	หญิง	24	โสด	ช่างสักคิ้ว/สักลาย
10	สุ	หญิง	34	สมรส	พนักงานบริษัทแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

1. บริบทของชุมชนและพลวัตการอพยพย้ายถิ่น

สำหรับงานศึกษาชิ้นนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มม้งที่อาศัยอยู่ในบ้านนาจอง ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นอำเภอที่แยกมาจากอำเภอนครไทยในปี พ.ศ. 2517 ดังนั้นประวัติศาสตร์ของชาวม้งในส่วนนี้จึงเริ่มต้นที่อำเภอนครไทย ซึ่งเป็นกลุ่มที่อพยพมาจากดอยบัว (ภูแว) จังหวัดน่าน ผู้วิจัยอ้างงานศึกษาหลักในพื้นที่นี้ของปรารธนา มงคลวณิช (2541) ที่เล่าว่าเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2493 คนม้งจากน่านอพยพมาอยู่ในอำเภอนครไทยเพื่อหาพื้นที่ทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยก่อนการอพยพเข้ามานั้น บิดาของนายเปลี้ยทั้ง แซ่ลีคือนายเกอ แซ่ลี และคณะ ได้เดินทางมาเลือกพื้นที่ก่อน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐานของชาวม้ง คือดูพื้นที่ว่าสามารถปลูกข้าวได้อุดมสมบูรณ์และเป็นป่าดงดิบด้วยหรือไม่ เพราะบริเวณป่าดงดิบจะมีอากาศเย็น ซึ่งทำให้ม้งไม่มาก ปลอดภัยจากเชื้อไข้มาเลเรีย และเชื้อไข้ต่าง ๆ ที่เป็นกันมากในเขตร้อนพื้นที่ราบ

จำนวนประชากรของบ้านนาจองที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอยู่เป็นหลักนั้นอยู่ในหมู่ 13 ภายใต้การบริหารงานของอบต.บ่อภาค จากการสำรวจโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในปีพ.ศ. 2557 หมู่บ้านนาจองมีประชากรรวม 1,115 คน เป็นผู้ชาย 545 คน และผู้หญิง 570 คน และครัวเรือนทั้งหมด 273 หลัง หมู่บ้านนี้มีเขตติดต่อกับหมู่บ้านนาจองใต้ (หมู่ 16) ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเช่นเดียวกันที่ก่อนหน้านี้อยู่รวมกันมาก่อน จนมีการแยกออกเป็นหมู่บ้านเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น หมู่บ้านนาจองใต้มีประชากรรวม 994 คน เป็นผู้ชาย 494 คน ผู้หญิง 500 คน จาก 185 ครัวเรือน (อบต.บ่อภาค, ม.ป.ป.)

คริสเตียน คูลัส และจีน มีชอด (Culas & Michaud, 1997, p. 226) ระบุว่า การอพยพเข้ามาของคนม้งในไทยนั้นถูกบันทึกไว้ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 โดยนักเดินทางชาวอังกฤษที่ได้เดินทางไปยังจังหวัดน่านในปี 1880 ซึ่งเป็นม้งที่อพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนาในประเทศจีนและบางส่วนจากหลวงพระบางที่มีประชากรม้งอาศัยอยู่จำนวนมาก ซึ่งก่อนหน้านี้ยังไม่มีคนม้งปรากฏตัวอยู่ในอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำโขง ซึ่งหมายถึงสยามหรือประเทศไทย ขณะที่อีกแหล่งข้อมูลหนึ่งพบว่ากลุ่มม้งมาถึงสยามในปี 1885 และกระจัดกระจายไปอยู่ในจังหวัดพิษณุโลกและเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการตั้งรกรากของม้ง 2 กลุ่มในปี 1928 และ 1929 ตามลำดับ และอีกกลุ่มพบในจังหวัดตาก และจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น การอพยพของม้งบ้านนาจองจึงสอดคล้องกับข้อมูลของปรารณามงคลวัช (2541) ที่เป็นม้งอพยพมาจากน่านราวสองทศวรรษหลังจากนั้น

อาชีพหลักของหมู่บ้านนาจองคือเกษตรกรรม โดยปลูกข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน และมีพืชเศรษฐกิจเป็นขิง มีบางครัวเรือนปลูกยางพาราและข้าวโพด รวมถึงเลี้ยงไก่และหมู มีบางบ้านลงทุนเลี้ยงวัวเพื่อประกอบพิธีกรรม อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ การรับจ้างในภาคเกษตรและชนผลผลิต งานก่อสร้างและงานทั่วไป แต่การปลูกขิงมีราคาที่สูงขึ้น จึงทำให้คนในหมู่บ้านโดยเฉพาะผู้ชายเริ่มย้ายถิ่นไปรับจ้างนอกหมู่บ้าน ในตัวอำเภอชาติตระการในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดพิษณุโลกและเมืองใหญ่ในจังหวัดอื่น รวมถึงการย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศผ่านกรมการจัดหางาน เช่นประเทศอิสราเอลและเกาหลี (นิรัตน์ สีสากุล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 ธันวาคม 2563) งานศึกษาของสร้อยมาศ รุ่งมณี และคณะ (2565, น.27-30) ระบุว่าคนในบ้านนาจองแทบทุกครัวเรือนมีสมาชิกย้ายถิ่นไปทำงานนอกหมู่บ้านตั้งแต่รุ่นพ่อหรือแม่ หรือในปัจจุบันพี่น้องในครอบครัวเคยออกจากบ้านไปทำงานที่กรุงเทพฯ หรือในจังหวัดอื่นแทบทั้งสิ้น ทั้งที่ไปรับจ้างหรือเป็นลูกจ้าง หรือทำการค้าขายขนาดเล็ก โดยเฉพาะการขายไก่ทอดขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยม โดยคนที่ประกอบอาชีพเหล่านี้ใช้สูตรเดียวกันที่ส่งต่อกันมาเพื่อไปเปิดกิจการในกรุงเทพฯ หรือจังหวัดอื่นในประเทศไทย เช่น สมุทรปราการ สมุทรสาคร และชลบุรี

นอกจากนี้ บ้านนาจองยังสร้างการท่องเที่ยวชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวธรรมชาติและประวัติศาสตร์ เนื่องจากเคยเป็นพื้นที่ตั้งฐานที่มั่นของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ที่มีชื่อว่า “ทัพ 4” ตั้งแต่ช่วงหลังปีพ.ศ. 2516 เป็นต้นมา เนื่องด้วยยุทธศาสตร์ของพื้นที่ที่อยู่บนพื้นที่สูงทำให้ยากต่อรัฐในการเข้าถึงทำให้รัฐบาลไทยจัดประเภทบ้านนาจองเป็นพื้นที่สีแดงที่สำคัญแห่งหนึ่ง โดยมีแกนนำพรรคคือ พ.ท.พโยม จุลานนท์ บิดาของพล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ประธานองคมนตรี พ.ท.พโยม ในเวลานั้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพบกปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทปท.) ส่วนแหล่งธรรมชาติของหมู่บ้านคือน้ำตกซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยง-ภูทอง อ่างเก็บน้ำ และการตกแต่งพื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการชุดบ่อ ปลูกสวนดอกไม้ และที่พักบนไหล่เขา (สร้อยมาศ รุ่งมณี และคณะ, 2565, น. 27-30)

2. ปัจจัยการอพยพย้ายถิ่นของหนุ่มสาวชาวม้งในพื้นที่การศึกษา

สถานการณ์ของการอพยพย้ายถิ่นที่ได้รับข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์นั้นดังที่กล่าวแล้วพบว่าแทบทุกครัวเรือนในชุมชนแห่งนี้มีสมาชิกที่ไปหาโอกาสในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นต้องออกจากชุมชนโดยสรุปได้ 4 เรื่องคือ ดังนี้ 1) การศึกษา 2) โอกาสในการหางานทำ 3) ความต้องการใช้ชีวิตอิสระ และ 4) ความทันสมัยในเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้

กรณีนี้เริ่มต้นมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 5 คน และมีสมาชิกที่ย้ายถิ่นจำนวน 1 คน คือ ลูกชายคนโต ที่ไปศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่จังหวัดเชียงราย ส่วนลูกตัวมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 8 คน และมีสมาชิกที่ย้ายถิ่นจำนวน 4 คน คนแรกคือลูกสาวที่ย้ายออกไปอยู่บ้านของสามีตามธรรมเนียมของคนม้งหลังแต่งงาน ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ คนที่สองคือหลานสาวคนที่ 2 ย้ายออกไปเรียนการนวดแผนไทยอยู่ในตัวเมืองพิษณุโลก เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วคาดว่าจะได้ทำงานที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองพิษณุโลก คนที่สามคือหลานสาวคนที่ 3 ที่ย้ายออกไปเพื่อศึกษาต่อที่โรงเรียนมัธยมในตัวเมืองพิษณุโลก และคนสุดท้ายคือหลานชายที่ขณะนี้ย้ายไปเพื่อศึกษาต่อในระดับมัธยมที่โรงเรียนชาติตระการวิทยาที่อยู่ในตัวอำเภอ

สำหรับกลุ่มคนที่ย้ายถิ่นและตัดสินใจกลับบ้าน อนุญาตการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากวิทยาลัยการอาชีพนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ก่อนกลับมาบ้าน เขาเคยไปทำงานรับจ้าง/รับเหมาก่อสร้างอยู่ที่กรุงเทพมหานครประมาณครึ่งปี ก่อนจะย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านเพราะการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ไม่มีงานทำ และแม่ก็อยากให้กลับมาอยู่บ้านเพื่อช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำสวน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565) เช่นเดียวกับครูไทรที่ต้องกลับบ้านเพราะสถานการณ์โควิด-19 ระบาดและที่บ้านมีตำแหน่งครูอัตราจ้างว่าอยู่เขาจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เส้นทางความเป็นครูของเขาคล้ายกับक्रमนต์ที่จบการศึกษาจากสถาบันเดียวกัน แต่ต่างตรงที่หลังจากเธอเรียนจบ เธอไปทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของฝากที่สยามพารากอน (กรุงเทพฯ) ประมาณปีกว่า ก่อนได้เป็นครูอัตราจ้างอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณครึ่งเทอม จากนั้นมีโอกา้าย้ายกลับมาเป็นครูอัตราจ้างอยู่ที่โรงเรียนบ้านนาจองใต้ 2 ปี

ในกลุ่มคนย้ายถิ่นแต่ยังไม่กลับมาบ้านเกิดนั้น มีวายุซึ่งในขณะนั้นเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (มรภ.อุดรดิตถ์) ครอบครัวทำไร่ซิงและปลูกข้าว ปัจจุบันพำนักอยู่ที่หอพักในมหาวิทยาลัยซึ่งการย้ายถิ่นในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี “ผมอยากเจออะไรที่แปลกใหม่ อยากเจอสังคมที่หลากหลาย ไม่อยากอยู่ในกรอบเดิมๆ ที่เรียนจบ ม.6 มาแล้วต้องมาทำไร่ เพราะผมไม่ได้มีความสนใจที่จะทำไร่ทำสวนเหมือนกับที่บ้าน”(การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2565) เช่นเดียวกับสาที่เป็นนักศึกษาเช่นกัน ขณะสัมภาษณ์เธอกำลังอยู่ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่นอกจากเพื่อศึกษาต่อเป็นหลักแล้ว เธอต้องการออกไปใช้ชีวิตนอกหมู่บ้าน “หนูก็ไม่อยากใช้ชีวิตแบบเดิม ๆ อยากลองใช้ชีวิตแบบอิสระที่คนในสังคมม้งเหมือนกันไม่ต้องคาดหวังหรือตีกรอบให้” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 เมษายน 2565)

ขณะที่มีบางคนจบการศึกษาแล้วอย่างลี เธอจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมรภ.อุดรดิตถ์ ปัจจุบันเปิดร้านสักคิ้ว/สักลาย อยู่ในตัวอำเภอชาติตระการ อาชีพของคนในครอบครัวคือพ่อเป็นช่างตีมีด แม่เป็นแม่บ้านและปักผ้า และพี่ชายชายไก่ออดทนใหญ่อยู่ที่จังหวัดลำปาง เมื่อลีเรียนจบแต่ก็ไม่คิดกลับบ้านเกิดที่นาจองหากอาศัยอยู่ในดึกแถวใกล้ตลาดในตัวอำเภอชาติตระการเพื่อประกอบอาชีพในเมือง และความสะดวกสบายในการเดินทาง ขณะที่อยู่ที่บ้านนาจอง เธอต้องตื่นเข้ามาทำงานที่บ้านตามวิถีของคนในหมู่บ้าน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 พฤษภาคม 2565) ส่วนพจน์ หลังจบการศึกษาระดับปริญญาโท เขาได้เป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยคริสเตียนกรุงเทพฯ คนในครอบครัวทำไร่ซิง ปลูกข้าว และข้าวโพด เช่นเดียวกับคนอื่น เขาตัดสินใจไม่กลับบ้านเพราะเห็นว่าในเมืองใหญ่มีตัวเลือกในการใช้ชีวิตมากกว่าในหมู่บ้าน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 เมษายน 2565) เช่นเดียวกับสุ ที่หลังจบปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยพะเยา ปัจจุบันเป็นพนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง

เธอได้ย้ายออกจากบ้านนาจองนานแล้วด้วยความที่ต้องการแสวงหาอาชีพการงานที่มั่นคงและความอิสระที่หลุดจากกรอบประเพณี “สังคมมันไม่มีความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง เรามักโดนกดให้อยู่ต่ำกว่าผู้ชาย โดนบังคับและมีข้อห้ามมากมาย เลยคิดว่าจะทำยังไงก็ได้ที่ไม่ต้องอยู่ในวิถีชีวิตแบบนี้ อยากอยู่ในที่ที่ให้อิสระกับเราได้มากกว่านี้” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 เมษายน 2565)

จะเห็นว่ากลุ่มคนย้ายถิ่นมีสาเหตุของการย้ายออกจากหมู่บ้านนาจองที่คล้ายคลึงกันคือเรื่องการศึกษา ในช่วงแรก รวมถึงโอกาสในการหางาน ในเวลาต่อมาเมื่อได้งานทำและได้ใช้ชีวิตในเมือง ทำให้ตัดสินใจอยู่ต่อเนื่อง ไม่ต้องการกลับมาทำงานที่บ้าน ผนวกกับความต้องการใช้ชีวิตอิสระที่ไม่มีพันธะมากนัก และความสะดวกสบายในสังคมเมืองเป็นเงื่อนไขสุดท้าย เช่น วายุมีการย้ายถิ่นครั้งแรกหลังจากจบการศึกษาในระดับ ม.6 ที่โรงเรียนบ้านนาจอง จากนั้นได้ย้ายไปศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ที่มร.อุตรดิตถ์เนื่องจากอยากเจอสังคมที่หลากหลายแปลกใหม่ อยากค้นหาตัวเองว่าชอบอะไรหรือถนัดอะไร และที่สำคัญคือไม่อยากใช้ชีวิตอยู่ในกรอบเดิม ๆ ที่เรียนจบ ม.6 มาแล้วต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำไร่นาทำสวน วายุมองว่าการออกมาอยู่นอกหมู่บ้านทำให้เขามีทางเลือกในการดำเนินชีวิตที่มากกว่า เพราะได้เห็นตัวอย่างมาจากรุ่นพี่ในหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อเนื่องจากถูกบังคับให้สานต่ออาชีพเกษตรกรจากพ่อแม่ ขณะที่เขาไม่ได้สนใจในอาชีพนี้แม้แต่น้อย “อาชีพเกษตรกรไม่น่าสนใจ ถ้าหลัง ไม่มีความเปลี่ยนแปลง” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2565)

ส่วนปัจจัยด้านความทันสมัยในพื้นที่ปลายทางย้ายถิ่นนั้น กรณีของพีพจน์นั้นได้บอกเล่าได้อย่างชัดเจนที่สุด หลังจากจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมต้นที่โรงเรียนบ้านนาจอง ก็ได้ย้ายไปศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมปลายในอำเภอชาติตระการ จากนั้นได้ตัดสินใจย้ายไปศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่จังหวัดเชียงใหม่ และย้ายเข้ากรุงเทพมหานครเพื่อหางานทำและศึกษาต่อในระดับปริญญาโทจนถึงปัจจุบัน รวมเป็นเวลา 20 ปีแล้ว พีพจน์มองว่าที่กรุงเทพมหานครมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดี เป็นเมืองที่เจริญ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีการคมนาคมที่สะดวกสบายกว่าในหมู่บ้าน สำหรับการใช้ชีวิตในพื้นที่เมืองพีพจน์ก็แทบไม่ได้ปรับตัวอะไรเลย เขาสามารถสื่อสารด้วยภาษากลางได้อยู่แล้ว ส่วนการเข้าสังคมก็ไม่ได้ยุ่งยากมากเพราะพีพจน์นับถือศาสนาคริสต์ จึงใช้ชีวิตอยู่ในสังคมคริสเตียนเป็นส่วนใหญ่

เช่นเดียวกับที่แม้ว่าเธอไม่ได้ย้ายไปอยู่ที่เมืองใหญ่ แต่ปักหลักอยู่ในตัวอำเภอชาติตระการ ที่มีความทันสมัยมากกว่าในหมู่บ้านที่มีข้าวของเครื่องใช้ที่หลากหลาย มีอาหารการกินให้เลือกซื้อมากกว่าในหมู่บ้าน สอดคล้องกับแนวคิดการอพยพย้ายถิ่นของราเวน สไตน์ (อ้างถึงใน ศิริเพ็ชร ทฤษฎาวดี, 2563) ที่อธิบายว่าคนวัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่มักมีความต้องการศึกษาหรือทำงานในเมืองที่มีความทันสมัย มีความสะดวกสบายทั้งการดำเนินชีวิต และมีรายได้ที่สูงขึ้น อีกทั้งยังตรงกับลักษณะการอพยพโดยเสรีที่เกิดจากแรงจูงใจภายนอก อย่างปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ กรณีของพีลี ผู้วิจัยมองว่าการอพยพย้ายถิ่นในครั้งนี้เป็นความต้องการระดับปัจเจกที่ต้องการหลบหนีจากกรอบของประเพณีมัน และต้องการความอิสระในการใช้ชีวิต ดังที่จะกล่าวในรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

3. การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นม้ง

3.1 คนเคยย้ายถิ่นแล้วกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน

1) ความเชื่อและประเพณีแบบดั้งเดิม

ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2545) เสนอว่าความเชื่อและประเพณีแบบดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ยึดโยงคนในสังคมม้งให้อยู่รวมกันในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่มีความเหนียวแน่นและเป็นกลุ่มก้อน อีกทั้งรูปแบบวัฒนธรรมและประเพณีปฏิบัติแบบดั้งเดิมยังแสดงให้เห็นถึงนัยของการผลิตซ้ำเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเครือญาติ ครูไตรมองว่ากฎระเบียบหรือข้อห้ามเกี่ยวกับเครือญาติของคนม้งคล้ายกับกฎหมายของคนไทย สังคมม้งในปัจจุบันยังมีความเป็นปิตาธิปไตย ยังมองว่าผู้หญิงเป็นคนชายขอบอยู่ และยังคงถูกกดให้ต่ำกว่าผู้ชายในหลายเรื่อง เนื่องจากในสังคมม้งผู้ที่อาวุโสกว่าจะสามารถบังคับหรือออกคำสั่งให้คนที่อายุน้อยกว่าต้องปฏิบัติตามได้ ครูไตรมองว่าการที่ผู้หญิงม้งถูกกดขี่ด้วยวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อแบบดั้งเดิมทำให้ผู้หญิงม้งค่อนข้างที่มีสิทธิต่าง ๆ ทางสังคมน้อยกว่าผู้ชาย (การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565) สอดคล้องกับงานศึกษาของเสาวณีย์ น้านวล (2554) ที่มองว่าความเป็นผู้หญิงสะท้อนให้เห็นความเป็นชายขอบของความเป็นม้งผ่านระบบโครงสร้างชายเป็นใหญ่ สำหรับครูมนต์ เธอเห็นว่าปัจจุบันสังคมม้งไม่ได้มองผู้หญิงเป็นคนชายขอบแบบดั้งเดิมเสียทีเดียว แต่ผู้ชายม้งมักคาดหวังให้ผู้หญิงทำทุกอย่าง เช่น ทำไร่ ทำสวน จนผู้หญิงม้งทำงานหนักเกินไป คือตื่นแต่เช้าทำงานบ้าน ทำกับข้าว ดูแลลูก ดูแลสามี โดยที่ผู้ชายไม่ช่วยกันทำ ทำให้ต้องแบ่งแย่งงานระหว่างชายหญิง “ผู้ชายม้งคาดหวังให้เราเป็นไปตามที่เขาต้องการทุกอย่าง” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565)

คนที่มีประสบการณ์ย้ายถิ่น เช่น ครูไตรและณัฐจึงเห็นว่าการออกจากสังคมม้งเช่นนี้เป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้นกับหนุ่มสาวในยุคปัจจุบัน

...15 ปีของคนวัยหนุ่มสาวที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านภายใต้การถูกตีกรอบ ชีวิตที่เหลือผมอยากให้เขา (หนุ่มสาวม้ง) ไปอยู่ที่อื่นเพื่อที่จะได้มีอิสระในการใช้ชีวิตแบบที่ต้องการ

(ครูไตร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565)

...การออกไปใช้ชีวิตอยู่ที่อื่นไม่ได้เป็นปัญหาอะไรเลย ดีซะอีกที่เขาได้ใช้ชีวิตในแบบที่อยากเป็น ได้ทำในสิ่งที่อยากทำ ไม่ต้องทนอยู่กับการถูกตีกรอบ

(ณัฐ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565)

ครูไตรยังอธิบายอีกว่าทุกวันนี้โลกเปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันผู้หญิงม้งเข้าถึงโอกาสและได้รับการศึกษามากกว่าเมื่อก่อน ทำให้ผู้หญิงบางคนมีความคิดความอ่านและมีศักยภาพความเป็นผู้นำสูงกว่าผู้ชายด้วยซ้ำไป คนในสังคมม้งไม่ได้ปิดกั้นสิทธิและความสามารถของผู้หญิงเท่าเมื่อก่อน จึงทำให้ปัจจุบันผู้หญิงมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เรียนจบสูงกว่าผู้ชาย และสามารถเป็นหัวหน้าครอบครัว ทำงานหาเงินเลี้ยงดูครอบครัวได้ สอดคล้องกับงานของกรรทอง สุดประเสริฐ (2552) และยุพิน เจริญสุข (2555) ที่อธิบายว่าผู้หญิงเริ่มคุ้นชินกับพื้นที่สาธารณะทำให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้หญิงด้วยกัน และทำให้ผู้หญิงมีบทบาทมากขึ้น

เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศ ผู้หญิงต้องปรับตัวเนื่องจากระบบการผลิตที่อิงกับระบบการค้า ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายยังไม่เสถียรอย่างในอดีตอีกต่อไป ทำให้เกิดการต่อรองความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้หญิงภายใต้ระบบการผลิตของครัวเรือน ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้หญิงภายในชุมชน

นอกจากที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วยังมีเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษ ภายในแซ่เดียวกันที่ประกอบพิธีกรรมบางอย่างเหมือนกัน และมักจะมีการอ้างอิงถึงอยู่เสมอเมื่อต้องสอบถามความสัมพันธ์ทางเครือญาติในสังคม แต่ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีและความทันสมัยเข้ามามากขึ้นทำให้คนเริ่มย้ายเข้าสู่พื้นที่เมือง และทำให้กลุ่มญาติพี่น้องแยกไปอยู่ในชุมชนที่ห่างไกล คนเฒ่าคนแก่ในสังคมจึงเน้นย้ำถึงการมีบรรพบุรุษคนเดียวกันอยู่เสมอ โดยดูจากชื่อและนามสกุลของบรรพบุรุษ ขณะที่คนย้ายเข้าสู่เมืองมากขึ้นทำให้หลายคนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ รูปแบบของพิธีกรรมทางศาสนาแบบดั้งเดิมของคนจึงเปลี่ยนไปเช่นกัน (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2545)

ต่อให้คนย้ายเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นยังไง สุดท้ายก็ต้องกลับมานับถือศาสนาพุทธแบบผีบรรพบุรุษเหมือนเดิม คงเป็นเพราะความเชื่อและสำนึกของความเป็นมั่งที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เกิด

(ครูไทร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565)

การแต่งงานเป็นอีกพิธีกรรมที่คนในสังคมให้ความสำคัญและยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อแบบดั้งเดิม ครูไทรให้ข้อมูลว่าก่อนหน้านี้ผู้ชายที่อายุครบ 15 ปี จะถือว่าเป็นผู้ชายเต็มตัว สามารถแต่งงานมีลูกมีเมียได้แล้ว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565) ที่กล่าวว่า การแต่งงานนอกจากจะหมายถึง การโตเป็นผู้ชายเต็มตัวแล้ว ยังหมายถึงการประสบความสำเร็จในชีวิตด้วย คนสมัยก่อนไม่ค่อยได้รับการศึกษา บางคนเรียนจบแค่ประถม 6 ก็ออกมาช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำสวน ชีวิตวันๆ ไม่ได้มีอะไรไปมากกว่านี้ ดังนั้นพอไม่มีอะไรทำก็จะแต่งงานสร้างครอบครัวเพื่อให้มีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในชีวิตเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้ชาย ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวต้องขยันทำงานมากขึ้นเพื่อหาเงินเลี้ยงดูครอบครัวให้อยู่อย่างสุขสบาย ฉะนั้นการตัดสินใจแต่งงานสร้างครอบครัวของผู้ชายจึงเหมือนกับกระตุ้นให้ตนเองเป็นคนขยันทำมาหากิน มีความรับผิดชอบ และเป็นคนดียิ่งขึ้น ในปัจจุบันสังคมไม่ได้บังคับแล้วว่าผู้ชายอายุครบ 15 ปีต้องแต่งงาน สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ทำให้ความคิดของคนเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ครูไทรมองว่าอายุ 15 ปียังเด็กเกินกว่าที่จะแบกรับภาระหน้าที่หลายอย่าง ผู้ชายมีความพร้อมที่จะแต่งงานสร้างครอบครัวอย่างต่ำควรจะอายุ 20 ปีขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 30 ปี เพราะถ้าอายุ 30 ปีไปแล้วคนจะเปรียบเทียบกับเป็นเหมือนคนแก่ และจะทำให้เลือกคู่แต่งงานได้ยาก “แนวคิดของคนคือต้องมีลูกทันใช้ เมื่อแก่ตัวไปเราต้องพึ่งพาอาศัยลูก ถ้าเรามีลูกข้าลูกของเราจะยิ่งลำบาก...” ครูไทรเองก็ได้ผ่านพิธีแต่งงานและภรรยาได้ย้ายมาอยู่ที่บ้าน ช่วยดูแลบ้านและคนในครอบครัว และดูแลร้านขายของชำในหมู่บ้าน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565)

ณัฐเป็นหนึ่งในกลุ่มคนที่เคยย้ายถิ่นแล้วกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่าเขาเคยไปทำงานรับจ้าง/รับเหมาก่อสร้างอยู่ที่กรุงเทพมหานครประมาณครึ่งปี กลับมาอยู่ที่บ้านเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และที่สำคัญคือแม่อยากให้มาช่วยงานในไร่ซึ่งต่อจากพ่อแม่ พอณัฐได้ทำไปสักระยะหนึ่งก็พบว่ารายได้ไม่แน่นอน บางปีจึงราคาดี เขาก็ได้เงินมาก คຸ້ມกับการลงทุนลงแรง แต่บางปีจึงราคาตกเหลือเพียงกิโลกรัมละ

1 บาท หนี้จึงต้องรับจ้างทำงานอื่นเพิ่มเพื่อให้มีรายได้มากขึ้น ชีวิตในแต่ละวันของหนี้จึงวนเวียนอยู่กับการทำไร่นา ทำสวน พอเขารู้สึกว่าตนเองไม่มีอะไรทำก็เลยตัดสินใจแต่งงาน เพราะมีความคิดว่าไหนๆ ก็กลับมาอยู่ที่บ้านอย่างถาวรแล้ว เพื่อนฝูงคนรอบข้างก็แต่งงานมีลูกกันไปมากแล้ว “เราอายุ 21 แล้ว มันก็ถึงเวลาที่จะแต่งงาน มีครอบครัวได้แล้ว...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565)

นอกจากความเชื่อและประเพณีแบบดั้งเดิมจะมีผลต่อการตัดสินใจแต่งงานแล้วนั้น การที่หนี้ยอมกลับมาอยู่ที่บ้านเกิด แม้ว่าการแต่งงานยังต้องการหาเงินหาประสบการณ์ และใช้ชีวิตอยู่ที่กรุงเทพฯ ต่อก็ตาม จุดนี้แสดงให้เห็นว่าหนี้เชื่อฟังและปฏิบัติตามสิ่งที่พ่อแม่ต้องการ ในฐานะคนที่อาวุโสกว่าที่มีประสบการณ์มากกว่า ฉะนั้นความเชื่อที่ถูกปลูกฝังแบบนี้เปรียบเสมือนกรอบที่คอยควบคุมพฤติกรรมของลูกหลานให้อยู่ภายใต้กฎระเบียบ สอดคล้องกับที่ลุงตัวที่กล่าวว่า คนมั่งเวลามีลูกมีหลานก็พยายามสอนปลูกฝังให้เขาเป็นคนดี เป็นลูกที่ดี เป็นหลานที่ดี ขยัน เชื่อฟัง ไม่ดื้อ ไม่เกร พ่อเขาเป็นคนดี ไม่สร้างปัญหา ไม่สร้างความหนักใจ ผู้ใหญ่ก็สบายใจ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

ประเด็นสุดท้ายข้อปฏิบัติของคนมั่งในการแต่งงานกับคนมั่งด้วยกัน นิรัตน์ ซึ่งเป็นอดีตผู้นำชุมชนกล่าวว่า ในสมัยก่อนกฎของชุมชนมีความเข้มงวดมากแม้จะมีข้อเสียอยู่บ้าง แต่เขากลับมองว่าการที่มีกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดนั้นถือเป็นเรื่องที่ดี เพราะการที่คนหนุ่มสาวมีอิสระในการใช้ชีวิตมากเกินไปทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมาได้ง่าย ไม่มีกฎระเบียบหรือกรอบที่อยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่คอยคุมเอาไว้ อย่างผู้หญิงบางคนแต่งงานกับคนไทยก็ต้องย้ายออกไปอยู่บ้านของสามีตามธรรมเนียมปฏิบัติของมั่งและกลายเป็นคนของครอบครัวของฝ่ายชายทันที ถือว่าเป็นคนอื่นหรือคนนอกครอบครัว และการที่คนหนุ่มสาวมีอิสระกับการใช้ชีวิตในพื้นที่เมืองมากเกินไปทำให้เกิดการหย่าร้าง ความขัดแย้ง และมีปัญหามากกว่าคนมั่งแต่งงานด้วยกันเอง เพราะกฎระเบียบที่แตกต่างกันระหว่างคนไทยกับคนมั่ง แต่ปัจจุบันยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านเปิดใจยอมรับและไม่ได้ยึดติดกับความเชื่อแบบเดิมที่ห้ามคนมั่งแต่งงานกับคนไทยแล้ว (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565) อย่างลุงตัวมองว่าไม่ควรยึดติดอยู่กับอะไรเดิม ๆ เดียวนี้ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปคนมั่งก็ควรปรับตัวตามโลกภายนอกให้มากขึ้น การที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดจะทำให้คนหนุ่มสาวเกิดความอึดอัดต่อต้าน และยังอยากออกไปอยู่นอกหมู่บ้านมากขึ้น (การสื่อสารส่วนบุคคล, 14 มิถุนายน 2565)

ในกรณีที่ผู้หญิงมั่งแต่งงานกับคนไทยและย้ายออกไปใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เมือง หากวันใดวันหนึ่งเกิดการหย่าร้างกันขึ้นแล้วต้องการกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน คนในครอบครัวก็ยังคงมองว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นคนในครอบครัวอยู่ แต่ถ้ายึดตามความเชื่อของมั่งดั้งเดิม ก็ถือว่ายังไม่ยอมรับเพราะต้องผ่านการทำพิธีกรรมล้างบาป และพิธีเรียกขวัญก่อนจึงจะถือว่าเป็นคนครอบครัว อีกทั้งคนมั่งถือว่าได้มีการหย่าร้างมาก่อนนับว่าเป็นสิ่งอัปมงคล เป็นการนำสิ่งไม่ดีเข้ามาสู่ครอบครัว

...ตามความเชื่อมองว่านับถือผีคนละตัวกัน ถ้าผีนั้นกลับไปจะเกิดความเสียหาย ทุกสิ่งทุกอย่างจะล่มจม ความเจ็บไข้ได้ป่วยจะมาเยือน และจะเจอสิ่งสาปแช่งหลายอย่างตามมา...

(ครูไทร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565)

นิรัตน์มองว่าในอนาคตมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีกลุ่มสตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ออกมาช่วยเรียกร้องและผลักดันเรื่องเหล่านี้ ส่วนครูไตรอธิบายเพิ่มเติมว่าปัจจุบันประเด็นนี้กำลังถกเถียงกันอยู่ เพราะตามความเชื่อแบบดั้งเดิมคือ จะไม่สามารถกลับมาอยู่ที่บ้านพ่อแม่ฝ่ายหญิงได้เลย แต่เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2560 มีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้น พ่อแม่ฝ่ายหญิงต่อต้านกับความเชื่อดังกล่าวที่ว่าทำไมหย่าร้างแล้วถึงไม่ให้ลูก กลับคืนมาหรือย้ายกลับเข้ามาอยู่ที่บ้านพ่อแม่เหมือนเดิม เรื่องนี้มันบางพื้นที่ก็ยังไม่ยอมรับ เช่นสุโขทัยที่ว่า “พี่แต่งงานมีครอบครัวแล้ว สำหรับคนมันก็ถือว่ากลายเป็นคนอื่นหรือเป็นคนในครอบครัวของสามีไปแล้ว ถ้ากลับไปอยู่ที่บ้าน พี่ก็คงไม่มีค่าอะไร...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 เมษายน 2565) ซึ่งครูไตรคิดว่าเรื่องนี้ควรที่จะได้รับการยอมรับ ผู้หญิงสามารถที่จะเข้าออกบ้านได้ทุกเมื่ออย่างไม่มีข้อห้ามหรือข้อจำกัดใด ๆ

2) เพศภาวะ

อัตลักษณ์ความเป็นม้งด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีที่กล่าวถึงข้างต้นจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อตัวตนความเป็นผู้หญิงม้ง และส่งผลให้พวกเธอมีตัวตนที่ขาดวินและเลื่อนไหลในขณะเดียวกัน ผู้ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้เปิดเผยถึงการต่อต้าน ชัดขึ้น และต่อรองกับวัฒนธรรมม้งที่มักคาดหวังกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย อย่างครุมนต์ที่ถูกคาดหวังจากครอบครัวและสังคมตั้งแต่เด็กว่าการเป็นผู้หญิงที่ดีต้องขยัน มีความกตัญญู ต้องตื่นนอนแต่เช้าเพื่อช่วยแม่ทำงานบ้าน เช่น ทำความสะอาดบ้านและทำกับข้าว สำหรับคนม้ง เวลา 4-5 นาฬิกาถือเป็นช่วงเวลาที่ต้องตื่นนอน และต้องเข้านอนไม่เกิน 4 ทุ่มเพื่อที่จะได้ตื่นเข้ามาช่วยทำงานบ้านทุกวัน “วัฒนธรรมตรงนี้เป็นเหมือนสิ่งที่บีบบังคับให้เราเลยต้องขยันอยู่เสมอ และไม่หยุดอยู่กับที่ เพื่อไม่ให้ใครมาด่าเราได้” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565)

แต่การย้ายถิ่นได้กลายเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ชายมีเงื่อนไขหรือพันธะในการย้ายกลับมาอยู่บ้านมากกว่าผู้หญิง เนื่องจากผู้ชายมีภาระหน้าที่มากกว่าทั้งการเป็นหัวหน้าครอบครัวและต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ ความที่เป็นลูกชายคนโตในบรรดาพี่น้องทั้ง 6 คน จึงกลายเป็นเงื่อนไขทางเพศภาวะที่สังคมม้งให้ความสำคัญกับลูกชายคนโต ด้วยสำนึกความเป็นม้งที่มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ทำให้เขาที่มีความเชื่อว่าผู้ชายม้งไม่มีทางหนีความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษได้พ้น อีกทั้งระบบความสัมพันธ์เครือญาติยังดึงให้ผู้ชายม้งต้องกลับมาอยู่ที่บ้านเนื่องจากมีความเชื่อว่าจะต้องกลับมาประกอบพิธีกรรม ไมเช่นนั้นจะเกิดอาการเจ็บไข้ได้ป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ ครูไตรกล่าวว่าสิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อแบบหนักแน่นที่ไม่สามารถลบล้างได้ เขาเองก็เชื่อเพียงแค่นี้มาตั้งแต่เมื่อไหร่ สำหรับครุมนต์ การที่เธอเป็นลูกสาวคนโตก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านเพื่อดูแลแม่ เนื่องจากพ่อของครุมนต์เสียชีวิตไปขณะที่เธอกำลังเรียนต่อปริญญาตรี และน้องทั้ง 2 คนทำงานอยู่ที่ต่างจังหวัด ทำให้แม่ของเธอต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง พี่สาวคนโตอย่างครุมนต์ต้องเสียสละกลับมาอยู่บ้านเพื่อดูแลแม่ และช่วยแบ่งเบาภาระต่าง ๆ

ครุมนต์เป็นหนึ่งในคนที่อายุใกล้เข้าสู่วัย 30 ปี และน่าจะเป็นผู้หญิงที่อายุมากที่สุดในหมู่บ้านในขณะนี้ สัมภาษณ์ที่ยังไม่แต่งงาน ตอนที่เธอย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านช่วงแรกเวลาไปไหนมาไหนก็จะเจอแต่คำถามว่า “มีแฟนรึยัง” “อายุขนาดนี้แล้ว...เมื่อไหร่จะแต่งงาน” ที่ผ่านมามีโอกาสได้พูดคุยกับผู้ชายม้งอยู่หลายครั้ง แต่ก็รู้สึกว่าการได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น ได้เรียนรู้นิสัยใจคอ ความคิด และทัศนคติ ครุมนต์รู้สึกว่าแตกต่างกันมากเกินไปและมองว่าถ้าคบกันเป็นแฟนน่าจะไปกันไม่รอด เนื่องจากครุมนต์เป็นคนที่ชอบนอนดึกตื่นสาย

ไม่ชอบให้ใครมาบังคับ คัดหวัง และกำหนดชีวิต ผู้ชายมั่งหลายคนเข้ามาจีบครุมนต์บางคนโทรมาหาหรือส่งข้อความมาตั้งแต่ตี 4-5 แต่ครุมนต์ตื่นประมาณ 6 โมง ซึ่งสำหรับคนมั่งถือสายมาก พอครุมนต์ตอบกลับข้อความหลังตื่นนอน ผู้ชายแทบทุกคนมีคำถามว่า “ทำไมตื่นสาย” “ทำไมไม่รีบตื่นมาช่วยแม่ทำงานบ้าน” ครุมนต์รู้สึกว่าเป็นครู ไปทำงานมาทั้งวันก็เหนื่อยมากแล้ว ทำไมผู้ชายมั่งเหล่านี้ถึงต้องมาตีกรอบ กำหนดชีวิต คัดหวัง และไม่ให้อิสระกับเธอ ครุมนต์เลยรู้สึกว่าเธอน่าจะ ไม่เหมาะกับการใช้ชีวิตแบบนี้กับผู้ชายมั่ง และนี่ก็อาจเป็นสิ่งที่ทำให้ครุมนต์ไม่เคยคบหากับผู้ชายมั่งเลย

เราถูกคัดหวังและตีกรอบจากสังคมรอบข้างมาตั้งแต่เกิด จนทำให้การที่ผู้หญิงต้องตื่นมาทำงานบ้าน ตั้งแต่ตี 5 กลายเป็นภาพจำ...

(ครุมนต์, การสื่อสารส่วนบุคคลเมื่อ 13 มิถุนายน 2565)

ครุมนต์เปิดเผยว่ากำลังคบหากับคนไทย ความจริงแล้วแม่ก็ไม่ค่อยชอบและไม่อยากให้คบหากับคนไทย แต่เมื่อเธอได้อธิบายเหตุผล ความคิด และความรู้สึกส่วนตัวแล้ว แม่ก็ไม่ได้กีดกันหรือต่อต้านอะไร การที่เธอมีความคิดแบบนี้อาจเป็นเพราะเคยย้ายไปเรียนในเมือง ทำให้ได้เห็นวิถีคิดและการใช้ชีวิตของคนไทยว่าชีวิตเป็นของเรา เรามีสิทธิ์เลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตเอง “รู้สึกว่าเราไม่ใช่ผู้หญิงแบบที่สังคมมั่งคัดหวังให้เป็น” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2565) ชีวิตของครุมนต์เป็นไปในทางทิศเดียวกับงานของกรองทอง สุดประเสริฐ (2552) และยุพิน เจริญสุข (2555) ที่มองว่าการเปลี่ยนแปลงของผู้หญิงมั่งในบริบทความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศที่ก่อรูปด้วยอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ทำให้เกิดการตอรองความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้หญิงมั่งภายใต้การปรับความสัมพันธ์ของครัวเรือน และความสัมพันธ์ภายในชุมชน

3.2 คนย้ายถิ่น

1) ความเป็นวัยรุ่น

วายุและสามองว่าการออกมาเรียนและใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เมืองทำให้พวกเขามีทางเลือกในการดำเนินชีวิตมากกว่าในชุมชน ได้เรียนรู้และเห็นถึงความแตกต่างระหว่างคนมั่งกับคนไทย อีกทั้งยังทำให้มีโอกาสดำเนินชีวิตตัวเองว่าชอบหรือถนัดอะไร ส่วนสาเป็นผู้หญิงเห็นว่าการย้ายถิ่นไปอยู่ที่อื่นทำให้ได้หลุดพ้นจากการถูกคนในสังคมคัดหวังและตีกรอบ จนบางครั้งสักเหมือนจะสูญเสียความเป็นตัวเอง “...รู้สึกอึดอัด ไม่อยากอยู่ตรงนี้ อยากหนีออกไป” (สา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 เมษายน 2565)

แม้ว่าสังคมมั่งจะคัดหวังและตีกรอบให้ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ชายอย่างวายุและพจน์ จะไม่ถูกคัดหวังและตีกรอบในเรื่องใดเลย พวกเขาเห็นตัวอย่างจากรุ่นพี่ในหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่เรียนจบแค่ มัธยม 3 หรือมัธยม 6 แล้วไม่มีโอกาสได้เรียนต่อตามที่ตัวเองต้องการ เนื่องจากถูกคัดหวังให้ต้องสานต่ออาชีพเกษตรกรรมต่อจากครอบครัว วายุจึงชอบที่จะใช้ชีวิตในเมืองและมองว่ามีข้อแตกต่างหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเวลาตื่นและเวลานอนที่ไม่ต้องเข้านอนแต่หัวค่ำและตื่นแต่เช้าเพื่อมาช่วยพ่อแม่ทำงานนอกบ้านอย่างการทำไร่ ทำสวน ความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิตที่ไม่มีใครมาตีกรอบให้ ทำให้เขาได้เรียนรู้ ตัดสินใจ และได้ลองใช้ชีวิตตามที่ตัวเองต้องการ อีกทั้งการใช้ชีวิตในพื้นที่เมืองยังทำให้เขาได้เห็นถึงความแตกต่างทั้งด้านวิถีคิดและสังคมนอกบ้านอีกด้วย (วายุ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2565)

สุเป็นหนึ่งในกลุ่มคนย้ายถิ่นที่อายุมากที่สุดในบรรดาผู้หญิงม้ง ขณะที่สัมภาษณ์ เธอได้ย้ายออกมาใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นระยะเวลาเกินกว่า 10 ปี ทำให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนเมือง เธอเป็นคนที่ยากแต่งกายแบบวัยรุ่นในเมือง ที่แต่งตัวบ๊อบ ๆ แวม ๆ บ้าง เช่น ใส่เสื้อปาดไหล่ เสื้อแขนกุด หรือกางเกงสั้นขาสั้น แต่ด้วยเครือข่าย/ชมรมม้งที่มีอยู่ในหลายพื้นที่ของกรุงเทพฯ และสำนึกในความเป็นม้งที่สุถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เกิด จึงทำให้ไม่กล้าแต่งตัวเช่นนั้นเพราะกลัวว่าถ้าบังเอิญไปเจอคนรู้จัก เขาจะเอาไปบอกพ่อแม่ แล้วจะทำให้พ่อแม่เสียใจและผิดหวังในตัวเธอ ด้วยสังคมและวัฒนธรรมที่คาดหวัง ตีกรอบ และกดให้ผู้หญิงอยู่ต่ำกว่า ทำให้การใช้ชีวิตวัยรุ่นของสุในพื้นที่เมืองไม่ได้อิสระทั้งหมดตามที่คิดไว้ จึงทำให้เขาไม่กล้าทำในหลายๆ อย่างที่ตัวเองอยากลองทำสักครั้งในชีวิต เช่น การแต่งตัวและการเที่ยวร้านเหล้าในตอนกลางคืน

ทำไมเราต้องถูกคาดหวังจากคนในสังคมม้งด้วย ทั้งๆ ที่เราใช้ชีวิตอยู่ในเมือง ไม่ใช่ในหมู่บ้าน...ทำไมที่บ้านเราถึงไม่เท่าเทียมกันแบบนี้ เลยคิดว่าจะทำยังไงก็ได้ที่ทำให้ไม่ต้องอยู่ในวิถีชีวิตแบบนี้

(สุ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 เมษายน 2565)

กรณีของลี หญิงสาวม้งอีกคน อาจไม่ถูกควบคุมมากนัก แต่เธอยอมรับว่าภาพรวมของผู้หญิงม้งส่วนใหญ่มักถูกสังคมรอบข้างคาดหวังให้เป็นผู้หญิงที่ดี แต่ด้วยความที่ลีเป็นลูกคนสุดท้ายจึงทำให้พ่อแม่ไม่ค่อยคาดหวัง อีกทั้งยังให้อิสระกับเธอแทบทุกเรื่อง เธอยอมรับว่าผู้หญิงม้งในหมู่บ้านไม่ว่าจะนอนดึกแค่ไหน สุดท้ายก็ต้องตื่นเช้ามาทำงานบ้าน แต่สำหรับลีโอว่าเป็นกรณีพิเศษที่ไม่ค่อยมีใครได้รับอิสระจากพ่อแม่มากนัก จึงทำให้สามารถตื่นสายและได้ทำในสิ่งที่ตัวเองอยากทำโดยไม่ค่อยมีข้อห้ามหรือข้อจำกัด ลีประกอบอาชีพเป็นช่างสักคิ้ว/สักลาย จึงทำให้เธอสักทั้งคำพูดและลวดลายไว้ตามตัวเพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงจุดยืนว่าชอบความอิสระ ซึ่งหนึ่งในรอยสักของลีโอคือ ภาษาจีนที่แขนข้างขวาที่มีความหมายว่า “ชีวิตของฉัน เป็นของฉัน” ผลการวิจัยนี้เป็นทิศทางเดียวกับงานที่ผ่านมากกว่าทศวรรษแล้วของมยุรินทร์ บุญพิทักษ์ (2553) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้ชีวิตในสังคมเมืองสมัยใหม่ทำให้หนุ่มสาวม้งต้องเผชิญกับสภาวะชายขอบสองวัฒนธรรม คือการใช้ชีวิตบนความคาดหวังของจารีตประเพณีม้ง และการเป็นพลเมืองไทย อันนำไปสู่สภาวะการต่อรองผ่านการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหลไปมา และมีการดำเนินชีวิตที่พร้อมปรับเปลี่ยนและท้าทายจารีตดั้งเดิมที่ถูกมองว่าล้าหลัง

ภาพ 1: รอยสักที่แขนของลิในภาษาจีนสื่อความหมายว่า “ชีวิตของฉัน เป็นของฉัน”

ที่มา: ผู้วิจัย (เมษายน 2565)

กรณีของพจน์ที่ย้ายออกจากหมู่บ้านเพื่อการศึกษาและโอกาสในการหางานทำเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี ทำให้เขาไม่ค่อยรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีบางอย่างของม้งที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และข้อจำกัดมาก ทำให้เขารู้สึกว่าตนเองตามคนอื่นไม่ทัน อีกทั้งการแสดงออกหรือปฏิบัติตามแนววิถีม้งในพื้นที่เมืองก็เป็นปัญหา และมีอุปสรรคอยู่บ้าง จากการสังเกตและพบเจอด้วยตัวเองที่วิถีม้งขัดแย้งกับความเป็นไทย และทำให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมระหว่างคนไทยและชาติพันธุ์ อย่างการรับคนเข้าร่วมกิจกรรมหรือการรับคนเข้าทำงานที่จะให้คนไทยมีสิทธิ์เลือกและตัดสินใจก่อนคนชาติพันธุ์ การใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เมืองประกอบกับสังคมรอบข้าง ความสะดวกสบาย และความทันสมัยก็มีผลต่อวิถีคิด วิถีชีวิต และการเปลี่ยนแปลง พจน์เป็นคนหนึ่งที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ จึงทำให้เขาไม่สามารถประกอบพิธีกรรมของม้งแบบเดิมได้ทั้งหมด เช่น การเซ่นไหว้และการนับถือบรรพบุรุษ เพราะถือว่าเป็นการกระทำข้ามศาสนา และทางศาสนาคริสต์ถือว่าบรรพบุรุษเหล่านั้นได้จากเราไปอยู่ในที่ที่สบายแล้ว เราจึงไม่ควรนึกถึงและยึดติดอยู่กับพวกเขาอีกต่อไป การดำเนินชีวิตในพื้นที่เมืองของพจน์จึงอยู่แต่ในสังคมของคนที่นี่นับถือศาสนาคริสต์ สอดคล้องกับรัตนา ด้วยดี (2560) และประสิทธิ์ ลิปรีชา (2563) ที่พบว่าคนม้งจำนวนหนึ่งที่ย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองและเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ และได้ให้ความหมายทางสังคมในแง่ของการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เคยถูกมองและถูกปฏิบัติว่าด้อยกว่าคนเมืองที่นับถือศาสนาพุทธคือ มีความก้าวหน้าและบริสุทธิ์กว่าหากเทียบกับความเชื่อดั้งเดิมที่เชื่อในผีสารและบรรพบุรุษ

2) เพศภาวะ

การดำเนินชีวิตในพื้นที่เมืองของสุทำให้ได้เรียนรู้และพบเจอกับอะไรหลายอย่าง โดยเฉพาะการแต่งงานกับคนไทย ซึ่งถือว่าเป็นการขัดต่อจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมของม้ง แต่พ่อแม่ของเธอก็ไม่ได้ต่อต้านหรือกีดกันอะไร หลังจากที่สุดแต่งงานก็พบว่าความสัมพันธ์ของสามีภรรยา และการใช้ชีวิตถ้าเปรียบเทียบกับระหว่างในหมู่บ้านและในพื้นที่เมืองเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยพื้นฐานสุขและสามีมักจะคุยและปรึกษากันในทุกเรื่อง ต่างคนต่างเคารพและรับฟังซึ่งกันและกัน เวลามีปัญหาทั้งคู่คุยร่วมกันเพื่อหาทางออก แต่สำหรับการดำเนินชีวิตในหมู่บ้าน สู้ต้องเชื่อฟัง

สามีทุกรื่องเนื่องจากสังคมมั่งเป็นสังคมแบบปิตาธิปไตย ทำให้สามีมีสิทธิในการตัดสินใจทุกรื่อง หากสุแต่งงานกับคนมั่งและอยู่ในหมู่บ้านต่อไป เธอจะไม่สามารถเถียง โต้แย้ง และมีปากเสียงกันได้เลย ถ้าเกิดการทะเลาะวิวาทขึ้น พ่อแม่สุหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะเป็นคนตัดสินใจว่าใครถูกใครผิด และเขาทั้งคู่ต้องยึดตามคำตัดสินนั้น ประเด็นนี้สาซึ่งกำลังอยู่ในวัยเรียนมองว่าสิ่งที่เธอทำไม่ได้คือ การมีแฟนเป็นคนไทย ทางครอบครัวยังไม่เปิดใจยอมรับ แม้ว่าปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วก็ตาม แต่พ่อแม่เธอยังห่วงและกังวลเพราะสาใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เมืองตามลำพัง แต่เธอคิดว่าถ้าเรียนจบและสามารถดูแลตัวเองได้แล้ว และพ่อแม่น่าจะเปิดใจยอมรับมากขึ้นเธอคิดจะลองคบหากับคนไทยดูบ้าง

จะเห็นว่าอัตลักษณ์ทางเครือญาติของชาติพันธุ์มั่งหล่อหลอมให้คนในสังคมมีอุดมคติเดียวกัน แต่อีกด้านหนึ่ง การเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ก็ทำให้อัตลักษณ์บางอย่างเปลี่ยนแปลงไป ยุพิน เจริญสุข (2555) ที่ศึกษา อัตลักษณ์และตัวตนความเป็นชาติพันธุ์ของผู้หญิงมั่ง และพบว่าผู้หญิงสร้างอัตลักษณ์ความเป็นหญิงผ่านโครงสร้างสังคม ความเชื่อ พิธีกรรม ภาษา และกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมโดยเฉพาะผู้หญิง อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นสร้างความขัดแย้งต่อตัวตนของผู้หญิงนำไปสู่การต่อต้าน ขัดขืน และการต่อรองต่ออัตลักษณ์และตัวตนที่ดำรงอยู่ เช่นเดียวกับมยุรินทร์ บุญพิทักษ์ (2553) ที่อธิบายว่าสังคมสมัยใหม่ทำให้วัยรุ่นมั่งต้องเผชิญกับเงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจอันนำไปสู่การต่อรองระหว่างความเป็นมั่งกับความเป็นไทยผ่านการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหลไปมา ไม่ว่าจะเป็น ภาษา การดำเนินชีวิต เครือข่ายทางสังคม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ ทำให้เกิดการสร้างพื้นที่ทางสังคมและรูปแบบในการดำเนินชีวิตขึ้นมาใหม่ ซึ่งท้าทายต่อจารีตดั้งเดิมที่ถูกมองว่าล้าหลังหรือไม่ดีงาม

บทสรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการย้ายถิ่นจากชุมชนต้นทางสู่พื้นที่เมืองของหนุ่มสาวมั่งในจังหวัดพิษณุโลก และเพื่อศึกษาปฏิบัติการต่อรองของหนุ่มสาวมั่งกับการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านมิติเพศภาวะและความเป็นวัยรุ่น งานนี้พบว่าความเชื่อและประเพณีแบบดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ยึดโยงคนในสังคมมั่งให้อยู่ร่วมกันในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่มีความเหนียวแน่นและเป็นกลุ่มก้อน อีกทั้งยังมีกฎระเบียบข้อห้าม ข้อบังคับของชุมชนที่มีความเข้มงวดมาเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต โดยเฉพาะผู้หญิงมั่งที่ยังอยู่ภายใต้อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ในสังคมปิตาธิปไตย อย่างไรก็ตาม กระแสโลกาภิวัตน์และความทันสมัยส่งผลต่อการปรับตัวทำให้ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และกฎระเบียบต่างๆ เริ่มผ่อนคลายลง หนุ่มสาวมั่งเริ่มย้ายถิ่นออกจากหมู่บ้านและมีการต่อรองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มั่งมากขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้หนุ่มสาวมั่งเริ่มอพยพย้ายถิ่นจากชุมชนต้นทางสู่พื้นที่เมือง ได้แก่ ปัจจัยด้านการศึกษา โอกาสในทางานทำ อิสระในการใช้ชีวิต และความทันสมัยในพื้นที่เมือง จากทั้ง 4 ปัจจัย การศึกษามีบทบาททำให้คนย้ายถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือความอิสระในการใช้ชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวัยหนุ่มสาวที่อายุไม่เกิน 30 ปี การย้ายถิ่นจึงทำให้หนุ่มสาวมั่งสร้างปฏิบัติการต่อรองกับอัตลักษณ์ความเป็นมั่ง กลุ่มคนที่เคยย้ายถิ่นแล้วกลับมาอยู่ในหมู่บ้านมีการต่อรองกับความเชื่อและประเพณีแบบดั้งเดิมที่คนในสังคมมักคาดหวังและตีกรอบให้กับผู้ชายและผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งงานในวัยอันสมควรและกับคนที่เหมาะสม ส่วนกลุ่มคนย้ายถิ่น

มีการต่อรองเรื่องความเป็นวัยรุ่นที่พวกเขาอยากมีอิสระและกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตเอง
อย่างการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ รวมถึงอยากหลุดพ้นจากการถูกคาดหวังและถูกตีกรอบโดยคนในสังคมมั่งที่
ยึดโยงอยู่กับระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ตลอดจนการต่อรองเรื่องเพศภาวะ อย่างการคบหาหรือแต่งงานกับ
คนไทยที่เป็นข้อห้ามในอดีต หนุ่มสาวมั่งต้องการอิสระในการดำเนินชีวิตและหลุดพ้นจากการถูกคาดหวัง
ถูกตีกรอบ และถูกกดให้อยู่ภายใต้ระบบความเชื่อแบบดั้งเดิม การย้ายถิ่นเข้าสู่พื้นที่เมืองจึงเป็นความหวังที่จะมี
ชีวิตที่ดีขึ้นและมีอิสระมากกว่าอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งคาดการณ์ได้ว่าการอพยพย้ายถิ่นของหนุ่มสาวมั่งในพื้นที่สูงใน
พิษณุโลกและพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรทอง สดประเสริฐ. (2552). ผู้หญิงมั่งค้าผ้าใยกันยง: จากหมู่บ้านสู่เศรษฐกิจบนบาทวิถี. *วารสารสังคมศาสตร์*, 21(2), 1-23.
- จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2551). *วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2542). *คนกับอัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ชุมพล รอดแจ่ม. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานจากชนบทสู่กรุงเทพมหานคร*. วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2551). *การบริหารการพัฒนา ความหมาย เนื้อหา แนวทางและปัญหา*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2545). *อัตลักษณ์ทางเครือญาติของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งท่ามกลางความทันสมัย* (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2563). ม้งโปรเตสแตนต์กับความทันสมัยในเมืองเชียงใหม่. *วารสารมานุษยวิทยา*, 3(2), 1-31.
- ปรารณา สัตย์สวณ. (2541). *เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ ชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยน้ำไซ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก* (ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปทุมณา ทรงอิทธิสุข และสุธิดา ทับทิมศรี. (2561). *ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าสู่ตำนานในวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนม้ง*. สถาบันวิจัยและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พระอำนาจ พุทธิโส. (2559). การศึกษาเปรียบเทียบระบบความสัมพันธ์ในเครือญาติกลุ่มชาติพันธุ์ม้งกับกลุ่มสังฆะในพระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 7(1), 10-15.
- พุทธิดา กิจดำเนิน. (2564). การต่อรองเรื่องเล่าและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของจีนเปอรานากันในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 33(1), 1-28.
- มยุรินทร์ บุญพิทักษ์. (2553). นักศึกษาม้งกับฟุตบอลประเพณี: กีฬา สภาวะสมัยใหม่กับการกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 22(1), 1-30.
- มุกิตา เจริญสุข. (2562). *แนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2515-2525* (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ยุพิน เจริญสุข. (2555). อัตลักษณ์และตัวตนความเป็นชาติพันธุ์ของผู้หญิงม้ง: กรณีศึกษาแบบอัตชีวประวัติ. *วารสารสหวิทยาการ*, 10(1), 1-19.
- รัตนา ด้วยดี. (2560). กระบวนการสร้างความทันสมัยของคริสตจักรม้งในเมืองเชียงใหม่ (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2559). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริเพชร ทฤษฎาดี. (2563). ทฤษฎีการย้ายถิ่นกับชาวจีนอพยพใหม่. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 13(2), 1-65.
- สร้อยมาศ รุ่งมณี, วาสนา ละอองปลิว และบุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล. (2565). พลวัตครอบครัวในสังคมไทยในสถานการณ์โควิด-19: การปรับตัวของครัวเรือนเปราะบางและข้อเสนอเชิงนโยบายด้านเด็กและครอบครัว (รายงานการวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) & 101 PUB.
- สิริพร เพ็ชรจันทร์. (2560). เศรษฐกิจการเมืองว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งต่อนโยบายรัฐ : กรณีศึกษาพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุธี จันทร์ศรี. (2557). แคนวอประยุคดีไทดำ: การต่อรองอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านดนตรี (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิมล จันททัย. (2558). ความตระหนัก การมีส่วนร่วม และขีดความสามารถที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ (ปริญญามหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เสาวณีย์ นำนวล. (2554). ผู้หญิงม้งชายขอบ: การเปิดพื้นที่ และการเพิ่มพลังต่อรอยความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศในบริบทข้ามถิ่น (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสวียน เปรมประสิทธิ์, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์ และสุภาพร พงศ์ธรพุกษ์. (2563). การจัดการปัญหามลพิษทางขยะและน้ำเสียบนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในภูทับเบิกจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อภาค. (ม.ป.ป.). *สภาพทั่วไป*. <https://www.borpak.go.th/condition>
- อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.
- อรัญญา ศิริผล. (2544). ผื่นกับคนม้ง: พลวัตความหลากหลายและความซับซ้อนแห่งอัตลักษณ์ของคนชายขอบ (ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อ้อทิพย์ ราชภูริณม. (2553). การย้ายถิ่นบนเส้นทางของการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 8(16), 1-18.
- อุกฤษฏ์ เฉลิมแสน. (2563). การต่อรองอัตลักษณ์อีสานของวัยรุ่นอีสานในยุคดิจิทัล. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 3(1), 1-39.

- Culas, C. & Michaud, J. (1997). A contribution to the study of Hmong (Miao) migrations and history. *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*, 153(2), 211-243.
- Keyes, C. (1992). Sovereignty and rebellion: The White Hmong of Northern Thailand. Nicholas Tapp, South-East Asian Social Science Monographs. Singapore: Oxford University Press, 1989. 260 pp. n.p. (cloth). *American Anthropologist*, 94(2), 489-490.
- Kuntadter, P. & Kunstadter, S. L. (1983). Hmong (Meo) highlander merchants in lowland Thai markets spontaneous development of highland-lowland interactions. *Mountain Research and Development*, 3(4), 363-371.
- Michaud, J. (1997). A portrait of cultural resistance: The confinement of tourism in a Hmong village in Thailand. In M. Picard & R. E. Wood (Eds.), *Tourism, ethnicity, and the state in Asian and Pacific societies* (pp. 128-154). University of Hawai'i Press.
- Tapp, N. (1990). Squatters or refugees: Development and the Hmong. In G. Wijeyewardene (Ed.), *Ethnic Groups across National Boundaries Mainland Southeast Asia* (pp.149-172). ISEAS.
- Walker, A.R. (1991). Reviewed Work(s): Sovereignty and rebellion: The White Hmong of Northern Thailand by Nicholas Tapp. *Journal of Southeast Asian Studies*, 22(2), 463-465.
- Yang, K. (2008). A visit to the Hmong of Asia: Globalization and ethnicity at the dawn of the 21st century. *Hmong Studies Journal*, 9, 1-50.
- Zhang, W. (2016). Bridging Hmong/Miao, extending Miaojiang: Divided space, translocal contacts, and the imagination of Hmongland. *Cultural Diversity in China*, 2(1), 1-28.

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อสำหรับนักเรียน

โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง

The Development of Sepak Takraw Serving Skill Package for Students at Lampang Sports School

สมบูรณ์ ปัญญาเย็น¹ | Somboon Phanyayen¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 2) เปรียบเทียบทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อระหว่างก่อนและหลังฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อสำหรับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงทดลองโดยการทดลองกลุ่มเดียว คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ที่เรียนวิชากีฬาเพื่อความเป็นเลิศกีฬาเซปักตะกร้อ ตำแหน่งหลัง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าเฉลี่ย 4.71 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 2) แบบทดสอบภาคปฏิบัติการเสิร์ฟลูกตะกร้อค่าดัชนีตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 1.0 และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อ ดัชนีความตรงของเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 และสถิติทดสอบไม่อ้างอิงพารามิเตอร์ Wilcoxon-Signet Rank Test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.39/85.57 2) ทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อหลังฝึกสูงกว่าก่อนฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อ โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะ, การเสิร์ฟ, ลูกตะกร้อ

¹ครู/ โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง สังกัด มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ/ E-Mail: Somboon.lpss@gmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ : Somboon.lpss@gmail.com/ เบอร์โทรศัพท์ 086-657-7392/ รับเมื่อ วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2566/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

The purposes of this research and development were 1) to create and find the effectiveness of the Sepak Takraw Serving Skill Package based on the efficiency criterion at 80/80, 2) to compare Takraw ball serving skills between before and after training using a Takraw ball serving training set for Lampang Sports School students, and 3) to study the satisfaction of students towards Sepak Takraw Serving Skill Package. It was the Quasi-Experimental research with one-group sample of 36 male students who studied in the excellence of Sepak Takraw of Mathayomsuksa I-VI at Lampang Sports School in the first semester of 2022 academic year. The research instruments consisted of 1) Takraw ball serving skill training set that has been quality checked by experts with an average of 4.71, passing the specified criteria. 2) the Takraw ball serving practice test with index of content validity (IOC) from 0.60-1.00, reliability 1.0, and 3) the satisfaction evaluation form of students towards the Sepak Takraw Serving Skill Package with index of content validity (IOC) from 0.60-1.00. The data were analyzed by using mean, standard deviation, statistical performance measures of E_1/E_2 the statistics and non-parametric tests by test by: Wilcoxon-signed rank test.

The findings showed that: 1) the efficiency of the Sepak Takraw Serving Skill Package (E_1/E_2) was 80.39/85.57 2) the Takraw ball serving skills of students at Lampang Sports School using a skill training set of Takraw serves after training were higher than before training, the statistically significant at the 0.5 level, and 3) the satisfaction of students towards Sepak Takraw Serving Skill Package overall and each item were at the highest level.

Keywords: Skill Training Package, Serving, Sepak Takraw Ball

บทนำ

ในในการเล่นและการแข่งขันกีฬาเซปักตะกร้อนั้น การเสิร์ฟมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการกระทำหรือการฟาด เพราะถ้าหากสามารถเสิร์ฟได้อย่างรุนแรงและแม่นยำก็เป็นขั้นตอนที่สร้างความกดดันให้เกิดขึ้นกับฝ่ายรับมากที่สุด ถ้าหากรับไม่ดีหรือรับเสียจะส่งผลให้เสียคะแนนหรือการรุกตอบไม่ดี ดังนั้นการเสิร์ฟจึงต้องพิถีพิถันละเอียดและรอบคอบมากที่สุด เพื่อส่งผลให้เกิดการได้เปรียบทุก ๆ ครั้งที่ได้ทำการเสิร์ฟ การเตรียมตัวในการเสิร์ฟจะต้องวางเท้าข้างใดข้างหนึ่งในวงกลมส่งลูก หากวางเท้าไม่ถูกต้องจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของการเสิร์ฟไม่ดี แต่ถ้าหากวางเท้าถูกต้องจะทำให้การเสิร์ฟมีความรุนแรง แม่นยำสามารถกำหนดทิศทางได้ตามเป้าหมายและถูกต้องตามกฎหมายกติกา ลักษณะของการเสิร์ฟมีสามแบบ คือ การเสิร์ฟแบบรุนแรง การเสิร์ฟเปลี่ยนทิศทาง และการเสิร์ฟแบบลูกสั้นหรือลูกหยอด การเสิร์ฟจึงเป็นทักษะที่สำคัญมากในการฝึกซ้อม

และแข่งขัน (สุพจน์ ปราณี, 2550) ซึ่งการเสิร์ฟตะกร้อถือว่าเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการแข่งขัน คือ เป็นการเล่น เกมรุกที่อยู่ในการควบคุมของทีมตนเอง โดยโอกาสที่จะได้คะแนนนั้นมาจากความสามารถในการเสิร์ฟที่ทำให้ ทีมฝ่ายตรงข้ามไม่สามารถรับลูกได้ ดังนั้นทีมที่มีโอกาสจะได้คะแนน คือ ทีมที่ทำการเสิร์ฟโดยสมบูรณ์ ในเบื้องต้น การเสิร์ฟตะกร้อที่มีประสิทธิภาพนิยมทำให้ลูกพุ่งแรง เร็วและบังคับให้ลูกไปตก ณ จุดใดจุดหนึ่งของฝ่ายตรงข้าม ได้ตามต้องการด้วยซึ่งเป็นพื้นที่ที่คาดว่าฝ่ายรับจะรับลูกเพื่อโต้กลับมาได้ไม่สะดวกและการเสิร์ฟ ประกอบด้วยการโยนลูกและการเหวี่ยงขากระทบลูก การโยนลูกนิยมโยนลูกตามถนัดไม่ว่าจะเป็นระดับสูงต่ำ ทิศทาง และตำแหน่งที่ผู้เสิร์ฟต้องการ โดยผู้เสิร์ฟให้สัญญาณมือให้ผู้โยนลูกตะกร้อมาในทิศทางนั้น ๆ ขณะที่เท้ากระทบ ตะกร้อประมาณกึ่งกลางลูก (สุวัตร สิทธิหล่อ, 2551) ดังนั้น ชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อจึงเป็นสื่อ และอุปกรณ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อนั้น ทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สามารถฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะได้ด้วยตัวเอง และส่งผลให้เป็นผู้ชนะในการแข่งขัน

จากการศึกษาการเสิร์ฟลูกตะกร้อของผู้เล่นตำแหน่งหลังหรือผู้เสิร์ฟ โดยการเสิร์ฟลูกตะกร้อในลักษณะ ต่าง ๆ และประสบการณ์การเป็นผู้ฝึกสอนกีฬาเซปักตะกร้อ ได้แก่ การแข่งขันกีฬาเซปักตะกร้อโรงเรียนกีฬา แห่งประเทศไทย การแข่งขันกีฬาเซปักตะกร้อกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ภาค 5 การแข่งขันกีฬาเซปักตะกร้อ กีฬานักเรียนนักศึกษาแห่งประเทศไทย เขต 5 การแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ การแข่งขันกีฬานักเรียนนักศึกษา แห่งประเทศไทย การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬาเซปักตะกร้อนักเรียนระหว่างประเทศอาเซียน ของผู้วิจัย พบว่า นักเรียนหรือนักกีฬาเซปักตะกร้อในตำแหน่งหลังหรือผู้เสิร์ฟ ระหว่างฝึกซ้อมการเสิร์ฟลูกตะกร้อ ยังขาดทักษะการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง สวยงาม ขาดความแม่นยำ ขาดความรุนแรง ขาดความต่อเนื่องหรือเสิร์ฟ ติดตาข่ายหรือเสิร์ฟออกนอกสนาม ซึ่งถือว่าการเสิร์ฟลูกตะกร้อมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งผลในการทำ คะแนนของผู้เสิร์ฟ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามลำดับและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเสิร์ฟลูกตะกร้อของนักกีฬาให้สูงมากขึ้น

ดังนั้น จากความสำคัญของการเสิร์ฟลูกตะกร้อดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนา เรื่อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อ สำหรับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง ชนิดกีฬา เซปักตะกร้อ ตำแหน่งหลังหรือผู้เสิร์ฟ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดยการสร้างชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อในลักษณะต่าง ๆ และได้กำหนดไว้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งการฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้จะส่งผล ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวในการเสิร์ฟลูกตะกร้อที่ถูกต้อง สวยงาม มีความแม่นยำ มีความรุนแรง มีความต่อเนื่องหรือเสิร์ฟติดตาข่ายน้อยลงหรือเสิร์ฟลงในสนามมากขึ้น ตลอดจนทำให้นักเรียน มีมาตรฐานในการเล่นกีฬาเซปักตะกร้อที่สูงขึ้น อีกทั้งมีประสิทธิภาพในการแข่งขันพร้อมก้าวสู่ความเป็นเลิศต่อไป ในอนาคต โดยสังเคราะห์ขั้นตอนการสร้างชุดฝึกทักษะของ อภิชาติ ไกรทอง (2556), ปิยาภรณ์ วันมี (2558), และ ธนพงศ์ ศิริบุตรวงศ์ (2563) และการหาประสิทธิภาพชุดฝึกทักษะของ ครูเชียงราย (2565) นำมาเป็นกรอบ แนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตัวรถ ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเลี้ยวพลาญตัวรถ ระหว่างก่อนและหลังฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตัวรถ สำหรับนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตัวรถ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง ที่เรียนวิชาเพื่อความเป็นเลิศ กีฬาเซปักตะกร้อ จำนวน 84 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง ที่เรียนวิชากีฬาเพื่อความเป็นเลิศ กีฬาเซปักตะกร้อ ตำแหน่งหลัง ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 36 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตัวรถ มี 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับพื้นฐาน ประกอบด้วย ชุดฝึกที่ 1.1) การเลี้ยวด้วยข้างเท้าด้านในในระดับเอว และชุดฝึกที่ 1.2) การเลี้ยวด้วยข้างเท้าด้านในในระดับไหล่ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถน้อย 2) ระดับกลาง ประกอบด้วย ชุดฝึกที่ 2.1) การเลี้ยวด้วยข้างเท้าด้านในในระดับเหนือศีรษะ และชุดฝึกที่ 2.2) การเลี้ยวพลาญตัวด้วยฝ่าเท้าระดับเหนือศีรษะ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถปานกลาง และ 3) ระดับสูง ประกอบด้วย ชุดฝึกที่ 3.1) การเลี้ยวด้วยหลังเท้าระดับเหนือศีรษะ และชุดฝึกที่ 3.2) การเลี้ยวตัดด้วยหลังเท้าระดับเหนือศีรษะ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถมาก

3.2 แบบทดสอบภาคปฏิบัติการเลี้ยวพลาญตัวรถใช้ทดสอบทั้งก่อน ระหว่าง และหลังฝึก ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบภาคปฏิบัติการเลี้ยวพลาญตัวรถด้วยข้างเท้าด้านในโดยเคลื่อนไหวท่าเปล่าระดับเอว 2) แบบทดสอบภาคปฏิบัติการเลี้ยวพลาญตัวรถโดยแขนลูกตะกร้อระดับเอว ไหล่ และศีรษะ 3) แบบทดสอบภาคปฏิบัติการเลี้ยวพลาญตัวรถโดยโยนลูกตะกร้อด้วยตนเอง และ 4) แบบทดสอบภาคปฏิบัติการเลี้ยวพลาญตัวรถโดยมีผู้โยนลูกตะกร้อ

3.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตัวรถ จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย ด้านชุดฝึกทักษะ 6 ข้อ ด้านการนำไปใช้ 4 ข้อ ด้านประโยชน์การใช้ 3 ข้อ และด้านคลิปวิดีโอ 2 ข้อ รวมทั้งแบบสอบถามความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

4. การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การตรวจสอบคุณภาพความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตัวรถ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 ท่าน ประเมินด้วยแบบประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ได้ค่าเฉลี่ยรวมของความตรงตามเนื้อหาของชุดฝึกทักษะเท่ากับ 4.71 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ รายข้อและภาพรวม มีคุณภาพระดับมากหรือ 3.50 ขึ้นไป

4.2 แบบทดสอบภาคปฏิบัติการเสิร์ฟลูกเตะกร้อ หาคูณภาพดังนี้ 1) หาคูณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ของการวัด (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผลแบบทดสอบภาคปฏิบัติการเสิร์ฟลูกเตะกร้อผ่านเกณฑ์ทุกข้อ คือ มีค่า (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 และ 2) หาคความเชื่อมั่นของเกณฑ์การให้คะแนน (Reliability of Measurement) โดยนำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองกับนักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน จำนวน 3 คน ทดสอบ 1 ครั้ง ผู้ให้คะแนน 2 คน เอาคะแนนของผู้ให้คะแนนทั้ง 2 คนมาหาค่าความสัมพันธ์กัน โดยวิธีเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation) ได้ค่าความสัมพันธ์เป็น 1.00

4.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อ ส่วนที่เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ หาคูณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินกับวัตถุประสงค์ของการวัด (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผลแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อผ่านเกณฑ์ทุกข้อ คือ มีค่า (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังขั้นตอนต่อไปนี้

5.1 การจัดกิจกรรมตามชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อ โดยดำเนินการทดลองฝึกและทดสอบภาคปฏิบัติทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อด้วยชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อที่ผ่านการหาประสิทธิภาพจากกลุ่มย่อยแล้ว มาทดลองฝึกกับกลุ่มใหญ่ระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อระหว่างฝึกสัปดาห์ที่ 1-8 (E_1) และหลังฝึกสัปดาห์ที่ 8 (E_2) โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง กีฬาเซปักตะกร้อ ตำแหน่งหลัง ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 36 คน

5.2 ให้กลุ่มตัวอย่างดำเนินการทดสอบก่อนฝึก โดยใช้แบบทดสอบภาคปฏิบัติทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อทดสอบความสามารถในการเสิร์ฟลูกเตะกร้อและนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม

5.3 ดำเนินกิจกรรมตามชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อ โดยแยกทดลองฝึก 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับพื้นฐาน คือ นักเรียนที่มีความสามารถน้อย 2) ระดับกลาง คือ นักเรียนที่มีความสามารถปานกลาง และ 3) ระดับสูง คือ นักเรียนที่มีความสามารถมาก และเมื่อฝึกไประยะหนึ่งให้ทดสอบภาคปฏิบัติหลังฝึกแต่ละแบบฝึก เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อระหว่างฝึกสัปดาห์ 1-8 (E_1) คือ หาคะแนนเฉลี่ยระหว่างฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกเตะกร้อ และเพื่อทดสอบความสามารถในการเสิร์ฟลูกเตะกร้อซึ่งหากผ่านเกณฑ์การทดสอบสามารถเลื่อนไปฝึกในแบบฝึกถัดไปและระดับอื่น ๆ ตามลำดับจนสิ้นสุดแบบฝึกสุดท้ายของระดับสูง และหากฝึกจนครบ 8 สัปดาห์แล้วไม่ผ่านการทดสอบในแบบฝึกนั้น ๆ ให้นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนฝึกไปเปรียบเทียบกับคะแนนหลังฝึก รวมทั้งทดสอบหลังฝึกสัปดาห์ที่ 8 เพื่อหาประสิทธิภาพ

ของชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ (E_2) คือ หาคะแนนเฉลี่ยหลังฝึกสัปดาห์ที่ 8 ของนักเรียนที่ฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ ด้วยแบบทดสอบภาคปฏิบัติการเสริมปลูกตะกร้อซึ่งเป็นชุดเดียวกันที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อหลังฝึกสัปดาห์ที่ 8 ต่อจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อของกลุ่มใหญ่ (E_1/E_2) เทียบเกณฑ์ 80/80 และเปรียบเทียบทักษะการเสริมปลูกตะกร้อระหว่างก่อนกับหลังฝึก

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อโดยใช้สูตร E_1/E_2 ที่กำหนดเกณฑ์ไว้คิดเป็นร้อยละ 80/80

6.2 การเปรียบเทียบทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ ระหว่างก่อนและหลังฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อสำหรับนักเรียนของแต่ละระดับและภาพรวม โดยการทดสอบด้วยสถิติไม่อ้างอิงพารามิเตอร์ (Non-Parametric Statistics) ได้แก่ สถิติ Wilcoxon-Signed Rank Test ทดสอบโดยกำหนดระดับนัยสำคัญ ที่ 0.05

6.3 การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปรผลโดยนำค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80

1. ผลการสร้างชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ การสร้างชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการเสริมปลูกตะกร้อสำหรับใช้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้ชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ ข้อปฏิบัติในการใช้ชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อสำหรับผู้ฝึกสอนกีฬาและนักเรียน แบบทดสอบภาคปฏิบัติการเสริมปลูกตะกร้อ วัตถุประสงค์ในการฝึก สารสำคัญในการฝึก ข้อเสนอแนะก่อนการฝึก ใบความรู้การเสริมปลูกตะกร้อ ขั้นตอนและกิจกรรมการฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ แบบฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ และชุดวิดีโอการฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อจำนวน 3 ชุด ซึ่งประกอบด้วยชุดฝึกทักษะการเสริมปลูกตะกร้อ จำนวน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระดับพื้นฐาน

1.1 ชุดฝึกที่ 1.1 การเสริมด้วยข้างเท้าด้านใน ระดับเอว

แบบฝึกที่ 1 การเสริมด้วยข้างเท้าด้านใน โดยเคลื่อนไหวท่าเปล่า ระดับเอว

แบบฝึกที่ 2 การเสริมด้วยข้างเท้าด้านใน โดยแขวนลูกตะกร้อ ระดับเอว

แบบฝึกที่ 3 การเสริมด้วยข้างเท้าด้านใน โดยโยนลูกตะกร้อด้วยตนเอง ระดับเอว

แบบฝึกที่ 4 การเสริมด้วยข้างเท้าด้านใน โดยมีผู้โยนลูกตะกร้อ ระดับเอว

1.2 ชุดฝึกที่ 1.2 การเลีรฟ์ด้วยข้างเท้าด้านใน ระดับไหล่

แบบฝึกที่ 1 การเลีรฟ์ด้วยข้างเท้าด้านใน โดยแขวนลูกตะกร้อ ระดับไหล่

แบบฝึกที่ 2 การเลีรฟ์ด้วยข้างเท้าด้านใน โดยโยนลูกตะกร้อด้วยตนเอง ระดับไหล่

แบบฝึกที่ 3 การเลีรฟ์ด้วยข้างเท้าด้านใน โดยมีผู้โยนลูกตะกร้อ ระดับไหล่

2. ระดับกลาง

2.1 ชุดฝึกที่ 2.1 การเลีรฟ์ด้วยข้างเท้าด้านใน ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 1 การเลีรฟ์ด้วยข้างเท้าด้านใน โดยแขวนลูกตะกร้อ ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 2 การเลีรฟ์ด้วยข้างเท้าด้านใน โดยโยนลูกตะกร้อด้วยตนเอง ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 3 การเลีรฟ์ด้วยข้างเท้าด้านใน โดยมีผู้โยนลูกตะกร้อ ระดับเหนือศีรษะ

2.2 ชุดฝึกที่ 2.2 การเลีรฟ์ลูกสั้นด้วยฝ่าเท้า ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 1 การเลีรฟ์ลูกสั้นด้วยฝ่าเท้า โดยแขวนลูกตะกร้อ ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 2 การเลีรฟ์ลูกสั้นด้วยฝ่าเท้า โดยโยนลูกตะกร้อด้วยตนเอง ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 3 การเลีรฟ์ลูกสั้นด้วยฝ่าเท้า โดยมีผู้โยนลูกตะกร้อ ระดับเหนือศีรษะ

3. ระดับสูง

3.1 ชุดฝึกที่ 3.1 การเลีรฟ์ด้วยหลังเท้า ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 1 การเลีรฟ์ด้วยหลังเท้า โดยแขวนลูกตะกร้อ ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 2 การเลีรฟ์ด้วยหลังเท้า โดยโยนลูกตะกร้อด้วยตนเอง ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 3 การเลีรฟ์ด้วยหลังเท้า โดยมีผู้โยนลูกตะกร้อ ระดับเหนือศีรษะ

3.2 ชุดฝึกที่ 3.2 การเลีรฟ์ตัดด้วยหลังเท้า ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 1 การเลีรฟ์ตัดด้วยหลังเท้า โดยแขวนลูกตะกร้อ ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 2 การเลีรฟ์ตัดด้วยหลังเท้า โดยโยนลูกตะกร้อด้วยตนเอง ระดับเหนือศีรษะ

แบบฝึกที่ 3 การเลีรฟ์ตัดด้วยหลังเท้า โดยมีผู้โยนลูกตะกร้อ ระดับเหนือศีรษะ

ผลการสร้างชุดฝึกทักษะการเลีรฟ์ลูกตะกร้อ ได้ชุดฝึกทักษะการเลีรฟ์ลูกตะกร้อที่มีองค์ประกอบครบถ้วน และเหมาะสำหรับการนำไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการเลีรฟ์ลูกตะกร้อ

2. ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเลีรฟ์ลูกตะกร้อตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเลีรฟ์ลูกตะกร้อ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80

การฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะ การเลีรฟ์ลูกตะกร้อ	n	ร้อยละค่าเฉลี่ย		ประสิทธิภาพของคะแนนเฉลี่ย รวมระหว่างฝึก (E_1)/หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8 (E_2)
		รวมระหว่างฝึก(E_1)	หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8(E_2)	
1. ระดับพื้นฐาน	12	80.28	89.43	80.28/89.43
2. ระดับกลาง	12	80.38	84.17	80.38/84.17
3. ระดับสูง	12	80.52	83.07	80.52/83.07
4. ทุกระดับ	36	80.39	85.57	80.39/85.57

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ เมื่อพิจารณารายระดับสรุปได้ว่า ระดับพื้นฐาน มีร้อยละค่าเฉลี่ย E_1/E_2 เท่ากับ 80.28/89.43 ระดับกลาง มีร้อยละค่าเฉลี่ย E_1/E_2 เท่ากับ 80.38/84.17 และระดับสูง มีร้อยละค่าเฉลี่ย E_1/E_2 เท่ากับ 80.52/83.07 ส่วนทุกระดับ มีร้อยละค่าเฉลี่ย E_1/E_2 เท่ากับ 80.39/85.57 ดังนั้นประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อและทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อสูงกว่าก่อนฝึก เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ ระหว่างก่อนและหลังฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ ดังนี้

ตารางที่ 2 ทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ ระหว่างก่อนและหลังฝึก โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S.D.	Mean rank	Z	Asymp.Sig (2-tailed)
1. ระดับพื้นฐาน						
ก่อนฝึก	12	14.67	2.35	0.00	3.077*	0.002
หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8	12	26.83	0.39	6.50		
2. ระดับกลาง						
ก่อนฝึก	12	17.50	1.00	0.00	3.084*	0.002
หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8	12	25.25	0.87	6.50		
3. ระดับสูง						
ก่อนฝึก	12	17.58	1.00	0.00	3.097*	0.002
หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8	12	24.92	0.79	6.50		
4. ทุกระดับ						
ก่อนฝึก	36	16.58	2.06	0.00	5.250*	0.000
หลังฝึกสัปดาห์ที่ 8	36	25.67	1.10	18.50		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการเลี้ยวพลาญตะกร้อโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ ระหว่างก่อนฝึกและหลังฝึกในทุกระดับคะแนนเฉลี่ยหลังฝึกสัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้น และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ชุดฝึกทักษะมีคำชี้แจงในการฝึกทักษะที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย	4.81	0.46	มากที่สุด
2	ชุดฝึกทักษะมีภาพประกอบดูเข้าใจง่าย	4.83	0.37	มากที่สุด
3	ชุดฝึกทักษะมีสีสันสวยงาม	4.67	0.67	มากที่สุด
4	ชุดฝึกทักษะมีเนื้อหาที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย	4.75	0.86	มากที่สุด
5	ชุดฝึกทักษะเรียงเนื้อหาได้ต่อเนื่อง	4.75	0.86	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
6	ชุดฝึกทักษะมีตัวหนังสืออ่านง่าย	4.78	0.53	มากที่สุด
7	ชุดฝึกทักษะใช้เวลาในการฝึกเหมาะสม	4.53	0.76	มากที่สุด
8	ชุดฝึกทักษะทำให้การฝึกทักษะง่ายขึ้น	4.61	0.68	มากที่สุด
9	ชุดฝึกทักษะมีความท้าทายความสามารถ	4.83	0.37	มากที่สุด
10	ชุดฝึกทักษะมีเกณฑ์ชัดเจนสามารถประเมินตนเองได้ง่าย	4.81	0.46	มากที่สุด
11	ชุดฝึกทักษะสร้างความสนใจ	4.56	0.72	มากที่สุด
12	ชุดฝึกทักษะทำให้มีแรงบันดาลใจที่จะฝึกทักษะอื่น ๆ	4.53	0.76	มากที่สุด
13	ชุดฝึกทักษะทำให้มีพัฒนาการด้านทักษะที่ดีขึ้น	4.83	0.37	มากที่สุด
14	คลิปวิดีโอชุดฝึกทักษะสามารถเข้าดูได้ง่าย	4.67	0.67	มากที่สุด
15	คลิปวิดีโอชุดฝึกทักษะดูแล้วสามารถทำตามได้	4.72	0.61	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.71	0.17	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อ เมื่อพิจารณาในภาพรวม สรุปได้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด คือ มีคะแนนเฉลี่ย 4.71 เมื่อพิจารณาแต่ละรายการประเมิน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยรายการที่ 2 รายการที่ 9 และรายการที่ 13 มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.83 รองลงมา คือ รายการที่ 1 และรายการที่ 10 มีค่าเฉลี่ย 4.81 และต่ำที่สุด คือ รายการที่ 7 และรายการที่ 12 มีค่าเฉลี่ย 4.53

การอภิปรายผล

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อ

1.1 ผลการสร้างชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อ ได้ชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อที่มีองค์ประกอบครบถ้วน จำนวน 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) ชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อระดับพื้นฐาน 2) ชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อระดับกลาง และ 3) ชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อระดับสูง ซึ่งเหมาะสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อภิชาติ ไกรทอง (2556), ปิยาภรณ์ วันมี (2558) และ ธนพงศ์ ศิริบุตรวงศ์ (2563) ที่สรุปได้ว่า การสร้างชุดฝึกทักษะต้องกำหนดหมวดหมู่เนื้อหาให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ มีคำอธิบายที่ชัดเจน ระดับความยากง่ายต้องเหมาะสมกับนักเรียน และจัดเรียงจากง่ายไปหายาก มีความจำเพาะเจาะจงเฉพาะอย่าง มีรูปแบบที่หลากหลาย มีการฝึกหัดเป็นรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่ม มีรูปภาพประกอบเพื่อสร้างความสนใจ มีแบบทดสอบทักษะและกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน มีการหาประสิทธิภาพ และปรับปรุงให้ชุดฝึกทักษะมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

1.2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อ พบว่า จากการทดลองเดี่ยว เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อ และการทดลองกลุ่มย่อย เพื่อทดลองหาประสิทธิภาพเบื้องต้นของชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อ รวมทั้งการทดลองกลุ่มใหญ่ เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อ สรุปได้ว่า ชุดฝึกทักษะการเสริมฟลูกตะกร้อมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน

และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้ ชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ มีประสิทธิภาพ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักกีฬาเซปักตะกร้อให้มีทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อได้ดียิ่งขึ้น ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อได้ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาตามลำดับอย่างเป็นระบบ รวมทั้งได้ปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้ทดลองฝึก ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยของหลายท่าน ได้แก่ รุ่งธิดา อันอามาตย์ (2555), เกียรติสุตา บุญส่ง (2559), วรณัน กิตติดำรงเดช (2562) และ ครูเชียงราย (2565) ที่สรุปได้ว่า การหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะเพื่อให้ได้ชุดฝึกทักษะที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีขั้นตอน และผ่านกระบวนการทดลองใช้และลองทดสอบภาคปฏิบัติแบบเดี่ยว แบบกลุ่มย่อย และแบบกลุ่มใหญ่ รวมทั้งการสำรวจความพึงพอใจจากผู้ทดลองใช้ จึงจะทำให้เครื่องมือมีประสิทธิภาพตามที่ต้องการ

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง ระหว่างก่อนฝึกและหลังฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ ปรากฏว่า หลังฝึกมีค่าสูงกว่าก่อนฝึก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนศึกษาทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์การฝึก เนื้อหาการฝึก สารสำคัญและข้อเสนอแนะของชุดฝึกทักษะ ภายในชั่วโมงเรียนหรือฝึกนักเรียนปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนตามรายละเอียดในชุดฝึกทักษะ รวมทั้งนอกชั่วโมงนักเรียนฝึกปฏิบัติได้โดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง เวลาและสถานที่ จะเห็นว่าการทดสอบแต่ละสัปดาห์นักเรียนมีคะแนนพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องจนนักเรียนเห็นว่ามีทักษะดีแล้ว จึงทำการทดสอบภาคปฏิบัติหลังฝึก และเมื่อทดสอบหลังฝึกเสร็จสิ้นแล้วยังไม่พอใจให้กลับมาฝึกได้อีกจนพอใจและทำการทดสอบจนกว่าจะพอใจ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชัย วันล้วน (2540), สุวัตร สิทธิหล่อ (2551), อารมณ นาวากาญจน์ (ม.ป.ป.) และ วิสนศักดิ์ อ่วมเพ็ง (ม.ป.ป.) ที่สรุปได้ว่า การเลี้ยวพลาญตะกร้อผู้เลี้ยวต้องฝึกการเลี้ยวตามหลักการ วิธีการและขั้นตอนอย่างเข้มข้น ต้องกำหนดเป้าหมายในการเลี้ยวให้ชัดเจน สามารถเปลี่ยนทิศทางการเลี้ยวได้หลากหลาย มีความรุนแรง แม่นยำ และมีความสม่ำเสมอในการเลี้ยวพลาญตะกร้อ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อหลังฝึกสูงกว่าก่อนฝึกได้อย่างแท้จริง

3. จากการศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ พบว่า ทัวไปภาพรวม และแต่ละรายการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสอบถามนักเรียนตอนทดสอบเดี่ยวและกลุ่มย่อย โดยนักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าชุดฝึกทักษะมีค่าชี้แจงในการฝึกทักษะที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย มีภาพประกอบดูเข้าใจง่าย มีสีสันสวยงาม มีเนื้อหาที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย เรียงเนื้อหาได้ต่อเนื่อง มีตัวหนังสืออ่านง่าย เวลาที่ใช้ในการฝึกเหมาะสมทำให้การฝึกทักษะง่ายขึ้น ทำความเข้าใจง่าย มีเกณฑ์ชัดเจนสามารถประเมินตนเองได้ง่าย ได้รับความสนใจ ทำให้มีแรงบันดาลใจที่จะฝึกทักษะอื่น ๆ ทำให้มีพัฒนาการด้านทักษะที่ดีขึ้น รวมทั้งคลิปวิดีโอชุดฝึกทักษะสามารถเข้าดูได้ง่ายและคลิปวิดีโอชุดฝึกทักษะดูแล้วสามารถทำตามได้นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากพัฒนาทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อของตนเองโดยใช้ฝึกทักษะการเลี้ยวพลาญตะกร้อ จึงทำให้นักเรียนพึงพอใจระดับมากที่สุดทุกรายการ ทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ อภิชาติ ดีไม่น้อย (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างเครื่องมือฝึกทักษะความแม่นยำในการโยนลูกเซปักตะกร้อ (TG1.1) เครื่อง TG1.1 เป็นเครื่องมือนวัตกรรมสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกทักษะการโยนลูกเซปักตะกร้อช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายในการจัดการเรียนการสอนกีฬาเซปักตะกร้อสำหรับ

นักเรียน นักศึกษาในโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษา อีกทั้งสามารถนำไปพัฒนาเป็นแบบฝึกหัดรูปแบบใหม่ในการฝึกทักษะโยนลูกตะกร้อของนักกีฬาเซปักตะกร้อให้มีประสิทธิภาพ มีความเชี่ยวชาญ รวมทั้งมีความแม่นยำ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อเครื่อง T1.1 อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมให้มีการนำชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อนี้ ไปใช้ในการฝึกทักษะอย่างจริงจัง
2. สถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างชุดฝึกทักษะทุกชนิดกีฬา
3. จากการฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเสิร์ฟลูกตะกร้อ ซึ่งเป็นการฝึกที่ต้องใช้เวลาในการฝึกนักเรียน จึงจะสามารถทำได้ ดังนั้นผู้ฝึกสอนควรศึกษาและทำความเข้าใจชุดฝึกทักษะอย่างถ่องแท้เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ฝึกสอนและนักเรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการสร้างและการใช้ชุดฝึก รวมทั้งนำมาอภิปรายผลประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณ
2. ควรมีการสร้างชุดฝึกทักษะอื่น ๆ ของกีฬาตะกร้อ เช่น ชุดฝึกทักษะการชงลูกตะกร้อ และชุดฝึกทักษะการสกัดกั้น เพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะตำแหน่งและนำไปใช้ในการแข่งขันรายการต่าง ๆ รวมทั้งทุกชนิดกีฬาที่มีการฝึกทักษะ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการ.

เกียรติสุตา บุญส่ง. (2559). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาไทยด้วยตนเองสำหรับนักศึกษา*

ชาวต่างประเทศ. มหาวิทยาลัยพายัพ, เชียงใหม่.

ครูเชียงราย. (2565). *การคำนวณหาประสิทธิภาพของแบบฝึก*. สืบค้นจาก

<https://www.kruchiangrai.net/2019/11/18>

ธนพงศ์ ศิริบุตรวงศ์. (2563). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ*

เรื่อง การเป่าขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตไม่ได้อภิสิทธิ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

ปิยาภรณ์ วันมี. (2558). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตไม่ได้อภิสิทธิ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ปทุมธานี.

- รุ่งธิดา อันอามาตย์. (2555). การพัฒนาแบบฝึกทักษะพื้นฐานกีฬาเซปักตะกร้อเรื่องการเลิร์ฟ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- วรรณ กิตติดำรงเดช. (2562). การศึกษาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ เรื่องโครงสร้างอะตอม วิชาวิทยาศาสตร์ กายภาพ (เคมี) โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน ทวีธาภิเษก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา.
- วิสนศักดิ์ อ่วมเพ็ง. (2565). ผลของการฝึกเลิร์ฟควบคู่กับการฝึกจินตภาพที่มีผลต่อความแม่นยำในการเลิร์ฟ ของนักกีฬาเซปักตะกร้อชาย. สืบค้นจาก <http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/3383/3/62062785.pdf>
- สุพจน์ ปราณี. (2550). คู่มือกลยุทธ์การฝึกทักษะกีฬาเซปักตะกร้อ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุวัตร สิทธิหล่อ. (2551). การวิเคราะห์ทางชีวกลศาสตร์ของการเลิร์ฟตะกร้อในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 24. กลุ่มวิจัยและพัฒนา สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- อภิชัย วันล้วน. (2540). ผลการฝึกความอ่อนตัวที่มีต่อความสามารถในการเลิร์ฟเซปักตะกร้อ (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อภิชาติ ไกรทอง. (2556). การพัฒนาชุดฝึกทักษะกีฬาฟุตซอล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพฯ.
- อภิชาติ ดีไม่น้อย. (2561). การสร้างเครื่องมือฝึกทักษะความแม่นยำในการโยนลูกเซปักตะกร้อ (TG1.1). วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 12 (ฉบับพิเศษ), 113-120.
- อารมณ นาวากาญจน์. (2565). ผลของการฝึกเลิร์ฟควบคู่กับการฝึกจินตภาพที่มีผลต่อความแม่นยำในการเลิร์ฟ ของนักกีฬาเซปักตะกร้อชาย. สืบค้นจาก <http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/3383/3/62062785.pdf>

ส่วนประสมทางการตลาดและความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้
เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน

Independent Research Topics: Marketing Mix and Trust that Affects Chinese
Consumers' Decision to Purchase Yi Ethnic Clothing Liangshan, Sichuan Province,
through Online Channels

Mr. An Zishi¹ | An Zishi¹

ธนกร สิริสุคันธา² | Thanakorn Sirisugandha²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นส่วนประสมทางการตลาด ความไว้วางใจ และการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภค ชาวจีน และ 2) เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาด และความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคชาวจีนที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบออนไลน์ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) แบบ Enter

ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้บริโภคชาวจีนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด ความไว้วางใจ และการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้ ผ่านช่องทางออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง และ 2) ส่วนประสมทางการตลาด และความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด, ความไว้วางใจ, การตัดสินใจซื้อ, เสื้อผ้าชนเผ่าอี้

¹ นักศึกษาปริญญาโท/ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: 2903920922@qq.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์/ คณะวิทยาการจัดการ/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: noithonglek@hotmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ : Email: 2903920922@qq.com/ เบอร์โทรศัพท์ 090-9147-428/ รับเมื่อ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2567 / เผยแพร่ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

The objectives of this independent study were 1) to study the level of marketing mix opinions, trust, and purchasing decisions of Yi ethnic clothing in Liangshan, Sichuan Province, through online channels among Chinese consumers, and 2) To study the marketing mix and trust towards Chinese consumers' decision to purchase Yi ethnic clothing in Liangshan, Sichuan Province, through online channels. The sample group was 385 Chinese consumers who purchased products through online channels. The instrument was an online questionnaire. They were using descriptive statistics such as percentage, mean, and standard deviation. And inferential statistics analysis Multiple Regression Analysis, Enter type.

The study's results found that (1) Chinese consumers have a high level of opinion regarding the marketing mix, trust, and decision to purchase Yi ethnic clothing. (2) marketing mix and trust Affect the decision to purchase clothing from the Yi ethnic group in Liangshan, Sichuan Province, through online channels of Chinese consumers, at a statistical significance of 0.01.

Keywords : the marketing mix, trust, decision, purchase Yi ethnic clothing

บทนำ

“ชนเผ่าอี” เป็นชนเผ่าที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ยาวนานที่สุดชนเผ่าหนึ่งของประเทศจีน โดยมีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน เช่น มณฑลยูนนาน มณฑลเสฉวน มณฑลกุ้ยโจว มณฑลกว่างซี เป็นต้น ชนเผ่าอีเป็นชนเผ่าที่มีชื่อเรียกที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ละที่ตั้งของถิ่นฐาน เช่น นั่วซู (诺苏) นั่วซู (纳苏) หลั่วอู่ (罗武) หมี่ซาโพ (米撒泼) ซาหนี (撒尼) อาซี (阿西) เป็นต้น ชนเผ่าอีเป็นชนเผ่าที่มีภาษา วัฒนธรรม และศิลปะหัตถกรรมที่เป็นของตนเอง โดยเฉพาะการแต่งกายที่มีลักษณะโดดเด่นและคงรักษาขนบธรรมเนียมที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าอี การแต่งกายสำหรับผู้ชายจะสวมใส่ด้วยเสื้อสีดำลำตัวแคบ ผ่าอกเฉียงลงทางขวา สวมกางเกงขาพอง จีบรอบ ยาวถึงตาตุ่ม หรือสวมกางเกงยาวขาเลียบ และมวยผมเป็นกระจุกตรงกลางศีรษะ โปกด้วยผ้าสีขาวและติดก๊ิบที่มุมขวา ส่วนการแต่งกายสำหรับผู้หญิง ศีรษะจะพันด้วยผ้าเป็นทรงกลมสูง รอบเอวพันด้วยผ้าทอมือและปักลวดลายงดงาม สวมกระโปรงจีบรอบยาวกรอมส้น สีสันฉูดฉาดเป็นลายขวางสลับสีรอบลำตัว สวมเครื่องประดับต่าง ๆ ด้วยเงินหรือทองที่มีลวดลายประณีตงดงามตามจารีตประเพณี (พาน เหล่ย และกนกพร นุ่มทอง, 2564)

ปัจจุบันวิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนเผ่าอีได้เริ่มเป็นที่รู้จักในสังคมประเทศจีนและทั่วโลกมากยิ่งขึ้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ การนำเสนอศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น Douyin, Weibo, WeChat, Xiaohongshu เป็นต้น โดยเป็นการนำเสนอของหนุ่มรูปงามที่มีชื่อว่ามู่เย่ (木叶) มู่เย่ได้จัดทำวิดีโอเรื่องสั้นเชิงการแนะนำหรือเล่าเรื่อง

วัฒนธรรมท้องถิ่นของชนเผ่าอย่างสร้างสรรค์ โดยนำเสนอผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่ง ณ ปัจจุบันยอดจำนวนกดไลก์บนแอป Douyin มากกว่า 3.2 ล้านไลก์ โดยในการนำเสนอวิดีโอเรื่องสั้นนั้น มู่เย่ได้สวมใส่เครื่องแต่งกายประจำชนเผ่าอี๋ จึงทำให้ชุดประจำชนเผ่าอี๋ได้รับความสนใจและมีผู้คนกล่าวถึงบนสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความสนใจที่จะทำธุรกิจการค้าขายเสื้อผ้าชนเผ่าอี๋ผ่านสังคมออนไลน์หรือที่เรียกว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือ อี-คอมเมิร์ซ (E-commerce) มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการเสื้อผ้าชนเผ่าอี๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนได้เริ่มขยายธุรกิจของตนเอง จากที่มีหน้าร้านในแบบออฟไลน์เพียงอย่างเดียวมาเป็นการทำหน้าร้านแบบออนไลน์ที่ใช้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อกลางการค้าระหว่างผู้ค้ากับกลุ่มลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นช่องทาง Weibo, WeChat, QQ , Blog หรือเว็บไซต์ร้านค้าอื่น ๆ ดังนั้น ผู้ประกอบการเสื้อผ้าชนเผ่าอี๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ต้องมีการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนมาใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการตลาดในรูปแบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น โดยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาดให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการขาย ซึ่งกลยุทธ์การตลาดพื้นฐานเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ช่วยหนุนเสริมการบริหารจัดการธุรกิจออนไลน์ให้สามารถดึงดูดผู้บริโภคเกิดความไว้วางใจในสินค้าและผลิตภัณฑ์สู่การดำเนินธุรกิจในรูปแบบร้านค้าออนไลน์ที่ใช้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ประสบความสำเร็จและสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคได้ตรงตามความต้องการที่คาดหวัง

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคชาวจีนต่อส่วนประสมทางการตลาดและความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี๋ในเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อนำผลของการศึกษาในครั้งนี้มาใช้ในการวางแผนการตลาดในด้านการจัดจำหน่ายเสื้อผ้าชนเผ่าอี๋ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และยังนำผลการศึกษาไปวางแผนต่อยอดกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในตลาดได้ ส่งผลให้สามารถประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย และสร้างสรรค์สิ่งตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ความไว้วางใจ และการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สนใจศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องคือ ส่วนประสมทางการตลาด ความไว้วางใจ และการตัดสินใจซื้อ โดยแต่ละตัวแปรมีรายละเอียดที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

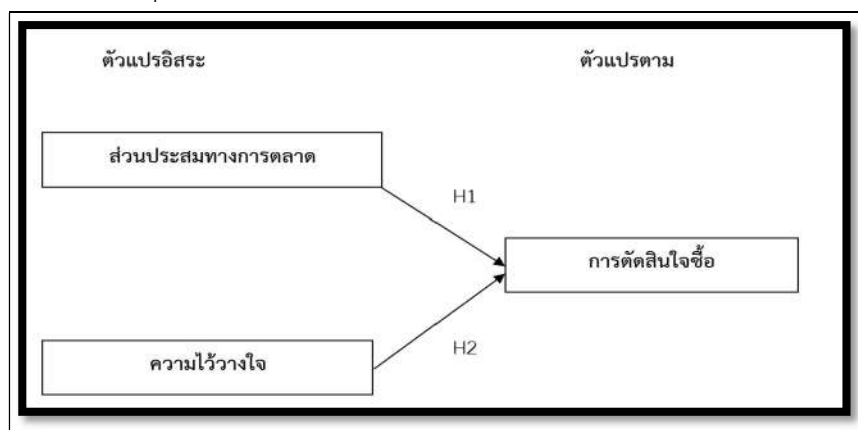
1. ส่วนประสมทางการตลาด เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมการตอบสนองและมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคด้วย โดยองค์ประกอบของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี๋ในเหลียงซาน มณฑลเสฉวนที่ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน ประกอบด้วย 4 ด้าน

คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด โดยนักการตลาดมองว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน จะเป็นประโยชน์ในการวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ที่มีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายผ่านช่องทางออนไลน์ได้เป็นอย่างดี (Kotler & Keller, 2012) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะมุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพของเสื้อผ้าขนเผ่าอี้ คุณภาพเหมาะสมกับราคา ช่องทางสำหรับการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย ตลอดจนกิจกรรมการส่งเสริมการจัดจำหน่ายต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่สมมุติฐานที่ 1 (H1) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าขนเผ่าอี้เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน

2. ความไว้วางใจ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการนั้น ๆ โดยรวมถึงการที่ผู้บริโภครับรู้ถึงความซื่อสัตย์ และการดูแลเอาใจใส่ (กมลทิพย์ พลจันทร์, 2557) โดยที่ผู้ประกอบการจะต้องให้บริการอย่างตรงไปตรงมาและเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค รวมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริการให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภคที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต (Bourdeau, 2005) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาปัจจัยด้านความไว้วางใจที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าขนเผ่าอี้เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อความคุ้มค่า ความเสี่ยง กระบวนการการสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ตลอดจนความไว้วางใจต่อการให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้ประกอบการ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่สมมุติฐานที่ 2 (H2) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านความไว้วางใจมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าขนเผ่าอี้เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน

3. การตัดสินใจซื้อ เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ต้องผ่านกระบวนการคิด พิจารณาไตร่ตรอง และวิเคราะห์ของผู้บริโภคซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนการซื้อสินค้านั้น ๆ เพื่อให้สามารถเลือกสินค้าได้ดีที่สุด (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2550) ในการศึกษาครั้งนี้ การตัดสินใจซื้อเป็นการตัดสินใจซื้อที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวจีนที่รับรู้ได้ถึงความต้องการเป็นสำคัญ โดยผู้บริโภคทำการประเมินจากคุณสมบัติของสินค้า ประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าให้ตรงตามความต้องการ เช่น ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ แบบเสื้อผ้าที่หลากหลาย ประหยัดเวลา ช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย เป็นต้น เป็นผลให้เกิดการตัดสินใจเลือกซื้อเสื้อผ้าขนเผ่าอี้เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ที่ได้ตรงตามความต้องการมากที่สุด

โดยผู้ศึกษาสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ผ่านโปรแกรมในเว็บไซต์ WJX.CN เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-administered Questionnaire) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิตินั้น ผู้ศึกษาได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการสรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งมีสาระสำคัญในการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้บริโภคชาวจีนที่ซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียนชาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอน ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรด้วยวิธีการคำนวณจากสูตรของ Cochran (1977) ที่กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 385 คน

2. วิธีการสร้างเครื่องมือในการศึกษา ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาดและความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อ

2.2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยสร้างแบบสอบถามให้ทุกข้อคำถามครอบคลุมกรอบแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งข้อคำถามในแบบสอบถามได้กำหนดมาตรวัดเป็นอันตรภาค 5 ระดับ และแปรผลเป็นค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของ Best and Kahn (2006)

2.3 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ให้มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม (IOC) ตามมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC ของทุกข้อในแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 -1.00

2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองอื่นที่ไม่ใช่เสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียนชาน มณฑลเสฉวน โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability Test) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Corrected Item-total Correlation) ในทุกข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.70 – 0.89 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ Nunnally (1987) ได้นำเสนอว่าค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 จึงจะถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไปได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Enter

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ตัวอย่าง พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดต่อการซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดต่อการซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน

(n=385)

ส่วนประสมทางการตลาด	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ลวดลายและควมมีเอกลักษณ์ของลายผ้า	3.37	1.14	ปานกลาง
2. การออกแบบเสื้อผ้ามีความสวยงาม สะดุดตา ทันสมัย	3.38	1.15	ปานกลาง
3. ราคาเหมาะสมกับคุณภาพเสื้อผ้า	3.38	1.15	ปานกลาง
4. มีการแสดงราคาขายเสื้อผ้าที่ชัดเจน	3.40	1.17	ปานกลาง
5. ช่องทางออนไลน์สามารถหาซื้อได้ตลอด 24 ชั่วโมง	3.42	1.14	มาก
6. การจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์เข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.42	1.17	มาก
7. มีการโฆษณาออนไลน์ น่าสนใจช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ	3.36	1.14	ปานกลาง
8. ความหลากหลายของโปรโมชั่น เช่น สะสมแต้ม การให้ส่วนลด การให้ของแถม เป็นต้น	3.36	1.17	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.39	0.92	ปานกลาง

จากตารางพบว่า ผู้บริโภคชาวจีนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดต่อการซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน ในภาพรวมที่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 โดยผู้บริโภคเห็นว่าการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์เข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถหาซื้อได้ตลอด 24 ชั่วโมงในระดับความคิดเห็นที่ปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.17 และ 1.14 ตามลำดับ แต่ผู้บริโภคเห็นว่าความหลากหลายของโปรโมชั่น เช่น สะสมแต้ม การให้ส่วนลด การให้ของแถม เป็นต้น และการโฆษณาออนไลน์ที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อได้น้อยในระดับความคิดเห็นที่ปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.17 และ 1.14 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความไว้วางใจต่อการซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอี้ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความไว้วางใจต่อการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน

(n=385)

ความไว้วางใจ	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ท่านไว้วางใจต่อการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นในเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ว่าจะได้เสื้อผ้าที่มีคุณภาพ	3.36	1.22	ปานกลาง
2. ท่านรู้สึกว่าการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นในเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์จะได้รับเสื้อผ้าครบตามจำนวนที่สั่งซื้อ	3.35	1.21	ปานกลาง
3. ท่านให้ความไว้วางใจต่อการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นในเมืองเหลียงซาน มณฑล เสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ว่ามีขั้นตอนการดำเนินการอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา	3.39	1.21	ปานกลาง
4. ท่านเชื่อว่าการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นในเมืองเหลียงซานมณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์มีการให้บริการด้วยความจริงใจ	3.37	1.14	ปานกลาง
5. ท่านให้ความเชื่อถือต่อคุณภาพเนื้อผ้าและรูปแบบของเสื้อผ้าแฟชั่น ในเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน	3.40	1.18	ปานกลาง
6. ผู้ขายเสื้อผ้าให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์	3.35	1.16	ปานกลาง
7. ผู้ขายเสื้อผ้ามีความเอาใจใส่ลูกค้าทำให้รู้สึกสะดวกสบายในการใช้บริการ	3.35	1.21	ปานกลาง
8. ผู้ขายเสื้อผ้ามีช่องทางที่สะดวกในการติดต่อเพื่อขอความช่วยเหลือ	3.39	1.21	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.38	0.97	ปานกลาง

จากตารางพบว่า ผู้บริโภคชาวจีนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความไว้วางใจต่อการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน ในภาพรวมที่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 โดยผู้บริโภคเห็นว่าการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นในเมือง เหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์จะได้รับเสื้อผ้าครบตามจำนวนที่สั่งซื้อในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.17 แต่ผู้บริโภคเห็นว่าการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซานมณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์มีการให้บริการด้วยความจริงใจและผู้ขายมีช่องทางในการติดต่อเพื่อขอความช่วยเหลือที่สะดวกในระดับความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.21 และ 1.16 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน โดยสามารถแสดงผลได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน

(n=385)

ความไว้วางใจ	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนผ่านช่องทางออนไลน์ทำให้ประหยัดเวลาและสะดวกสบาย	3.30	1.14	ปานกลาง
2. การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนผ่านช่องทางออนไลน์มีแบบใหม่ ๆ ให้เลือกตลอดเวลา	3.34	1.16	ปานกลาง
3. การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนผ่านช่องทางออนไลน์มีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของเสื้อผ้า	3.30	1.22	ปานกลาง
4. การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์มีช่องทางการชำระเงินหลากหลาย เช่น ชำระผ่านการโอนเงิน ผ่านบัตรเครดิต	3.33	1.16	ปานกลาง
5. การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์สามารถติดต่อกับผู้ขายสินค้าได้สะดวก	3.41	1.20	มาก
6. การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์มีการส่งเสริมการขายที่น่าสนใจ เช่น การให้ส่วนลดเงินสดเมื่อซื้อตามกำหนด การให้ของสมนาคุณพิเศษสำหรับสมาชิก การบริการจัดส่งสินค้าฟรี เป็นต้น	3.34	1.16	ปานกลาง
7. ท่านมีความตั้งใจที่จะแนะนำให้คนรู้จักซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์	3.41	1.16	มาก
8. ท่านมีความพึงพอใจในการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์	3.24	1.17	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.33	0.96	ปานกลาง

จากตารางพบว่า ผู้บริโภคชาวจีนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.96 โดยผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนผ่านช่องทางออนไลน์เนื่องจากสามารถติดต่อกับผู้ขายสินค้าได้สะดวก นอกจากนี้ผู้บริโภคยังมีความตั้งใจที่จะแนะนำให้คนรู้จักซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ ในระดับความคิดเห็นมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.20 และ 1.16 ตามลำดับ แต่ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ในระดับความคิดเห็นปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.24 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.17 ตามลำดับ

4. การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดและความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน พบว่า 1) ส่วนประสมทางการตลาด ยอมรับตามสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.30 และค่า t-test

เท่ากับ 5.79 และ 2) ความไว้วางใจยอมรับตามสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.26 และค่า t-test เท่ากับ 5.25 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด และความไว้วางใจสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนได้ร้อยละ 23 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ เนื่องจากค่า R^2 ที่ยอมรับได้ควรมีค่ามากกว่าร้อยละ 85 (วุฒิไกร บุญคุ้ม, ม.ป.ป. อ้างถึงใน นภัค นัยศรีดา, 2559) แต่เมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่าค่า Sig. ในภาพรวมเท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 กล่าวคือ ส่วนประสมทางการตลาด และความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถสรุปผลภาพรวมได้ดังตารางที่ 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระที่มีส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน

ตัวแปรอิสระ	การตัดสินใจซื้อ		t-test	p-value	VIF
	สัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อน			
	การถดถอย Beta	มาตรฐาน S.E.			
ส่วนประสมทางการตลาด	0.30	0.05	5.79	0.000**	1.22
ความไว้วางใจ	0.26	0.05	5.25	0.000**	1.22
$R^2 = 0.27, R^2_{adj} = 0.23, F=53.04, **P<0.01$					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางพบว่า ตัวแปรด้านส่วนประสมทางการตลาด และความไว้วางใจสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนได้ร้อยละ 23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่าตัวแปรด้านส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนสูงที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพัทธ์ (Beta) เท่ากับ 0.30 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 และค่า t-test เท่ากับ 5.79 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนในระดับที่น้อย ค่าสัมประสิทธิ์สัมพัทธ์ (Beta) เท่ากับ 0.26 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 และค่า t-test เท่ากับ 5.25 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นอกจากนี้ ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ตัวแปรแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยทุกตัวแปรมีค่า VIF น้อยกว่า 10 (Lee, John and Alice, 2000)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอ๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยภาพรวมผู้บริโภคมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอ๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนผ่านช่องทางออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กลยุทธ์ทางการตลาดทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการขาย มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคชาวจีนไม่มากเท่ายุคสมัยก่อน ประกอบกับแอปพลิเคชันสำหรับขายสินค้าออนไลน์ต่าง ๆ ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเป็นผลให้ผู้บริโภคทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงและเลือกซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอ๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนได้อย่างสะดวกและตลอดเวลา ตามความต้องการภายใต้ขั้นตอนการซื้อสินค้าที่ง่ายและรวดเร็วสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนิสา ตรงจิตร์ (2559) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace) โดยผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยตัวแปรอิสระทั้ง 57 ตัวแปรที่ใช้การสกัดปัจจัยแบบ Principal Component Analysis (PCA) และใช้วิธีหมุนแกนปัจจัยแบบ Varimax พบว่าสามารถจัดกลุ่มปัจจัยเป็นกลุ่มปัจจัยใหม่ได้ 9 กลุ่มปัจจัย โดยปัจจัยประสิทธิภาพของเว็บไซต์และการนำเสนอสินค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace) ที่สามารถให้บริการได้ถูกต้อง แม่นยำ สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการสั่งซื้อสินค้าตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการได้อย่างง่าย และรวดเร็วด้วยระบบการทำงานที่มีเสถียรภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการในการให้บริการได้สะดวก และรวดเร็วในการซื้อสินค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุษบา นนเทศา (2562) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนแอปพลิเคชันออนไลน์ข้อบ่งชี้ของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนแอปพลิเคชันออนไลน์ข้อบ่งชี้ เนื่องจากแอปพลิเคชันออนไลน์ข้อบ่งชี้มีความสะดวกในการซื้อสินค้าและสามารถใช้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าได้ตลอดเวลา ตลอดจนขั้นตอนในการซื้อสินค้ามีความสะดวกและง่ายต่อการสั่งซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cheung et al (2003) กล่าวว่า ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต อีกทั้งยังสามารถกลายเป็นช่องทางการตลาดที่สำคัญสำหรับแวดวงธุรกิจอีกด้วย

2. ผลการศึกษาความไว้วางใจมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอ๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยภาพรวมผู้บริโภคมีระดับความคิดเห็นด้านความไว้วางใจต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอ๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผู้บริโภคไม่มากเท่าอดีตประกอบกับผู้บริโภครู้สึกว่าการได้รับเสื้อผ้าครบตามจำนวนที่สั่งซื้อถึงเป็นเรื่องปกติของการสั่งซื้อเสื้อผ้าชนเผ่าอ๋เมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวนผ่านช่องทางออนไลน์ อีกทั้งการที่ผู้บริโภคสัมผัสได้ถึงความดูแลเอาใจใส่อย่างจริงใจจากการติดต่อสื่อสารกับผู้ขายผ่านช่องทางออนไลน์ถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคควรได้รับ

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาก็สอดคล้องกับศรีณนันท ศรีจใจ (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางการถ่ายทอดสดเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านความไว้วางใจในด้านการสื่อสารและด้านการเอาใจใส่มีอิทธิพลกับการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางการถ่ายทอดสดเฟซบุ๊กไลฟ์ที่ผู้บริโภคไว้วางใจว่าจะได้รับสินค้าครบตามจำนวนและตรงตามเวลาที่ได้แจ้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวรารัตน์ สันติวงษ์ (2549) ได้กล่าวว่า การสร้างความอุ่นใจให้แก่ลูกค้าถึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จากการสื่อสารของผู้ขาย ภายใต้ความจริงใจที่สามารถแสดงออกจากการให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ประกอบกับการใส่ใจและการให้ ถือเป็นความเอื้ออาทรและก่อให้เกิดความรู้สึกอุ่นใจและการได้รับการปกป้องจากผู้ขาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจของลูกค้า ซึ่งเป็นผลให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการซื้อสินค้าและการอยากใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา มีดังนี้

1. จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด โดยทั้ง 4 ปัจจัยนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนได้ร้อยละ 27 ดังนั้น ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่สอดคล้องสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคสมัย เพื่อสร้างหรือพัฒนาช่องทางออนไลน์ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการเข้าถึงข้อมูลที่ย่อยและสะดวกได้ตลอด 24 ชั่วโมง ตลอดจนการนำเสนอรายละเอียดของข้อมูลสินค้าที่ถูกต้องและชัดเจนด้วยขั้นตอนในการสั่งซื้อที่ไม่ยุ่งยากและปลอดภัย

2. จากผลการศึกษาปัจจัยด้านความไว้วางใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีน พบว่าปัจจัยด้านความไว้วางใจสามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นเมืองเหลียงซาน มณฑลเสฉวน ผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคชาวจีนได้ในระดับที่น้อย อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ควรที่จะพัฒนาและส่งเสริมการขายโดยเน้นให้ความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น ความเชื่อถือ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะปฏิบัติกับลูกค้าอย่างเต็มที่ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกไว้วางใจต่อการซื้อสินค้าและใช้บริการผ่านช่องทางออนไลน์

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป มีดังนี้

1. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นข้อมูลที่ได้อาจจะไม่มีรายละเอียดมากพอ จึงควรศึกษาเชิงลึกด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนาเป็นกลุ่ม (Focus Group)

2. ในการศึกษาครั้งนี้ได้พบว่ามีปัจจัยอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่มีส่งผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านทัศนคติ การมีส่วนร่วม การตลาดดิจิทัล ฯลฯ เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และ

พัฒนาปรับปรุงกระบวนการขายที่ผ่านช่องทางตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. ในการศึกษาครั้งนี้ ขอบเขตประชากรที่ใช้ในการศึกษาค่อนข้างใหญ่ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จึงเป็นภาพรวม ดังนั้นในการศึกษารั้งต่อไป ควรทำการศึกษาแบบเจาะลึกเฉพาะขอบเขตพื้นที่ เช่น ผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภูมิภาค มณฑล หรือเมือง เป็นต้น เพื่อทราบความต้องการของผู้บริโภคชาวจีนได้อย่างชัดเจน สามารถวิเคราะห์ หรือทราบปัจจัยที่อาจต่างกันหรือเหมือนกันในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ในแต่ละพื้นที่ได้

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ พลจันทร์. (2557). *ทัศนคติ การรับรู้คุณค่าตราสินค้ากลุ่มอ้างอิง และความไว้วางใจของผู้บริโภคผ่านอัตลักษณ์ (ลักษณะเฉพาะ) ของตราสินค้าบนถุงช้อปปิ้งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร.*
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.*
- นภัก นัยศรีดา. (2559). *ผลกระทบของการสื่อสารแบบปากต่อปากผ่านสื่อออนไลน์ต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางออนไลน์ของผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่. (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.*
- บุษบา นนทศา. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนแอปพลิเคชันออนไลน์ของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. [Online] Available HTTP: https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/sun18/6214070079.pdf [2566, ธันวาคม 4].*
- พาน เหล่ย และกนกพร นุ่มทอง. (2564). *การศึกษาตำนานการสร้างโลกของชนชาติอี. วารสารอักษรศาสตร์, 50(1), 66-82.*
- วรารัตน์ สันติวงษ์. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าธนาคารต่อการใช้บริการ E-Banking. (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.*
- ศรัณยนันท์ ศรีจิงใจ. (2561). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางการถ่ายทอดสดเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook Live) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.*
- สุณิสา ตรงจิตร. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace). (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.*
- Best, J. W. and Kahn, J. V. (2006) *Research in Education*. 10th Edition, Pearson Education Inc., Cape Town.

- Bourdeau, L. B. (2005). *A new examination of service loyalty: Identification of the antecedents and outcomes of additional loyalty framework*. Gainesville, FL: Florida University.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: Wiley.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2012). *Marketing Management* (14th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Lee, C.F., John, C.L., and Alice C.L. (2000). *Statistics for Business and Financial Economics 1*. Singapore: World Scientific
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

กลวิธีทางวรรณศิลป์และแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย

Literary Strategies and Concepts of Love that Appear in the Theme Song Y Series

นายปรัชญา ทองแพ¹ | Praty Tongper¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย และ 2) ศึกษาแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย โดยวิเคราะห์บทเพลงประกอบซีรีส์วายที่ปรากฏอยู่ในสื่อออนไลน์ จำนวนทั้งสิ้น 200 เพลง ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ โดยแบ่งเป็น ภาพพจน์ทางวาตศิลป์ พบทั้งสิ้น 4 ภาพพจน์ ได้แก่ 1.ภาพพจน์ปฏิพจน์ 2) ภาพพจน์อดีตพจน์ 3) ภาพพจน์นามนัย 4) ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยพบการใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์มากที่สุด เพราะ การตั้งคำถามนั้นเป็นการตั้งคำถามเพื่อตอบตนเองว่าความรักที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรักที่มาในรูปแบบใดและยังตั้งคำถามไปหาคนรักเพื่อสร้างความมั่นใจให้ตนเองถึงแม้จะรู้ว่าไม่ได้คำตอบกลับมาก็ตาม และภาพพจน์เปรียบเทียบพบทั้งสิ้น 5 ภาพพจน์ ได้แก่ 1) ภาพพจน์อุปมา 2) ภาพพจน์อุปลักษณ์ 3) ภาพพจน์บุคคลวัต 4) ภาพพจน์การอ้างถึง 5) ภาพพจน์สัญลักษณ์ โดยพบภาพพจน์แบบอุปมามากที่สุด เพราะ การเปรียบเทียบเป็นกลวิธีทางภาษาที่ช่วยให้เห็นภาพได้ชัดเจนที่สุด และผลการวิจัยแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย พบทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ 1)ความรักที่สมหวัง 2) ความรักที่สมหวังแต่ไม่มีความสุข 3) ความรักที่ไม่สมหวัง และ 4) ความรักที่ยังไม่สมหวังและไม่ผิดหวัง โดยพบความรักที่สมหวังมากที่สุด เพราะคนทุกคนย่อมต้องการความรักที่สมหวัง ไม่เว้นแม้แต่กลุ่ม LGBTQ+ นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว พบว่าทั้งแนวความคิดและกลวิธีทางวรรณศิลป์นั้นมีความสอดคล้องกันคือ ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์เป็นสื่อกลางที่ช่วยถ่ายทอดแนวความคิดลงไปในบทเพลงเพื่อสื่อสารไปยังผู้ฟัง

คำสำคัญ: บทเพลงประกอบซีรีส์วาย, กลวิธีทางวรรณศิลป์, แนวความคิดด้านความรัก

¹ นักศึกษาปริญญาโท/ สาขาวิชาภาษาไทย / มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ / E-mail: Praty.t@ku.th

*E-mail ผู้ส่งบทความ: Praty.t@ku.th/ เบอร์โทรศัพท์ 09-1024-6546/ รับเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2566/

แก้ไขเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ.2567/ เผยแพร่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

This study aims to examine 1) the literary strategies appearing in the Y series theme songs, and 2) the concepts of love appearing in the Y series theme songs. 200 Y series theme songs on online media were analyzed, and the use of literary strategies is found. There are 4 rhetorical figures, namely 1) rhetorical questions, 2) hyperbole, 3) metonymy, and 4) oxymoron. Rhetorical questions are found the most as questions are asked for the purpose of answering oneself about the form of love they have experienced, and for confirmation from their lover despite knowing that they will not receive any response. There are 5 comparative figures, namely 1) simile, 2) metaphor, 3) personification, 4) reference, and 5) symbol. Among them, simile is found the most as this type of comparison gives the most vivid picture. The findings also reveal that there are 4 concepts of love appearing in the Y series theme songs, namely 1) requited love, 2) requited yet suffering love, 3) unrequited love, and 4) love that is halfway between requited and unrequited. Requited love is mostly found because every person has a desire for it, even among LGBTQ+ people. In addition, this study finds that both the concepts and literary strategies are consistent. In other words, the composers use literary strategies as a medium to help convey the concepts of love to listeners through songs.

Keywords: Y-series Theme song, Literary Strategies, Concepts of Love

บทนำ

สื่อคือสิ่งที่มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และเป็นสิ่งจำเป็นในการติดต่อสื่อสารอย่างมากในปัจจุบัน มนุษย์ใช้สื่อในการทำธุรกรรม หรือแม้แต่ช่องทางความบันเทิงก็สามารถรับชมได้ผ่านสื่อ ในปัจจุบันสื่อสังคม (social Media) หรือที่ทุกคนรู้จักโดยทั่วไปว่า โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, line, twitter, IG, TikTok และสื่ออื่น ๆ ทั้งนี้ Peer Power Team (2563) เว็บไซต์เกี่ยวกับธุรกิจและสื่อโซเชียลได้สำรวจการใช้สื่อของคนในสังคมปัจจุบันทั้งชายและหญิงโดยสรุปข้อมูลได้ว่าในปี ค.ศ. 2020 ที่ผ่านมาผู้ที่ใช้โซเชียลมีเดียทั่วโลกสูงขึ้นถึง 10.5% หรือ 376 ล้านคน คิดเป็นผู้หญิงร้อยละ 46% และผู้ชายร้อยละ 41% สาเหตุหลักเพราะหลายประเทศกระตุ้นให้ประชาชนอยู่บ้านในช่วงวิกฤตสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชาชนจึงมีเวลาในการใช้สื่อออนไลน์ ทำให้โซเชียลมีเดียเหล่านี้เข้ามามีบทบาท สามารถเข้าถึงตัวบุคคลได้อย่างรวดเร็ว และได้รับความนิยมมากในยุคปัจจุบัน การเข้าถึงสื่อต่าง ๆ เช่น เพลง คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ สื่อการเรียนรู้ รวมไปถึงการรับชมละครชุดซีรีส์หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ซีรีส์” เช่น ซีรีส์เกาหลี ซีรีส์ฝรั่ง ซีรีส์ญี่ปุ่น เป็นต้น และซีรีส์ที่ได้รับความนิยมไม่แพ้ซีรีส์ประเภทอื่น ๆ ก็คือ “ซีรีส์วาย”

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นยังมีสื่อสังคมชนิดหนึ่งที่เป็นสื่อทางสถานีโทรทัศน์และสื่อออนไลน์ ได้จัดทำซีรีส์ที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับความรักของชายรักชาย ซึ่งบุคคลทั่วไปรู้จักกันว่า “ซีรีส์วาย” ซีรีส์วายมีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับความรักของ ผู้ชายกับผู้ชาย มีพระเอกและนายเอกเป็นผู้ดำเนินเรื่อง ทั้งนี้ Anan Maya (2563) ได้เขียนเรื่องราวผ่านเว็บไซต์เด็กดี (DEK-D) ได้กล่าวว่า คำว่า “วาย” มีที่มาจาก “วาย (Y) ย่อมาจากคำว่า “วายโย (Yaoi)” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมจากญี่ปุ่นที่แรกเริ่มนั้นจะเป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างชายกับชายในนิยายและการ์ตูน หรือเรียกอีกอย่างว่า Boy's love ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงก็มีเหมือนกัน จะเรียกว่า 'ยูริ' (Yuri) หรือ Girl's love” ทำให้ซีรีส์วายเข้าถึงและมีบทบาทมากขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คน อีกทั้งในยุคปัจจุบันการเข้าถึงและการเข้าชมซีรีส์วายสามารถเข้าถึงได้สะดวกขึ้น ทำให้ซีรีส์วายมีกลุ่มคนดูเพิ่มมากขึ้นในทุกวัน โดยทางเว็บไซต์เด็กดี (DEK-D) ก็ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ซีรีส์วายได้รับความนิยมไว้มาก 6 ข้อ และผู้วิจัยสรุปความได้ว่า

1. เป็นซีรีส์ที่ทำมาจากนิยายดัง คือการนำนิยายที่ได้รับความนิยมอยู่ก่อนแล้ว ผู้จัดหรือผู้สร้างได้นำมาเขียนให้เป็นบทโทรทัศน์
2. เป็นซีรีส์ที่มีเนื้อหาและเนื้อเรื่องที่หลากหลายมากขึ้น กล่าวคือ มีโครงเรื่องที่น่าสนใจมากขึ้น ไม่ซ้ำโครงเรื่องเดิม ๆ ซึ่งต่างจากในอดีตที่ ซีรีส์วาย จะจบเรื่องด้วยการตายของตัวละครและไม่สมหวังในความรัก อีกทั้งในปัจจุบันมีการปรับโครงเรื่องให้มีการจบเรื่องแบบมีความสุขของตัวละคร
3. นักแสดงสามารถดึงดูดผู้ชมได้ กล่าวคือ ความหล่อ ความน่ารักของเหล่านักแสดงที่ผู้จัดซีรีส์ได้คัดเลือกนักแสดงมาดำเนินการแสดง ทำให้รูปร่างหน้าตาของนักแสดงมีส่วนช่วยให้ซีรีส์ได้รับความนิยม
4. สาววายหนุ่มวายมีมากในปัจจุบัน กล่าวคือ มีกลุ่มผู้ชมละครแนวซีรีส์วายมากขึ้น โดยมีคำพูดติดปากในกลุ่มผู้ชมว่า “คู่จิ้น” จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวสรุปว่าในปัจจุบันมีกลุ่มผู้ชมมากขึ้น ทาง Anan Maya ผ่านเว็บไซต์เด็กดี (DEK-D) ได้ให้เหตุผลว่าเนื่องจากสมัยก่อน กลุ่มผู้ชมซีรีส์วายไม่กล้าเปิดตัวเพราะกลัวถูกมองว่าแปลก แต่ในปัจจุบันมีการเปิดตัวหรือแสดงตัวมากขึ้นว่าตนเองนั้นเป็นกลุ่มผู้ชมซีรีส์วาย
5. นักแสดงสามารถเข้าถึงคนดูได้ง่ายและใกล้ชิดขึ้น สามารถตามไปพบนักแสดงได้ตามงานแสดงโชว์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างนักแสดงและกลุ่มแฟนคลับ ซึ่งส่งผลให้มีกลุ่มผู้ติดตามเพิ่มมากขึ้น และเมื่อการที่นักแสดงในเรื่อง มีการกระทำที่เป็นการแสดงออกถึงความรักซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องและนอกเรื่อง ทำให้กลุ่มแฟนคลับเกิดคำพูดติดปากว่า “โมเม้น” คือ กิริยาอาการของผู้แสดงที่แสดงความรัก ความน่ารัก และการดำเนินชีวิตร่วมกันของผู้แสดงที่เสมือนคู่รัก

6. การเปิดกว้างของสังคมที่มากขึ้น กล่าวคือในปัจจุบันนี้สังคมของเรามีการเปิดกว้างมากขึ้น มีการยอมรับกลุ่ม LGBTQ มากขึ้น ทำให้ซีรีส์วายได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคมมากขึ้น และกลายเป็นเรื่องปกติทั่วไปในสังคมมากขึ้น จนทำให้กระแสของซีรีส์ยายนั้นได้รับความนิยมจากผู้ชมที่ได้รับชมซีรีส์วายเรื่องต่าง ๆ

นอกจาก 6 ข้อที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ซีรีส์วายได้รับความนิยม คือ เพลงประกอบ กล่าวคือ ในปัจจุบันก่อนที่ทางต้นสังกัดจะดำเนินการเผยแพร่ออกอากาศซีรีส์นั้น ต้นสังกัดจะจัดทำและนำเสนอตัวอย่างและเพลงประกอบซีรีส์ออกมาเพื่อประชาสัมพันธ์และกระตุ้นผู้ชมให้เกิดความสนใจ ทำให้เพลงประกอบซีรีส์เป็นที่รู้จักและเข้าถึงผู้ชมก่อนที่ผู้ชมจะได้รับชมเนื้อเรื่องของซีรีส์ ส่งผลให้เพลงมีอิทธิพลต่อซีรีส์

เพราะเมื่อทำบทเพลงออกมาไพเราะ น่าฟัง น่าสนใจ ผู้ฟังฟังแล้วชื่นชอบก็จะทำให้ซีรีส์เรื่องนั้น ๆ มีผู้ชมเข้าไปรับชมมากขึ้นเช่นกัน และเมื่อซีรีส์ได้รับความนิยมแล้วก็จะส่งผลให้เพลงประกอบซีรีส์ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้เนื้อหาในบทเพลงที่น่าสนใจและมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องแล้ว ผู้ขับร้อง ความไพเราะดนตรี ทำนอง จังหวะ น้ำเสียงการขับร้อง รวมทั้งกลวิธีทางวรรณศิลป์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทเพลง รวมไปถึงแนวคิดที่ผู้ฟังได้จากบทเพลงซึ่งแนวคิดส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็นเรื่องของความรักของตัวละครในเรื่องที่อาจจะปรากฏและบอกเป็นนัยหรืออาจจะปรากฏเด่นชัดอยู่ในบทเพลง ผู้ฟังเมื่อฟังแล้วอาจจะต้องตีความหรือวิเคราะห์แนวคิดนั้น ๆ ตามไปด้วยทำให้เพลงประกอบซีรีส์ส่งผลไปยังผู้ฟัง ทั้งนี้ซีรีส์วายในหนึ่งเรื่องนั้นอาจจะมีเพลงประกอบได้มากกว่า 1 เพลง เมื่อผู้ฟังได้รับฟังแล้วสามารถเกิดอารมณ์ จินตภาพ มโนภาพ คล้อยตามไปกับบทเพลงที่เลือกรับฟังและเข้าถึงตัวเนื้อเรื่องของได้ซีรีส์มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความรักที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเพลงประกอบซีรีส์วาย โดยเลือกเฉพาะเพลงประกอบ ซีรีส์วายที่ออกอากาศในโทรทัศน์และสื่อออนไลน์เท่านั้น ซึ่งเป็นซีรีส์วายที่ได้รับความนิยม โดยการเลือกเพลงแบบสุ่มจาก www.Youtube.com โดยแต่ละเพลงจะต้องมียอดเข้าชมตั้งแต่ 30,000 ครั้งขึ้นไป จำนวนทั้งหมด 200 เพลง

วิธีวิจัย

1. สืบค้นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. บันทึกและเก็บรวบรวมเพลงประกอบซีรีส์วายจาก www.Youtube.com
3. ศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์และแนวคิด
 - 3.1 ศึกษาตัวบทเนื้อเพลงของเพลงประกอบซีรีส์วาย
 - 3.2 ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วายโดยแบ่งออกเป็น
 1. ด้านภาพจน์ 2. ด้านกลวิธีการใช้คำ ใช้ทฤษฎีของ สมเกียรติ รักษ์มณี (2559), กุหลาบ มัลลิกามาส (2548) และ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2556)
 - 3.3 ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงตามแนวคิด ทฤษฎี เรื่องแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย ใช้ทฤษฎีของ Sternberg (1986) และ จอห์นลี่ (2555)
4. สรุปและรายงานผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย
2. ทำให้ทราบแนวความคิดเรื่องความรักที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย
3. ทำให้เห็นกลวิธีทางภาษาในการแต่งเพลงประกอบซีรีส์วาย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหาของเพลง โดยไม่ได้ศึกษาศาสตร์และศิลป์ทางดนตรี หรือเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง ตลอดจนท่วงทำ ลีลา น้ำเสียงของผู้ขับร้อง
2. ในแต่ละบทเพลงหากปรากฏโวหารภาพพจน์ซ้ำกันผู้วิจัยจะนับเป็นหนึ่งครั้ง

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กลวิธีทางวรรณศิลป์และแนวความคิดเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย” ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้ง 2 ข้อ โดยมีขอบเขตในการศึกษาวิจัยจากเพลงประกอบซีรีส์วาย จำนวน 200 เพลง ซึ่งแต่ละเพลงมียอดผู้เข้าฟังจำนวน 30,000 ครั้งขึ้นไป และจะได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย

การวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ด้านภาพพจน์และกลวิธีทางภาษา โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลจาก สมเกียรติ รัชมณี (2559), กุหลาบ มัลลิกามาต (2548) และ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2556) ดังนี้

1.1 ภาพพจน์วาทศิลป์

ภาพพจน์วาทศิลป์ หมายถึง การเรียบเรียงถ้อยคำให้ผิดแผกไปจากภาษาที่ใช้ปกติหรือผิดไปจากธรรมดาโดยไม่เปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สามารถแบ่งได้เป็น 10 ชนิด (สมเกียรติ รัชมณี, 2559: 124) โดยผู้วิจัยพบว่าในเพลงประกอบซีรีส์วายมีลักษณะการใช้ภาพพจน์วาทศิลป์ พบ 4 ชนิด ดังต่อไปนี้

- 1.1.1 ภาพพจน์แบบปฏิเสธ
- 1.1.2 ภาพพจน์แบบอุปมา
- 1.1.3 ภาพพจน์แบบนามนัย
- 1.1.4 ภาพพจน์แบบอุปสรรค

1.1.1 ภาพพจน์แบบปฏิเสธ

ภาพพจน์แบบปฏิเสธ (Rhetorical Question) หมายถึง การตั้งคำถามโดยไม่ต้องหาคำตอบ เพราะคำตอบนั้นเป็นที่รู้กันแล้ว การใช้ภาษาเช่นนี้นับเป็นภาพพจน์รูปแบบหนึ่งที่มุ่งการเน้นข้อความที่ต้องการสื่อสารให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการตั้งเป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ฟังได้หยุดคิดและตระหนักในสิ่งที่ถามนั้น เนื้อหาที่ต้องการเน้นอาจเป็นเนื้อหาที่สำคัญหรือเป็นอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง (สมเกียรติ รัชมณี, 2559)

ตัวอย่างที่ 1

“รู้ไหมฉันเคยเป็นยังงี้, รู้ไหมว่าเคยกลัวความรัก, รู้ไหมฉันเฝ้ารอเพียงเธอ, รู้ไหมรักจากเธอเท่านั้น...”

(The Luckiest Boy, Boy Sompob, 2563)

ตัวอย่างที่ 2

“ต้องเป็นคนแบบไหน...”

“อยากเป็นคนนั้นคนที่เธอรัก ต้องเป็นคนแบบไหน”

(คนแบบไหน, มิกซ์ สหภาพ วงศ์ราษฎร์, 2564)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์แบบปฏิเสธที่มีลักษณะถามเพื่อต้องการคำตอบจากคนรักหรือคนที่เราสนใจถึงแม้รู้ว่าถามไปแล้วจะไม่ได้คำตอบกลับมา คือ คำว่า “ไหน, ไหม” คำทั้งสองนี้เป็นคำไม่ซ้ำเฉพาะ “ไหน” เป็นคำที่ใช้กับสถานที่ แต่เมื่อนำไปรวมกับคำว่า “แบบ, บ้าง” ซึ่งเป็นคำแบ่งประเภทจากตัวอย่างทำให้กลายเป็นการถามเพื่อต้องการความแน่ใจจากคนรักหรือคนที่ตนสนใจ ส่วน คำว่า “ไหม” เป็นคำบอกอาการถาม ใช้ถามเมื่อผู้ถามไม่ทราบเรื่องราวมาก่อน (นพวรรณ พันธุมธนา, 2559: 132) จากตัวอย่างผู้วิจัยสามารถตีความได้ว่า คำว่าไหม เป็นการถามที่ตัวละครไม่เคยรู้หรือทราบคำตอบมาก่อนและถามเพื่อต้องการทราบเรื่องราวและคำตอบจะได้นำมาเป็นคำตอบให้กับความรักของตนเอง

1.1.2 ภาพพจน์แบบอติพจน์

ภาพพจน์แบบอติพจน์ (Hyperbole) หมายถึง ภาพพจน์ที่ใช้ข้อความที่กล่าวให้เกินจริง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังในอารมณ์ความรู้สึกที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกของตัวละคร

ตัวอย่างที่ 3

“จักรวาลจะกว้างเพียงใด จับมือฉันแล้วลอยขึ้นไป ดวงดาวอันแสนไกลแค่เธอหันตามฉันจะพาขึ้นไป”

(เพลงโอบรัก, พลอย, 2562)

ตัวอย่างที่ 4

“กีดกันด้วยแผ่นฟ้าแม้ไกลฉันทินดีจะฝ่าไป กีดกันด้วยภูผาสูงชันลับตาฉันไม่หวั่นไหว

(เพลงกีดกัน, บิวกิ้น, 2564)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์แบบอติพจน์ที่มีลักษณะการกล่าวเกินจริงผ่านธรรมชาติ ผู้ประพันธ์ใช้คำที่มาจากธรรมชาติเพื่อสร้างภาพให้ผู้ฟังเห็นถึงสิ่งที่ตัวละครในซีรีส์ต้องการจะสื่อออกมา “จักรวาล, ดวงดาว, แผ่นฟ้า, ภูผา” จากตัวอย่างผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุที่ผู้แต่งนำคำดังกล่าวมาใช้สร้างภาพพจน์เพราะเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัว ผู้คนทั่วไปสามารถนึกภาพและเห็นภาพตามได้ง่าย ทำให้สะดวกต่อการสื่อสาร โดยใช้คำขยายบอกลักษณะ “กว้าง, แสนไกล, ไกล, สุด, สูงชัน” เข้ามาช่วยเพื่อให้เห็นถึงการกล่าวเกินไป จากความจริงและคำว่า “ลอยขึ้นไป” เป็นการกล่าวเกินจริงที่ปกติทั่วไปแล้วมนุษย์เราไม่สามารถบินหรือลอยได้

1.1.3 ภาพพจน์แบบนามนัย

ภาพพจน์แบบนามนัย หมายถึง ภาพพจน์ที่ใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด (สมเกียรติ รัชมณี, 2559)

ตัวอย่างที่ 5

“ก็คงจะไม่สนใจเข็มนาฬิกา, ก็เป็นคนในโลกต้องลืม...”

(เพลงพรุ่งนี้ทุกวัน, วิคเตอร์, 2560)

จากตัวอย่าง คำว่า “เข็มนาฬิกา” เป็นสิ่งที่เป็นนัยบอกถึงเรื่องของเวลา ที่แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้เวลาจะผ่านหรือล่วงเลยไปแค่ไหน เวลาที่ไม่มีผลกับความรัก ตัวละครไม่ได้สนใจกับสิ่งที่ผ่านไปขอแค่มีคนรักอยู่ด้วยก็พอ

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์แบบนามนัยที่เป็นสิ่งของ มีตัวอย่างคำว่า “เข็มนาฬิกา” ซึ่งเป็นคำนามที่บ่งบอกถึงลักษณะหรือคุณสมบัติบางอย่าง “เข็มนาฬิกา” มีความหมายแฝงว่า สิ่งที่ยังบอกเวลาหรือการจะบอกว่าคนรักเป็นสิ่งที่บ่งบอกเวลาว่าเมื่ออยู่กับคนรัก

1.1.4 ภาพพจน์แบบปฏิพากย์

ภาพพจน์แบบปฏิพากย์ หมายถึง กล่าวถ้อยคำหรือวลีที่มีความหมายไม่สอดคล้อง ขัดแย้ง หรือตรงข้ามกัน นำมารวมกันหรือเข้าคู่กัน เพื่อให้เกิดความหมายใหม่หรือมีผลทางอารมณ์เป็นพิเศษ คำที่นำมาเข้าคู่กันนี้มองไม่เห็นความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นจริง (สมเกียรติ รัชมณี, 2559)

ตัวอย่างที่ 6

“บอกเลยฉันจะไม่ทิ้งเธอไป ใจดวงเล็ก ๆ แต่มีรักที่ยิ่งใหญ่”

(เพลงหัวใจมีเพียงเธอ, ไวก้ กัปตัน, 2558)

ตัวอย่างที่ 7

“รู้ไหมฉันนุ่นวายใจ เรื่องเล็กเล็กที่ได้เห็น อาจกลายเป็นเรื่องใหญ่ มาให้ความหวังกับ
คนขี้เหงา”

(เพลงเรียกแฟนได้ไหม, Perth, 2564)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่าภาพพจน์แบบปฏิพากย์ด้วยคำบอกลักษณะ คำว่า “เล็ก-ใหญ่” เล็กในตัวอย่างที่ 1 เป็นคำบอกลักษณะของหัวใจที่บอกว่าถึงแม้หัวใจที่รักคนรักนั้นจะเล็กแต่ ความรักที่มีมอบให้คนรักนั้น ยิ่ง “ใหญ่” กว่าหัวใจของตนเอง “เล็ก” ในตัวอย่างที่ 2 เป็นคำบอกลักษณะเรื่องราว ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า คำว่าเรื่องหมายถึงความรักหรือเรื่องรัก สำหรับใครบางคนอาจจะมองว่าเป็นเรื่องเล็กไม่สำคัญแต่สำหรับตัวละครแล้ว เรื่องเล็กเล็ก อาจจะกลายเป็นเรื่องใหญ่ขึ้นมาได้เมื่อเจอกับคนรักที่ตัวละครตามหา

ตัวอย่างที่ 8

“รู้แค่พรุ่งนี้จะเป็นเมื่อวาน...”

(เพลงไม่ปล่อยมือ, Billkin PP, 2564)

จากตัวอย่าง คำว่า “พรุ่งนี้ เมื่อวาน” เป็นการนำคำที่แสดงให้เห็นว่า เวลาไม่ใช่สิ่งสำคัญ เมื่อนำมาเทียบกับความรัก เพราะ เมื่อมีความรัก แม้แต่เวลาที่จะมาถึงมันก็จะกลายเป็นอดีตไปด้วยผลแห่งความรัก

1.2 ภาพพจน์เปรียบเทียบ

ภาพพจน์เปรียบเทียบ หมายถึง เป็นการใช้อ้อยคำเพื่อให้เกิดภาพ ทั้งนี้โดยมีการ เปลี่ยนแปลง ความหมายพื้นฐานของคำ แบ่งเป็น 8 ชนิด (สมเกียรติ รักษ์มณี, 2559) โดยผู้วิจัยพบว่าในเพลงประกอบซีรีส์วาย มีลักษณะการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบ พบ 5 ชนิด ดังต่อไปนี้

1.2.1 ภาพพจน์แบบอุปมา

1.2.2 ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์

1.2.3 ภาพพจน์แบบบุคคลวัต

1.2.4 ภาพพจน์แบบการอ้างถึง

1.2.1 ภาพพจน์แบบอุปมา

ภาพพจน์แบบอุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบของสิ่งหนึ่งให้เหมือนหรือคล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยพ้องเสียงที่รูปสมบัติหรือลักษณะสมบัติเป็นสำคัญโดยใช้คำเปรียบต่าง ๆ เป็นคำเชื่อม เช่น ดัง ดุจ ประดุจ ประหนึ่ง เล่ห์ ประเล่ห์ เพียง ถนัด ละม้าย มั่นเหมือน เฉก เช่น เฉกเช่น ราวกับ (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2548)

ตัวอย่างที่ 9

“ฉันโบยบินเป็นดวงดาวนำทางของฉันเมื่อยามฉันหลงทาง, จะร้อนดัง
ไฟไหม้จะหนาวเท่าไรก็ไม่กลัว...”

(เพลงขอ, บอย สมภพ, 2561)

ตัวอย่างที่ 10

“หรือเป็นอะไรที่ดูช่างยิ่งใหญ่ เท่ากับท้องฟ้า , เท่ากับภูเขา , เท่ากับทะเล...”

(เพลงที่เพิ่งเขียนจบ, นนนท์, 2564)

ตัวอย่างที่ 11

“ถ้าเมื่อไรเธอหายไปนานๆ ฉันทรمانดั่งขาดอากาศหายใจ...”

(เพลง My Oxygen, Supanut, 2563)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์แบบอุปมาที่มีลักษณะการเปรียบเทียบกับธรรมชาติ มีคำว่า “ดวงดาว , ท้องฟ้า , ภูเขา , ทะเล” ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ธรรมชาติที่ผู้ประพันธ์นำมาเปรียบนั้นเพราะต้องการจะให้เห็นถึงธรรมชาติที่มีลักษณะกว้างใหญ่ ยิ่งใหญ่ เมื่อนำมาเปรียบกับคนรักแล้ว ตีความได้ว่าคนรักคือบุคคลที่ยิ่งใหญ่ หรือมีความสำคัญมากนั่นเอง เพราะนอกจากสิ่งที่กล่าวมาจะมีลักษณะยิ่งใหญ่ยังมีความสำคัญต่อโลกและมนุษย์อีกด้วย คำว่า “อากาศหายใจ” การที่ผู้ประพันธ์เปรียบคนรักเป็นอากาศหายใจเพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างมากเช่นเดียวกันกับสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวยกตัวอย่างมา

1.2.2 ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์

ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน มักใช้คำว่า “คือ” และ “เป็น” หรือบางครั้งไม่มีคำเชื่อมโยง (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2548)

ตัวอย่างที่ 12

“สรุปว่าเป็นของเหลว มีความลื่นไหล เล็ดลอดมือเราได้อยู่เสมอ”

(เพลงนิยามไหนก็รัก, ภัม, 2564)

ตัวอย่างที่ 13

“อยู่ในทุกเรื่องราว โอบล้อมเธอไว้ด้วยรักอย่างนี้ คือเงาจางจาง จากใครคนหนึ่งหวังดี”

(เพลงให้รักปรากฏตัว, บอย ตรัย, 2563)

ตัวอย่างที่ 14

“ให้เธอเป็นท้องฟ้าของฉันเมื่อยามฉันโบยบิน”

(เพลงขอ Wish, บอย สมภพ, 2561)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ด้วยธรรมชาติ ผู้ประพันธ์ใช้คำที่มาจากธรรมชาติ เพื่อมาเปรียบกับตัวละครให้เห็นภาพกับคำที่นำมาเปรียบ คำว่า “ของเหลว” คือสิ่งที่มีลักษณะทางกายภาพที่เปลี่ยนสถานะไปตามสถานะที่บรรจุ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การที่เปรียบคนรักเป็นของเหลว คือคนรักนั้นสามารถปรับหรือเปลี่ยนตนเองไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ภาชนะที่บรรจุของเหลวคือบุคคล หรือสถานที่ต่าง ๆ คำว่า “เงา” คือสิ่งที่ปรากฏขึ้นก็ต่อเมื่อแสงส่องมาโดนวัตถุหรือสิ่งของ ตัวละครเปรียบตนเองเป็นเงาเพราะถ้าแสงไม่ส่องมาก็จะไม่ปรากฏเงาขึ้น แสงที่ส่องมาก็เปรียบเสมือนคนรัก กล่าวคือ ตัวละครจะมีตัวตนก็ต่อเมื่อคนรักอยากจะให้มีเท่านั้น คำว่า “ท้องฟ้า” คือ ส่วนเบื้องบนที่มองเห็นครอบคลุมแผ่นดินอยู่ จากตัวอย่าง “ให้เธอเป็นท้องฟ้าของฉันเมื่อยามฉันโหยบิน” ตัวละครเปรียบตนเองเป็น นก หรือสิ่งอื่นที่บินได้เพราะจะได้อยู่คู่กับท้องฟ้า (คนรัก)

1.2.3 ภาพพจน์แบบบุคคลวัตหรือบุคลาธิษฐาน

ภาพพจน์แบบบุคคลวัต หมายถึง การทำสิ่งที่ไม่ใช่คนให้มีความรู้สึกนึกคิดอย่างคน ทั้งนี้เพื่อให้ภาพที่งดงามเป็นภาษาวี มากกว่าการใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา (สมเกียรติ รัชมณี, 2559)

ตัวอย่างที่ 15

“ลมเอ๋ยลมเจ้าพานพัด พาเธอมาให้เจอฉัน ลมเอ๋ยลมนั่นก็พัดเธอผ่านไป คนที่เคยอยู่เคียง
แต่วันทันใจอยู่ที่ไหน เจ้าลมเอ๋ย..เจ้าลมพัดไปแห่งใด กันหนา ลมเอ๋ยลมเจ้าพานพบเจอผู้คนนับหมื่นพัน
วอนสายลมนั่นช่วยพัด เธอกลับมา นานแล้วนานเท่าไร ยังจดจำทุกคำสัญญา เฝ้ารอคอยสายลมพัด
พาเธอมา อีกครั้ง ลม..เจ้าเอ๋ย ไฉนเลย ไม่เคยจะหวนมา ลม..เจ้าพาพัดพา เธอมาได้ไหม ลมเอ๋ยลมเจ้าพานพัด
พาถ้อยคำรักจากฉัน วอนสายลม เจ้านั้นช่วยพัดไปบอกเธอ คนที่เคยตรงนี้ ยังคิดถึงเขาคิดถึงเธอ ว่าเมื่อไหร่
เขาจะได้เจอ ได้เจออีกครั้งลม...เจ้าเอ๋ย ไฉนเลย ไม่เคยจะหวน มา ลม.. เจ้าพา พัดพา เธอมาได้ไหม
ลมเอ๋ยลมเจ้าพานพัด พาถ้อยคำรักจากฉันวอนสายลมนั่นช่วยพัดไปบอกเธอ คนที่เคยตรงนี้ ยังคิดถึงเขา
คิดถึงเธอว่าเมื่อไหร่เขาจะได้เจอ ได้เจออีกครั้ง คนที่เคยตรงนี้ เฝ้ารอคอย ทุกวันเวลา เฝ้ารอคอยสายลมพัดพา
เธอมาอีกครั้ง...”

(เพลงลม, หมู่ กะลา, 2563)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์บุคคลวัตที่มีลักษณะใช้ธรรมชาติเป็นสื่อกลางความรัก ในบทเพลงนี้ผู้แต่งใช้ลมเป็นผู้ดำเนินเนื้อหาของเพลง คือใช้ “ลม” เป็นเสมือนตัวแทนคนที่ช่วยเหลือตัวละครในเรื่องของคนรัก ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า สาเหตุที่ใช้ลมในเพลงนั้นเพราะลมสามารถพัดผ่านไปได้ทุกที่ ซึ่งจะตรงกับสิ่งที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อสาร ดังข้อความว่า “ลมเอ๋ยลมเจ้าพานพบ เจอผู้คนนับหมื่นพัน” จะเห็นได้ว่ามีคำกริยา “พานพบ” ซึ่ง “พาน” หมายถึง “พบปะ มักใช้เข้าคู่กับคำว่าพบ” แสดงให้เห็นว่าลมสามารถพัดไปได้ทุกที่ พบเจอสิ่งต่าง ๆ ตัวละครจึงขอร้องและอ้อนวอนต่อลม ให้ช่วยตามหาคนรักของตน ไม่ว่าเขาจะอยู่ไหนแห่งใดก็ช่วยนำพาคนรักกลับมาด้วย หรือไม่ก็นำข้อความไปบอกกับคนรักให้ที และตัวละครยังมีการตัดพ้อต่อลมอีกว่า “ลมเอ๋ยลมเจ้าพานพัด พาเธอมาให้เจอฉัน ลมเอ๋ยลมนั่นก็พัดเธอผ่านไป” ในเมื่อลมพัดพาคนรักมาให้แล้วทำไม

ถึงจะต้องพัฒนาคนรักให้จากตนไปด้วย เป็นการแสดงให้เห็นถึงสัจธรรมเรื่องความรักได้ว่า มีพบก็ต้องมีจาก เป็นเรื่องธรรมดา มีการเฝ้าถามสายลมอยู่เนื่อง ๆ ว่า “ลม..เจ้าเอ๋ย ไฉนเลย ไม่เคยจะหวนมา ลม.. เจ้าขา พัฒนา เธอมาได้ไหม” เป็นการบ่งบอกถึงความรัก ความคิดถึงที่มีต่อคนรักเป็นอย่างมาก มีการใช้ถ้อยคำที่ไพเราะ คือ “เจ้าเอ๋ย” และ “เจ้าขา” วิเคราะห์ได้ว่า เป็นการพูดเชิงขอร้องเพราะเมื่อเราต้องการจะให้ผู้อื่นหรือใครทำการอันใดให้ก็มักจะต้องพูดจาไพเราะกับผู้ที่เราต้องการร้องขอ เพื่อให้ผู้นั้นรู้สึกดีและทำตามสิ่งที่เราร้องขอได้

1.2.4 ภาพพจน์แบบการอ้างถึง

ภาพพจน์แบบการอ้างถึง หมายถึง ภาพพจน์ที่กล่าวถึงเรื่องอื่นนอกเรื่องที่เขียน เช่น บุคคล เหตุการณ์ นิทาน หรือวรรณกรรมอื่น ๆ อันเป็นการแสดงความรอบรู้ของผู้เขียนเพื่อที่จะขยายงานเขียนนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือให้เกิดความหลากหลาย หรือให้ถ้อยคำมีน้ำหนัก หรือให้น่าสนใจ น่าประทับใจยิ่งขึ้น โดยผู้เขียนมักจะคิดว่าผู้อ่านมีพื้นความรู้ร่วมกับผู้เขียน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

ตัวอย่างที่ 16

“สุภาชิตจินที่กล่าวไว้ว่า ที่ใดรักต้องมีทุกข์ รักเท่านั้นหายากยิ่งกว่างมเข็มในมหาสมุทร”

(เพลง Love sick, Shake, 2558)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์แบบอ้างถึงสำนวน สุภาชิต ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า สาเหตุที่ผู้ประพันธ์เพลงอ้าง สำนวน สุภาชิต ขึ้นมาเพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพได้ชัดเจนไม่ต้องตีความ “ที่ใดรักต้องมีทุกข์” เป็นสุภาชิตที่เราคุ้นเคยกันอยู่แล้วว่า เมื่อใดที่เรามีความรักย่อมจะเกิดความสุขเมื่อเกิดความสุขแล้วย่อมจะเกิดความสุขตามมาด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกับทุกสิ่งบนโลกใบนี้ที่เกิดมาเพื่อต้องคู่กับอะไรบางอย่าง หรือที่เรารู้จักกันในเรื่องของคำตรงข้ามนั่นเอง สุภาชิต “งมเข็มในมหาสมุทร” สุภาชิตนี้เรารู้จักกันดีอยู่แล้วว่า หมายถึง การทำในสิ่งที่ยากลำบากมาก ๆ แทบจะเป็นไปไม่ได้ ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นถึงความรักที่เกิดขึ้นในชีวิตร่วมกันทั้งความสุขและความยากลำบากในการที่จะตามหารักหรือมีความรัก

ตัวอย่างที่ 17

“ชุดให้ลึกถึงแกนโลก เอียงไม่เท่าครึ่งหนึ่งของใจคนเศร้าเหมือนดู สวรรค์เปียง...”

(เพลง Love sick, Shake, 2558)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ภาพพจน์แบบอ้างถึงละครโทรทัศน์ “เหมือนดูสวรรค์เปียง” เป็นละครโทรทัศน์ที่เคยโด่งดังมาก่อน ออกอากาศทางช่อง 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุที่นำชื่อละครโทรทัศน์เรื่องนี้มากล่าวถึง เพราะ ต้องการจะเปรียบต่อจากการกล่าวถึงแกนโลกว่า นอกจากใจคนจะเอียงแล้วทำให้เกิดความเศร้า ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อให้เห็นว่าเศร้าแค่ไหน จึงนำละครสวรรค์เปียงมาเปรียบว่าใจมันเศร้า

เหมือนกับดูละครเรื่องสวรรค์เปี่ยงเลยซึ่งเนื้อเรื่องของละครก็สื่อแต่ความเศร้าของตัวละครที่เป็นนางเอกในเรื่องต่าง ๆ ทำให้สามารถวิเคราะห์ต่อไปอีกได้ว่า หรือจะมีนัยแฝงว่า เนื้อเรื่องของซีรีส์เรื่องนี้มีความเศร้าเหมือนกับละครสวรรค์เปี่ยง

2. การวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงซีรีส์วาย

การวิเคราะห์ “แนวความคิดเรื่องความรักที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยประยุกต์กรอบแนวคิดของ Sternberg, R. J. (1988) ในการวิเคราะห์ข้อมูลรวมกับกรอบแนวคิดของจอห์น ลี (2555) สามารถแยกแนวความรักที่พบ ได้ดังนี้

1. ความรักที่สมหวัง
2. ความรักที่สมหวังแต่เป็นทุกข์
3. ความรักที่ไม่สมหวัง
4. ความรักที่อยู่ระหว่างกลางไม่สมหวังและยังไม่ผิดหวัง

1. ความรักที่สมหวัง

ความรักที่สมหวัง หมายถึง ความรักที่ตัวละครได้สมหวังในความรักโดย ความสมหวังนั้นเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ตัวละครต้องพบเจอ ไม่ว่าจะเป็น ชัยชนะในความรัก การเปลี่ยนแปลง ความฝันที่เป็นจริง ความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็น รวมไปถึงองค์ประกอบสุดท้ายของความรักที่ทุกคนได้รับมาหลังจากสมหวังแล้วนั้นก็คือ ความสุข

1.1 ความรักคือความสุข

ความรักคือความสุข หมายถึง ความสุขคือสิ่งที่ได้จากความรัก ความสุขของตัวละครที่ได้รักกับคนรักของตน ความสุขที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกับความรู้สึกและส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ตามมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 18

“เธอนั้น เป็นดั่งความรักที่สดใส เธอคือโลกทั้งใบ ความรักมันเกิดความสุขที่เรามีให้ฉัน ก็เธอแหละ มึงมึง ฟรุ้งฟริ้ง ภายในใจฉัน, เธอคือทำนองแห่งความรัก, เธอคือรักง่าย ๆ, เธอและฉันบอกรักกันเก็บเรื่องราวที่ดีที่สำคัญ...”

(เพลง With Love, Mini heart, 2563)

จากตัวอย่างคำว่า “ความรักที่สดใส” แสดงให้เห็นถึงความสุขที่เกิดขึ้นเมื่อมีความรัก “เธอคือโลกทั้งใบ” แสดงให้เห็นว่าคนรักที่ตัวละครได้รักแล้วนั้น ได้เข้ามาเติมเต็มให้ตัวละครได้มีความสุข “เธอคือทำนองแห่งความรัก” เป็นการแสดงให้เห็นว่าตัวละครให้ความสำคัญกับคนรักคือสิ่งที่เข้ามาทำให้ชีวิตมีจังหวะชีวิตที่ดีขึ้น

1.2 ความรักคือการเปลี่ยนแปลงในชีวิต

ความรักที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต หมายถึง ความรักที่เกิดขึ้นกับตัวละครแล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างด้านความรักกับตัวละคร ซึ่งผลในด้านความรักที่ดีขึ้น โดยที่ตัวละครเองนั้นสามารถสัมผัสได้ถึง การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 19

“จากเคยเหงาใจ จากเป็นคนที่มีน้ำตา, แต่เธอเข้ามา เปลี่ยนชีวิตฉันเสียใหม่ เธอทำให้คนคนนี้มีความหมาย, พอฉันได้รู้ตัวเองเสียที ก็รักเธอจนหมดใจ...”

(เพลงผิดที่สำคัญตัว, พีท พืทพล, 2559)

จากตัวอย่างคำว่า “เปลี่ยนชีวิต” แสดงให้เห็นว่าความรักที่เข้ามาในชีวิตของตัวละครได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงชีวิตให้มีความหมายและความสุขมากขึ้น “มีความหมาย” แสดงให้เห็นว่าจากที่เคยถูกมองว่าไม่มีค่า กลับทำให้ชีวิตมีค่ามากขึ้น

1.3 ความรักคือรักที่ไม่ต้องการสิ่งตอบแทน

ความรักคือความรักไม่ต้องการสิ่งตอบแทน หมายถึง ความรักที่ตัวละครแสดงออกหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างให้กับคนรักโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทนจากคนที่ตนเองรัก และยังมีความสุขจากการที่ได้กระทำสิ่งนั้น ๆ ลงไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 20

“เธอไม่ต้องกลัว ไม่ต้องห่วง ไม่ต้องเกรงใจ เธอไม่ต้องกังวล สิ่งที ฉันทุ่มเทไม่เคยคิดอะไร แค่อยากจะดูแลเธอก็คเท่านั้น ได้ใกล้ชิดได้เป็นห่วงอยู่เสมอ แค่นี้ก็สุขใจแล้ว....”

(เพลงคนธรรมดา, บาส, 2560)

จากตัวอย่างความรักคือรักที่ไม่ต้องการสิ่งตอบแทน ผู้วิจัยพบว่า ความรักประเภทนี้เป็นความรักที่รักโดยที่ตัวละครไม่ต้องการสิ่งตอบแทนจากคนที่ตนเองรัก จากตัวอย่างคำว่า “ไม่ต้อง, ไม่เคย” สื่อให้เห็นว่าคำว่าไม่ เป็นการบอกปฏิเสธสิ่งที่จะได้รับตอบแทนเมื่อตนเองได้ทำบางสิ่งบางอย่างให้กับคนรักไป คำว่า “เท่านั้น” เป็นการบอกความจำนนยืนยันหนักแน่นในการกระทำของตน และการกระทำของตัวละครทั้งหมดจากการไม่หวังสิ่งตอบแทนจากสิ่งที่ได้ทำไปก็ส่งผลให้ตัวละครนั้นมีความสุขที่ได้รักคนรักของตน

2. ความรักที่สมหวังแต่ไม่มีความสุข

ความรักที่สมหวังแต่ไม่มีความสุข หมายถึง ความรักที่สมหวังแต่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากความรักนั้นเกิดความทุกข์หรือความรู้สึกที่ไม่ดีตามมา เนื่องจากจะต้องจากลาหรือเกิดจากความรู้สึกผิดเกิดจากความคิดถึงหรือจะต้องตัดสินใจ ส่งผลให้ความรู้สึกและการกระทำของตัวละครนั้นเกิดความรู้สึกไม่ดีตามมา

2.1 ความรักคือความกลัวการจากลา

ความรักคือความกลัวการจากลา หมายถึง ความรักที่เกิดขึ้นและสมหวังแล้ว ตัวละครกลัวการจากลา ไม่อยากจะสูญเสียความรักที่มีไป พยายามรักษาความรักเอาไว้ให้นานที่สุด เพราะเมื่อขาดความรักไปแล้วตนเองไม่สามารถจะใช้ชีวิตต่อไปได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 21

“ฉันก็รู้ว่ารักที่เราได้อยู่ อาจจะต้องเป็นไปไม่ได้ แต่ใจของฉันบอกเธอทุกลมหายใจต้องเป็นเธอคนเดียวเท่านั้น, หากวันหนึ่งเราต้องจากกัน แล้วฉันจะอยู่อย่างไร...”

(เพลงหัวใจมีเพียงเธอ, ไวท์ กัณฑ์, 2558)

จากตัวอย่างคำว่า “หากวันหนึ่ง...จากกัน” เป็นการแสดงให้เห็นว่าตัวละครกลัว กลัวการจากลา กลัวว่าสักวันหนึ่งเมื่อต้องจาก จากคนรักแล้วตนเองจะใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างไร

2.2 ความรักที่รู้สึกผิด

ความรักที่รู้สึกผิด หมายถึง ความรักที่เคยเกิดขึ้นแล้วผ่านไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้น ทำให้ตัวละครเกิดความรู้สึกผิดกับความรักและการกระทำที่ผ่านมา เพราะมีเหตุการณ์หรือบางสิ่งบางอย่างทำให้ต้องแยกจากคนรักของตน ถ้าหากย้อนเวลากลับไปได้ตัวละครก็จะขอกลับไปแก้ไขในสิ่งที่ได้กระทำ เพื่อให้คนรักของตนยังอยู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 22

“หากย้อนกลับไปเหมือนฉันในวันวาน อยากขอถอดเธอไว้ให้นาน, แต่ฉันไม่อาจย้อนคืนวันเวลาให้กลับมา ที่ยังค้างคาคือความเข้าใจ ที่ทำให้เธอร้องไห้...”

(เพลงจากนี้และวันต่อไป, ดิว อรุณพงษ์, 2563)

จากตัวอย่างคำว่า “หากย้อนเวลากลับไป” แสดงให้เห็นว่า หากตัวละครมีโอกาสก็อยากที่จะกลับไปแก้ไขในสิ่งที่ตนเองทำผิด แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกผิดของตัวละคร และ คำว่า “อยากขอ” แสดงให้เห็นถึงการขอโอกาสที่จะกลับไปแก้ไขจากสิ่งที่ตนเองทำ

2.3 ความรักคือการคิดถึง

ความรักคือการคิดถึง หมายถึง ความรักที่เกิดจากความคิดถึงใครสักคนหนึ่ง แม้ความรักที่เกิดขึ้นจะสมหวังและมันก็ได้ผ่านพ้นไปแล้ว ทำให้ความรู้สึกคิดถึงมีผลต่อหัวใจและความรู้สึกของตัวละคร ทำให้ตัวละครนึกย้อนไปถึงเรื่องราว ๆ ที่เคยผ่านมาในอดีต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 23

“ทุกนาทีที่ผ่านพ้นไป ผ่านดีผ่านร้ายอะไรอะไรก็แปรเปลี่ยน มีเพียงบางคนที่ยัง
หมุนเวียน ยังหมุนอยู่รอบใจ, หนาวและเคืองกว้างบนโลกกว้างใหญ่ ไม่เป็นไรเพราะภายในใจฉันมีภาพเธอ ไม่มี
วันไหนไม่รัก...”

(เพลงไม่มีวันไหนไม่รัก, ไอซ์ ศรัณยู, 2564)

จากตัวอย่างคำว่า “บางคนที่ยังหมุนเวียน” แสดงให้เห็นว่าตัวละครยังคงคิดถึงคนรักของตนที่ได้เข้ามา
มาเกี่ยวข้องและเกี่ยวพันกับชีวิตของตน และ “ภายในใจฉันมีภาพเธอ” แสดงให้เห็นถึงการคิดถึงคนรักของตน

3. ความรักที่ไม่สมหวัง

ความรักที่ไม่สมหวัง หมายถึง ความรักที่เกิดขึ้นกับตัวละครแล้วความรักยังไม่ประสบความสำเร็จ เกิดจาก
เหตุหรือปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ความรักยังไม่สมหวังปัจจัยเหล่านั้นอาจเกิดจากการโดนหลอกหลวงให้รัก
เกิดจากการเป็นฝ่ายให้มากเกินไป เกิดจากอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามา ทำให้ตัวละครเกิดความทุกข์ ความเจ็บปวด
ความเสียใจ ตามมา

3.1 ความรักคือการหลอกหลวง

ความรักคือการหลอกหลวง หมายถึง ความรักที่เกิดขึ้นตัวละครโดนหลอกในเรื่องความรัก
โดนหลอกให้รู้สึกดี รู้สึกรัก ทำเหมือนว่าจะรักกันแต่สุดท้ายก็ทิ้งไปอยู่ดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 24

“สายที่เธอมองฉัน คำพูดดี ๆ เหล่านั้น ที่ทำเหมือนฉันเป็นคนพิเศษ เข้าใจว่าคงเป็นรักที่เธอ
ห่วงใย เพิ่งรู้วันนี้เอง ว่าหลอกกันทั้งนั้นที่เธอทำไป เธอไม่เคยรักกันอย่างฉันรักเธอทั้งหัวใจ, สะใจพอริยังที่เห็น
ฉันปวดใจอย่างนี้...”

(เพลงหลอกกันทั้งนั้น, PP, 2564)

จากตัวอย่างคำว่า “หลอกกันทั้งนั้น” แสดงให้เห็นถึงการโดนหลอกหลวงจากคนรัก โดนหลอกให้รัก
และคำว่า “สะใจพอริยัง” แสดงให้เห็นถึงการประชดประชันที่ตัวละครแสดงตัดพ้อกับคนรักของตน

3.2 ความรักคือรักที่เกินตัว

ความรักคือรักที่เกินตัว หมายถึง ความรักที่เกิดขึ้น เป็นความรักที่เกินตัว ที่ไม่ว่าตัวละคร
จะกระทำหรือแสดงออกความรักไปอย่างไร ก็ไม่เป็นผล กลับถูกมองข้าม ถูกมองว่าไม่มีประโยชน์ จึงต้องเก็บ
ความรักไว้ในใจ แต่ก็มีความคาดหวังเล็ก ๆ ให้คนรักหันมาสนใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 25

“แม้ฉันพยายามจะทำเช่นไร ดูเหมือนมันไม่มีประโยชน์อะไร, แม้ฉันจะพยายามจะเดินเข้าไป เหมือนว่าเธอก็ยิ่งห่างไปไกลไม่มีทาง, ก็เป็นไปได้แค่คนนอกสายตา...”

(คนแบบไหน, มิกซ์ สหภาพ, 2564)

จากตัวอย่างคำว่า “พยายาม” แสดงให้เห็นว่าตัวละครมีความพยายามที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของคนที่ตนเอง และความพยายามนั้นกลับถูกมองข้ามและไร้ความหมาย และยังมีคำว่า “ยิ่งห่างไปไกล” คือ การที่ ตัวละครทำอะไรลงไปแล้วกลับถูกมองข้าม เป็นการสื่อถึงความรักที่เกินตัว

3.3 ความรักคือการแอบรัก

ความรักคือการแอบรัก หมายถึง ความรักที่เกิดขึ้นเพียงข้างเดียว เป็นการแอบรักของ ตัวละครมีความหวังภายในใจว่าคนที่ตนเองหมายปองหรือรัก จะหันมาสนใจตนเองในสักวันใดสักวันหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 26

“เปื้อนบ้างไหมที่ต้องไปแอบรักใคร, รักใครที่เค้าไม่รักมันก็คงจะเศร้า คิดแต่ไม่ถึงมันก็คงจะเหงา มันจะดีกว่ามั้ยว่า คนที่รักเรา ลองมองข้าง ๆ สิ แล้วเธอจะเห็นเขา...”

(เพลงข้าง ๆ, หลุยส์ ธนวนิน, 2564)

จากตัวอย่างคำว่า “แอบรักใคร” แสดงให้เห็นว่าตัวละครนั้นแอบรักคนที่ตนเองสนใจ มีคำว่า “รักใครที่เค้าไม่รัก” แสดงให้เห็นถึงการแอบชอบโดยที่คนที่ตัวละครแอบรักนั้นยังไม่รู้ตัว

4. ความรักที่อยู่ระหว่างกลางไม่สมหวังและยังไม่ผิดหวัง

ความรักที่อยู่ระหว่างกลางไม่สมหวังและยังไม่ผิดหวัง หมายถึง ความรักที่ตัวละครยังลังเลไม่แน่ใจในความรักที่เกิดขึ้นว่า จะออกมาในรูปแบบไหน เป็นเพราะความรู้สึกคาดหวังของตนเอง รู้สึกหวงแหน รู้สึกกลัวที่จะรัก รู้สึกอยากที่จะครอบครองและความรู้สึกของอีกฝ่ายเป็นองค์ประกอบ รวมไปถึงการกระทำของทั้งสอง ที่แสดงออกมา ผู้วิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น

4.1 ความรักคือการค้างคา

ความรักคือการค้างคา หมายถึง ความรักที่เกิดขึ้นระหว่างคนสองคนแล้วคนหนึ่ง ยังคงไม่สามารถลืมภาพความรักครั้งก่อน ๆ ได้ ทำให้ความรักของทั้งสองคนเกิดความไม่หนักแน่นและค้างคาในความสัมพันธ์ ส่งผลถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 27

“เพราะในหัวใจเธอไม่ลืมเขา เรื่องระหว่างเรามันเลยค้างคา ไม่เคยอยากเป็นหรืออยากแทนที่ใคร ไม่อยากจะเหมือนใคร ไม่ได้อยากแทนที่ใคร, เขาเป็นไงไม่รู้ได้โปรดดูที่ใจของฉัน...”

(เพลง Not me, แกงส้ม, 2564)

จากตัวอย่างความรักคือการค้างคา ผู้วิจัยพบว่า ความรักประเภทนี้เป็นความรักที่ตัวละครรู้สึกค้างคา ติดอยู่กับความรัก ว่าความรักที่ตนเองเจอนั้นจะลงเอยหรือจบลงแบบใด จากตัวอย่างคำว่า “ค้างคา, ไม่อยาก” จากตัวอย่างคำ เป็นการสื่อให้เห็นว่า ความรักนั้นยังคงไม่ชัดเจน ค้างคา ตัวละครเลยต้องการความแน่ชัดโดยใช้คำว่า “ได้โปรด” เป็นคำที่แสดงถึงการขอร้องให้คนรักหันมาพิจารณาความรักเพื่อแสดงถึงความชัดเจน

4.2 ความรักคือการหวนหวน

ความรักคือการหวนหวน หมายถึง ตัวละครเกิดความรัก แต่ความรักที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากความหึงหวง เมื่อเห็นคนรักของตนอยู่กับบุคคลอื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 28

“เอาอีกแล้ว หวนเธออีกแล้ว ฉันไม่เข้าใจ ทำไมต้องหวนเธอ หวนจนแอบเพื่อ นี่ฉันหลงรักเธอ...”

(เพลงระหว่างเรา, ออกัส, 2564)

จากตัวอย่างความรักคือการหวนหวน ผู้วิจัยพบว่า ความรักประเภทนี้เกิดจากความหึงหวงของตัวละครที่หึงคนรักของตน เมื่อคนรักของตนไปใกล้ชิดหรือสนิทกับบุคคลอื่น จากตัวอย่าง คำว่า “หวน, ห่วง” เป็นคำกริยาที่บ่งบอกถึงอาการหึงหวง จนผู้ฟังสามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจน

4.3 ความรักคือความกลัว

ความรักคือความกลัว หมายถึง ความรักที่ตัวละครกลัว กลัวจนไม่กล้าจะเปิดใจในเรื่องของความรัก จนได้พบใครสักคนที่เข้ามาข้องเกี่ยวในชีวิต ทำให้เปิดใจลองทำความรู้จักกับความรักสักครั้งหนึ่ง เป็นความรักที่ตัวละครรอมานาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 29

“ไม่กล้าเปิดใจให้กับใครที่ไหน จนเมื่อฉันได้เจอกับเธอ เธอเท่านั้นเปลี่ยนฉันเป็นคนใหม่, รู้ไหมฉันเฝ้ารอเพียงเธอ รู้ไหมรักจากเธอเท่านั้น...”

(เพลง The Luckiest, บอย สมภพ, 2563)

จากตัวอย่าง ความรักคือความกลัว ผู้วิจัยพบว่า ความรักประเภทนี้เป็นความรักที่ตัวละครไม่กล้าที่จะเปิดใจรับสิ่งที่เรียกว่า รักเข้ามาในชีวิต จนได้พบกับใครสักคนที่ได้เข้ามาทำให้ความรู้สึกที่แหย่นั้นหายไป จากตัวอย่างคำว่า “ไม่กล้าเปิดใจกับใคร” คำว่า “ได้เจอกับเธอ, เปลี่ยนฉัน” เป็นวลีที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงไปของตัวละคร และ คำว่า “รู้ไหม” เป็นการถามแต่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เป็นการถามที่ไม่ได้ถามกับคนรักโดยตรง เหมือนกับเปรยออกมาถามว่ารู้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์และแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ ซึ่งแบ่งการศึกษออกเป็น ทางด้านภาพพจน์และด้านกลวิธีทางภาษา เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงแนวทางการนำเสนอการใช้วรรณศิลป์ในการประพันธ์เพลงเพื่อสื่อความ และศึกษาแนวความคิดด้านความรักที่จะปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย เพื่อต้องการอธิบายแนวความคิดด้านความรักที่พบในซีรีส์วายว่าสะท้อนให้เห็นแนวความคิดด้านความรักในด้านใดบ้างผ่านตัวบทเนื้อหาของเพลง โดยผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 2 ข้อ 1. เพื่อศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย 2. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความรักที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย

ผลการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ ด้านภาพพจน์ทางวาทศิลป์พบภาพพจน์ปฏิบัติมากที่สุด ภาพพจน์เปรียบเทียบพบภาพพจน์อุปมามากที่สุด ส่วนด้านแนวความคิดเรื่องความความรักพบ แนวความคิดรักที่สมหวังมากที่สุด

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาคลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย จากการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาประเด็นด้านการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์โดยมุ่งประเด็นการศึกษาไปในลักษณะการของการเลือกใช้ภาพพจน์และการเลือกใช้คำในบทเพลง ดังนั้น จึงทำให้ผลการศึกษาที่ออกมาเน้นพบลักษณะการใช้ภาพพจน์โดยภาพพจน์ทางวาทศิลป์ที่พบมากที่สุดคือ ภาพพจน์ปฏิบัติ แสดงให้เห็นลักษณะเด่นที่พิเศษของเพลงประกอบซีรีส์วายที่เลือกใช้ภาพพจน์ปฏิบัติทั้งนี้เพื่อให้เพลงเข้าถึงกลุ่มคนที่ชื่นชอบในซีรีส์วาย อีกทั้งหากเรามองลึกไปถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ภาพพจน์ปฏิบัติานั้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามและตั้งใจของผู้ประพันธ์เพลงที่ต้องการให้ผู้ฟังติดตามและหาคำตอบรวมไปกับตัวละครซึ่งเป็นส่วนช่วยให้บทเพลงและซีรีส์นั้นดำเนินเดินทางสอดคล้องกันไปได้ โดยภาพพจน์ปฏิบัติที่ปรากฏในที่นี้ ปรากฏในรูปแบบถามตนเองถามเพื่อความมั่นใจ ถามคนที่ตนเองรัก แต่ล้วนไม่ได้คำตอบกลับมา เปรียบเสมือนให้ผู้ฟังนั้นช่วยหาคำตอบและติดตามตัวละครว่าคำตอบควรออกมาเป็นอย่างไร ภาพพจน์เปรียบเทียบที่พบมากที่สุดคือ ภาพพจน์อุปมา แสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของคนไทยที่ชอบเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ แต่การเปรียบเทียบนั้นก็เป็นการบ่งบอกลักษณะหรือความรู้สึกต่าง ๆ ออกมาเพื่อเป็นการขยายความและแสดงให้เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้นว่าสิ่งที่ต้องการสื่อและเปรียบเทียบนั้นต้องการจะสื่อไปในรูปแบบไหนและทิศทางไหน โดยการเปรียบเทียบที่พบในเพลงประกอบซีรีส์ยายนั้ ผู้ประพันธ์นำคำที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สิ่งของ ที่สามารถเห็นได้ทั่วไปนำมาใช้ในการแต่งเพลง ซึ่งส่งผลให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจสารที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อได้ว่าต้องการสื่อสารอะไร มีเนื้อหาใจความได้อย่างไร สามารถเข้าไปกระทบหรือจุดให้ผู้ฟังติดตามได้และเข้าถึงอารมณ์ผู้ฟังได้อย่างรวดเร็ว

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในบทเพลงประกอบซีรีส์วาย โดยการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้มาวิเคราะห์เนื้อเพลง สามารถจัดกลุ่มแบ่งความรักออกได้ ทั้งหมด 4 ประเภท และสามารถแยกย่อยออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามที่พบ แนวความคิดด้านความรักที่พบมากที่สุด คือ ความรักที่สมหวัง แสดงให้เห็นถึงความรักที่สามารถพบได้ทั่วไป เป็นความรักที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วสามารถเกิดได้ ทั้งความสุขและอาจจะเกิดความทุกข์ตามมา แต่เมื่อความรักได้เกิดขึ้นแล้วมนุษย์ย่อมต้องการความสมหวัง ไม่อยากผิดหวังในความรัก แต่ในความสมหวังที่ผู้วิจัยพบ ก็ยังพบความทุกข์ที่แอบแฝงมาในความสุข เป็นการสื่อให้เห็นว่า เมื่อมนุษย์มีความรักที่สมหวังแล้ว สิ่งตามมาคือมีปัจจัยบางประการที่เข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตคู่ ปัจจัยเหล่านั้นส่งผลต่อการดำรงชีวิตและการใช้ชีวิตซึ่งสามารถทำให้เกิดความทุกข์ตามมา แนวคิดเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดด้านความรักที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อผ่านบทเพลงไปสู่ผู้ฟัง และยังสะท้อนให้เห็นถึงความรักของกลุ่ม LGBTQ+ ว่าถึงแม้กลุ่มคนประเภทนี้จะเป็กลุ่มคนที่สังคมหลายสังคมในปัจจุบันยังไม่ให้การยอมรับ แต่กลุ่ม LGBTQ+ ก็ต้องการมีความรัก แสดงออกซึ่งความรักไม่ต่างจากกลุ่มคนอื่น ๆ โดยเฉพาะความรักที่สมหวัง และมีความสุข แสดงให้เห็นว่ากลุ่ม LGBTQ+ ก็เป็นกลุ่มชนธรรมดา กลุ่มหนึ่งที่มีความรู้สึกรัก โลภ โกรธ หลง ได้เช่นเดียวกัน

อนึ่งจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกศึกษานั้นจะเน้นช่วงเวลาที่ซีรีส์วายปรากฏอยู่ในสื่อออนไลน์ บางช่วงเวลาหรือบางปี อาจจะมีซีรีส์ออกมาเพียงไม่กี่เรื่อง แต่ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าในปัจจุบันยังคงมีการผลิตผลงาน ซีรีส์วายออกมาเผยแพร่ให้กลุ่มแฟนคลับได้ติดตามได้รับชมผลงานกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบัน กระแสของซีรีส์วายยังไม่มีที่ท่วาจะลดน้อยลงไป ซึ่งในแต่ละเรื่องก็จะมีมุมมอง แง่คิดและการสะท้อนให้เห็นถึง ความคิดที่ผู้จัดหรือผู้แต่งใส่ลงไปเพื่อสื่อสารออกมาให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของกลุ่มคน LGBTQ+ รวมไปถึงยังสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ การปรับตัวของกลุ่มคนเหล่านี้ในเข้ากับสังคม จึงนับได้ว่า เพลงที่นำมาประกอบซีรีส์วายเป็น วรรณกรรมรูปแบบหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาและทำความเข้าใจ พร้อมทั้งยังมีประเด็นต่าง ๆ ให้ศึกษาวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทวิวิธีทางวรรณศิลป์และแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในเพลงประกอบซีรีส์วาย ผู้วิจัยเห็นถึงประเด็นที่จะศึกษาเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. ศึกษาทวิวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในแนวเพลงอื่น ๆ ที่เป็นที่สนใจและเป็นที่ยอมรับ
2. ศึกษาแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในแนวเพลงอื่น ๆ ที่เป็นที่สนใจและเป็นที่ยอมรับ
3. ศึกษาทวิวิธีทางวรรณศิลป์และแนวความคิดด้านความรักที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา วิชาปรกรณ์. (2542). *แนวทางการวิจัยวรรณคดี*. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- กาญจนา นาคสกุล และคณะ. (2524). *การใช้ภาษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- กิตติมา จันทรล่าว. (2555). *วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สภาพร ศรีสัจจัง*. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- กุหลาบ มลลิกามาต. (2548). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
- เกษม ขนากแก้ว. (2540). *การใช้ภาษาไทย 2*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- จอห์น ลี. (2555, 9 พฤษภาคม). *ความรักที่หลากหลาย*. สืบค้นจาก www.kamsonbkk.com
- ชวนเพชร แก้ว. (2524). *การศึกษาวรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2523). *การใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ชุมสาย สุวรรณบุญ. (2540). *ภาษากับการสื่อสาร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- นพวรรณ พันธเมธา. (2559). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). *แอลอดวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปุ่น ชมภูพระ, ปิพิชญา พรหมกันธา และพัทธนันท์ พาป้อ (2546). กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คำภีร์. *วารสารรามคำแหงฉบับมนุษยศาสตร์*, 8(2), 487-502
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2561). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนัส เพ็งเล็ก. (2562). *กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายวาย*. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- พีรพงษ์ เคนธภาคี. (2564). *วาทกรรมความรักในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย*. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์จำกัด
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์จำกัด
- วันเนาว์ ยูเด็น. (2530). *วรรณคดีเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- ศกุลธิดา กะราลัย. (2549). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงไทย ลูกทุ่งศึกษาเฉพาะกรณีราชินีลูกทุ่ง พุ่มพวงดวงจันทร์*. (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). ค. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สมเกียรติ รัชมณี. (2559). *ภาษาวรรณศิลป์*. สัมภาษณ์: นนทบุรี.
- สลิลลา เจริญพงษ์. (2543). *ความต้องการของมนุษย์และทฤษฎีแรงจูงใจ*. กรุงเทพมหานคร.

อุมาพร ตรังสมบัติ. (2545). *จิตวิทยาชีวิตคู่และการบำบัดคู่สมรส*. ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว:
กรุงเทพมหานคร.

Peer Power Team. (2563, 25 พฤศจิกายน). *ทั่วโลกใช้โซเชียลมีเดียต่างจากเดิมยังไงบ้าง*. สืบค้นจาก
www.peerpower.co.th/blog/social-media-2020

Stember. A. (1986). Triangular Theory of love. *Psychological Review*. 93(2), 119-135.

Stember & Grajeck. (1984). The Nature of Love. *Journal of Personality and Social Psychology*.
47(2). 312-329.

การพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

The Development of Handicraft Styles from the Wisdom of the Elderly in Hang Chat District, Lampang Province

ธงชัย ปันสุข¹ | Thongchai Pansug¹, ศิริกร อินคำ² | Sirikorn Income²,
พรสวรรค์ มณีทอง³ | Pornsawan Maneethong³, กมลฉัตร ศรีเจริญลาภ⁴ | Kamolchat Srichareonlap⁴
และสิทธิกร ทายงาม⁵ | Sitthikon Thaingam⁵

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์
1) เพื่อรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญาหัตถศิลป์ของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนา
รูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ
ปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถศิลป์ จำนวน 10 คน ในเขตอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี
ส่วนร่วม เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการ
สนทนากลุ่มผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพได้ข้อมูลจากเครื่องมือ
วิเคราะห์ข้อมูลทางสังคม การศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 1) ผลการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาหัตถศิลป์ของผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง
พบว่าปัจจุบันมีงานหัตถศิลป์ ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา แกะสลัก ทอผ้า โคมตุง เครื่องเงิน เครื่องเงิน และงานจักสาน
2) แนวทางการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ได้แก่
งานจักสาน ยังคงพบว่ามีผู้สูงอายุประกอบอาชีพงานจักสานของใช้ เช่น กล้องข้าว กุญหรือหมวก ตะกร้า กระบุง
การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ได้แนวคิดการออกแบบที่แสดงถึงอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ให้มีความร่วมสมัย
สามารถเพิ่มมูลค่าให้วัสดุท้องถิ่นสืบทอดไปสู่หลักสูตรระยะสั้นในโรงเรียนเพื่อฟื้นฟูงานหัตถศิลป์สู่เยาวชน ผลการวิจัย
พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุมีต้นแบบแนวทางในการพัฒนางานจักสาน มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญางานหัตถศิลป์ของตน ส่งต่อ
รูปแบบไปสู่เยาวชนรุ่นใหม่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมหาแนวทางการจัดกิจกรรมสืบสานงานหัตถศิลป์ท้องถิ่นลำปาง
รวมทั้งผลจากการวิจัยยังสามารถนำไปวิจัยและพัฒนาต่อในผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์ประเภทอื่น ทั้งด้านการออกแบบบรรจุ
ภัณฑ์ ด้านเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานและการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์อื่น ๆ ในชุมชน

คำสำคัญ : หัตถศิลป์, ภูมิปัญญา, ผู้สูงอายุ, จักสาน

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: tochi_win@hotmail.com

²รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: sirikono@hotmail.com

³รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: Maew_maneetong@hotmail.com

⁴อาจารย์พิเศษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: fineart_999@hotmail.com

⁵นักวิจัยอิสระ/ Email: tiwsunghaha@gmail.com

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: sirikono@hotmail.com/ เบอร์โทรศัพท์ 089-755-1832/ รับเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ.2567/ แก้ไขเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2567/
ตอบรับเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

The development of handicraft patterns from the wisdom of the elderly in Hang Chat district, Lampang province. The objectives are 1) to collect and manage the knowledge, wisdom and craftsmanship of the elderly 2) to find ways to develop the product model of handicrafts and the wisdom of the elderly. The sample group used in the study were 10 village experts in handicrafts in Hang Chat District, Lampang Province. Participatory action research The tools used in the research are 1) social data analysis tools 2) interviews 3) questionnaires 4) group discussions The researcher collects information. and analyze qualitative data from social analysis tools. Observations and interviews for analysis.

Research results according to the objectives: 1) The results of knowledge management of handicraft wisdom of the elderly in Lampang Province found that at present there are handicrafts such as pottery, carving, weaving, lanterns, silverware, lacquerware and basketry. 2) Guidelines for developing styles including basketry, there are elderly people have a career in weaving items such as lunch boxes, hats, baskets, baskets. The design concept brings the identity of the local way of life. To be contemporary, adding value to local materials Inherited into short courses in schools The results of the research found that the elderly group has guidelines for developing basketry work. Take pride in your wisdom. Forward to the new generation of youth and related agencies to find ways to organize activities to continue the local handicrafts of Lampang. Research results lead to further development in other products. Both packaging design Techniques and methods for creating works and adding value to other products in the community

Keywords : handicrafts, wisdom, elderly, basketry

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ไม่ว่าจะเป็น งานไม้แกะสลัก งานจักสาน งานทอผ้า เป็นงานหัตถศิลป์ ที่นับว่าเป็นเอกลักษณ์ สำคัญของชาวล้านนาเป็นอย่างมาก ตั้งแต่อดีตชาวล้านนาได้ทำงานไม้แกะสลัก งานจักสาน งานทอผ้า เป็นทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ เครื่องประดับ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้ โดยเฉพาะภาชนะเครื่องใช้นั้น มีในแทบทุกบ้าน ปัจจุบันความนิยมงานหัตถศิลป์พื้นบ้านลดลงเป็นอย่างมาก เพราะเนื่องจากขาดการพัฒนา รูปแบบการต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมทั้งขาดผู้สืบทอดอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับปัจจุบันได้มีสิ่งของเครื่องใช้ที่ทำจาก วัสดุอื่นเข้ามาแทนที่ จึงทำให้งานหัตถศิลป์พื้นบ้านไม่ได้รับความสนใจจากผู้คนทั่วไปมากนัก เนื่องด้วยขาด การพัฒนาและการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้งานหัตถศิลป์พื้นบ้านเหล่านี้นับวัน จะมีจำนวนลดลงและอาจค่อย ๆ เลิกทำไปในที่สุด ในปัจจุบันหัตถศิลป์พื้นบ้านในชุมชนอื่น ๆ นั้นมีรูปแบบ ที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อผลิตเป็นสินค้าที่ระลึก ของตกแต่งบ้าน และเครื่องประดับที่ออกแบบให้มีความร่วมสมัย แม้ว่าจะไม่ใช่รูปแบบศิลปะดั้งเดิม แต่ก็นับว่าเป็นหัตถศิลป์และศิลปกรรมที่มีคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคม ฉบับที่ 12 ให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางควบคู่ไปกับการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยองค์ความรู้และนวัตกรรม และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดลำปาง 2564 ในด้านปัญหาและความต้องการของ ประชาชนด้านเศรษฐกิจกลุ่มอาชีพยังได้รับการพัฒนาไม่ทั่วถึง ปัญหาของผู้สูงอายุที่ขาดการสืบทอดภูมิปัญญาสู่คน รุ่นใหม่ที่ขาดความตระหนักและการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการสืบสานประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงามให้เกิดการส่งเสริมพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต ของประชาชนทุกกลุ่มช่วงวัย ในทุกมิติ

งานหัตถศิลป์ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ แสดงออกถึงความชำนาญของผู้ผลิต ในขั้นแรก สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ต่อมามีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบ การใช้วัสดุและกรรมวิธีการ ผลิตมาโดยตลอดเป็นเวลานานนับพันปีจนเป็นงานศิลปะที่ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยและมีคุณค่าความงาม จนแยกไม่ออกจึงเรียกว่า “ศิลปหัตถกรรม” (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, 2532) จากรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจน ทรัพยากรที่มีในชุมชน และธุรกิจชุมชนที่เกิดจากครอบครัวและชุมชนล้วนมาจากรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น จนกลายเป็นรากฐานของชาติและเป็นธุรกิจระดับโลก ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถสืบสานต่อไปได้ก็ต้อง เนื่องมาจากความเข้มแข็งของชุมชนเอง (วัฒนา บันเทิงสุข, 2546) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ชุมชนได้ ประสพการณ์ ใช้สติปัญญาในการปรับตัวเพื่อการดำรงชีพท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละ สังคมและวัฒนธรรม จึงมีการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ อันเป็นรูปธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้สอยดำรงชีพ (นวลลออ ทินานนท์, 2544)

จากที่ผู้วิจัยได้ร่วมจัดทำโครงการวิจัยและการบริการวิชาการที่เกี่ยวกับงานผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัด ลำปาง พบว่า มีผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถศิลป์ของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง หลายรูปแบบทั้งยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากการสำรวจ ของคณะผู้วิจัยในเบื้องต้น พบว่า มีกลุ่มผลิตภัณฑ์ในอำเภอห้างฉัตร ที่มีความน่าสนใจ และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ได้แก่ กลุ่มงานจักสาน ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ที่กลุ่มผู้วิจัยได้เลือกดำเนินการวิจัย

ในโครงการ ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในอดีต ที่สร้างฝากไว้ให้กับคนรุ่นหลังเห็นความสำคัญและคุณค่าในงานหัตถศิลป์ เพื่อให้เป็นสมบัติของชาติต่อไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะเป็นงานวิจัยเพื่อรวบรวมและจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาหัตถศิลป์ของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางจากนั้นนำมาถอดบทเรียนศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์ของผู้สูงอายุ เบื้องต้นเป็นการรวบรวมและจัดการองค์ความรู้และสังเคราะห์รูปแบบเพื่อนำมาพัฒนารูปแบบและต่อยอดด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านนวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มพูนรักษาคุณค่าสู่การยกระดับมูลค่าด้วยการประยุกต์คุณค่าใหม่บนฐานอัตลักษณ์หัตถศิลป์ท้องถิ่น และหาแนวทางในการสืบทอดอนุรักษ์หัตถศิลป์ท้องถิ่น เกิดการฟื้นฟูอาชีพและสร้างรายได้จากหัตถศิลป์ท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน

คณะผู้วิจัยดำเนินการโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบลในพื้นที่ อำเภอลำดวย จังหวัดลำปาง ในระยะเวลา 1 ปี ที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอลำดวย จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย 7 ตำบล 63 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลลำดวย หนองหมื่น เมืองยาว ปางดง เวียงตาล แม่สลับ และวอแก้ว ผู้สูงอายุจำนวนมากในพื้นที่มีทักษะในงานหัตถศิลป์พื้นบ้านประเภทต่าง ๆ ได้แก่ งานจักสาน งานไม้ งานทอผ้า ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านถ่ายทอดทักษะมาจากรุ่นปู่ย่าตายาย แต่ขาดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านหัตถศิลป์ทั้งยังขาดการสืบทอดสู่ชนรุ่นหนุ่มสาว (ศิริกร อินคำ, 2565) งานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์การทำงานและการวิจัยในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ ได้แก่ ศิลปกรรม การศึกษา การพัฒนาชุมชน เป็นต้น และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลโรงเรียนผู้สูงอายุ สำนักพัฒนาชุมชน เป็นต้น โครงการวิจัยนี้จะเกิดผลผลิตที่เป็นองค์ความรู้ คือ รูปแบบหัตถศิลป์พื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ที่เป็นนวัตกรรม คือ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์พื้นบ้านของผู้สูงอายุ ผลกระทบด้านวิชาการเกิดองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อนำไปเผยแพร่ส่วนด้านประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมนั้น จะทำให้ผู้สูงอายุมีรูปแบบหัตถศิลป์พื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้และสามารถยกระดับและพัฒนารูปแบบเชิงเศรษฐกิจ รวมทั้งนำไปสู่การสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านหัตถศิลป์ท้องถิ่นสู่ชนรุ่นหลัง นอกจากนั้นในเชิงนโยบายข้อมูลและแนวทางที่ได้จากโครงการวิจัยนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้กำหนดนโยบายในการอนุรักษ์สืบทอดการพัฒนารูปแบบองค์ความรู้ด้านอื่น ของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางต่อไป

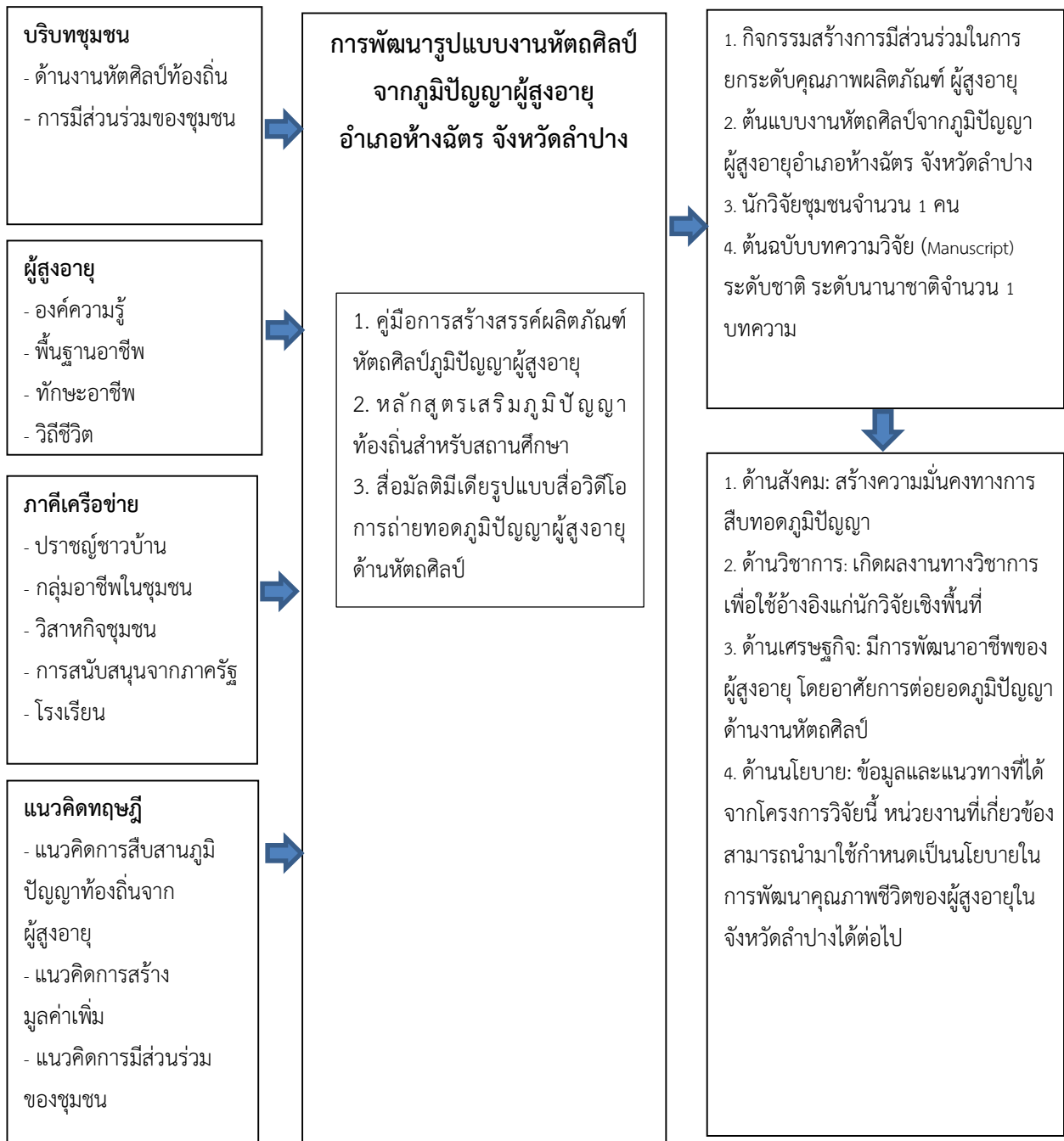
วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาหัตถศิลป์ของผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอลำดวย จังหวัดลำปาง

ขอบเขต

สำรวจสืบค้นงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุ อำเภอลำดวย จังหวัดลำปาง สู่การพัฒนารูปแบบเพื่อเพิ่มมูลค่างานจักสาน และถอดบทเรียนในการจัดทำหลักสูตรงานหัตถศิลป์จักสานเพื่อทดลองใช้ในโรงเรียนของชุมชน อำเภอลำดวย จังหวัดลำปาง

กรอบความคิด

วิธีการวิจัย

1) รูปแบบวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) พื้นที่วิจัย คือ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด คือ 1) เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคม

2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบสอบถาม 4) สันทนากลุ่ม ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตาราง และอธิบายเพิ่มเติม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ข้อมูลจากเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลทางสังคม การศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ ข้อคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุปจากแบบ สัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

2) พื้นที่วิจัย

(1) พื้นที่การวิจัย

อำเภอหางฉัตร เป็นอำเภอที่มีความเจริญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 9 ตำบล และ 73 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลหางฉัตร เทศบาลตำบลหางฉัตรแม่ตาล เทศบาลปงยางคก เทศบาลเมืองยาว เทศบาลเวียงตาล องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม องค์การบริหารส่วน ตำบลแม่สัน และองค์การบริหารส่วนตำบลวอแก้ว

(2) ผลการวิเคราะห์บริบทและศักยภาพของพื้นที่

อำเภอหางฉัตร เป็นอำเภอที่มีความเจริญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 9 ตำบล และ 73 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลหางฉัตร เทศบาลตำบลหางฉัตรแม่ตาล เทศบาลปงยางคก เทศบาลเมืองยาว เทศบาลเวียงตาล องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม องค์การบริหารส่วน ตำบลแม่สัน และองค์การบริหารส่วนตำบลวอแก้ว เป็นอำเภอที่มีโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัดลำปาง คือวัดพระธาตุลำปางหลวง ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ซึ่งเป็นสถาบันค ษบาลแห่งชาติ และโรงพยาบาลช้าง และมีตลาดสินค้าพื้นเมืองในท้องถิ่น ได้แก่ ตลาดทุ่งเกวียนและตลาดแม่ทะ เป็นต้น ด้วยความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ภูมิปัญญาที่ผ่านการสั่งสมมายาวนานก่อให้เกิดองค์ความรู้ ที่รอกการจัดการอย่างเป็นระบบจำนวนมากและยังปรากฏปัญหาความยากจนและปัญหาคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์ ไม่แตกต่างจากทุกอำเภอในจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านความพร้อมทางชีวภาพซึ่งเป็นปัจจัยด้านบริบท เชิงพื้นที่ที่สำคัญของงานวิจัยโครงการการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าเกษตรอินทรีย์และงานหัตถศิลป์โดยใช้ระบบนิเวศ พื้นที่เป็นฐานสำหรับผู้สูงอายุ อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง

(3) หน่วยงานสนับสนุน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ขับเคลื่อนชุมชน

ได้แก่ เทศบาลตำบลหางฉัตร เทศบาลตำบลหางฉัตรแม่ตาล เทศบาลปงยางคก เทศบาลเมืองยาว เทศบาลเวียงตาล องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สันและองค์การบริหารส่วน ตำบลวอแก้ว ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานเกษตรอำเภอ นักเรียนและ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

(4) พื้นที่ถ่ายทอด ขยายผล/นำไปใช้ประโยชน์

ตำบลที่ประสงค์เข้าร่วมการถ่ายทอดและขยายผล จำนวน 1 ตำบล ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มสูงอายุ และโรงเรียนในพื้นที่จำนวน 1 โรงเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการดำเนินงานการหาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

จากการลงพื้นที่ของคณะวิจัย ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ของการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาที่ได้วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่างานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาสร้างคู่มือการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และตรวจสอบคุณภาพของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษา อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยดำเนินการจัดประชุมกลุ่มโดยใช้เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้สูงอายุตัวแทนจากสถานศึกษาในชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน ใช้วิธีการการจดบันทึก ถอดข้อความจากการร่วมวิพากษ์ และข้อเสนอแนะ ในแต่ละขั้นตอนดำเนินการบันทึกวิดีโอตลอดดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลจากการร่วมวิพากษ์ และข้อเสนอแนะ โดยการถอดข้อความนำมาตรวจสอบปรับปรุง และแก้ไขหลักสูตรเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

แนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสาน

ในโครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นโครงการวิจัยที่ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลการศึกษาบริบทชุมชน และร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลถอดบทเรียนงานหัตถศิลป์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและมีการสืบทอดผ่านรุ่นปู่ย่าตายายมาจนถึงปัจจุบัน ที่มีเพียงผู้สูงอายุในชุมชนไม่มากนักที่ยังคงมีทักษะการจักสานนี้ที่ถือเป็นงานหัตถศิลป์ที่คงเหลืออยู่ โดยยังขาดการสืบทอดสู่เยาวชนรุ่นหลังที่หากปล่อยทิ้งระยะเวลานานไปจะขาดความต่อเนื่องไม่มีการสานต่อและอาจสูญหายไปได้ในอนาคต ซึ่งชุมชนมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานที่มีรูปแบบการสานที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนและใช้เวลาไม่นาน เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้มากกว่าผลิตภัณฑ์เดิมที่เป็นอยู่ การวิจัยในโครงการนี้แม้จะเป็นโครงการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอความต้องการ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจะเป็นผู้นำเสนอแนวทางการออกแบบและให้นักออกแบบเป็นผู้ออกแบบชิ้นงานต้นแบบผลิตภัณฑ์ ร่วมคิดวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนารูปแบบงานผลิตภัณฑ์จักสานในพื้นที่ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และได้นำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์ คือ เครื่องประดับสตรีจากการจักสานไม้ไผ่และผลิตภัณฑ์ของใช้จากรองแก้ว ที่แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนมีความร่วมสมัย แปลกตาน่าสนใจ เน้นความเรียบง่ายใช้วัสดุจากเศษไม้ไผ่จักสานที่เหลือจากงานจักสานกระบุงตะกร้าในชุมชนมาประดิษฐ์สร้างสรรค์ให้เกิดความงามที่มีคุณค่าแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาแห่งวิถีชุมชน

แนวความคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ปัจจุบันงานจักสานเริ่มได้รับความนิยมเป็นอย่างมากสืบเนื่องจากการประยุกต์รูปแบบเทคนิคและวัสดุในตัวชิ้นงาน อีกทั้งมีการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ของตกแต่ง ได้แก่ กล้องใส่ของ กระเป๋าในรูปทรงและขนาดต่าง ๆ ตุ๊กตาตกแต่ง เป็นต้น ในงานวิจัยชุดการพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง ได้ทำการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานภายใต้แนวคิดที่การอนุรักษ์รูปแบบความเป็นท้องถิ่นที่สอดคล้องผสมผสานกับความร่วมสมัย โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด เน้นความเรียบง่ายแฝงด้วยเสน่ห์ในความเป็นไม้ไผ่และงานจักสาน

ในงานวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ “ต่างหู” และผลิตภัณฑ์ของใช้จานรองแก้ว ที่ได้แรงบันดาลใจแบ่งเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แรงบันดาลใจจากเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ในวิถีชีวิตท้องถิ่น และแรงบันดาลใจจากลวดลายเรขาคณิตในวิธีการจักสาน มีผลิตภัณฑ์จำนวน 40 ชิ้นงาน ดังนี้

1) ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ “ต่างหู” รูปทรงเรื่องราววิถีชีวิตท้องถิ่น

เรื่องราวในวิถีชีวิตของชนบทรวมทั้งรูปทรงของ สัตว์ในท้องถิ่น เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของวิถีพื้นบ้านที่เรียบง่ายในท้องถิ่น เช่น รูปปลา พัด ตะกร้อ และดอกไม้ ที่มีลักษณะตัดทอนรายละเอียดแต่ยังคงไว้ซึ่งโครงร่างภายนอก โดยการผสมผสานลวดลายจักสานและใช้วัสดุประกอบ ได้การออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ จำนวน 11 ชิ้น

ภาพที่ 1 เครื่องประดับต่างหูรูปทรงเรื่องราววิถีชีวิตในท้องถิ่น

2) ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ “ต่างหู” รูปทรงเรขาคณิต

เครื่องประดับ “ต่างหู” รูปทรงเรขาคณิตในงานวิจัยออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 21 ชิ้น ได้แก่ ลายสามเหลี่ยม ลายสี่เหลี่ยม ลายหกเหลี่ยม ลายแปดเหลี่ยม นำมาต่อเรียงกันให้เกิดเป็นรูปทรงสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม ห้าเหลี่ยม หกเหลี่ยม วงกลม และวงรี

ภาพที่ 2 เครื่องประดับต่างหูรูปทรงเรขาคณิต

3) ผลิตภัณฑ์จากรองแก้ว

การออกแบบผลิตภัณฑ์ของใช้ “จากรองแก้ว” ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้จัดทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบ จำนวน 8 ชิ้น ได้แก่ รูปสี่เหลี่ยม และวงกลม

ภาพที่ 3 จารองแก้วรูปทรงเรขาคณิต

2. ผลการถ่ายทอดรูปแบบการพัฒนาารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

จากการลงพื้นที่ผลการถ่ายทอดรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนาารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีวิธีดำเนินงานเริ่มจากประสานข้อมูลจากผู้นำชุมชนตำบลปางช้างเพื่อประชาสัมพันธ์และเลือกกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดการพัฒนาารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในการถ่ายทอดการพัฒนาารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จำนวน 1 วัน และร่วมพัฒนาหลักสูตรและทดลองใช้หลักสูตรกับงานวิจัยในขั้นตอนที่ 1 จากนั้นดำเนินการประเมินประสิทธิผลของการอบรมการพัฒนาารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ผลการวิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์รวมถึงเทคนิควิธีการจักสานผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินงานถ่ายทอดพัฒนาหลักสูตรคณะผู้วิจัยร่วมกันออกแบบและปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญด้านงานจักสานร่วมกันวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะจึงลงความเห็นร่วมกันว่า “การสานพัด” ควรเป็นการสอนงานหัตถศิลป์ในเบื้องต้นเป็นหลักสูตรการสอนระยะสั้น ใช้ระยะเวลาไม่นาน ใช้วัสดุอุปกรณ์และมีขั้นตอนวิธีทำที่ไม่ซับซ้อน ใช้รูปแบบการสอนโดยการสาธิตจากวิทยากรและการใช้วิดีโอประกอบการสอน ด้วยอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดรูปแบบงานหัตถศิลป์ผู้สูงอายุใน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และการถ่ายทอดให้กับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในชุมชนจำนวน 1 โรงเรียน

ภาพที่ 4 การอบรมถ่ายทอดรูปแบบงานหัตถศิลป์ให้กับผู้สูงอายุในอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 5 การอบรมถ่ายทอดรูปแบบงานหัตถศิลป์ให้กับนักเรียนในอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง
ผลการประเมินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการถ่ายทอดรูปแบบงานหัตถศิลป์ จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

เมื่อเสร็จสิ้นการกำหนดแนวทางการถ่ายทอดรูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปางและการวิเคราะห์รูปแบบขั้นตอนวิธีการงานหัตถศิลป์ผู้สูงอายุในเบื้องต้นแล้วคณะผู้วิจัยได้จัดทำคลิปวิดีโอการถ่ายทอดงานหัตถศิลป์ “ผลิตภัณฑ์พดจกสานจากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง” มีผลจากการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้ารับการอบรม ดังนี้

ข้อคิดเห็นจากผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรหัตถศิลป์ผลิตภัณฑ์จักสาน

1. ได้รู้คุณค่าต้นไม้ มาทำประโยชน์ใช้ในครัวเรือน
2. ได้เรียนเรื่องการทำสานซึ่งใช้ดอกไม้ไฟในการสาน
3. รู้สึกตื่นเต้นที่ได้ลงมือทำงานจักสานครั้งแรกซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม
4. จากสิ่งที่ได้เรียนรู้และได้ลงมือทำงานจักสานซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมและสามารถนำมาใช้ในการทำของใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. รู้สึกตื่นเต้นในการทำ
6. เอาไปใช้ที่บ้านและประหยัดเงินได้เพราะเราเก็บวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงให้เป็นประโยชน์
7. ได้เรียนรู้วิธีวิธีการทำสานพัดซึ่งเป็นงานจักสานพื้นบ้านและใช้ฝีมือพอสมควร
8. รู้สึกภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคนรุ่นก่อนได้ส่งต่อมาให้ปัจจุบันภูมิปัญญาเหล่านี้ก็เริ่มหายากขึ้น
9. สิ่งที่ยังเป็นงานจักสานพื้นบ้านสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพและนำไปทำใช้งานได้
10. ได้เรียนรู้วิธีการทำสานพัดซึ่งเป็นงานจักสานพื้นบ้านและใช้ฝีมือพอสมควร

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการรวบรวมและจัดการความรู้ภูมิปัญญาหัตถศิลป์ล้านนาของผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง

การดำเนินงานการถอดบทเรียนภูมิปัญญาผู้สูงอายุด้านงานหัตถศิลป์ พบว่า ผู้สูงอายุในเขตอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางที่มีงานหัตถศิลป์ปรากฏสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ งานจักสาน ในเขตตำบลอูแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ซึ่งยังคงพบผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพ งานจักสาน ของใช้ประเภทต่าง ๆ ได้ 3 ประเภท คือ กลุ่มจักสานกล่อ้งข้าว กลุ่มจักสานกบหรือหมวก และกลุ่มจักสานตะกร้า กระบุง และแอ่วหรือ กระบุงสำหรับตีข้าวขนาดใหญ่ ซึ่งงานหัตถศิลป์การจักสานไม้ไผ่ที่พบในชุมชนที่ยังคงแสดงถึงความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่ยังคงเหลืออยู่และสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุในชุมชนได้ สอดคล้องกับ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ ที่กล่าวว่า งานจักสานเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทย ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และด้านคุณค่าทางจิตใจ จากความงาม ความประณีตและความเป็นท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและพัฒนา สร้างสรรค์งานในวงกว้างขึ้น สามารถเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532) ดังเช่นงานจักสานท้องถิ่นของคนในจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นงานฝีมือมีความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ ที่สะท้อนถึง ความเป็นเมืองแห่งช่างศิลป์ที่มีความประณีต ละเอียดอ่อน ได้แก่ งานจักสานจากต้นไผ่ งานจักสานจากใบตาล งานจักสานจากทางมะพร้าว เป็นต้น งานเหล่านี้ล้วนเกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ได้นำเอาวัสดุจากพืช ท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตและสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจ ให้กับคนในท้องถิ่น จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจงานหัตถศิลป์ในชุมชนและร่วมจัดกิจกรรมการประชุม วิเคราะห์อัตลักษณ์ถอดบทเรียนงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีผู้เข้าร่วม โครงการ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านด้านหัตถศิลป์ จำนวน 10 คน ในเขตอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ตามเกณฑ์

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ปราชญ์ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร เลี้ยงสัตว์ และงานหัตถกรรม หรือวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทย ยินดีให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมในการศึกษารวมทั้งเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการเก็บข้อมูลนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าในการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอนนั้นได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้สูงอายุในชุมชนที่ยังคงมีทักษะในการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น ที่สืบทอดมาจากรุ่นปู่ย่าตายาย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เจษฎา พัฒรานนท์ กล่าวว่า ชุมชนก็มีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเองให้มีความหลากหลาย ต้องการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกับนักพัฒนาและผู้วิจัยอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไปในอนาคต (เจษฎา พัฒรานนท์, 2553) โดยชุมชนมีความคาดหวังว่าโครงการนี้เมื่อการดำเนินงานวิจัยสิ้นสุดลงจะมีการเผยแพร่หลักสูตรระยะสั้นในโรงเรียนประจำชุมชน อย่างต่อเนื่องแม้ในระยะแรกจะเป็นการเริ่มต้นเพื่อจุดประกายให้เด็กรุ่นใหม่และเยาวชนในท้องถิ่นได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาผู้สูงอายุในงานหัตถศิลป์ แนวคิดการสืบทอดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แก้วทวง สอนสังข์ ที่พบว่า การสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ และการพัฒนาปรับเปลี่ยนโดยความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนจะสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนได้ (แก้วทวง สอนสังข์, 2546) และโครงการวิจัยนี้จะเกิดประโยชน์กับชุมชนเมื่อชุมชนมีส่วนร่วมในการสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ต่อไป สอดคล้องกับแนวคิด ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนกล่าวไว้ในส่วนของประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนจะได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น ประชาชนจะมีการกระทำกันมากขึ้น ประชาชนจะมีการเผยแพร่พลังความรู้มากขึ้น และผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที (ชอบ เข้มกลัดและโกวิท พวงงาม, 2547, อ้างอิงจาก กมล สุดประเสริฐ, 2540) รวมทั้งชุมชนจะมีแนวทางการพัฒนารูปแบบงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานที่มีความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีความร่วมสมัยแตกต่างจากที่มีอยู่ โดยใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชนให้เกิดประโยชน์สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ในอนาคต

2. อภิปรายผลแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง ในโครงการวิจัยนี้ ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลบริบทของชุมชน ด้านงานหัตถศิลป์ในเบื้องต้นและร่วมกันกำหนดทิศทางนำเสนอความต้องการของชุมชนในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ร่วมคิดวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนารูปแบบให้มีความแตกต่างไปจากเดิมแต่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ต้องการผลิตภัณฑ์ที่ใช้ต้นทุนการผลิตต่ำ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาประยุกต์ในการออกแบบ ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงเป็นผู้นำเสนอทิศทางในการออกแบบและเป็นผู้ออกแบบเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในโครงการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัย คือ ตำบลอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง ด้วยเหตุปัจจัยที่การเริ่มต้นในการออกแบบต้องคำนึงถึงผู้สูงอายุในอันที่จะต้องเป็นผู้ให้ความรู้ถ่ายทอดทักษะและ

ผู้รับการถ่ายทอดทักษะเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ ดังนั้น การออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์จึงต้องเน้นความเรียบง่ายมีขั้นตอนในการทำชิ้นงานที่ไม่ซับซ้อนแต่มุ่งเน้นความประณีตละเอียดอ่อน และรูปทรงที่น่าสนใจ จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์ คือ “เครื่องประดับสตรีจากการจักสานไม้ไผ่” ที่แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนให้มีความร่วมสมัย ด้วยเหตุว่ามีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน คือ การจักสานที่เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีวางจำหน่ายให้กับคนภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง อีกทั้งการจักสานยังใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในชุมชนท้องถิ่น และยังถือเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันหากผลิตภัณฑ์จักสานยังไม่ได้รับการฟื้นฟูเพิ่มมูลค่าให้คนรุ่นต่อไปได้มองเห็นคุณค่าความสำคัญซึ่งในอนาคตอาจสูญหายไปจากท้องถิ่นได้ วัสดุที่ใช้จึงควรใช้วัสดุธรรมชาติอย่างคุ้มค่าที่สุด และการนำวัสดุสมัยใหม่ เช่น พลาสติก เอ็น โนลอน หรือโลหะ เข้ามาประกอบกับงานหัตถกรรมจักสานที่ใช้วัสดุพื้นบ้านอาจจะช่วยให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการผลิต แต่จะเกิดความไม่เข้ากันของวัสดุ อาจจะทำให้งานหัตถกรรมจักสานขาดคุณค่าทางความงามได้ และเมื่อคุณค่าลดลงจึงต้องมีความระมัดระวังในการออกแบบสร้างสรรค์เพื่อจะเป็นการสร้างความแตกต่างที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ร่วมกับการใช้วัสดุในท้องถิ่น สอดคล้องกับคุณประโยชน์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ วชิรินทร์ จรุงจิตสุนทร ได้กล่าวว่าการลดต้นทุน เพิ่มผลกำไร ออกแบบให้ผลิตง่าย ลดขั้นตอน (วชิรินทร์ จรุงจิตสุนทร, 2548) การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์นั้น จะแสดงออกมาในรูปแบบการใช้ประโยชน์ และสร้างความแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของสุรเชษฐ์ ไชยอุปละ ที่เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมโดยการนำเส้นผักตบชวามาออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับหนังเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี (สุรเชษฐ์ ไชยอุปละ, 2546) และสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของ กษม อมันตกุล ที่ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึกของเหลียงสานกับไม้ไผ่เป็นผลิตภัณฑ์โคมไฟ (กษม อมันตกุล, 2546)

ทั้งนี้การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในโครงการวิจัยได้มุ่งเน้นการใช้รูปทรงที่มีความเรียบง่ายและการนำอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่นมาเป็นแนวคิดในการออกแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของเรวัต สุขสีกาญจน์ ได้กล่าวไว้ว่า ในส่วนของการแสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น ทั้งในเรื่องรูปแบบและวัสดุเป็นสิ่งที่ต้องทำการศึกษาและพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอีกชั้นหนึ่ง วัสดุจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการรู้จักสร้างสรรค์งานหัตถกรรมให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ จึงควรเลือกใช้วัสดุอย่างเหมาะสม (เรวัต สุขสีกาญจน์, 2549)

การวิจัยในครั้งนี้ได้ตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นั่นคือ “จะสามารถพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอท่าฉัตร จังหวัดลำปาง ภายใต้บริบทชุมชน โดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้หรือไม่” ซึ่งผลการวิจัยเป็นที่ประจักษ์ว่า ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับต่างหูและผลิตภัณฑ์ของใช้จานรองแก้ว จำนวน 2 ชุด รวมเป็นจำนวนผลิตภัณฑ์ 40 ชิ้นงาน ได้ร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้กลุ่มตัวแทนที่การวางแผนทางในการพัฒนาชุมชนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาชุมชน ในอนาคตสามารถนำไปจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานให้กับเยาวชนในท้องถิ่น ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ให้กับชุมชน ได้นำไปปรับใช้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์จักสานภายใต้บริบท

ของชุมชนต่อไปในอนาคต และจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า หลังจากที่ผู้วิจัย นักพัฒนา และชุมชนได้เข้าร่วม ดำเนินการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น กลุ่มชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ผู้วิจัย ขออภิปรายผล ดังนี้ ความเปลี่ยนแปลงประการแรก ชุมชนมีความรู้ความสามารถและให้ความสนใจในการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานที่มาจากภูมิปัญญาผู้สูงอายุในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะจากที่ผู้สูงอายุที่เชี่ยวชาญ งานหัตถศิลป์บางคนไม่เคยคิดที่จะสร้างรูปแบบใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นของตนเอง หลังจากการเข้าร่วม กิจกรรมการดำเนินการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นชุมชนได้เกิดแนวทางสามารถพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นตามที่ตนต้องการในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม ได้สรุปไว้ส่วนหนึ่งว่า การทำวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม นั้นต้องมีความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ที่สามารถนำออกมาใช้ได้หากได้รับการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาไม่ได้มาจากการได้รับการศึกษาที่เป็นทางการ หากแต่เป็นการศึกษาที่เกิดจากการวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม ให้โอกาสในการคิดวางแผนและตัดสินใจเรียนรู้แลกเปลี่ยนจากประสบการณ์ (ชอบ เข้มกลัด และ โกวิท พวงงาม, 2547)

3. อภิปรายผลการประเมินการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการถ่ายทอดรูปแบบงานหัตถศิลป์ จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

การถ่ายทอดรูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางและการวิเคราะห์รูปแบบขั้นตอนวิธีการงานหัตถศิลป์ผู้สูงอายุ จากที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำคลิปวิดีโอการถ่ายทอดงานหัตถศิลป์ “ผลิตภัณฑ์พัตจักสานจากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง สามารถอภิปรายได้ว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้เรียนทุกคนรู้จักงานหัตถศิลป์ท้องถิ่นของตนเอง หลักสูตรช่วยให้รู้จักคุณค่าทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของงานหัตถศิลป์แต่ละประเภทมากยิ่งขึ้น เนื้อหาของหลักสูตรงานหัตถศิลป์นี้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นเยาวชนในท้องถิ่น มีกิจกรรมในหลักสูตรที่เน้นการลงมือปฏิบัติได้ผลงานจริง ระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระของรายละเอียดในการปฏิบัติงานจักสาน อีกทั้งผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี สามารถนำความรู้และการฝึกปฏิบัติไปใช้ในชีวิตจริงได้ ผู้เรียนเกิดความรักและหวงแหนภูมิปัญญาด้านงานหัตถศิลป์ของชุมชน รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้จากการฝึกปฏิบัติให้กับผู้อื่นได้

4. อภิปรายผลการประเมินแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนา รูปแบบงานหัตถศิลป์ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

สามารถอภิปรายได้ว่า ด้านการใช้ประโยชน์แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนา รูปแบบงานหัตถศิลป์ มีประโยชน์ต่อการยกระดับรายได้ให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสามารถกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นประโยชน์ของภูมิปัญญาหัตถศิลป์ของผู้สูงอายุ ในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการนำรูปแบบการพัฒนางานหัตถศิลป์ไปใช้ สามารถอธิบายได้ว่าแนวทางออกแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงหากมีการทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นให้หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องเห็นประโยชน์ของภูมิปัญญาหัตถศิลป์ของผู้สูงอายุ

ด้านความเหมาะสมของแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ สามารถอธิบายได้ว่า แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน มีความเหมาะสมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในการเป็นแนวทางการสร้างอาชีพใหม่เพื่อยกระดับรายได้ในครัวเรือน อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนให้มีความสามารถในการสร้างและพัฒนาอาชีพและมีรายได้

ด้านความถูกต้องของแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์ สามารถอธิบายได้ว่า เป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบที่มีการระบุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างชัดเจน และพัฒนามาจากพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีที่น่าเชื่อถือ อีกทั้งได้ระบุผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์นี้มีแหล่งข้อมูลและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ค้นพบจากโครงการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในด้านการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยภาคสนามร่วมกับชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์จักสานท้องถิ่น จากภูมิปัญญาอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในช่วงระยะเวลาของการวิจัยเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานท้องถิ่น ของชุมชนต่อไป เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ไปแล้วนั้น ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันกระตุ้นให้เกิดการทำงานในการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ โดยการใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การระดมสมองในกรณีอื่น ๆ ที่มีการกำหนดความต้องการ การวางแผนการปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลหรือการสะท้อนกลับจะช่วยให้การพัฒนาในชุมชนมีความยั่งยืนมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชนเป็นปัจจัยหลักอีกประการหนึ่ง

2. กรอบวิธีการดำเนินวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบงานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุในท้องถิ่นในชุมชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในชุมชนของตน

3. การถ่ายทอดความรู้ในหลักสูตรงานหัตถศิลป์จักสานให้กับเยาวชนจะนำไปสู่การสืบต่อภูมิปัญญาผู้สูงอายุในท้องถิ่นสู่การพัฒนาของชุมชนของตนเองในอนาคต

4. จากผลของโครงการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ความสามารถในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์ จักสานท้องถิ่นและการจัดกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรระยะสั้นด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นสู่การปฏิบัติที่ส่งผลจริงได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรมจังหวัด จึงควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนในด้านอื่น ๆ ด้วยการใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการถอดบทเรียนด้านต่าง ๆ ในลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะในด้านการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. โครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถศิลป์จากภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง สามารถนำไปใช้ได้อย่างไม่สิ้นสุด อาจมีการวิจัยและพัฒนาต่อในผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์ประเภทอื่น ด้านของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน เทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงาน กลยุทธ์ในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์ด้านอื่นๆ ในชุมชน

2. จากผลงานการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์จักสานท้องถิ่นภูมิปัญญาผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่า การศึกษาและวิเคราะห์ถึงศักยภาพผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชนก่อนการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ การศึกษาแนวโน้มของการตลาด การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การถอดองค์ความรู้ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน ล้วนมีความสำคัญมากสำหรับการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. การแก้ปัญหาด้านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์ การให้ความรู้ในการอบรม เชิงปฏิบัติการ การถอดองค์ความรู้ในการจัดทำหลักสูตรที่ปฏิบัติกันอยู่คงไม่เพียงพอ หากขาดการวางแผนในการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้ประสานงานด้านวิชาการที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้เวลาและกิจกรรมที่เหมาะสมนั้น เป็นส่วนสำคัญทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ตรงประเด็นและชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมล สุดประเสริฐ. (2540). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน*. สำนักงานประสานงาน

โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ.

กษม อมันตกุล. (2546). *การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าของที่ระลึก*

ทองเหลืองสาน จังหวัดฉะเชิงเทรา. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร

ลาดกระบัง. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ(วช.). กรุงเทพฯ.

[https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve _](https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_)

DOI=10.14457/KMITL.the.2003.139

แก้วทอง สอนสังข์. (2546). *การศึกษางานศิลปหัตถกรรมกระจูดในจังหวัดนราธิวาส พัทลุง และ*

สุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เจษฎา พัฒรานนท์. (2553). *การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นโดยใช้*. *วิธีการวิจัย*

ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา. กลุ่มจักสานใบกะพ้อ ตาบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์

จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชอบ เข้มกลัด, และ โกวิท พวงงาม. (2547). *การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์*.

กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

นวลลออ ทินานนท์. (2544). *การศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านในจังหวัดนครนายก*.

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12

เรวัต สุขสีกาญจน์. (2549). *การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานกระจูดในจังหวัดนครศรีธรรมราช*.

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ.

วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). *หลักการและแนวความคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ = Theory & concept of design*. กรุงเทพฯ. แอปเปิ้ลพรีนติ้งกรุ๊ป.

วัฒนา บรรเทงสุข. (2546). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้สมุนไพรในชุมชนบ้านชาวกบแก้ว จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2532). *เครื่องจักสานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ. โอเอส พรีนติ้งเฮาส์.

สุระเชษฐ์ ไชยอุปละ. (2546). *การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวา สำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทร*. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ. สำนักนายกรัฐมนตรี.

ศิริกร อินคำ. (2565). *การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง*. คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

องค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินเจในสังคมไทย: กรณีศึกษาการกินเจในกรุงเทพมหานคร

Elements of Vegetarian Culture in Thai Society: A Case Study of Vegetarian in Bangkok

ยงเหมย จาว¹ | Yongmei Zhao¹

ดวงกมล บางขวด² | Doungkamol Bangchud²

สีบพงศ์ ช้างบุญชู³ | Seubpong Changboonchu³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินเจในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคลากรของสถานที่สำคัญที่จัดพิธีการกินเจและผู้กินเจ รวมเป็นจำนวน 21 คน นอกจากนี้ ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในสถานที่จัดพิธีการกินเจ 11 แห่ง เพื่อรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินเจ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านองค์คติ สืบถึงความเชื่อทางศาสนาพุทธนิกายมหายานและศาสนาเต๋า ซึ่งมีการนับถือดวงดาวเช่นกัน พุทธศาสนิกชนมหายานจะสละโลกียวิสัยและบำเพ็ญศีลเพื่อเป็นการบูชาพระราชาพุทธเจ้าในช่วงเทศกาลกินเจเดือน 9 ส่วนศาสนาเต๋านับถือและจะบูชาเทพนพราชและเทพฤติกาตามหลักการในการกินเจช่วยให้การกินเจเป็นไปอย่างถูกต้องตามความเชื่อ 2) ด้านองค์การ มีองค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมร่วมในการสืบสานและเผยแพร่วัฒนธรรมกินเจรวมถึงการจัดงานเทศกาลกินเจและพิธีกรรมต่าง ๆ 3) ด้านองค์พิธีการ การกินเจในลักษณะกินเป็นกิจวัตรไม่มีการจัดพิธีกรรมโดยเฉพาะสำหรับการกินเจในช่วงเทศกาลกินเจมีการจัดพิธีกรรมใหญ่และพิธีกรรมประจำวัน พิธีกรรมสำคัญเช่น พิธีอัญเชิญพระนพราชพุทธะ (กิวอึ้งฮุกโจ้ว) ฯลฯ ในศาสนาพุทธมหายานและศาสนาเต๋ามีลักษณะคล้ายกัน 4) ด้านองค์วัตถุ รวมถึงสถานที่สำคัญ อาหารเจ และสัญลักษณ์ที่สำคัญมีบทบาทสำคัญในการสื่อความหมายและส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและวัตถุประสงค์ของเทศกาล

คำสำคัญ : วัฒนธรรมการกินเจ, องค์ประกอบของวัฒนธรรม, กรุงเทพมหานคร

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก/ สาขาวิชาพัฒนศึกษา/ คณะครุศาสตร์/ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ E-mail: 6381053727@student.chula.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์/ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศึกษา/ คณะครุศาสตร์/ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ E-mail: Doungkamol.B@chula.ac.th

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์/ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน/ ภาควิชาตะวันออก/ คณะอักษรศาสตร์/ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/

E-mail: mnammon@hotmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ 6381053727@student.chula.ac.th/ เบอร์โทรศัพท์ 097-2980858/ รับเมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2567/ เผยแพร่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

This research article aims to study the components of the vegetarian culture in Thai society. It employs qualitative research methods, collecting data through document studies and in-depth interviews with key informants, including personnel from important venues that organize vegetarian festivals and individuals who practice vegetarianism, totaling 21 participants. Additionally, non-participant observation was conducted at 11 sites where vegetarian rituals are held to gather information and analyze the components of the vegetarian culture.

The study results found that 1) Concept aspect: It Refers to the beliefs in Mahayana Buddhism and Taoism, both of which involve the worship of star constellations. During the Vegetarian Festival in the ninth month, Mahayana Buddhists renounce worldly desires and observe precepts as a form of worship to the Nine Emperor's. In Taoism, they venerate and worship the Nine Emperor's and Thep Kritikamatu. The principles of vegetarianism help ensure that the practice is carried out correctly according to these beliefs; 2) Organization aspect: There will be government, private and civil society organizations participating in the continuation and dissemination of vegetarian culture, including organizing vegetarian festivals and various ceremonies; 3) Usage aspect: daily vegetarian practices do not involve specific ceremonies. However, during the Vegetarian Festival, major and daily rituals are held. Significant ceremonies include the invocation of the Nine Emperor's (Kio Ong Huk Chow), etc. The rituals in Mahayana Buddhism and Taoism are similar in nature; 4) Instrumental and Symbolic Objects aspect: Including Important venues, vegetarian food, and significant symbols play crucial roles in conveying meaning and promoting understanding of the principles and objectives of the festival.

Keywords : vegetarian culture, elements of culture, Bangkok

บทนำ

วัฒนธรรมการกินเจในประเทศไทยนั้น เกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลแล้วมาปรับให้เข้ากับท้องถิ่นของสังคมไทย และสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นจนกลายมาเป็นเทศกาลกินเจที่มีลักษณะเฉพาะตามที่ Fan Jun (2562) ได้กล่าวไว้ว่า เทศกาลถือศีลกินเจ หรือ “เทศกาลเก้าอึ้งเอี๊ยะ” (九皇齋) นี้มีที่มาจากความเชื่อพื้นบ้านของชาวจีนใน “การบูชาดาวเหนือ” (ความเชื่อเรื่องเต้าบ้อ - พระจักรพรรดิทั้งเก้า) อย่างไรก็ตาม เทศกาลกินเจกลับลดความสำคัญลงในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ รวมถึงในฮ่องกงและไต้หวันด้วย แต่เมื่อเทศกาลถือศีลกินเจนี้ถูกเผยแพร่โดยชาวจีนตอนใต้อพยพมายังดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เทศกาลนี้ก็กลับเติบโตและพัฒนาขึ้นอย่างมากมาย โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลัก การกินเจในประเทศไทยนั้นสันนิษฐานว่าเกิดขึ้นจากภาคใต้ก่อน โดยเกิดขึ้นที่อำเภอเกาะกู่ จังหวัดภูเก็ตเป็นที่แรก (ธันส์ สุวัฒนมหาคม,

2551) การกินเจจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยสะท้อนให้เห็นถึงสภาพบ้านเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนและประเทศไทย

การกินเจเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยขัดเกลาตัวเราให้เป็นไปโดยเหตุและปัจจัย ให้ถือว่ากินเจเพื่อสุขภาพ กินเจเพื่อจะเกื้อกูลทั้งแก่สรรพชีวิตทั้งหลายและแก่สิ่งที่ไม่มีชีวิต เพื่อให้บังเกิดความเมตตา กรุณา ขัดเกลาราคะ โทสะ โมหะ ของตนเองให้เบาบางลง (ถาวร สิกขโกศล, 2547) การกินอาหารเจอย่างเหมาะสมและถูกต้องจะเสริมสร้างสุขภาพ การมีสภาพของร่างกายที่เจริญเติบโต แข็งแรง สมบูรณ์ อวัยวะต่างๆ อยู่ในสภาพที่ดี ไม่เจ็บไม่ป่วยง่าย ลดน้ำหนักได้หากเลือกกินแต่ของดีและมีประโยชน์ (โรงพยาบาลกรุงสยามเซนต์คาร์ลอส, 2561) นอกจากสามารถสร้างประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่นแล้ว วัฒนธรรมกินเจยังสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การบรรจุเทศกาลกินเจเข้าไว้ในแผนการท่องเที่ยวของประเทศ ทำให้เทศกาลกินเจขยายตัวเป็นธุรกิจสำคัญที่ทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการ (ชลธิชา นิสัยสัตย์ และ วัชร บัณฑิตนิม, 2562) ขณะเดียวกัน ในระหว่างการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ผู้ศรัทธาจะร่วมเตรียมสถานที่และเตรียมสิ่งของบูชา ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่สมาชิกที่มาาร่วมจัดพิธี และให้คนในสังคมได้ร่วมใจกัน และเป็นเครื่องมือที่ดีที่จะทำให้คนที่กินเจได้เรียนรู้วัฒนธรรมการกินเจ และส่งผลถึงสังคมซึ่งได้สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไทยกับคนต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองไทย และเป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างความคิดและก่อกระชับความสัมพันธ์อันดีของชาวจีนและชาวไทยให้ได้มีโอกาสสร้างบุญกุศลครั้งยิ่งใหญ่ร่วมกัน และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานครและประเทศไทยให้เป็นที่ยูจักแพร่หลาย (สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์, 2562)

วัฒนธรรมการกินเจมีลักษณะสำคัญและทำบทบาทหน้าที่คล้ายกับวัฒนธรรมประเภทอื่นๆ ที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างหล่อหลอม บุคลิกภาพทางสังคมให้แก่สมาชิก (หน้าที่ของวัฒนธรรม, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับ Gutknecht (1982, อ้างถึงใน ศิลปชัย ศรีเกียรติ, 2541) ได้พิจารณาความสำคัญและหน้าที่ของวัฒนธรรมว่าวัฒนธรรมช่วยให้สมาชิกเกิดศรัทธา มีแรงจูงใจให้แต่ละคนปรับลักษณะเฉพาะของตน ให้มีบทบาท ค่านิยม ฯลฯ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การ เป็นเครื่องผนึกกำลังวัฒนธรรมช่วยให้สมาชิกผสมผสานติดต่อสมาคมกันและช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของเทศกาลกินเจในสังคมไทย” โดย อรทัย รุ่งทิวรัตน์ (2550) ได้พบว่า เทศกาลกินเจช่วยธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีนให้ดำรงอยู่ผ่านการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ช่วยสะท้อนวิถีคิด อุดมคติเกี่ยวกับชีวิตของชาวจีนที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอย่างชัดเจน และเรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง “เทศกาลและพิธีกรรมสำคัญของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า เทศกาลกินเจเป็นช่วงเวลาที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นของกลุ่มชาวจีนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การช่วยงานและบริจาคสิ่งของให้ศาลเจ้า การมีปฏิสัมพันธ์ขณะร่วมพิธีกรรม เป็นต้น เมื่อเล็งเห็นคุณค่าของการกินเจ จำนวนคนที่หันมากินเจก็เพิ่มมากขึ้น แต่สังเกตได้ว่าคนรุ่นใหม่ที่ไม่เข้ามามีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมกินเจ อาจกินเจด้วยเหตุผลเรื่องสุขภาพหรืออยากทดลอง ทำให้คนกลุ่มนี้ไม่ได้เคร่งครัดกับระยะเวลาการกินเจมากนัก ส่วนใหญ่กินตามความสะดวกของตนเอง และทำให้น้ำหนักภาพรวมของการกินเจในช่วงเทศกาลโน้มเอียงไปในทิศทางเดียวกับพฤติกรรมคนรุ่นใหม่ (Business Today, 2562 : ออนไลน์)

อย่างไรก็ตาม บริบทสังคมปัจจุบันที่หันมาห่วงใยสุขภาพมิใช่เป้าหมายเดิมที่ยึดถือเรื่องการปฏิบัติถือศีลควบคู่กันไป (ปณิตา สรรวาสี, 2559) ดังนั้น ในปัจจุบันผู้ที่เข้าใจในเรื่องนี้อย่างแท้จริงมักจะเป็นคนรุ่นเก่าและกลุ่มคนส่วนน้อยในท้องถิ่น ส่วนคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ในชุมชนมักไม่ทราบความหมายที่แท้จริงของการกินเจหรือสัจญะที่เกี่ยวกับการกินเจ (กุลธิดา อุบุรณกุล, 2555) สามารถเห็นได้ว่า วัฒนธรรมการกินเจมีการเปลี่ยนแปลงไปและมีช่องว่างระหว่างรุ่นเกิดขึ้น ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง (2558) กล่าวว่า มุมมองเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของคนต่างวัยยังมีช่องว่าง การมีช่องว่างและไม่เข้าใจองค์ความรู้ของการกินเจส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการสืบทอดต่อไปให้คนรุ่นหลังในอนาคต เพราะการที่จะสืบสานวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพและคงแก่นแท้ให้อยู่ได้อย่างยั่งยืนนั้น กลุ่มคนที่รับช่วงการสืบทอดต่อจากคนรุ่นเก่าจะต้องเข้าใจในคุณค่าและองค์ความรู้อย่างแท้จริง

เพื่อทำความเข้าใจด้านสาระสำคัญและองค์ความรู้ของวัฒนธรรมการกินเจ และได้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยอนาคตและการนำไปสู่พัฒนาวัฒนธรรมการกินเจให้สู่ความยั่งยืน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรม เรื่องเล่า ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับการกินเจจากวัดจีน ศาลเจ้า โรงเจ และชุมชนกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์กลางมรดกทางวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของไทยในปัจจุบัน และเป็นที่รวมของกลุ่มคนจีนหลากหลายกลุ่ม อาทิ แต่จิว ฮกเกี้ยน กวางตุ้ง ไหหลำ เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดทางวัฒนธรรมของวิเชียร รักการ (2529) และ พวงผกา ประเสริฐศิลป์ (2543) มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินเจในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบได้แก่ 1.ด้านองค์คติ ที่ได้สะท้อนความเชื่อในการกินเจ 2. ด้านองค์การ ที่เป็นกลุ่มคนที่ร่วมจัดพิธีกรรมกินเจและมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมกินเจ 3. ด้านองค์พิธีการ ซึ่งพิธีกรรมต่าง ๆ ในการกินเจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนกินเจ 4. ด้านองค์วัตถุ ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของการให้ทานและเป็นศูนย์รวมของการจัดพิธีกรรมกินเจ แต่ละองค์ประกอบได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมกันมา และมีหน้าที่ในการกำหนดบทบาทความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมของมนุษย์ ขณะเดียวกันทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินเจในสังคมไทย: กรณีศึกษาการกินเจในกรุงเทพมหานคร

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจความเป็นมาและองค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินเจ จึงได้ใช้แนวคิดทางวัฒนธรรมเป็นกรอบการศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เพื่อคัดเลือกกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความรู้ด้านวัฒนธรรมกินเจ หรือมีประสบการณ์ในการร่วมจัดการและสืบสานวัฒนธรรมการกินเจ ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์และคณะกรรมการศาลเจ้าเป็นจำนวน 11 คน และผู้กินเจรวมทั้งการกินเจแบบทั่วไปและกินเป็นกิจวัตรหรือตลอดชีพ จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกภาคสนามและแบบบันทึกการสัมภาษณ์ สำหรับขั้นตอนการออกแบบเครื่องมือสัมภาษณ์ 1) ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีองค์ความรู้เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมการกินเจจากหนังสือ ตำรา เอกสาร ตลอดจนบทความงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ นำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ 2) เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์การศึกษาด้านวัฒนธรรมจีน-ไทยหรือด้านประเพณีกินเจ และเป็นที่ยอมรับในวงการวิชาชีพเป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาความรู้ในแบบสัมภาษณ์ จากนั้น นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จนแบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมการกินเจด้วยการศึกษาเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และองค์ประกอบของวัฒนธรรมการกินเจในประเทศไทย โดยมีประเด็นศึกษาได้แก่ วัฒนธรรมด้านองค์คติ (Concept) องค์การ (Association or Organization) องค์พิธีการ (Usage) และองค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects)

3.2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมทั่วไป วัฒนธรรมชุมชน รวมถึงพฤติกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการกินเจในพื้นที่กรณีศึกษาด้วยวิธีการดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-Depth Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึกในขั้นตอนนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง คือ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามพอที่จะตัดสินใจได้บ้างว่าจะถามอะไรบ้างและใช้คำสำคัญเป็นเครื่องขึ้นนำการสัมภาษณ์

2) การสังเกตการณ์ทั้งแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participation Observation) ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตดูพิธีกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในประเพณีถือศีลกินเจและเข้าร่วมปฏิบัติในพิธีกรรมนั้น ๆ ด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้ข้อเท็จจริงที่สะท้อนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น แต่ในบางพิธีกรรมที่ห้ามบุคคลภายนอกหรือผู้หญิงเข้าร่วม ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมแทน

3) พื้นที่ที่เลือกศึกษา ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ คือ เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับการกินเจ และมีการสืบสานวัฒนธรรมการกินเจ หรือเป็นศาสนสถานในชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วัดทิพยวารีวิหาร วัดมังกรกมลาวาส วัดบำเพ็ญจินพรต วัดโพธิ์แมนคุณาราม ศาลเจ้าโจวซือกง ศาลเจ้าเกียนอันเก๋ง (ศาลเจ้าแม่กวนอิม) โรงเจบุญสมาคมโรงเจเซียงเซ่งตั้ว โรงเจชินเฮงตั้ว โรงเจบัวขุนตั้ว โรงเจไต้ฮงกง

4) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล

5) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยภาคสนามมาวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยายความ

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้จะนำเสนอผลการศึกษา โดยแบ่งเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ องค์คติ องค์การ องค์พิธีการ องค์วัตถุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. องค์คติ องค์คติในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง แนวความคิด ความเชื่อต่อประเพณีกินเจอันได้หลอมรวมความเชื่อทางศาสนาพุทธนิกายมหายานและศาสนาเต๋า ตลอดจนมีหลักการในการกินเจที่คนส่วนใหญ่ได้รับรู้ ดังนี้

1.1 วัฒนธรรมการกินเจกับความเชื่อทางศาสนาพุทธนิกายมหายาน คำว่า “เจ” ในศาสนาพุทธ หมายถึง การรักษาศีลและการปฏิบัติธรรมโดยการงดเว้นจากการกินเนื้อสัตว์ การกินเจเป็นการแสดงออกถึงความเมตตา กรุณา ต่อสัตว์ การทำความดีและการชำระล้างร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ ตามคติพุทธศาสนามหายาน การประกอบพิธีกินเจถือเป็นการบูชากลุ่มดาวเหนือที่ปรากฏให้เห็นทั้ง 7 ดวงและที่ไม่ปรากฏให้เห็นอีก 2 ดวง คือ ดาวอังคารและดาวพุธของพระพุทธเจ้าในอดีตกาล 7 พระองค์และพระโพธิสัตว์ 2 พระองค์ มีพระนามว่า “เก้าอ้วง” หรือ “กั๋วฮ้วง” แปลว่า นพราชา และเนื่องจากนพราชาเป็นอวตารภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีตกาลและพระโพธิสัตว์ จึงเรียกรวมกันว่า นพราชาพุทธเจ้าหรือ “เก้าอ้วงฮุกโจ้ว” หรือ “กั๋วฮ้วงฮุกโจ้ว” (九皇佛祖) ซึ่งถือเป็นองค์ประธานในเทศกาลกินเจเดือน 9 นพราชาพุทธเจ้ามีอิทธิพลต่อชะตาชีวิตของมวลมนุษยโลก ทรงอำนาจหมุนเวียนธาตุดิน น้ำ ไฟ ไม้ ทอง ให้แก่มวลมนุษย์ และควบคุมสรรพสิ่งในโลก และในช่วงเทศกาลกินเจเดือน 9 ของทุกปี พุทธศาสนิกชนนิกายมหายานต่างพร้อมใจสละโลกียวัตรและบำเพ็ญศีลสมาทาน ไม่บริโภคเนื้อสัตว์และผักที่มีกลิ่นฉุน 5 ชนิด เพื่อรับมือนพราชาพุทธเจ้าเสด็จลงมาตรวจโลกทั้งกลางวันและกลางคืนในช่วงเวลาดังกล่าว (ธนัสถ์ สุวัฒน์มหาธรรม, 2551)

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามที่วัด ศาลเจ้า และโรงเจในกรุงเทพมหานครได้พบว่า การกินเจเป็นกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์จีนในพุทธศาสนานิกายมหายาน เป็นการรักษาศีล ปฏิบัติธรรม และแสดงถึงความเมตตา กรุณา การงดเว้นจากการบริโภคเนื้อสัตว์และอาหารที่มีกลิ่นฉุนช่วยชำระล้างร่างกายและจิตใจ ทำให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านในการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา นอกจากนี้ ในวัดพุทธศาสนานิกายมหายานจะจัดงานกินเจช่วงเทศกาลกินเจเดือน 9 ของทุกปี และพระสงฆ์จะเพิ่มการปฏิบัติธรรม เช่น การสวดมนต์ การทำสมาธิ และการศึกษาธรรมะ จัดกิจกรรมกินเจเพื่อให้ศาสนิกชนและผู้สนใจกินเจได้เข้าร่วม ในบรรดาเหตุผลพิธี นิมนต์พระมาสวดมนต์และพิธีทั้งกระเจาอุทิศส่วนกุศลให้มีผู้ยากไร้ ตลอดจนลอยกระทงเพื่อส่งทางให้ผีมารับส่วนบุญ ถือว่าเป็นกิจกรรมของพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องในพิธีกินเจของไทยอย่างเด่นชัด

1.2 วัฒนธรรมการกินเจกับความเชื่อทางศาสนาเต๋า ศาสนาเต๋ามีการนับถือดวงดาวเช่นกัน โดยได้จัดแบ่งกลุ่มดาวออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มดาวเหนือ กลุ่มดาวใต้ กลุ่มดาวตะวันออก กลุ่มดาวตะวันตก และกลุ่มดาวศูนย์กลาง กลุ่มดาวที่เป็นที่เคารพนับถือของคนโดยทั่วไปคือกลุ่มดาวเหนือและกลุ่มดาวใต้ เพราะกลุ่มดาวทั้งสองมีอิทธิพลต่อชะตาชีวิตและอายุขัยของมนุษย์ในโลก ช่วงเทศกาลกินเจเดือน 9 ในประเทศไทย ศาลเจ้าหรือโรงเจส่วนใหญ่จะอัญเชิญเทพนพราชาและเทพกฤติกา มาตามมาเป็นประธานในพิธีกินเจ เทพนพราชาว่า ก็คือ “กั๋วฮ้วงโตเต้” (九皇大帝) หรือ “กั๋วฮ้วงฮุกโจ้ว” ซึ่งเป็นดวงดาว 9 ดวง ดาวทั้ง 9 ดวงนี้เป็นบุตรของเทพ

กฤติกามาตุหรือ “เต่าบ้อ” (斗姆) เมื่อถึงเทศกาลกินเจหลายต่อหลายแห่งจึงได้อัญเชิญเทพกฤติกามาตุมาเป็นประธานในพิธีกินเจร่วมกับเทพนพราชด้วย (ธนส์ สุวัฒนมหาตม์, 2551)

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามที่วัด ศาลเจ้า และโรงเจในกรุงเทพมหานครได้พบว่า ศาลเจ้า โรงเจที่มีการประดิษฐาน “กั๋วอ้วงไต่ตี้” มักประดิษฐาน “เต่าบ้อ” ด้วย เช่น โรงเจชินเฮงตั้ว และช่วงเทศกาลกินเจในวัดจีนบางแห่ง เช่น วัดมังกรกมลาวาสที่เยาวราช ก็ได้อัญเชิญ “เต่าบ้อ” ซึ่งเป็นเทพในศาสนาเต๋าพร้อมกับนพราชพูทเจ้าด้วย การกินเจในศาสนาเต๋ามีความสำคัญในการรักษาสมาคมของพลังชีวิต การปฏิบัติทางจิตวิญญาณ และการชำระล้างร่างกายและจิตใจ การงดเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์และอาหารที่มีกลิ่นฉุนเป็นหลักการพื้นฐานที่ช่วยเสริมสร้างความกลมกลืนกับธรรมชาติ การกินเจไม่เพียงแต่เป็นการดูแลสุขภาพกายและจิตใจ แต่ยังเป็นการแสดงถึงการเคารพและรักษาความสมดุลในธรรมชาติและพลังชีวิต

1.3 หลักการในการกินเจ หลักการในการกินเจโดยทั่วไปสำหรับผู้กินเจอาจสรุปได้ดังนี้ 1) การงดเว้นอาหารที่มีเนื้อสัตว์หรือหลีกเลี่ยงการบริโภคสารอาหารที่มาจากสัตว์ หากปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ก็ควรจะหลีกเลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์ทำจากสัตว์อีกด้วย 2) ไม่รับประทานผักที่มีกลิ่นฉุน 5 ชนิด ถาวร สิกขโกศล (2558) ได้กล่าวไว้ว่าเมืองไทยถือตามแบบพุทธศาสนาและปรับให้สอดคล้องกับผักในเมืองไทย คือ หอม กระเทียม กุยช่าย หอมปราง (หลักเกียว) และผักชี มหาหิงค์คนไทยไม่ใช่เป็นอาหารอยู่แล้ว การงดเว้นผัก 5 อย่างจึงเป็นการถือตามประเพณีนิยมที่ปฏิบัติกันมา 3) การไม่เบียดเบียนผู้อื่นและตนเอง 4) การงดเว้นบริโภคสารเสพติด ของมีเมาและบุหรี่ย 5) หากกินเจอย่างเคร่งครัดยังได้รักษาเบญจศีลหรือศีล 5 เป็นศีลหรือข้อห้ามในลำดับเบื้องต้นตามคำสอนของพุทธเจ้าศาสนาแห่งศาสนาพุทธ หากร่วมพิธีกรรมกินเจในสถานที่ทำพิธีกินเจช่วงเทศกาลกินเจควรแต่งกายด้วยชุดขาวเพื่อแสดงความสะอาดบริสุทธิ์ ส่วนคนที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดกับการร่วมพิธีก็จะสวมชุดขาวจนครบตลอดจนจบเทศกาลกินเจ

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาภาคสนามพบว่า หลักการและปฏิบัติของการกินเจได้มีการปรับเปลี่ยนและแตกต่างกันไปในบางกลุ่มตามสภาพแวดล้อมและความเชื่อของผู้ปฏิบัติในแต่ละที่ นี่คือข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบางประการในปัจจุบัน ได้แก่ 1) การกินหอยนางรม บางกลุ่มได้มีการอนุโลมให้กินหอยนางรม ซึ่งเป็นสัตว์ที่ไม่มีระบบประสาทที่ซับซ้อนและไม่รับรู้ความเจ็บปวดเช่นเดียวกับสัตว์อื่น ๆ กลุ่มเหล่านี้เห็นว่าหอยนางรมมีโปรตีนสูงและไม่ส่งผลกระทบต่อจิตใจและจิตวิญญาณในระดับเดียวกับการบริโภคเนื้อสัตว์อื่น 2) การกินไข่ที่ไม่มีเชื้อ บางกลุ่มที่กินเจอนุโลมให้บริโภคไข่ที่ไม่มีเชื้อ หรือไข่ที่ไม่ได้รับการผสมพันธุ์ ทำให้ไม่มีชีวิตใหม่เกิดขึ้นในไข่นั้น ซึ่งมองว่าไม่ขัดต่อหลักการไม่เบียดเบียนสัตว์ และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาจสรุปได้ดังนี้ 1) การปรับตัวตามวิถีชีวิตสมัยใหม่ วิถีชีวิตสมัยใหม่และการหาวัตถุดิบที่หลากหลายทำให้ผู้ปฏิบัติ การกินเจบางกลุ่มปรับตัวตามความสะดวกและความต้องการทางโภชนาการ 2) การตีความและการปรับปรุงตามสภาพแวดล้อม ความเชื่อและการตีความหลักการของการกินเจอาจแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชนหรือวัด ทำให้มีการปรับปรุงหลักการเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้ปฏิบัติ 3) ความต้องการทางโภชนาการ ความต้องการทางโภชนาการที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโปรตีน ทำให้บางกลุ่มอนุโลมให้บริโภคหอยนางรมและไข่ที่ไม่มีเชื้อ เพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่จำเป็น

วัฒนธรรมการกินเจในสังคมไทยได้ผสมผสานความเชื่อทางศาสนาพุทธและศาสนาเต๋า ในวัด ศาลเจ้า และโรงเจหลายแห่งได้บูชาทั้งเทพในศาสนาเต๋ารวมกับนพราชาพุทธเจ้าด้วย โดยเฉพาะการเฉลิมฉลองเทศกาลกินเจในเดือนเก้าของประเทศไทยนอกจากพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีการแสดงพื้นบ้าน เช่น การแสดงจ๊ว เซ็ดมังกร และสิงโต แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผสมผสานความเชื่อและประเพณีทางศาสนาที่แตกต่างกัน นำประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและเติมไปด้วยสีสันมาสู่ชุมชน การกินเจในสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในบางกลุ่มเพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่และความต้องการทางโภชนาการ บางกลุ่มอนุโลมให้กินหอยนางรมและไข่ที่ไม่มีเชื้อ แต่ก็ยังมีข้อโต้แย้งจากผู้ปฏิบัติการกินเจอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามการรักษาความบริสุทธิ์และไม่เบียดเบียนยังคงเป็นหลักการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการกินเจ แม้ว่าจะมีการตีความและปรับปรุงตามความเหมาะสมในแต่ละกลุ่มและสถานการณ์

2. องค์การ องค์การในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง กลุ่มสังคมที่มีการจัดสภาพแวดล้อมการกินเจอย่างเป็นระเบียบและมีระบบ องค์การ หน่วยงาน หรือกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมสืบสานและเผยแพร่วัฒนธรรมกินเจ รวมถึงการจัดงานเทศกาลกินเจ โดยหลักพอสรุปได้ดังนี้

2.1 คณะกรรมการบริหารของสถานจัดทำพิธีกรรมกินเจ เช่น วัด ศาลเจ้า และโรงเจ มีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนและดำเนินการเฉลิมฉลอง รวมถึงพิธีทางศาสนาต่าง ๆ ให้เป็นศูนย์รวมของผู้กินเจ มีการวางแผนเรื่องงบประมาณและการจัดพิธีกรรมกินเจ เช่น วัดทิพยวารีวิหาร(กัมโล่วยี่) ศาลเจ้าโจวซือกง โรงเจบุญสมาคม ฯลฯ โดยแบ่งทีมงานภายในออกเป็นฝ่ายดูแลพิธีการ ฝ่ายดูแลเครื่องไหว้ ฝ่ายทำอาหาร เป็นต้น เพื่อช่วยกันดูแลและรับผิดชอบในความเรียบร้อยและให้งานกินเจเป็นไปอย่างมีระเบียบและถูกต้องตามประเพณี

2.2 สำนักงานเขต มีบทบาทสำคัญในการจัดงานกินเจ โดยมีการจัดประชุมการเตรียมความพร้อมและการจัดงานกินเจ จัดคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ จัดประชุมคณะกรรมการจัดงาน สืบหาสถานที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดงาน ดำเนินการจัดงานตามวันและเวลาที่กำหนด และจัดทำฎีกาเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

2.3 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้บรรจุการจัดงานเทศกาลกินเจเข้าไปอยู่ในปฏิทินการท่องเที่ยวประจำปี เพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปร่วมกิจกรรมกันมากขึ้นในเส้นทางที่ตนเองสะดวก (MGR Online, 2009) และทำให้เทศกาลกินเจขยายตัวเป็นธุรกิจสำคัญที่ทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ยังได้ร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยผ่านวิธีการอื่น

2.4 กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมมักจะมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเทศกาลกินเจ เช่น การแสดงทางวัฒนธรรม นิทรรศการ และการประกวดอาหารเจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักและเข้าใจถึงความสำคัญของเทศกาลกินเจ การประชาสัมพันธ์เทศกาลกินเจ รวมถึงการใช้สื่อมวลชน สื่อออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ การจัดทำคู่มือและแผนที่เกี่ยวกับสถานที่จัดกิจกรรมเทศกาลกินเจ รวมถึงการแนะนำร้านอาหารเจที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ต่าง ๆ

2.5 สำนักอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ควบคุมดูแลคุณภาพของอาหารเจ โดยร่วมมือจากสำนักงานเขตต่าง ๆ เพื่อให้ปฏิบัติในการตรวจเฝ้าระวังคุณภาพอาหารในช่วงเทศกาลเจเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมีในอาหาร ตรวจคุณภาพอาหารเจให้ถูกสุขลักษณะ และบริโภคอาหารเจอย่างถูกต้อง ปลอดภัย ปราศจากการปนเปื้อนเคมีและเชื้อโรคที่อาจเป็นอันตราย

2.6 ฝ่ายรักษาความปลอดภัยและจัดการจราจร ตำรวจและตำรวจจราจรมีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยและการจราจรที่ราบรื่นในระหว่างการแข่งขัน ช่วยบริหารจัดการการสัญจรของผู้คน ยานพาหนะ และรักษาความสงบเรียบร้อย

2.7 กลุ่มประชาคม โดยทั่วไปแล้วกลุ่มประชาคมและชุมชนจะร่วมประสานงานและสนับสนุนการจัดงานกินเจของวัด ศาลเจ้า และโรงเจ เช่น จากการสัมภาษณ์กรรมการศาลเจ้าบ้านขุนตัว โรงเจไต้ฮงกง วัดบำเพ็ญจีนพรต ฯลฯ ได้ทราบว่า คนที่มาช่วยงานในช่วงเทศกาลกินเจส่วนใหญ่จะเป็นคนในชุมชนล้อมรอบบริเวณใกล้เคียง รongมาจะเป็นศาสนิกชนที่มาบริจาคทาน นอกจากนั้นยังมีกลุ่มรับจ้างให้ช่วยงานจากต่างจังหวัด ซึ่งการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาคมช่วยให้งานพิธีกรรม กิจกรรมบันเทิง และช่วยจัดเตรียมอาหารและบริการทำความสะอาด โดยความสามัคคีและร่วมแรงร่วมใจ

2.8 อุตสาหกรรมการจัดเลี้ยง ในช่วงเทศกาลกินเจ อาหารเจเป็นอาหารหลัก ดังนั้นอุตสาหกรรมการจัดเลี้ยงจึงมีบทบาทสำคัญ ผู้จัดเลี้ยง ร้านอาหาร และผู้ขายในตลาดนำเสนอาหารเจที่หลากหลายรวมถึงอาหารจานหลัก ขนมหวาน ของกินเล่น เครื่องดื่ม ฯลฯ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านอาหารและให้อำนวยความสะดวกในการหาซื้ออาหารเจของผู้ศรัทธาและนักท่องเที่ยว

2.9 สื่อมวลชน การเสนอข่าวเกี่ยวกับเทศกาลกินเจ การประชาสัมพันธ์เร็ววันเวลา สถานที่ที่จะจัดงาน เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลกินเจผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อทางอินเทอร์เน็ต เช่น ข่าวออนไลน์ ธุรกิจออนไลน์ และหน้าเพจต่าง ๆ ช่วยให้ข่าวเกี่ยวกับการกินเจได้รับการเผยแพร่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.10 กลุ่มชนอื่น ๆ กลุ่มคนที่กินเจหรือผู้ร่วมงานเทศกาลกินเจ ก็มีบทบาทในการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกินเจ สามารถสังเกตได้อย่างชัดว่า คนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัลนิยมสร้างบทความ วิดีโอ หรือบล็อกเกี่ยวกับการกินเจ การแชร์ประสบการณ์ส่วนตัวเกี่ยวกับการกินเจ และการแบ่งปันสูตรอาหารเจผ่านเว็บไซต์และโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, YouTube, Instagram และ TikTok เพื่อให้ข้อมูลและความรู้เข้าถึงผู้คนได้ง่ายและกว้างขวาง

จากข้อความดังกล่าวเห็นได้ว่า แต่ละองค์การมีบทบาทสำคัญในการจัดงานเทศกาลกินเจและรับประกันความสำเร็จและการดำเนินงานเฉลิมฉลองที่ราบรื่น ได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และถ่ายทอดวัฒนธรรมกินเจในสังคมไทยจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะยุคปัจจุบัน การเข้ามาของเทคโนโลยีเป็นแรงผลักดันสำคัญให้วัฒนธรรมกินเจนี้ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางและสืบทอดอย่างต่อเนื่อง

3. องค์พิธีการ องค์พิธีการในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง รูปแบบของพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้แสดงออกในการกินเจ รวมถึงพิธีการของทั้งสองลักษณะใหญ่ของการกินเจในประเทศไทย คือ การกินเจแบบทั่วไปและการกินเจในช่วงเทศกาลกินเจ ดังนี้

3.1 การกินเจแบบทั่วไป คือ การกินเจในระหว่างช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจกินเป็นกิจวัตรหรือตลอดชีพหรือเจาะจงเลือกเฉพาะวันใดวันหนึ่งก็ได้ เช่น ทุกวันขึ้น 1 ค่ำและ 15 ค่ำ (วันพระจีน) หรือวันที่ลงท้ายด้วย 3, 5 และ 9 ของปฏิทินจีนเป็นต้น การกินเจในลักษณะนี้จึงเป็นไปตามความเชื่อและการกำหนดของผู้กินเจเป็นสำคัญ ถือเป็นปฏิบัติส่วนตัวอาจคล้ายกับการปฏิบัติดุจกฎทางศาสนาพุทธ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มเป้าหมายผู้กินเจเป็นกิจวัตรหรือตลอดชีพ พบว่าไม่มีพิธีการหรือพิธีกรรมในการกินเจเป็นกิจวัตรหรือตลอดชีพ ซึ่งแตกต่างกับการกินเจในช่วงเทศกาลกินเจ แต่มักจะปฏิบัติตนให้อยู่ในความบริสุทธิ์ สะอาดทั้งกาย วาจา ใจ ผู้กินเจเป็นกิจวัตรหรือตลอดชีพที่เข้มงวดยังได้ถือศีล 5 ซึ่งไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่โกหก และไม่ดื่มเครื่องดองของมึนเมา

3.2 การกินเจในช่วงเทศกาลกินเจ หมายถึงการกินเจในช่วงวันขึ้น 1 ค่ำถึงขึ้น 9 ค่ำเดือน 9 ตามจันทรคติจีนหรือเรียกว่า “เก่าง่วยเจ” (九月斋) แปลว่า การกินเจเดือน 9 ในช่วงเวลานี้สาธุชนทั้งหลายจะพร้อมใจกันสมาทานศีลงดรับประทานเนื้อสัตว์และผักที่มีกลิ่นฉุน 5 ชนิด นุ่งห่มชุดขาวเพื่อเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติธรรม และทำบุญสร้างกุศล พิธีกรรมในเทศกาลกินเจที่จัดขึ้นในวัดจีน ศาลเจ้า และโรงเจมีวัตถุประสงค์เพื่อถือศีลสร้างกุศล พิธีกรรมในช่วงเทศกาลกินเจนี้ได้ผสมผสานความเชื่อทางศาสนาพุทธมหายาน และศาสนาเต๋าเข้าด้วยกัน โดยทั่วไปอาจสามารถแบ่งออกเป็นพิธีกรรมสำคัญหรือพิธีกรรมใหญ่ พิธีกรรมประจำวันหรือพิธีกรรมเล็ก สรุปได้ดังนี้

ตาราง 1

พิธีกรรมที่ได้รับการจัดขึ้นในสถานที่สำคัญที่จัดพิธีกินเจ

สถานที่สำคัญที่จัดพิธีกินเจ	พิธีกรรมสำคัญหรือพิธีกรรมใหญ่	พิธีกรรมประจำวันหรือพิธีกรรมเล็ก
วัด		
วัดทิพย์วารีวิหาร	- พิธีอัญเชิญพระนารายณ์พราหมณ์(เซียแก่)	- ทำวัตรเช้า
วัดมังกรกมลาวาส	- พิธีบูชาดาวฤกษ์นพเคราะห์ เสริมดวงชะตา(จิ้งแข)	- ถวายพุทธบูชา
วัดบำเพ็ญจีนพรต	- พิธีลอยกระทง(ปั้งจู้เต็ง) ปลอยสัตว์ (ปั้งแข)	- สวดวิชัยขมากรรมสูตร
วัดโพธิ์แมนคุณาราม	- พิธีถวายบูชาเทพธรรมาบาลโพธิสัตว์ (กังจูเทียน)	- ทำวัตรเย็น
	- พิธีโยคเปตรพลีอุทิศ ทั้งกระเจาด (ปั้งเอี่ยมเข้า)	- สวดพระพุทธรูป เวียนเทียน
	- พิธีส่งเสด็จพระนารายณ์พราหมณ์ (เซียแก่)	
ศาลเจ้าและโรงเจ	- พิธีอัญเชิญองค์ก๊วฮ้วงฮุกโจ้ว(เซียแก่)	- พิธีการขอพรปวงเซียง
ศาลเจ้าโจวซือกง	- พิธีอภัยทาน (ตัวแจ๊ค)	- พิธีถวายพระพรองค์เอี้ยงเทียน
ศาลเจ้าเกียนอันเก้ง	- พิธีลอยกระทง(ปั้งจู้เต็ง)	- เสี่ยงตี่(ตัวเหล้าเอี้ยง)
โรงเจบุญสมาคม	- พิธีทั้งกระเจาด(เซียโกว)	- พิธีกรรมอื่นๆ
โรงเจเซียงเซ่งตั่ว	- พิธีถวายเครื่องทรงองค์ฮุกโจ้ว	
โรงเจชินเฮงตั่ว	- พิธีส่งเสด็จองค์ก๊วฮ้วงฮุกโจ้ว(เซียแก่)	

สถานที่สำคัญที่จัดพิธีกินเจ	พิธีกรรมสำคัญหรือพิธีกรรมใหญ่	พิธีกรรมประจำวันหรือพิธีกรรมเล็ก
โรงเจบ้านขุนตัว		
โรงเจใต้ฮ่องกง		

หมายเหตุ เนื่องจากพิธีกรรมกินเจในศาลเจ้าและโรงเจโดยทั่วไปมีลักษณะคล้ายกัน ผู้วิจัยจึงจัดให้ศาลเจ้าและโรงเจอยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน

จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมสำคัญหรือพิธีกรรมใหญ่บางพิธีกรรมที่ได้รับจัดขึ้นในวัด ศาลเจ้า และโรงเจที่มีลักษณะคล้ายกัน ได้แก่ **พิธีอัญเชิญพระนารายณ์พราหมณ์ (กั้วฮ้วงฮุกโจ้ว)** จัดขึ้นในวันสุดท้ายเดือน 8 ของตามจันทรคติจีน เพื่ออัญเชิญองค์กั้วฮ้วงฮุกโจ้วมาเป็นประธานในพิธีกินเจ **พิธีลอยกระทง** เป็นพิธีเพื่ออุทิศกุศลแก่วิญญาณภูตทางน้ำ และถือว่เป็นการบอกกล่าวให้บรรดาวิญญาณให้มารับส่วนกุศลในพิธีทั้งกระจาดในวันรุ่งขึ้น **พิธีทิ้งกระจาด** เรียกว่า “ซีโกว” เป็นการโปรยทานเพื่อบริจาคทานให้แก่วิญญาณไร้ญาติ รวมทั้งบริจาคสิ่งของเป็นทานแก่คนยากคนจน **พิธีส่งเสด็จพระนารายณ์พราหมณ์ (กั้วฮ้วงฮุกโจ้ว)** จัดขึ้นในวันขึ้น 10 ค่ำ เป็นวันสุดท้ายของเทศกาลกินเจ โดยพระสงฆ์จะเจริญพระพุทธมนต์ และนำเครื่องกระต๊อและกระถางธูปถว้ลงในแม่น้ำเพื่อเป็นการส่งกั้วฮ้วงฮุกโจ้วกลับสู่สวรรค์ ดับตะเกียง 9 ดวง นับเป็นการสิ้นสุดของเทศกาลกินเจ

อย่างไรก็ตาม การจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ช่วงเทศกาลกินเจในวัด ศาลเจ้า และโรงเจอาจมีความแตกต่างกันไปในลำดับการจัดพิธีกรรมหรือรูปแบบพิธีกรรม แม้พิธีกรรมบางพิธีอาจมีลักษณะคล้ายกันแต่จะเรียกแตกต่างกันระหว่างศาสนาพุทธมหายานกับศาสนาเต๋า นอกจากนี้ เทพเจ้าหรือพระพุทธรูปที่บูชาของแต่ละวัดหรือศาลเจ้าอาจมีความแตกต่างกันก็จะส่งผลให้พิธีกรรมแตกต่างกัน เช่น โรงเจบุญสมาคมมีการประดิษฐานและบูชาองค์เต๋าย้อและองค์กั้วฮ้วงฮุกโจ้วอยู่แล้วซึ่งเป็นเทพเจ้าสำคัญในเทศกาลกินเจ ดังนั้นรูปแบบของพิธีกรรมอัญเชิญองค์เทพกั้วฮ้วงฮุกโจ้วจะแตกต่างกับที่อื่น

4. องค์วัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมทางวัตถุที่เกี่ยวกับการกินเจต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น เช่น สถานที่ที่เป็นจุดรวมของการกินเจและการจัดพิธีกรรมกินเจต่าง ๆ อาหารเจ และสัญลักษณ์ที่สำคัญในวัฒนธรรมกินเจ ดังนี้

4.1 สถานที่สำคัญที่เป็นจุดรวมของการกินเจและการจัดพิธีกรรมกินเจ ตามชื่อและลักษณะของสถานที่สำคัญในวัฒนธรรมการกินเจ การวิจัยครั้งนี้จึงได้จำแนกสถานที่กินเจเป็นสามประเภท ได้แก่ วัด ศาลเจ้า และโรงเจ ดังนี้

1) **วัด** ในงานวิจัยนี้ หมายถึง เป็นโครงสร้างประเภทหนึ่งที่ใช้เป็นสถานที่สักการะของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เป็นวัดในสังกัดคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย ดังนี้

วัดมังกรกมลาวาสหรือวัดเล่งเน่ยยี่ ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุงระหว่างซอยเจริญกรุง 19 และ 21 ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ชื่อวัดอย่างเป็นทางการคือ “วัดมังกรกมลาวาส” พระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 วัดแห่งนี้ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2414 มีลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นแบบทางจีนตอนใต้ของสกุลช่างแต้จิ๋ว พระประธานของวัด คือ พระโคตมพุทธเจ้า พระอมิตาภพุทธะ พระโฆษคุรุพุทธะ ทั้งหมด 3 องค์ หรือ “ซำป้อฮุกโจ้ว”

วัดโพธิ์แมนคุณาราม (โพมั่งป่ออึ้งยี่) ตั้งอยู่ที่เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2502 ก่อสร้างด้วยสถาปัตยกรรมแบบไทย-จีน-ทิเบต พระประธานของวัด คือ พระพุทธรูปปางสมาธิ วัดแห่งนี้ เป็นศูนย์กลางการปกครองคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย และศูนย์กลางการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน ของศาสนาพุทธนิกายมหายานและวัชรยานอีกทั้งเป็นแหล่งข้อมูลพุทธศาสนาฝ่ายมหายานของประเทศไทย

วัดทิพยวารีวิหาร ตั้งอยู่ที่เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร สร้างในสมัยกรุงธนบุรี เป็น สถาปัตยกรรมแบบจีน พระประธาน 3 องค์ ได้แก่ พระศากยมุนี พระโฆษชัยคุรุ และ พระอมิตาภะ

วัดบำเพ็ญจินพรต ตั้งอยู่ที่เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระราชทานนามวัดว่า “วัดบำเพ็ญจินพรต” กล่าวกันว่าสร้างโดยชาวจีนในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สถาปัตยกรรมตามแบบช่างจีนแต้จิ๋ว พระประธาน 3 องค์ คือพระศากยมุนีพุทธเจ้า พระอมิตาภะ พุทธเจ้า และพระโฆษชัยคุรุพุทธเจ้า

2) ศาลเจ้า ศาลเจ้าในงานวิจัยนี้หมายถึงศาสนสถานที่ยุทธศาสนาเถรวาทเชียน บรรพบุรุษ และให้สาธุชน กราบไหว้ขอพร มีความแตกต่างที่ว่าศาลเจ้าจะไม่มีพระประจำอยู่

ศาลเจ้าโจวซือกง เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ของชาวจีนฮกเกี้ยน ตั้งอยู่ที่ตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร ก่อสร้างในปี พ.ศ.2347 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของศาลเจ้าแห่งนี้ เป็นแบบปลายราชวงศ์ชิง ในศาลเจ้า มีประดิษฐานเทพเจ้าโจวซือกงและเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ที่ชาวจีนให้ความเคารพนับถือ

ศาลเจ้าไต้ฮงกง ตั้งอยู่ถนนพลับพลาชัย กรุงเทพมหานคร ก่อสร้างขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2452-2461 ตามแบบสถาปัตยกรรมจีนตอนใต้ เป็นศาลเจ้าประดิษฐานรูปจำลององค์ หลวงปู่ไต้ฮงกงซึ่งผู้เปรียบเสมือนนักบุญแห่งผู้ยากไร้และศพไร้ญาติ

ศาลเจ้าเกียนอันเกง หรือ ศาลเจ้าแม่กวนอิม ตั้งอยู่ที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สร้างใหม่จนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2391 การสร้างเป็นไปตามแบบศิลปะฮกเกี้ยน ศาลเจ้าแห่งนี้มีเจ้าแม่กวนอิมเป็นองค์ประธานหลัก

3) โรงเจ ตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ โรงเจ มีความหมายว่า โรงอาหารที่มีแต่อาหารเจ ตามปกติสำหรับคนจีนที่ถือศีล กินอยู่โดยไม่เสียเงิน เป็นแหล่งกำเนิดวิถีของอาหารเจตามหลักการที่ถูกต้องตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์

โรงเจบุญสมาคม เดิมชื่อ “ศาลเจ้าตรอกไกร” ตั้งอยู่ที่ย่านเยาวราช สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 การสร้างเป็นไปตามแบบศิลปะจีนตอนใต้ของชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวแต้จิ๋ว เดิมสร้างขึ้นเป็นศาลเจ้าแบบศาสนาเต๋า ต่อมาภายหลังสภาพเป็นโรงเจ มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำโรงเจ ก็คือ “กิ้วอึ้งฮุกโจ้ว”

โรงเจเซียงเซ่งตั้ว ตั้งอยู่ที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีอายุมากกว่า 100 ปี และการสร้างเป็นไปตามสถาปัตยกรรมจีนดั้งเดิม ก่อตั้งโดยชาวจีนจากมณฑลกว่างตุง ภายในโรงเจประดิษฐานพระโพธิสัตว์กวนอิม องค์เทวาจารย์ทุกพระองค์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ

โรงเจชินเฮงตั้ว ตั้งอยู่ตรงถนนโมตรังจิตร กรุงเทพมหานคร มีอายุกว่า 100 ปี การสร้างเป็นไปตามแบบจีนแต้จิ๋ว ภายในโรงเจประดิษฐานพระแม่เจ้าแห่งดวงดาว (เต้าบ้อ) และเทพเจ้า 9 พระองค์ (กิ้วอึ้งฮุกโจ้ว) ซึ่งเป็นเทพประธานของงานเทศกาลกินเจ

โรงเจบ้านขุนตัว ตั้งอยู่ที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีอายุมากกว่า 100 ปี การสร้างเป็นไปตามแบบศิลปะจีนตอนใต้ของชาวฮกเกี้ยน ศาลเจ้าบ้านขุนตัวเป็นที่เคารพสักการะองค์กั๋วอ้วงฮุกโจ้ว

วัด ศาลเจ้า และโรงเจเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่ได้รับสร้างขึ้นโดยชาวจีนในสังคมไทย เป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมและศาสนาที่ช่วยในการสืบสานประเพณีและความเชื่อของชาวจีน สร้างโอกาสให้แก่ชุมชนจีนและชุมชนท้องถิ่นมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมและศาสนา ส่งเสริมสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมในชุมชน

4.2 อาหารเจ การปรุงแต่งอาหารเจจะต้องไม่มีส่วนผสมของสัตว์เจือปนและจะใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ปรุงอาหารเจโดยเฉพาะ เมนูอาหารเจในสังคมไทยยุคปัจจุบันมีความหลากหลาย ซึ่งรวมถึงอาหารจานหลัก เครื่องปรุงรส เครื่องดื่ม และของหวาน โดยมีลักษณะดังนี้

1) อาหารจานหลัก มักใช้วัตถุดิบจากพืช ผลิตภัณฑ์ข้าว และโปรตีนเกษตร เช่น ผัดไทยเจ ผัดผักเจ แกงเขียวหวานเจ แกงจืดเต้าหู้เจ เต้าหู้ผัดพริกเจ เป็นต้น

2) เครื่องปรุงรส มีการใช้สมุนไพรและเครื่องเทศที่ไม่มีส่วนผสมของสัตว์ เพื่อเพิ่มรสและกลิ่นให้กับอาหารและสร้างความอร่อยและสมดุลทางโภชนาการ เช่น ซอสหมักเห็ด ซอสเห็ดหอม เป็นต้น

3) เครื่องดื่ม มีการนำเอาส่วนผสมที่ไม่ใช่สิ่งของจากสิ่งมีชีวิตในการทำเครื่องดื่ม เช่น ชาเจ กาแฟเจ และน้ำผลไม้สด

4) ของหวาน มีการนำเอาวัตถุดิบที่เป็นพืชและไม่ใช้ส่วนผสมที่มีชีวิตในการทำของหวาน ไม่ใช้นมหรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนารายการอาหารเจใหม่ ๆ ให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งมีการนำเอาเทคโนโลยีและวัตถุดิบใหม่ ๆ มาใช้ในการปรุงอาหารเจ เช่น การใช้โปรตีนเกษตร หมักเป็นเนื้อสัตว์เทียมเพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความอร่อยให้กับอาหารเจในปัจจุบัน ทั้งนี้ยังมีอาหารมงคลในเทศกาลกินเจที่ผู้ร่วมกินเจนิยมรับประทาน ซึ่งมีความหมายอันสิริมงคล ดังเช่น

ตาราง 2

อาหารมงคลในเทศกาลกินเจ

ชื่ออาหาร	ความเชื่อ	คุณประโยชน์
ดอกไม้เงิน	ทำให้มีจิตใจสดชื่นแจ่มใสอยู่เสมอ	ทำให้มีจิตใจสดชื่นแจ่มใสอยู่เสมอคุณประโยชน์ ช่วยบำรุงโลหิต เสริมกระดูกให้แข็งแรง ปรับฮอร์โมนและบำรุงจิตใจให้สดชื่นอยู่เสมอ
เกาลัด	มีเงินทองและความมั่งคั่ง	บำรุงอวัยวะภายในร่างกาย ช่วยให้ขับถ่ายปกติ และช่วยในการฟอกเลือด เหมาะกับผู้สูงอายุ
เต้าหู้	ด้านความสุขและความร่ำรวย	เนื่องด้วยเต้าหู้มีเส้นใยจึงช่วยในเรื่องของการป้องกันท้องผูก และเสริมในเรื่องของแคลเซียม
เห็ดหอม	สุขสมหวังในทุกสิ่งที่ปรารถนา	ช่วยกระตุ้นให้เลือดลมไหลเวียนดีและลดคอเลสเตอรอลในเส้นเลือดได้

ชื่ออาหาร	ความเชื่อ	คุณประโยชน์
ผักกวางตุ้ง	ความก้าวหน้าและความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป	ผักใบเขียวที่ให้อาหารสูง ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันภายในร่างกาย และป้องกันกระดูกพรุน
พุทราจีน	เสริมความมั่นคง ร่ำรวยไปด้วยเงินทอง	ช่วยในเรื่องการนอน ทำให้ออนหลับสบายขึ้นและช่วยในการบำรุงโลหิตให้ไหลเวียนดีขึ้น
เม็ดแปะก๊วย	ความรักที่แน่นแฟ้นและเหนียวแน่น	เป็นยาอายุวัฒนะที่ช่วยบำรุงสมอง บำรุงปอดและขับเสมหะ
หมีสำ	อายุยืนยาว และความผูกพันในครอบครัว	-

อาหารเจของไทยในยุคปัจจุบัน มักมีความหลากหลาย มีทั้งสูตรอาหารเจตามประเพณีและสูตรอาหารนานาชาติ และรสชาติอร่อย นอกจากมีอาหารเจที่ปรุงจากพืชผักแล้ว ยังนำเอาเทคโนโลยีและวัตถุดิบใหม่ในการปรุงอาหารเจ อย่างไรก็ตามอาหารที่มีความหมายมงคลและมีคุณประโยชน์ยังได้รับความนิยมจากผู้ร่วมกินเจในเทศกาลกินเจ

4.3 สัญลักษณ์สำคัญ สัญลักษณ์ในเทศกาลกินเจมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีบทบาทสำคัญด้านการสื่อถึงความหมาย ดังนี้

1) **ธงเจ** ธงเจในเทศกาลกินเจจะมีอักษรจีนสีแดง บนพื้นสีเหลือง ซึ่งอักษรจีนนั้นคือ 齋/齋 อ่านว่า **ใจ หรือ เจ** มีความหมายว่า “การสักการบูชา บริบูรณ์ด้วย กาย วาจา ใจ” หรือ “การไม่มีของคาว” จึงทำให้ผู้ที่ถือศีลในเทศกาลนี้งดเว้นจากการรับประทานเนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มาจากสัตว์ และ ผักที่มีกลิ่นฉุน ในช่วงเทศกาลกินเจ จะปักธงเหลืองที่มีอักษรภาษาจีน 齋 หรือคำว่า เจ โดยอักษรต้องเป็นสีแดง การใช้ 2 สีนี้คือ **สีแดง** เป็นสีมงคลของชาวจีน สีแห่งความโชคดี ความสุข และ พลัง **สีเหลือง** แต่เดิมสีเหลืองสำหรับชาวจีนใช้กับจักรพรรดิจีนและทางศาสนา และยังเป็นสีแห่งความมงคล ความเป็นปึกแผ่น เจริญมั่นคง จึงถูกใช้ในเทศกาลถือศีลกินเจ เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้ที่ตั้งใจสร้างกุศล บำเพ็ญตนให้บริสุทธิ์อยู่ในศีลและธรรม จึงเป็นสัญลักษณ์ของเทศกาลถือศีลกินเจ ถ้ามีสัญลักษณ์นี้ ผู้ที่ถือศีลก็สามารถรับประทานได้อย่างสบายใจ ธงเจนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของอาหารเจแล้ว ยังเป็นสิ่งเตือนใจและเตือนสติให้ผู้กินเจ ให้ปฏิบัติธรรมรักษาศีลตลอดช่วงเทศกาลกินเจ

2) **ชุดขาว** เป็นสัญลักษณ์เด่นของเทศกาลกินเจ ที่มาของการใส่ชุดขาวในเทศกาลกินเจ แท้จริงแล้วการแต่งกายชุดขาวในเทศกาลกินเจเป็นชุดไว้ทุกข์ อันสืบเนื่องมาจากการตำนานการใส่ชุดไว้ทุกข์ให้เจ้าชายปิง กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์ซ่ง โดยอาจารย์เลียง เสถียรสุต เป็นผู้เสนอความคิดนี้เป็นคนแรกในหนังสือประวัติวัฒนธรรมจีน (ถาวร สิกขโกศล, 2558) แต่ปัจจุบันคนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าชุดสีขาวเป็นชุดที่แสดงถึงความบริสุทธิ์สะอาด

สีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การสวมชุดขาวช่วยให้ผู้เข้าร่วมพิธีระลึกถึงการปฏิบัติตนตามหลักการของการกินเจ ซึ่งเน้นการละเว้นจากการเบียดเบียนสัตว์และการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า ช่วงเทศกาลกินเจ ผู้คนที่ต้องการร่วมพิธีกรรมจำเป็นต้องสวมชุดขาวหรืออาจมีเขตห้ามมิให้ผู้ที่ไม่ได้สวมชุดขาวเข้าไป เช่น วัดทิพยวารีวิหาร วัดบำเพ็ญจินพรต วัดโพธิ์แมนคุณาราม

โรงเจชินเฮงตัว ฯลฯ จะห้ามผู้ที่ไม่ได้สวมชุดขาวเข้าไปในเขตที่ทำพิธีกรรม โรงเจบ้านขุนตัวจะห้ามผู้ที่ไม่ได้สวมชุดขาวเข้าไปในเขตที่ทำพิธีกรรมแล้วยังห้ามเข้าไปในโรงทานด้วย (ดังแสดงในภาพที่ 1) การที่วัด ศาลเจ้า และโรงเจไม่อนุญาตให้ผู้ที่ไม่สวมชุดขาวเข้าร่วมพิธีกินเจ เป็นการปฏิบัติเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ ความเคารพ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการประกอบพิธีกรรม

ภาพที่ 1 โรงทานของโรงเจบ้านขุนตัว

ที่มา : ถ่ายภาพโดย Yongmei Zhao, 2566

3) โคมเหล็องเจ โคมเหล็องเจเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญในเทศกาลกินเจ สื่อถึงความบริสุทธิ์ ความเป็นมงคล และการปฏิบัติตามหลักการของการละเว้นจากการบริโภคเนื้อสัตว์ โคมเหล็องซึ่งหมายถึง ศาสนา ผู้ทรงศีล เพื่อนำโชคลาภและความเป็นสิริมงคล อักษรจีน 齋 (อ่านว่า ไจ) บนโคมไฟ หมายถึง การสักการบูชาด้วยความบริสุทธิ์ อิ่มบุญ อิ่มใจ พร้อมอักษรจีนบนโคม 九皇勝會 (อ่านว่า จิวฮวงเซ่งฮ่วย) เพื่อแสดงว่าเข้าสู่เทศกาลถือศีลกินเจแล้ว

4) ของไหว้ในพิธีกรรม ประกอบด้วย

ผลไม้มงคล ซึ่งมีหลากหลายอย่าง ผลไม้ที่นิยมเลือกนำมาไหว้ในเทศกาลกินเจ รวมถึง **1. กล้วยหอม** โดยมีความเชื่อว่ากล้วยหอมเป็น ผลไม้แห่งความมั่งมี เพราะกล้วยมีลักษณะเป็นหวี จึงสื่อความหมายมงคลเกี่ยวกับความเจริญงอกงาม มีลูกหลานเต็มบ้าน และกวักโชคลาภเข้าหาตัว **2. ส้ม** มีความหมายว่า ความโชคดี มั่งมีศรีสุข และมีโชคลาภ ส้มจึงเป็นผลไม้มงคลที่เป็นสัญลักษณ์ของความร่ำรวยเงินทอง **3. สาลี่** ให้เน้นที่สาลี่ทอง เป็นผลไม้มงคลที่เชื่อกันจะทำให้พบเจอเรื่องดี ๆ และมีโชคลาภ มีเงินทองไหลมาเทมาดั่งสีทอง **4. แอปเปิ้ลแดง** มีความเชื่อว่าแอปเปิ้ลแดงเป็นผลไม้ที่ช่วยปิดเป่าโรคร้ายต่าง ๆ ออกไป เสริมให้สุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บ และมีการเป็นอยู่ที่สงบสุข **5. แก้วมังกร** มีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์และการนำโชคลาภมาสู่ตัวคนไหว้และครอบครัว **6. องุ่นแดง** โดยองุ่นเป็นผลไม้ที่มีความหมายมงคล มีความเชื่อว่าองุ่นเป็นผลไม้แห่งความงอกงาม **7. สับปะรด** เป็นผลไม้แห่งความโชคดีตามความเชื่อของชาวจีน สื่อความหมายว่า เรียกความโชคดีเข้าหาตัว **8. ทับทิม** เป็นผลไม้มงคลที่นิยมใช้ไหว้เพื่อเสริมความเฮง ร่ำรวย มีโชคลาภ และประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆ พร้อมเสริมสิริมงคลให้ครอบครัวอบอุ่นแน่นแฟ้นไม่มีความขัดแย้งกัน และ **9. ลูกพลับ** เป็นผลไม้ที่มีความหมายมงคลว่าจิตใจเข้มแข็ง ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ในด้านของการเงิน จะทำให้การเงินราบรื่นขึ้น และช่วยส่งเสริมพลังให้มีสติปัญญาและแรงใจในการแก้ไขปัญหาให้คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลไม้ที่มีความหมายแฝงไปด้วยความหมายดีที่เปรียบเสมือนคำอวยพร อีกหลายอย่าง เช่น ส้มโอ มีความหมายว่า มีอีกและเพิ่มพูน ฝรั่งมีความหมายว่าให้ลูกอยู่ในกรอบประเพณี เชื้อฟุ้ง เป็นต้น

เจฉ่าย 5 อย่าง ประกอบไปด้วย ดอกไม้จีน (จำฉ่าย) เห็ดหอม ฟองเต้าหู้ เห็ดหูหนูดำ วุ้นเส้น เป็นของมงคลที่ใช้สำหรับไหว้เทพเจ้าในเทศกาลกินเจ เพื่อเป็นสิริมงคลและเปิดรับโชคลาภ นอกจากนี้เทียนแดงเป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรือง ซาลาเปาชีว่ท้อ หมายถึง การมีอายุยืนยาว เป็นต้น กระจาดสำหรับไหว้เจ้า ไหว้เทพยดาฟ้าดิน

กระจาด และรูปเทียนสำหรับไหว้เจ้า 1. เทียงเถ่าจี หรือ จี้จู้ย มีความหมายว่า โชคดี ใช้สำหรับไหว้เจ้าที่ ไหว้เทพยดาฟ้าดิน และองค์เทพเจ้าต่างๆทุกพระองค์ 2. กิมจั้งเต้า ใช้สำหรับไหว้เจ้าที่ ไหว้เทพยดาฟ้าดิน 3. เต้าบ้อเพ้า เต้าบ้อเพ้า คือ ชุดของเทพเจ้า คล้ายกับที่คนไทยถวายผ้าห่มพระพุทธรูป มีการทำของเจ้าหลายองค์ เช่น ชุดของเจ้าแม่กวนอิม เจ้าแม่ทับทิม พระพุทธรูป 4. กิมจั่ว หรือ กิมจั้งจั่ว หมายถึงกระจาดเงิน กระจาดทอง 5. กิมฮวย เป็นการไหว้เพื่อขอพรจากเทพทุกพระองค์ ในเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์จะไหว้คู่กับอั้งตั่ว 6. ตัวกิม ใช้ไหว้เจ้าที่ ขอเรื่องความสุข การงานเจริญรุ่งเรืองที่ญาติสนิท

เครื่องไหว้อื่น ๆ นอกจากของไหว้สำคัญที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีการเซ่นเทียนแดงและรูป จัดข้าว น้ำชา ขนมมงคล ลูกอม หรือบ๊วย ดอกไม้ เช่น ดอกเบญจมาศ ดอกบัวขาว หรืออาจจะเป็นดอกไม้ประดิษฐ์ที่สวยงาม กระจาดจุกกายาน และกระจาดทอง หรือประทัด

ของไหว้ในพิธีกรรมกินเจมีความแตกต่างกันไปตามวัด ศาลเจ้า และโรงเจ ขึ้นอยู่กับประเพณีท้องถิ่น ความเชื่อของชุมชนนั้น ๆ และสภาพแวดล้อม เช่น ของไหว้ในพิธีส่งเจ้าของวัดทิพยวารีวิหาร และของไหว้ในพิธีส่งเจ้าของวัดมังกรกมลาวาส รวมถึงชนิดของผลไม้ ดอกไม้ ขนม และเครื่องกระจาดล้วนมีความแตกต่างกัน (ดังแสดงในภาพที่ 2 และภาพที่ 3) อย่างไรก็ตาม หลักการสำคัญคือการเลือกใช้ของไหว้ที่ไม่มีส่วนผสมของเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ตามหลักการของการกินเจ ของไหว้ที่ใช้มักประกอบด้วยผลไม้ ขนมไหว้ อาหารเจ น้ำชา ดอกไม้ และรูปเทียน ซึ่งทั้งหมดนี้มีความหมายและบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมและการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีที่มีคุณค่าของเทศกาลกินเจ

ภาพที่ 2 ของไหว้ในพิธีส่งเจ้า วัดทิพยวารีวิหาร
ที่มา : ถ่ายภาพโดย Yongmei Zhao, 2566

ภาพที่ 3 ของไหว้ในพิธีส่งเจ้า วัดมังกรกมลาวาส
ที่มา : ถ่ายภาพโดย Yongmei Zhao, 2566

กฤตยกร ส่งต่าย และ วลัยพร รัตนเศรษฐ (2565) ปัจจัยความสำเร็จในรูปแบบการบริหารจัดการของแต่ละภาคส่วน ประกอบด้วย การวางแผนและการกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงาน การสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกัน การควบคุมการดำเนินงาน

3. ด้านองค์พิธีการ การกินเจในลักษณะกินเป็นกิจวัตรหรือตลอดชีพเป็นไปตามความเชื่อและการกำหนดของผู้กินเจเป็นสำคัญ การกินเจลักษณะนี้ไม่มีพิธีการหรือพิธีกรรมในกินเจ เน้นปฏิบัติตนให้อยู่ในความบริสุทธิ์ สะอาดทั้งกาย วาจา ใจ ถือศีล 5 ซึ่งแตกต่างกับการกินเจในช่วงเทศกาลกินเจ การกินเจในช่วงเทศกาลกินเจมีการจัดพิธีกรรมใหญ่ และพิธีกรรมประจำวัน ผู้คนหนุ่มชราเพื่อเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติธรรม และทำบุญสร้างกุศล พิธีกรรมใหญ่เป็นพิธีกรรมสำคัญและมีลักษณะเด่นที่ได้จัดขึ้นในวันที่เฉพาะ โดยส่วนใหญ่ได้แก่พิธีอัญเชิญองค์กิ้วฮวงซุยกิ้วมาเพื่ออัญเชิญองค์กิ้วฮวงซุยกิ้วมาเป็นประธานในพิธีกินเจ ซึ่งแสดงเป็นการเริ่มอย่างเป็นทางการของเทศกาลกินเจ พิธีลอยกระทง พิธีทิ้งกระจาดไปรยทาน พิธีบูชาเทพบาล และพิธีส่งเสด็จพระนพราชาพุทธะซึ่งนับเป็นการสิ้นสุดพิธีกรรมต่าง ๆ ในเทศกาลกินเจ ส่วนพิธีกรรมประจำวัน ประกอบด้วย การสวดมนต์เพื่อสักการะพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจจวิชัยพระสูตรขอขมากรรม และปักเต้าเก็ง-เวียนรูป อย่างไรก็ตาม รูปแบบและลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมที่ได้จัดขึ้นในแต่ละภูมิภาคอาจมีความแตกต่างไป อย่างเห็นได้ชัดคือ เกตุมาตุ ดวงมณี (2558) มุ่งศึกษาลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลกินเจของศาลเจ้าจีนในจังหวัดตรัง พบว่าพิธีถือศีลกินเจจังหวัดตรังเป็นประเพณีเก่าแก่ ของชาวไทยเชื้อสายจีน ประกอบด้วย พิธีกรรมใหญ่ 8 พิธีกรรม คือ พิธีปลุกพระตมประชากรทั้ง 12 นักษัตร พิธีป้ายตัว พิธีขึ้นเส้าเต็งโก พิธีปางเอี้ยและพิธีโขกุน พิธีพระออกเที่ยว พิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีส่งเทพเจ้า และพิธีลงเส้าเต็งโกและพิธีโขกุนควา ขึ้นอยู่กับว่าประเพณีกินเจได้สืบทอดจากชาวจีนกลุ่มใดและมีความเชื่อเรื่องประเพณีกินเจตามศาสนาใด

4. องค์วัตถุ เป็นวัฒนธรรมกินเจที่เป็นรูปธรรม รวมถึงสถานที่ที่เป็นจุดรวมของการกินเจและการจัดพิธีกรรมกินเจต่าง ๆ อาหารเจ และสัญลักษณ์ที่สำคัญในวัฒนธรรมกินเจ **สถานที่สำคัญที่เป็นจุดรวมของการกินเจและการจัดพิธีกรรมกินเจ** ตามชื่อและลักษณะของสถานที่สำคัญในวัฒนธรรมการกินเจ การวิจัยครั้งนี้จึงได้จำแนกสถานที่กินเจเป็นสามประเภท ได้แก่ วัด ศาลเจ้า และโรงเจ **อาหารเจ** เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในวัฒนธรรมกินเจ การปรุงอาหารเจมักใช้วัตถุดิบจากพืช ผลิตภัณฑ์ข้าว โปรตีนเกษตร จะต้องไม่มีส่วนผสมของสัตว์เจือปนเปื้อนและจะใช้เครื่องหรืออุปกรณ์ปรุงอาหารเจโดยเฉพาะ อาหารเจของยุคปัจจุบันมักมีความหลากหลายและรสชาติอร่อย และอาหารมงคลในเทศกาลกินเจที่ผู้ร่วมกินเจนิยมรับประทานเป็นอาหารที่มีความหมายอันมงคลและมีสรรพคุณในการบำรุงร่างกาย และมีประโยชน์ทางโภชนาการ ดังเช่น งานวิจัยของ รัชดาภรณ์ เสนางาม (2544) พบว่า โดยทั่วไปของผู้ที่รับประทานอาหารเจมีสุขภาพที่ดีส่วนใหญ่จะไม่มีโรคประจำตัวซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่รับประทานอาหารเจมีความเชื่อว่าเมื่อรับประทานเข้าไปแล้วทำให้มีสุขภาพที่ดีสบายกายสบายใจ อีกทั้งช่วยรักษาระดับของโรคไม่ให้ลุกลาม เช่น ในโรคความดันโลหิตสูงเมื่อรับประทานอาหารเจจะช่วยรักษาระดับไม่ให้ความดันโลหิตสูงขึ้นซึ่งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากผู้รับประทานอาหารเจว่าเมื่อรับประทานจะทำให้โอกาสของการเกิดโรคน้อยลงและที่สำคัญผู้ที่รับประทานอาหารเจโดยเฉพาะแบบประจำจะมีการดูแลและตรวจสุขภาพตนเองเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอจึงทำให้กลุ่มที่รับประทานอาหารเจมีสุขภาพที่ดี ดังนั้นการกินอาหารเจแบบถูกต้องคือต้องเลือกอาหารที่มีประโยชน์และสมดุล

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบด้านองค์คติ องค์การ องค์พิธีการ และองค์วัตถุของวัฒนธรรมกินเจที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น ช่วยให้ผู้อ่านได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของวัฒนธรรมกินเจ ความหมายและสาระสำคัญของทั้งสี่องค์ประกอบ อย่างไรก็ตาม การจัดเทศกาลกินเจในเมืองอื่น ๆ ของประเทศไทยยังมีอีกหลายเมือง ซึ่งอาจมีความพิธีการที่แตกต่างกัน ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษารวบรวมเทศกาลกินเจเมืองอื่น ๆ สามารถทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ลักษณะเด่นของประเพณีกินเจในเมืองต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยกร ส่งต่าย และ วลัยพร รัตนเศรษฐ. (2565). ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย*, 11(3), 503-518.
- กุลธิดา อุบุรณกุล. (2555). กระบวนการสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดภูเก็ต (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/37615>
- เกตุมาตุ ดวงมณี. (2558). พลวัต ความหมาย อิทธิพล และความเชื่อ ของคำศัพท์ภาษาจีนที่ปรากฏในบริบทประเพณีกินเจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรัง. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์สงขลา.
- ชลธิชา นิสัยสัตย์ และ วัชร ปันนิม. (2562). ลักษณะเด่นและพลวัตของเทศกาลกินเจโรงเจบ้านหมี่ ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(1), 73-97.
- ถาวร สิกขโกศล. (2558). อันเนื่องด้วยเทศกาลกินเจ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมเผยแผ่คุณธรรม “เต็กก่า” จีจินเกาะ.
- ธนส์ สุวัฒนมหาตม์. (2549). เทศกาลกินเจในเดือนเก้า. กรุงเทพมหานคร: สมาคมเผยแผ่คุณธรรม “เต็กก่า” จีจินเกาะ.
- ธนส์ สุวัฒนมหาตม์. (2551). เทศกาลกินเจในเดือนเก้าและปิตุมาตานั้นคุณทุกตเวทีตาสุต. ศูนย์ไทยทิเบต: บริษัทสองสยามจำกัด.
- ปณิตา สระวาสี. (2559, 29 กันยายน). ประเพณีกินเจและกินผัก. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/business/detail/9590000098147>
- ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. (2558, 1 เมษายน). โลกาวัดกับการจัดการวัฒนธรรม. สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/thaitourismsociety/2013/10/04/entry-1>
- พวงผกา ประเสริฐศิลป์. (2541). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- รัชดาภรณ์ เสนางาม. (2544). ความรู้และบริโภคนิสัยของผู้ที่รับประทานอาหารเจในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นจาก <http://repository.cmu.ac.th/handle/6653943832/27693>.

- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2552). เทศกาลและพิธีกรรมสำคัญของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 29(3), 113-138.
- วิเชียร รักการ. (2529). *วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรี้นตึงแฮ้าส์.
- ศิลปชัย ศรีเกียรติ. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยบูรพา, จังหวัดชลบุรี.
- สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์. (2562). *โครงการประเพณีงานเจียววราช*. สืบค้นจาก <https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER9/DRAWER068/GENERAL/DATA0001/00001665.PDF>
- หน้าที่ของวัฒนธรรม. (2556, 22 มิถุนายน). สืบค้นจาก https://traditionofthailand.blogspot.com/2013/06/blog-post_22.html
- อรทัย รุ่งทวีรัตน์. (2550). *บทบาทของเทศกาลกินเจในสังคมไทย* (การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปะศาสตร มหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- Business Today. (2562, 26 กันยายน). *กินเจแบบประหยัดใช้เงินน้อยลง แต่เทรนด์คนกินเพิ่มขึ้น*. สืบค้นจาก <https://www.bustoday.co/bt-news/26/09/2019/7327/>
- Fan Jun. (2019). Big Dipper belief and Thai-Chinese belief ritual of “Nine Emperor's Fast days”. *Proceedings of the 2nd International Conference on Chinese Studies 2019* (pp. 199-211). สืบค้นจาก <https://chin.buu.ac.th/public/backend/upload/chin.buu.ac.th/research/file/research162789903600160500.pdf>
- MGR Online. (2552). *ททท.พึ่งเทศกาลกินเจดันนักท่องเที่ยวต.คพุง*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/daily/detail/9520000109760>

ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายค้ำประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21

Impact of the Enforcement of Suretyship Laws under the Amendments to the Civil and Commercial Code No. 20 and No. 21

มนีรัตน์ จันทร์หนู¹ | Maneerat Channew¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายลักษณะค้ำประกันก่อนมีการแก้ไขกฎหมายและภายหลังการแก้ไขกฎหมายและเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากหลักกฎหมายค้ำประกันตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะ 11 ก่อนที่จะมีการแก้ไขกฎหมาย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง คัดเลือกด้วยวิธีเจาะจงจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายรวมจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์

ผลการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายค้ำประกันก่อนและหลังการแก้ไขกฎหมาย พบว่า การแก้ไขกฎหมายค้ำประกันทำให้ผู้ค้ำประกันได้รับการคุ้มครองสิทธิและได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการแก้ไขรายละเอียดที่ต้องระบุในสัญญาค้ำประกันให้ชัดเจนขึ้น มีการกำหนดให้ข้อตกลงหลาย ๆ ประการที่ทำให้ผู้ค้ำประกันเสียเปรียบตกเป็นโมฆะ มีการกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวให้ผู้ค้ำประกันทราบภายใน 60 วันนับแต่ลูกหนี้ผิดนัด แต่จากการศึกษาถึงผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว นับตั้งแต่วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อทั้งผู้ค้ำประกัน เจ้าหนี้โดยเฉพาะที่เป็นสถาบันการเงินและภาคธุรกิจที่ประสงค์ขอสินเชื่อกับสถาบันการเงินเพื่อนำมาลงทุนในธุรกิจ โดยปัญหาหรือผลกระทบดังกล่าวมีสาเหตุมาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายจนนำไปสู่การตีความกฎหมายที่แตกต่างกันในทางปฏิบัติ รวมถึงหลักกฎหมายบางเรื่องก่อให้เกิดอุปสรรคต่อภาคธุรกิจ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้นและเพื่อให้กฎหมายค้ำประกันบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, ค้ำประกัน, ผลกระทบ, การบังคับใช้กฎหมาย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร./คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/maneerat.channew@gmail.com

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: maneerat.channew@gmail.com/ เบอร์โทรศัพท์ 085-926-3553

รับเมื่อ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2567/ แก้ไขเมื่อ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

Abstract

The Objectives of this research are to compare the principles of the law of suretyship before and after the legal amendment and to study the impact of enforcing such laws. It is a qualitative research study examining the principles of suretyship law as stipulated in the Civil and Commercial Code Book 3, Section 11, before the legal amendments. The amendments include the Additional Amendment to the Civil and Commercial Code Amendment Act (No. 20) B.E. 2557 and the Civil and Commercial Code Amendment Act (No. 21) B.E. 2558. Deep interviews were conducted with a sample group residing in the municipal area of Mueang District, Lampang Province, selected through purposive sampling among individuals affected by the legal amendments, totaling 15 people. The research tool used was interviews.

The study comparing the law of suretyship before and after the legal amendment found that the amendment has provided greater protection and fairness to surety. This is due to the clarification of details required to be specified in the guaranteed agreement. Several provisions have been introduced to prevent unfair treatment of surety, such as declaring certain agreements void, and requiring creditors to inform surety within 60 days from the date of default. However, upon studying the post-enforcement impact of the law, spanning from its effective date to the present, various practical challenges have emerged. These challenges have affected both surety and creditors, particularly financial institutions and businesses seeking credit from financial institutions for investment purposes. The problems or impacts stem from the ambiguity of the law, leading to differing legal interpretations in practice, including certain legal principles posing obstacles to business sectors. Therefore, the researchers propose amendments to enhance fairness for all parties and to ensure the effectiveness of the enforced suretyship law.

Keywords: civil and commercial code, suretyship, impact, enforcement of the law.

บทนำ

กฎหมายลักษณะคำประกันมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 11 ตั้งแต่มาตรา 680 ถึงมาตรา 701 โดยในมาตรา 680 วรรคแรกได้บัญญัติถึงสัญญาคำประกันไว้ว่า หมายถึง “สัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ค้ำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้” จากหลักกฎหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของสัญญาคำประกันหลายประการ กล่าวคือ สัญญาคำประกันคือการประกันการชำระหนี้ด้วยตัวบุคคลซึ่งมีผลให้เจ้าหนี้นี้มีบุคคลสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้หากลูกหนี้หรือบุคคลที่ไปค้ำประกันไม่ชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้นี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของผู้ค้ำประกัน ด้วยเหตุนี้ สัญญาคำประกันจึงมีลักษณะเป็นสัญญาอุปกรณ์ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อต้องมีหนี้ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้เกิดขึ้นก่อนหรือเรียกว่า “หนี้ประธาน” โดยหนี้ประธานนี้อาจเกิดจากมูลหนี้ชนิดใดก็ได้ เช่น เกิดจากสัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญาจ้างแรงงาน สัญญากู้ยืมเงินหรือเกิดจากมูลละเมิดก็ได้ แต่ต้องเป็นหนี้ที่สมบูรณ์ (มาตรา 681 วรรคแรก) ประการต่อมาเมื่อมีหนี้ประธานแล้ว บุคคลที่จะเข้าทำสัญญาคำประกันหนี้ประธานไว้ต่อเจ้าหนี้ต้องเป็นบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สาม กล่าวคือ ไม่ใช่ตัวลูกหนี้ หรือไม่ใช่ตัวเจ้าหนี้ โดยอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ จะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ (โพธิ์ชัย คงสมบูรณ์, 2566) ที่สมควรใจเข้าผูกพันตนต่อเจ้าหนี้หรือเข้าทำสัญญากับเจ้าหนี้เพื่อให้ประกันกับเจ้าหนี้ว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้ให้แทนและหากต่อมากู้หนี้ผิดนัดชำระหนี้นอกจากเจ้าหนี้สามารถฟ้องเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ได้แล้ว เจ้าหนี้นี้ย่อมเกิดสิทธิที่จะฟ้องเรียกร้องเอาจากผู้ค้ำประกันตามสัญญาคำประกันได้

ด้วยเหตุที่ผู้ค้ำประกันเป็นบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สาม กฎหมายจึงมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกัน เพื่อให้ถูกบังคับชำระหนี้โดยไม่เป็นธรรมโดยการบัญญัติสิทธิต่างๆ เพื่อให้ผู้ค้ำประกันสามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับเจ้าหนี้เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นความรับผิดได้ในหลายกรณี แต่ในทางปฏิบัติก่อนการแก้ไขกฎหมายกลับพบว่า หลักกฎหมายที่มีอยู่เดิมไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกันได้ เนื่องจากกฎหมายมีช่องโหว่หลายประการที่เปิดโอกาสให้เจ้าหนี้สามารถไปทำข้อตกลงให้แตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ ส่งผลให้สิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอกและยอมผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้แทนลูกหนี้กลับไม่ได้รับความคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยมีผู้ค้ำประกันจำนวนมากถูกเจ้าหนี้ฟ้องและในบางรายถึงขั้นถูกฟ้องล้มละลาย ทั้งที่ตนเองมิใช่คนก่อหนี้ขึ้น (สุดา วิสสุตพิชญ์ : 2557) ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำนวน 2 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 และวันที่ 15 กรกฎาคม 2558 ตามลำดับ โดยกฎหมายทั้งสองฉบับได้แก้ไขหลักการสำคัญหลายประการด้วยกัน อาทิ

1. แก้ไขเพิ่มเติมให้การค้ำประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข ต้องกำหนดรายละเอียดของหนี้และขอบเขตความรับผิดของผู้ค้ำประกัน รวมทั้งจำกัดความรับผิดของผู้ค้ำประกันไว้เฉพาะหนี้ตามสัญญานั้น
2. กำหนดให้ข้อตกลงที่ให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมเป็นโมฆะ

3. กำหนดให้ข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าประกันที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติลักษณะค้าประกันเป็นภาระแก่ผู้ค้าประกันเกินสมควร ให้ข้อตกลงนั้นมีผลเป็นโมฆะ

4. แก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่ของเจ้าหนี้ในการบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันเมื่อลูกหนี้ผิดนัดและผลกรณีเจ้าหนี้มิได้บอกกล่าว และกำหนดให้สิทธิแก่ผู้ค้าประกันในการชำระหนี้ที่ถึงกำหนดได้

5. แก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้ค้าประกันได้รับประโยชน์จากการที่เจ้าหนี้กระทำการใด ๆ อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ให้แก่ลูกหนี้ด้วย รวมทั้งกำหนดให้ข้อตกลงที่เป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ค้าประกันเป็นโมฆะ

6. กำหนดให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในหนี้อันมีกำหนดเวลาแน่นอนและเจ้าหนี้นิยมนอนเวลาให้แก่ลูกหนี้ และห้ามกำหนดข้อตกลงไว้ล่วงหน้าให้ผู้ค้าประกันยินยอมที่จะเป็นประกันหนี้ขึ้นต่อไป แม้ว่าเจ้าหนี้จะผ่อนชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้แล้ว

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ามี การแก้ไขกฎหมายสองคราวในระยะเวลาห่างกันไม่มาก สืบเนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 แต่ปรากฏว่าภายหลังการบังคับใช้กฎหมายได้ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นในบางประเด็น จึงนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายเป็นครั้งที่สอง กล่าวคือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 เพื่อมาแก้ปัญหาอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับแรก ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2558 จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องของกระบวนการตรากฎหมายของไทยที่ไม่มีการตรวจสอบหรือประเมินผลกระทบของกฎหมายก่อนการบัญญัติกฎหมายจึงอาจส่งผลกระทบต่อถึงความน่าเชื่อถือและความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรม ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยพบว่า นับตั้งแต่ที่กฎหมายทั้งสองฉบับมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบันยังพบปัญหาทางกฎหมายอีกหลายประการที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข อาทิ ปัญหาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายจนนำไปสู่การตีความกฎหมายที่แตกต่างกันออกไปในทางปฏิบัติ รวมถึงกฎหมายก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กที่ต้องการเงินทุนเพื่อประกอบกิจการและยังส่งผลกระทบต่อเจ้าหนี้โดยเฉพาะเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อและประกอบธุรกิจการค้าประกันควบคู่กันไป ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ บทความวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะนำเสนอบทวิเคราะห์ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจจากการบังคับใช้กฎหมายค้าประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21 และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมายหรือการปรับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) หมายถึง การนำกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้วนำมาเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายบังคับให้เกิดผลตามที่กฎหมายบัญญัติ ได้แก่ นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย (เชาว์วัช สฤทธวิทย์, 2549) โดยผู้ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย คือ รัฐ เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศในขณะนั้น โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นตัวแทนของรัฐในการใช้กฎหมายนั้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านี้จะดำเนินงานได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ มิฉะนั้นเจ้าหน้าที่จะมีความผิดฐานกระทำโดยไม่มีอำนาจ (เจตน์ สถาวรศีลพร (ม.ป.ป.)) นอกจากนี้ กฎหมายมีลักษณะที่ใช้บังคับได้ทั่วไป เมื่อบุคคลใดมีเหตุอันจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกฎหมายก็ย่อมจะต้องเป็นผู้ใช้กฎหมายนั้นด้วย ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายอาจ

จำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ ประชาชน นักนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่งาน และศาล (นัยนา เกิดวิชัย, 2549) ส่วนเวลาที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับนั้น มีหลักอยู่ว่าเมื่อได้ประกาศใช้กฎหมายแล้วกฎหมายนั้นย่อมจะระบุเวลาที่จะใช้บังคับแห่งกฎหมายนั้นไว้ (มานิต จุ่มปา, 2555)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมาย

กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของคนในสังคม กฎหมายจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศและเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย กฎหมายก็ควรมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเมื่อถึงเวลาอันเหมาะสม อาทิ เมื่อกฎหมายที่มีอยู่ล้าสมัยไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาของสังคมในปัจจุบันได้หรือกฎหมายไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมาย ทำให้ประชาชนถูกจำกัดหรือลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ก่อให้เกิดภาระตามกฎหมายที่ไม่จำเป็นหรือกฎหมายบางฉบับมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตลอดเวลาอันทำให้กฎหมายกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาและยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม (ศิพร โกวิท, จิรภัทร วรรณะธูป, ติณณภพ พัฒนะ, และโสรัตน์ กลั้ววิลา, 2567) ดังนั้น การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายจึงมีความสำคัญ ภาครัฐควรทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายให้มีความทันสมัยเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคมและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับสถานการณ์ของปริมาณกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายสามารถเป็นเครื่องมือในการบริหารและพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คมกฤช เทียนทัด. (2562). ได้ศึกษาปัญหาในกฎหมายคำประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า จากการที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว คณะผู้วิจัยพบปัญหาในทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายใหม่อยู่บางประการ คณะผู้วิจัยจึงได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นข้อสังเกตบางประการเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งบางปัญหาอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ บางปัญหายังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่องไป

สายศิริ ศิริวิริยะกุล. (2558). ได้ศึกษาผลกระทบของกฎหมายใหม่ การคำประกันและจำนอง ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เปลี่ยนแปลงใหม่ ก่อให้เกิดข้อต้ออย่างยิ่งกับผู้คำประกันเพราะช่วยคุ้มครองและทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้คำประกันมากยิ่งขึ้น แต่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อธนาคาร สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ที่เป็นผู้ให้กู้หรือให้สินเชื่อได้เพราะจะไม่สามารถติดตามหนี้จากผู้คำประกันได้สะดวกเช่นในอดีต นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าผลกระทบจากเนื้อหากฎหมายที่ปรับเปลี่ยนไปของกฎหมายคำประกันและจำนองนั้นยังส่งผลให้มีการปรับตัวของเจ้าหนี้สถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ให้สินเชื่ออื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรัดกุมมากขึ้นตามลำดับอีกด้วย

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายลักษณะคำประกันก่อนมีการแก้ไขกฎหมายและภายหลังมีการแก้ไขกฎหมาย
- 2 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายคำประกันตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2558
- 3 เพื่อหาข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะคำประกันให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง คัดเลือกด้วยวิธีเจาะจงจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายรวมจำนวน 15 คน จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคคลธรรมดาจำนวน 5 คน กลุ่มผู้ประกอบการ SMEs จำนวน 5 คน และกลุ่มธนาคารจำนวน 5 ธนาคาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามประเด็นสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายลักษณะคำประกันก่อนมีการแก้ไขกฎหมายและภายหลังมีการแก้ไขกฎหมาย สรุปผลได้ดังนี้

1. การคำประกันเพื่อประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย การคำประกันเพื่อประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขสามารถกระทำได้โดยไม่มีข้อจำกัด ดังนั้น เจ้าหนี้สามารถกำหนดให้การทำสัญญาคำประกันครั้งหนึ่งเป็นการประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ใด ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด (มาตรา 681 (เดิม)) แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน การคำประกันเพื่อประกันหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขนั้นยังสามารถทำได้ตามหลักการเดิม เพียงแต่ในสัญญาคำประกันกฎหมายกำหนดให้ต้องระบุรายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการก่อหนี้ ลักษณะของมูลหนี้ จำนวนเงินสูงสุดที่คำประกัน และระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะคำประกัน เว้นแต่เป็นการคำประกันกิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา 699 จะไม่ระบุระยะเวลาก็ได้ นอกจากนี้ สัญญาคำประกันจำต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่คำประกันไว้โดยชัดแจ้งและผู้คำประกันย่อมรับผิดชอบหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น (มาตรา 681 ปัจจุบัน) และบรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการคำประกันที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติในมาตรา 681 วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม เป็นโมฆะ (มาตรา 685/1)

2. ข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย เจ้าหนี้สามารถกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมได้ (มาตรา 691 (เดิม)) และเมื่อผู้ค้าประกันยอมรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม จึงก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย คือ ผู้ค้าประกันย่อมไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนได้ (มาตรา 688) หรือผู้ค้าประกันย่อมไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนได้ (มาตรา 689) หรือผู้ค้าประกันย่อมไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้เจ้าหนี้ไปบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ลูกหนี้ให้ไว้เป็นประกันแก่เจ้าหนี้ก่อนได้ (มาตรา 690) แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน เจ้าหนี้ไม่สามารถกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมหรือรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ได้ ถ้ามีข้อตกลงเช่นนี้ ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ เว้นแต่ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลและยินยอมเข้าผูกพันตนเพื่อรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม และในกรณีเช่นนั้นผู้ค้าประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นย่อมไม่มีสิทธิตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 688 มาตรา 689 และมาตรา 690 (มาตรา 681/1))

3. ข้อตกลงที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติที่มีไว้เพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกัน

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย คู่สัญญาผู้ค้าประกันสามารถกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบแตกต่างไปจากที่กฎหมายลักษณะผู้ค้าประกันกำหนดไว้ได้ หรือกำหนดข้อตกลงสละสิทธิยกข้อต่อสู้ต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อคุ้มครองผู้ค้าประกันได้ เช่น สละสิทธิยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ตามมาตรา 694 สละสิทธิในการบอกเลิกสัญญาที่เป็นคราวในอนาคตตามมาตรา 699 สละสิทธิหลุดพ้นจากความรับผิด แม้ว่าหนี้ของลูกหนี้จะระงับแล้ว ตามมาตรา 698 ข้อตกลงดังกล่าวเหล่านี้ ศาลได้วินิจฉัยว่า มีผลใช้บังคับได้ ไม่เป็นโมฆะ และไม่เป็นภาระแก่ผู้ค้าประกันเกินกว่าที่คาดหมายตามปกติอันจะทำให้เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม จึงใช้บังคับกันได้ แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน คู่สัญญาไม่สามารถกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบเกินกว่าหรือแตกต่างไปจากที่กฎหมายลักษณะผู้ค้าประกันกำหนดไว้ได้ บรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าประกันที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติในมาตรา 694, มาตรา 698 และมาตรา 699 เป็นโมฆะ (มาตรา 685/1)

4. การใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้บังคับเอาจากผู้ค้าประกัน

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ได้ทันที นับแต่วันที่ถูกหนี้ผิดนัด โดยไม่มีกระบวนการเตือนให้ผู้ค้าประกันทราบก่อนว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติ เจ้าหนี้จะไม่เรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ทันที แต่จะทอดเวลาที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ออกไป ทำให้ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบในบรรดาดอกเบี้ย และค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้รายนั้นเพิ่มขึ้น แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน กำหนดให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และให้สิทธิเจ้าหนี้ที่จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ได้นับแต่วันที่หนังสือบอกกล่าวนั้นไปถึงผู้ค้าประกัน หากเจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้รายนั้นนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว เมื่อได้รับหนังสือบอกกล่าวผู้ค้าประกันอาจขอชำระหนี้ทั้งหมดแทนลูกหนี้หรือใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่ลูกหนี้ได้

ดำเนินการอยู่เดิม นอกจากนี้ กำหนดให้เจ้าหนี้ไม่สามารถเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดตลอดระยะเวลาที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการของลูกหนี้อยู่ เพื่อมิให้ผู้ค้ำประกันต้องรับภาระที่ตนไม่ได้ก่อขึ้น (มาตรา 686 ปัจจุบัน) และบรรดาข้อตกลงเกี่ยวกับการค้ำประกันที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติในมาตรา 686 เป็นโมฆะ (มาตรา 685/1)

5. การทำสัญญาเพื่อปรับปรุงโครงสร้างหนี้

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย ในกรณีที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยการลดจำนวนหนี้เงินกู้ ดอกเบี้ย ค่าสินไหม ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ ข้อตกลงนี้มีผลผูกพันเฉพาะเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ไม่มีผลผูกพันผู้ค้ำประกัน เพราะผู้ค้ำมิได้เป็นคู่สัญญาด้วย (เนื่องจากสัญญาค้ำเป็นสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างผู้ค้ำประกันกับเจ้าหนี้แยกต่างหากจากมูลหนี้ประธาน) และผู้ค้ำประกันไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหนี้ของลูกหนี้ตามจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงกันปรับลดลงนั้น และหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามที่ได้ตกลงปรับแก้กับเจ้าหนี้แล้วนั้น ลูกหนี้ต้องกลับไปผูกพันตามหนี้เดิม จึงเป็นภาระแก่ผู้ค้ำประกัน แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน กำหนดหลักการขึ้นใหม่ว่า ในกรณีที่เจ้าหนี้กระทำการใดๆ อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกัน รวมทั้งดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากการค้ำประกันหากว่าผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ส่วนที่เหลือที่ลูกหนี้ค้างชำระตามข้อตกลงปรับลดนั้นเรียบร้อยแล้ว และกำหนดให้ข้อตกลงใดที่เพิ่มภาระแก่ผู้ค้ำประกันให้มากกว่าที่บัญญัติไว้ดังกล่าว ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ (มาตรา 691 ปัจจุบัน)

6. ข้อตกลงในการผ่อนเวลาไถ่ถอนหนี้

หลักกฎหมายเดิมก่อนการแก้ไขกฎหมาย หนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอน ถ้าเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่ผู้ค้ำประกันยินยอมด้วยการผ่อนเวลานั้น (มาตรา 700 (เดิม)) แต่ในทางปฏิบัติ เจ้าหนี้ให้ผู้ค้ำประกันตกลงยกเว้นไว้ตั้งแต่ตอนทำสัญญาค้ำประกันว่าตนยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลาได้ ซึ่งเป็นการให้ความยินยอมไถ่ถอนหนี้ก่อนมีการผ่อนเวลา ข้อตกลงดังกล่าวนี้ใช้บังคับได้ แต่ตามหลักกฎหมายภายหลังการแก้ไขซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน หนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอน ถ้าเจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่ผู้ค้ำประกันยินยอมด้วยการผ่อนเวลานั้น และกำหนดให้ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกันทำไถ่ถอนหนี้ก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลา ข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้ เว้นแต่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ (มาตรา 700 ปัจจุบัน)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายลักษณะค้ำประกันก่อนมีการแก้ไขกฎหมายและภายหลังมีการแก้ไขกฎหมายนำมาสู่การวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากการบังคับใช้หลักกฎหมายในบางประเด็นนับตั้งแต่วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้จวบจนถึงปัจจุบันซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประเด็นรายละเอียดที่ต้องระบุในสัญญาค้ำประกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 681 วรรคสอง (เดิม) บัญญัติว่า “หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนึ้นนั้นอาจเป็นผลได้จริง

ก็ประกันได้” จากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเกิดปัญหาขึ้นว่าเจ้าหนี้ส่วนใหญ่มักจะให้ผู้ค้ำประกันทำสัญญาไว้กับเจ้าหนี้โดยไม่ได้รับรายละเอียดที่สำคัญต่าง ๆ อาทิ ค่าประกันมูลหนี้ชนิดใด จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกันจำนวนเท่าใด ระยะเวลาที่ค้ำประกัน เป็นต้น จึงกลายเป็นว่าผู้ค้ำประกันเข้าทำสัญญาโดยไม่มีข้อจำกัดทำให้ผู้ค้ำประกันไม่อาจทราบได้เลยว่าตนเองค้ำประกันหนี้อะไร ต้องค้ำเป็นระยะเวลานานเพียงใด และถ้าผิดสัญญาต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนเท่าใดซึ่งทำให้เป็นภาระแก่ผู้ค้ำและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ค้ำเป็นอย่างมากจึงนำมาสู่การปรับแก้กฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำมากยิ่งขึ้น โดยหลักกฎหมายที่มีการปรับแก้และบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันได้แก่มาตรา 681 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี้นี้อาจเป็นผลได้จริงก็ประกันได้ แต่ต้องระบุวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้รายที่ค้ำประกัน ลักษณะของมูลหนี้ จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน และระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน เว้นแต่เป็นการค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา 699 จะไม่ระบุระยะเวลาดังกล่าวก็ได้” จากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการเพิ่มเติมรายละเอียดที่เจ้าหนี้กับผู้ค้ำประกันต้องระบุไว้ในสัญญาค้ำประกันเพื่อผู้ค้ำจะได้ทราบชัดเจนว่าตนเองมีภาระความรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ในฐานะที่ตนเองเป็นผู้ค้ำประกันในหนี้รายใด ในวงเงินจำนวนเท่าใด และมีระยะเวลาค้ำประกันเพียงใด ผู้ค้ำประกันจะได้รับผิดเฉพาะในมูลหนี้ที่ตนสมัครใจเข้าค้ำประกันเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นหากเจ้าหนี้กำหนดข้อตกลงใด ๆ ที่แตกต่างไปที่มาตรา 681 วรรคสองกำหนดไว้ มีผลทำให้ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะทันที ตามความในมาตรา 685/1 ซึ่งบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า จากการที่กฎหมายกำหนดให้การค้ำประกันหนี้ในอนาคตต้องระบุรายละเอียดต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบต่อการทำสัญญาค้ำประกันหนี้ในอนาคตระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ค้ำประกัน กล่าวคือ เจ้าหนี้และผู้ค้ำประกันจำเป็นต้องทำสัญญาค้ำประกันใหม่ทุกครั้งเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เพราะขณะเข้าทำสัญญาค้ำประกันหนี้ในอนาคต ทั้งเจ้าหนี้และผู้ค้ำประกันไม่อาจทราบวงเงินที่ลูกหนี้จะก่อหนี้ขึ้น ทั้งไม่อาจทราบเวลาของหนี้ที่แน่นอน จึงส่งผลให้การค้ำประกันหนี้ในอนาคตมีข้อจำกัดและส่งผลให้เกิดความไม่สะดวกในการประกอบธุรกิจ ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่ลูกหนี้นำทรัพย์สินมาจดจำนองเพื่อประกันหนี้กู้ยืม แต่ลูกหนี้ได้ผ่อนชำระจนกระทั่งยอดหนี้ลดลงและวงเงินในสัญญาจำนองคงเหลือถ้าหากลูกหนี้ต้องการวงเงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีแล้วมาติดต่อสถาบันการเงิน สถาบันการเงินสามารถพิจารณาให้สินเชื่อได้เลยโดยใช้สัญญาจำนองเดิมไม่ต้องไปจดจำนองใหม่เนื่องจากในสัญญาจำนองจะมีการระบุไว้อยู่แล้วว่าจำนองประกันหนี้ทั้งที่มีอยู่แล้วและจะมีขึ้นในอนาคต แต่ตามหลักกฎหมายปัจจุบันสถาบันการเงินไม่สามารถทำเช่นเดิมได้ ไม่สามารถใช้สัญญาจำนองเดิมได้อีกต่อไปและต้องดำเนินการจดทะเบียนจำนองใหม่ทุกครั้งเพื่อระบุให้ชัดว่าประกันหนี้อะไร จำนวนเงินเท่าใด ซึ่งภาระต่าง ๆ ในการจดทะเบียนตกเป็นภาระแก่ตัวลูกหนี้ทั้งสิ้น

2. ประเด็นการกำหนดให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 691 (เดิม) บัญญัติว่า “ถ้าผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบร่วมกันกับลูกหนี้ ท่านว่าผู้ค้ำประกันย่อมไม่มีสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา 688, 689 และ 690” จากหลักกฎหมายนี้หมายความว่าถ้าผู้ค้ำประกันตกลงรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมหรือตกลงรับผิดชอบร่วมกันกับลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันจะไม่มีสิทธิยกข้อต่อสู้ต่าง ๆ อันกฎหมายบัญญัติไว้ให้แก่ผู้ค้ำประกันตามบทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวข้างต้นขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้เลย อาทิ สิทธิเรียกร้องให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน (มาตรา 688) สิทธิเรียกร้องให้บังคับการชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน (มาตรา 689) และสิทธิเรียกร้องให้

บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์ซึ่งเป็นหลักประกันก่อน (มาตรา 690) จากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเกิดปัญหาขึ้นว่า เจ้าหนี้ส่วนใหญ่มักจะระบุข้อความในสัญญาค้ำประกันให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม รวมทั้งมีข้อความ ทำนองให้ผู้ค้ำประกันยอมผูกพันตนร่วมกับลูกหนี้ชั้นต้นโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งส่งผลให้ผู้ค้ำประกันไม่สามารถยกข้อต่อสู้ตามที่กล่าวมาข้างต้นขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้เลย คงเหลือเพียงสิทธิในการยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ชั้นต้นต่อสู้กับเจ้าหนี้ได้ (มาตรา 694) และท้ายที่สุดหากผู้ค้ำประกันแพ้คดีต้องรับผิดชอบใช้คืนให้กับเจ้าหนี้ตามสัญญาค้ำประกันโดยผู้ค้ำประกันมีสิทธิเหลือเพียงการใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันด้วยกันเองเท่านั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่การยกเลิกมาตรา 691 (เดิม) ทั้งหมดและบัญญัติหลักการแก้ปัญหาดังกล่าวไว้ในมาตรา 681/1 วรรคหนึ่ง แทน ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ข้อตกลงใดที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ” ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 จากหลักกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันเจ้าหนี้ไม่สามารถระบุข้อความใด ๆ ในทำนองที่มีผลในทางกฎหมายให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมได้และหากฝ่าฝืนมีข้อตกลงดังกล่าวไว้ในสัญญาค้ำประกัน ผลทางกฎหมายคือ ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ภายหลังพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 พบปัญหาในทางปฏิบัติต่อผู้ค้ำประกันในรายที่เป็นนิติบุคคลโดยเฉพาะสถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์ในการค้ำประกันหนี้สินเกิดข้อขัดข้องในการทำธุรกิจโดยเฉพาะกรณีการออกหนังสือค้ำประกัน (Bank Guarantee) ที่ออกให้แก่ลูกค้าเพื่อนำไปวางเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาโดยเฉพาะสัญญาจัดซื้อจัดจ้าง สัญญารับเหมาก่อสร้างของหน่วยงานราชการ จนทำให้ต้องมีการแก้ไขมาตรา 681/1 ใหม่อีกครั้ง โดยการเพิ่มข้อยกเว้นเป็นวรรคสองว่า “ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลและยินยอมเข้าผูกพันตนเพื่อรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ในกรณีเช่นนั้นผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นย่อมไม่มีสิทธิดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 688 มาตรา 689 และมาตรา 690” ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2558 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2558 จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องของกระบวนการตรากฎหมายของไทยที่ไม่มีการตรวจสอบหรือประเมินผลกระทบของกฎหมายก่อนการบัญญัติกฎหมาย (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, 2557) ซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบถึงความน่าเชื่อถือและความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมของไทย และภายหลังการบังคับใช้มาตราดังกล่าวที่มาจาก การแก้ไขกฎหมายสองฉบับ ยังพบปัญหาบางประการ กล่าวคือ การทำข้อตกลงที่มีลักษณะเป็นการเลี่ยงมาตรา 681/1 เช่น การประกันการกู้ยืมเงินหรือเช่าซื้อ บางกรณีผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดให้ผู้ค้ำประกันการเช่าซื้อ โดยให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม จากกรณีดังกล่าวผู้ให้เช่าซื้อบางรายมีการเปลี่ยนรูปแบบจากการทำสัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาการรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมโดยมีข้อความในสัญญาเป็นทำนองเดียวกับสัญญาค้ำประกันเดิมทั้งหมด ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่า กรณีเช่นนี้จะถือเป็นการค้ำประกันที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมซึ่งขัดต่อมาตรา 681/1 และตกเป็นโมฆะหรือไม่หรือจะถือว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่ใช่การค้ำประกัน ดังนั้นจึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 681/1

และสามารถกำหนดให้รับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมได้ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา (คมกฤษ เทียนทัต, 2562)

3. ประเด็นการบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันเมื่อลูกหนี้ผิดนัด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 686 (เดิม) บัญญัติว่า “ลูกหนี้ผิดนัดลงเมื่อใด ท่านว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้แต่นั้น” จากหลักกฎหมายเดิมนี้นำมาบังคับให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องเอาจากผู้ค้ำประกันได้ทันทีที่ลูกหนี้ผิดนัด โดยไม่มีกระบวนการแจ้งเตือนให้ผู้ค้ำประกันทราบก่อนว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ทำให้ผู้ค้ำประกันหลายรายถูกฟ้องคดีโดยไม่ทันตั้งตัว นอกจากนี้ ยังพบว่าเจ้าหนี้บางรายทอดเวลาไม่ยอมฟ้องผู้ค้ำประกันโดยหวังผลในเรื่องดอกเบี้ยและเบี้ยปรับ ส่งผลให้ผู้ค้ำประกันต้องแบกรับภาระในการชำระหนี้จำนวนมาก จึงนำมาสู่การปรับแก้กฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ค้ำประกันมากขึ้น โดยการยกเลิกความในมาตรา 686 (เดิม) ทั้งหมดและให้ใช้ข้อความใหม่แทน โดยหลักกฎหมายมาตรา 686 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้บัญญัติไว้ว่า “เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดและไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวจะไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ” และความในวรรคสอง “ในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง” จากหลักกฎหมายดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการเพิ่มเติมรายละเอียดที่กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดและในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดหกสิบวันผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นหกสิบวัน อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 686 ถือว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องหรืออาจกล่าวได้ว่าการบอกกล่าวถือเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีของเจ้าหนี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 207/2564 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1048/2565) แต่ในกรณีที่เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันแล้วแต่เกินกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดเฉพาะในดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทนและค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นหกสิบวัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3785/2562, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1938/2563 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2564)

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า เนื่องด้วยมาตรา 686 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันใช้บังคับกับกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดนับแต่วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ กล่าวคือ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 แม้ว่าสัญญาค้ำประกันจะทำขึ้นก่อนวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 ก็ตาม นั้นหมายถึงว่ากฎหมายถือเอาวันที่ลูกหนี้ผิดนัดเป็นสาระสำคัญ ดังนั้น หากลูกหนี้ผิดนัดนับแต่วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 เป็นต้นมา เจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันก่อนฟ้อง มิฉะนั้นแล้วอาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองฉบับดังกล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตามผลกระทบที่ตามมาคือ ในกรณีที่มีการกำหนดการชำระหนี้เป็นรายงวดซึ่งพบมากในปัจจุบัน อาทิ สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาเช่าซื้อ หรือสัญญาชนิดอื่น ๆ ที่มีข้อตกลงผ่อนชำระเป็นรายงวดหรือรายเดือนและมีการค้ำประกันหนี้ดังกล่าว

แต่ปรากฏว่าลูกหนี้ผิดนัดในงวดหนึ่งงวดใดหรือหลายๆ งวด เกิดประเด็นปัญหาขึ้นว่าเจ้าหนี้จำเป็นต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันทุก ๆ งวดที่ลูกหนี้ผิดนัดหรือไม่ ซึ่งหากเจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวทุกครั้งที่ลูกหนี้ผิดนัด ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อเจ้าหนี้ที่ต้องแบกรับภาระเป็นอย่างมาก หรือเพียงแค่เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันนับตั้งแต่ลูกหนี้ผิดนัดครั้งแรกก็ถือว่าเจ้าหนี้ปฏิบัติตามมาตรา 686 แล้ว โดยจากการศึกษาในประเด็นนี้พบว่ามีความเห็นของนักวิชาการเป็นสองแนวทางทั้งที่เห็นว่าบอกกล่าวเพียงครั้งแรกครั้งเดียวและบอกกล่าวทุกครั้งที่มีการผิดนัด ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดบ้าง ชำระบ้าง หรือชำระไม่ตรงตามกำหนดเวลา แต่เจ้าหนี้ก็ยอมรับชำระหนี้โดยมิได้ดำเนินการใด ๆ กับลูกหนี้ กรณีเช่นนี้หากท้ายที่สุดเจ้าหนี้ไปฟ้องเรียกเอาจากผู้ค้ำประกัน การจะพิจารณาว่าเจ้าหนี้ได้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดแล้วหรือไม่ เช่นนี้แล้วจะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดตั้งแต่เมื่อใด

4. ประเด็นปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ตามหลักกฎหมายเดิมในกรณีที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยการลดจำนวนหนี้ ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทนตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ ข้อตกลงนี้มีผลผูกพันเฉพาะเจ้าหนี้กับลูกหนี้เท่านั้น ไม่มีผลผูกพันไปถึงผู้ค้ำประกัน เนื่องจากหนี้ประธานอันเกิดจากสัญญา อาทิ สัญญากู้ยืมเงินมักทำขึ้นแยกต่างหากจากสัญญาค้ำประกัน เมื่อผู้ค้ำประกันไม่ได้เป็นคู่สัญญาในสัญญาประธาน ผู้ค้ำประกันจึงไม่ได้รับประโยชน์จากการปรับลดจำนวนหนี้ดังกล่าวเว้นแต่เจ้าหนี้จะได้แจ้งไปยังผู้ค้ำประกันและให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันในการปลดปล่อยหนี้ของลูกหนี้ตามจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงปรับลดจำนวนลง แต่ในทางปฏิบัติก็มักพบว่าเจ้าหนี้ไม่ได้แจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบแต่อย่างใด และในกรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามที่ตกลง ลูกหนี้ต้องกลับไปผูกพันตามหนี้เดิมซึ่งเป็นภาระแก่ผู้ค้ำประกันเป็นอย่างมาก จึงนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายใหม่ โดยหลักกฎหมายที่มีการแก้ไขและบังคับใช้ในปัจจุบันได้แก่มาตรา 691 ซึ่งกำหนดเป็นหลักการไว้ว่าในกรณีที่เจ้าหนี้ตกลงกับลูกหนี้อันมีผลเป็นการลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกัน รวมทั้ง ดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น ให้เจ้าหนี้มีหนังสือแจ้งให้ค้ำประกันทราบถึงข้อตกลงดังกล่าวภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตกลงกันนั้นและถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดแล้วหรือลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดไม่ครบถ้วนแต่ผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ส่วนที่เหลือนั้นแล้วหรือลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ลดแต่ผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดนั้นแล้ว ให้ผู้ค้ำประกันเป็นอันหลุดพ้นจากการค้ำประกัน และยังกำหนดให้ผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้แม้จะล่วงเลยกำหนดเวลาชำระหนี้ตามที่ได้ลดแต่ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาชำระหนี้ดังกล่าวหรือภายในหกสิบวันนับแต่วันที่เจ้าหนี้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบ ในกรณีที่เจ้าหนี้มีหนังสือแจ้งเมื่อล่วงเลยกำหนดเวลาชำระหนี้ จากหลักกฎหมายทำให้ผู้ค้ำประกันได้รับความคุ้มครองมากขึ้น นอกจากนี้กฎหมายยังห้ามมิให้กำหนดข้อตกลงใดที่มีผลเป็นการเพิ่มภาระแก่ผู้ค้ำประกันให้รับผิดชอบเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้มิได้ หากมีการกำหนดข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ในทางปฏิบัติสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เจ้าหนี้มักกำหนดไว้ว่าในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามข้อตกลงปรับลดหนี้ ลูกหนี้ต้องกลับมาผูกพันตามหนี้เดิม ในขณะที่กฎหมายมาตรา 691 ให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันเข้าชำระหนี้แทนลูกหนี้ได้ในกรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่ได้ลดไม่ครบถ้วนหรือลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ลดเลย ไม่ว่าลูกหนี้จะกลับไปปรับผิดเช่นเดิมแล้วและไม่ว่าจะล่วงเลยเวลาชำระหนี้ตามที่ได้ลดแล้วหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อเจ้าหนี้ที่ลูกหนี้

ต้องรับผิดชอบภาระหนี้ที่ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบมีความแตกต่างกันและหากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีก็ต้องมีการจัดทำบัญชีแยกภาระหนี้ระหว่างลูกหนี้กับผู้ค้าประกัน จึงเห็นได้ว่าหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ให้สิทธิแก่ผู้ค้าประกันที่เกินกว่าสิทธิที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้และจากกรณีดังกล่าวอาจส่งต่อเนื่องให้ผู้เป็นเจ้าหนี้นี้อาจไม่ยอมปลดหนี้ให้ลูกหนี้เพราะเจ้าหนี้นี้อาจจะเกรงว่าผู้ค้าประกันจะหลุดพ้นความรับผิดชอบ

5. ประเด็นการผ่อนเวลาหนี้ที่มีกำหนดชำระแน่นอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 700 (เดิม) บัญญัติว่า “ถ้าผู้ค้าประกันนั้นจะต้องชำระ ณ เวลาที่กำหนดแน่นอนและเจ้าหนี้อยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้าประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ” และความในวรรคสอง “แต่ถ้าผู้ค้าประกันได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลา ท่านว่าผู้ค้าประกันหาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ ด้วยเหตุนี้ ในทางปฏิบัติเจ้าหนี้มักกำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้าประกันให้ความยินยอมในเรื่องการผ่อนเวลาไว้ล่วงหน้าเนื่องจากข้อตกลงดังกล่าวอาจกำหนดไว้ในสัญญาผู้ค้าประกันหรือตกลงภายหลังก็ได้และในกรณีที่มีการตกลงไว้ล่วงหน้าในสัญญาผู้ค้าประกันและต่อมาเจ้าหนี้มีการผ่อนเวลาให้กับลูกหนี้ เจ้าหนี้มักไม่ได้แจ้งเรื่องการผ่อนเวลาให้ผู้ค้าประกันทราบอีกเพราะถือว่าตกลงกันไว้แล้ว ทำให้ผู้ค้าประกันไม่อาจทราบได้ว่าเจ้าหนี้ได้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ส่งผลให้ผู้ค้าประกันไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร จึงนำมาสู่การปรับแก้กฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ค้าประกันมากยิ่งขึ้น โดยหลักกฎหมายมาตรา 700 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังคงหลักการเดิมเพียงแต่กำหนดให้ข้อตกลงที่ผู้ค้าประกันทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้ผ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลา ข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้ แต่ความดังกล่าวนี้ไม่ได้ไปใช้บังคับแก่ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือผู้ค้าประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ จากหลักกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้ค้าประกันได้รับการคุ้มครองสิทธิมากยิ่งขึ้น

ผลกระทบภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ภายหลังพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558 พบปัญหาในทางปฏิบัติต่อผู้ค้าประกันในรายที่เป็นนิติบุคคลโดยเฉพาะสถาบันการเงินที่มีลูกหนี้ติดต่อเพื่อขอผ่อนเวลาชำระหนี้เป็นจำนวนมาก แต่ธนาคารฝ่ายเดียวไม่สามารถที่จะผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ได้เลยทันที แต่ต้องติดต่อไปยังผู้ค้าประกันของลูกหนี้แต่ละรายรวมถึงผู้จ้าง เพื่อให้มาตกลงยินยอมกับการผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ด้วยเพราะมีเช่นนั้นย่อมจะทำให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการแก้ไขมาตรา 700 ใหม่อีกครั้ง โดยการเพิ่มข้อยกเว้นเป็นวรรคสามว่า “ความในวรรคสอง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีผู้ค้าประกันซึ่งเป็นสถาบันการเงินหรือผู้ค้าประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ” ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2558 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2558 จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องของกระบวนการตรากฎหมายของไทยที่ไม่มีการตรวจสอบหรือประเมินผลกระทบของกฎหมายก่อนการบัญญัติกฎหมายซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบถึงความน่าเชื่อถือและความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมของไทย นอกจากนี้ภายหลังการบังคับใช้หลักกฎหมายก็ก่อให้เกิดปัญหาอีกหลายประการโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ที่มีลูกหนี้ติดต่อเพื่อขอผ่อนชำระหนี้เป็นจำนวนมาก แต่ธนาคารฝ่ายเดียวไม่สามารถที่จะผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ได้เลยทันที แต่ต้องติดต่อไปยังผู้ค้าประกันของลูกหนี้แต่ละรายรวมถึงผู้จ้างเพื่อให้มาตกลงยินยอมกับการผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ด้วยเพราะเกรงว่าหากผู้ค้าประกันไม่ได้ให้ความยินยอมด้วยผู้ค้าประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ ในบางรายที่ติดต่อผู้ค้าประกันไม่ได้ก็ไม่ผ่อนเวลาให้ลูกหนี้เลยหรืออาจกล่าวได้ว่าหลักกฎหมายใหม่ทำ

ให้เจ้าหนี้ผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ยากขึ้นซึ่งย่อมเป็นผลกระทบที่เกิดแก่ตัวลูกหนี้ แต่ในบางรายก็ยอมผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ไปก่อนแล้วติดตามให้ผู้ค้ำประกันมายินยอมในภายหลัง ซึ่งในกรณีนี้ธนาคารต้องแบกรับความเสี่ยงไว้เองว่าผู้ค้ำประกันจะยินยอมหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

1. ก่อนการบัญญัติกฎหมาย หน่วยงานที่เสนอร่างกฎหมายควรศึกษาหรือประเมินผลกระทบจากกฎหมายให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะกระบวนการดังกล่าวจะช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นภายหลังจากที่กฎหมายมีผลใช้บังคับได้ และยังเป็น การปรับปรุงการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้เสีย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของกฎหมายให้มีสาระสำคัญ ครบถ้วนและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำหรือกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติตามหลักกฎหมายใน บางประเด็นเพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติ อันจะช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ประกอบการธุรกิจ ธนาคารหรือสถาบันการเงิน รวมถึงผู้เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ทั้งหลาย และเพื่อช่วยให้สามารถนำไปปรับใช้ได้โดย ถูกต้องตามหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3. หน่วยงานภาครัฐควรประเมินผลกระทบของกฎหมายภายหลังการบังคับใช้กฎหมายมาเป็นระยะเวลา หนึ่งเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบต่อทั้งในส่วนของผู้ประกอบการธุรกิจ บรรดาเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และผู้ค้ำประกัน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นและไม่ให้กฎหมายค้ำประกันเป็น อุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจโดยเฉพาะต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises-SME)

4. เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขหลักกฎหมายมาตรา 691 โดยกฎหมายไม่ควรกำหนดสิทธิให้ผู้ค้ำประกันมี สิทธิเกินกว่าสิทธิที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงที่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ตกลงกันไว้ในสัญญา ปรับปรุงโครงสร้างหนี้ว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ปรับลดลูกหนี้ต้องกลับผูกพันตามยอดหนี้เดิม ทั้งนี้ เพื่อมิ ให้เกิดความสับสนในเรื่องความรับผิดชอบภาระหนี้ที่แตกต่างกันระหว่างผู้ค้ำประกันกับลูกหนี้และเพื่อจูงใจให้ เจ้าหนี้ยอมลดจำนวนหนี้ให้แก่ลูกหนี้อันจะเกิดผลดีแก่ทั้งลูกหนี้และผู้ค้ำประกัน เนื่องจากกฎหมายปัจจุบันผู้เป็น เจ้าหนี้อาจไม่ยอมลดหนี้ให้ลูกหนี้เพราะเจ้าหนี้อาจจะเกรงว่าผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นความรับผิด

เอกสารอ้างอิง

เจตน สถาวรศีลพร. (ม.ป.ป). การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมในสังคม : ข้อพิจารณาบางประการว่าด้วย กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย ความยุติธรรมกับสังคม. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2559 จาก www.admincourt.go.th/00_web/09_academic/document/20100817.pdf.
คมกฤษ เทียนทัด. (2562). ปัญหาในกฎหมายค้ำประกันภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย ฉบับที่ 20 และฉบับที่ 21. วารสารรัฐศาสตร์ปริทัศน์, 61(1), 61-66.

เชาว์วิศ สกุลวรวิทย์. (2549). ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีมลพิษทางน้ำ (วิทยานิพนธ์). สืบค้นจาก

https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/TU.the.2006.62

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. (2557). การวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมาย. *วารสารจุลนิติ*, 11(4), 35-45.

นัยนา เกิดวิชัย. (2549). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : นิติเนย์.

มานิต จุ่มปา. (2555). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์. (2566). คำอธิบายกฎหมายลักษณะคำประกัน จำนอง จำน่า (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

ศิริ โกวิท, จิรภัทร วรรณะรูป, ตินณภพ พัฒนะ, และโสรัตน์ กลับลีลา. (2567). การทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(4), 377-378.

สายศิริ ศิริวิริยะกุล. (2558). ผลกระทบของกฎหมายใหม่ การค้าประกันและจำนอง ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 7(1), 80-97.

สุดา วิศรุตพิชญ์. (2557). *หลักกฎหมายคำประกัน จำนอง จำน่า ตาม พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2557*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์
ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Administration Model for Quality Development of Somboon Sangha Sedondary
School in Bokeo Province, Lao People's Democratic Republic

พระไชยะพอน ศรีปัญญา¹ | Phra Sayaphone Sipanya¹, พูนชัย ยาวีราช² | Phoonchai yavirach²
สุวดี อุปปินใจ³ | Suwadee Ouppinjai³ และ ประเวศ เวชชะ⁴ | Prawet Wetcha⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น สร้าง พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและเพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 13 ราย และครู พนักงาน จำนวน 54 ราย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดการองค์การ พบว่า มีการจัดโครงสร้างบริหารโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางของการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.38$ สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.74$ ด้านบริหาร ได้แก่ การการควบคุม พบว่า การติดตามวัดผลประเมินผล ผู้บริหาร ครู ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามที่วางไว้อย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.25$ สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.77$ ด้านการคุ้มครองนักเรียน ได้แก่ การวางแผน พบว่า การกำหนดขั้นตอนวิธีการในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครู มีการปรับตัว มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวปรับเปลี่ยนความคิดวิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน อยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.30$ สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.68$ ด้านงานด้านสถิติ-ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดการองค์การ พบว่า มีการจัดโครงสร้างภารกิจงานในการดูแลนักเรียนนำใช้ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง เกี่ยวกับการเรียน-การสอนให้ได้มาตรฐาน และรายละเอียดการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 3.77$ สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.38$ ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่าน มีองค์ประกอบสำคัญ

¹นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail : nawin.pro@crru.ac.th

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail : Phoonchaiya@crru.ac.th

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail : em_suwadee_o@crru.ac.th

⁴อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย E-mail : prawet_w@crru.ac.th

*E-Mail ผู้ส่งบทความ: nawin.pro@crru.ac.th/ เบอร์โทรศัพท์ 096-162-8894รับเมื่อ วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2567

4 องค์ประกอบ ซึ่งในนี้ใช้กระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม P-PODC ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการวางแผน (P: Planning) การมีส่วนร่วมในการจัดองค์การ (O: Organizing) การมีส่วนร่วมในการอำนวยการ (D: Directing) และการมีส่วนร่วมในการควบคุม (C: Controlling) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารจัดการ, พัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์, แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

Abstract

The purpose of this research is to study the needs, create, develop a management model and to evaluate the management model for improving the quality of Somboon sangha Secondary School in Bokeo Province, Lao People's Democratic Republic. The sample group included 13 educational administrators and 54 teachers and employees. Data collection tools included questionnaires, interviews and assessment forms. Quantitative data analysis, finding averages standard deviation Qualitative analysis Use content analysis.

The research results found that Results of the current study The desired conditions of management for the development of quality of Somboon sangha Secondary School in Bokeo Province, Lao People's Democratic Republic are classified into 4 areas: academics, including organizational management, found that there is a school administrative structure in order to Guidelines for academic administration at a high level $\bar{X} = 4.38$ Desired condition at the highest level $\bar{X} = 4.74$ Administrative aspect includes control found that monitoring, measuring and evaluating administrators and teachers in performing their duties strictly as planned at a high level $\bar{X} = 4.25$ Desirable condition at the highest level $\bar{X} = 4.77$ Protection of students includes planning. It was found that the determination of procedures and procedures for the work of administrators and teachers are adaptive, flexible and agile in changing ideas and methods. In developing school quality at a high level $\bar{X} = 4.30$ Desired condition at the highest level $\bar{X} = 4.68$ in the field of statistics-information and technology, including organizational management, it was found that there was a work mission structure in taking care of students using the library. Computer room, laboratory for learning and teaching to meet standards. and work details at the highest level $\bar{X} = 3.77$ Desired condition at a high level $\bar{X} = 4.38$ The results of developing a management model to develop the quality of Somboon sangha Secondary School in Bokeo Province, Lao People's Democratic Republic, which has been synthesized information from all 9

experts has 4 important elements, of which the P-PODC participatory operating process is used as follows: Participating in planning (P: Planning), participating in organizing (O: Organizing), participating in directing (D: Directing), and participating in controlling (C: Controlling). Results of the evaluation of the management model for developing the quality of Somboon sangha Secondary School in Bokeo Province, Lao People's Democratic Republic, correctness, appropriateness, feasibility. The overall at the highest level.

Keywords : Administration Model , Quality Development of Somboon Sangha Sedondary School, Bokeo Province, Lao People's Democratic Republic.

บทนำ

การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พุทธศักราช 2518 องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้จัดวางบรรดาเวียกงานการศึกษาสงฆ์อยู่ในคณะกรรมการวัฒนธรรม ดำเนินการศึกษาตามหลักประชาธิปไตย นอกจากศึกษาพระธรรมวินัยแล้ว ยังต้องศึกษาความรู้รอบตัวที่มีลักษณะชาติ การศึกษาทุกระดับมุ่งเน้นสู่คุณภาพ และจะต้องมีการปรับปรุงการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ก้าวหน้าทางสังคม เพื่อให้เข้าใจแนวทางนโยบายการศึกษาของรัฐ ซึ่งการศึกษาคณะสงฆ์ได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา ก็คือรัฐบาล (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2543)

ธรรมนูญสงฆ์ลาว ปีพุทธศักราช 2541 โดยการเห็นดีรับรองประกาศใช้ของท่านนายกรัฐมนตรีแห่ง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กำหนดเกี่ยวกับการบทบาทของการศึกษาสงฆ์ คือ ให้ได้ศึกษาพระธรรมวินัย ภาษาบาลี สันสกฤต ภาษาอังกฤษ และการศึกษาประยุกต์กับวิชาทางโลกที่มีการผูกพันกับสังคมให้เหมาะสม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการประสานงานระหว่างศูนย์กลางและท้องถิ่นไม่ชัดเจน และไม่รอบคอบ อาทิ คณะสงฆ์นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวของการศึกษา เพราะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ย่อมจะส่งผลกระทบทางตรง และทางอ้อม โดยเฉพาะการพัฒนาแบบตะวันตก ที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อีกอย่างมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงยังขาดความรู้ และประสบการณ์ คณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบางที่ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญ และ ความจำเป็นของการศึกษาสงฆ์ และ ระเบียบนโยบายจำนวนหนึ่งยังไม่เหมาะสมกับความเป็นจริง บุคลากรสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถรับผิดชอบหน้าที่อาจยังไม่เพียงพอขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดถึงขาดความพร้อมทางด้านอาคารสถานที่ และอุปกรณ์รับใช้ พาหนะรับใช้แบบแผนวิธีทำงานยังไม่เข้าสู่ระบบเท่าที่ควร ครูสอนยังไม่มีคุณภาพ เนื่องจากไม่ค่อยได้รับการฝึกอบรมแบบใหม่ มีแต่ปริมาณ ยังขาดคุณภาพ อาคารเรียนไม่สามารถบรรจุนักเรียนได้ตามแผน ทุนการศึกษาสนับสนุนไม่เพียงพอพนักงานครู ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่สามารถตอบสนองงานได้ตามแผนงาน (กระทรวงศึกษาและกีฬา, 2559)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้รับการสถาปนาขึ้นในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 นโยบายที่เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติได้ถูกกำหนดไว้ชัดเจน กล่าวคือถือเอาการศึกษาไปก่อนก้าวหน้า โดยยึดมั่นในความสำเร็จของการสร้างทรัพยากรมนุษย์ บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการฝึกฝนสร้างพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ทางศีลธรรมและทางโลก คณะกรรมการศึกษาธิการศึกษาสงฆ์แขวงบ่อแก้ว ยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาพระสงฆ์อย่างต่อเนื่องร่วมกับแผนกศึกษาธิการและกีฬาแขวง คณะกรรมการศึกษาสงฆ์ศูนย์กลาง กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสืบสานร่วมกันบริหารการศึกษาพระภิกษุสามเณรในจังหวัดให้เป็นโรงเรียนต้นแบบการศึกษาฆราวาสและทางพระพุทธศาสนาเคียงคู่ไปพร้อม ๆ กัน (โรงเรียนพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด) สร้างให้พระสงฆ์สามเณรได้มีความรู้และทักษะของพระสงฆ์จะขยายไปสู่เครือข่ายการศึกษาสงฆ์ในด้านปริมาณและคุณภาพของงาน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการศึกษาของพรรค-รัฐที่กำหนดให้เกิดผลและบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นขั้นเป็นตอน ดำเนินการตามนโยบาย เป้าหมาย เน้นงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาสงฆ์ ตลอดจนมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศชาติ และท้องถิ่น คือการบริหารการศึกษาสงฆ์ให้ดำเนินการต่อไป (กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 2543)

สำหรับแขวงบ่อแก้ว (จังหวัด) เป็นแขวงหนึ่งที่อยู่ภาคเหนือของประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ระบบการปกครองคณะสงฆ์ภายใต้ธรรมนูญสงฆ์ลาว และพระสงฆ์ลาวมีบทบาทสำคัญต่อประเทศชาติในหลายด้าน เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศึกษาสงฆ์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านการต่างประเทศ ระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต ตลอดจนจารีตประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาประเทศชาติให้มีความสงบสุข สบายงาม เสียสละ สามัคคี มีวินัย ประวัติศาสตร์ลาวยังได้กล่าวถึงวีรกรรมของพระพุทธศาสนาซึ่งพระสงฆ์ลาวจำนวนมากได้อุทิศกำลังกาย กำลังจิตใจ กำลังสติปัญญา และเสียสละชีวิตตนเพื่อประกอบส่วนเข้าในการปกป้องรักษา และสร้างสภาพพัฒนาประเทศชาติ ทั้งในยามสงครามและยามประเทศชาติมีสันติภาพ เอกราชประชาธิปไตย และความสามัคคีเป็นเอกภาพทั่วแผ่นดินลาว (บทรายงานกองประชุมใหญ่ผู้แทนพระสงฆ์ทั่วแขวงบ่อแก้ว, 2565) โรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ ภายใต้การสังกัดกรรมการศึกษาสงฆ์แขวง (สายตั้ง) สายขวาง แผนกศึกษาธิการ และกีฬาแขวง จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการ และ กีฬากำหนด โดยมีกระบวนการบริหารโรงเรียนครอบคลุมทั้ง 4 หน่วยงาน คือ หน่วยงานบริหาร หน่วยงานวิชาการ หน่วยงานคุ้มครองนักเรียน และหน่วยงานสถิติ-ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยี ซึ่งมีความสำคัญทุกด้านจะขาดด้านใดด้านหนึ่งไปไม่ได้แต่การบริหารบุคคลนั้นถือว่ามีความสำคัญมาก ต้องจัดสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กรให้มีความเหมาะสม เพื่อที่จะนำพาองค์กรไปให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าไว้ ซึ่งในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ เป็นการศึกษาตามหลักสูตรที่กระทรวงกำหนด 70 ส่วนร้อย และวิชาทางพระพุทธศาสนา 30 ส่วนร้อย การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวถึงจะมีดำรงสายกฤษฎีมนตรีแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ออกมารับรองก็ตาม และมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2558 ก็ยังเกิดปัญหาตามมา (ดำรงว่าด้วยการศึกษาสงฆ์ 2560) ทางด้านระบบการบริหารการศึกษายังปราศจากความเข้มแข็ง บุคลากรทางการศึกษายังขาดความชำนาญในวิชาที่สอน กล่าวคือจบสายหนึ่งมาสอนอีกสายหนึ่ง รวมทั้งครูมัธยมศึกษาตอนต้นไปสอนนักเรียน ม ปปลาย ไม่มีกลยุทธ์ที่ชัดเจน

ระบบการจัดการบุคลากรยังไม่ได้มาตรฐานการบริหารในตัวบุคคล ที่มาของรายได้ยังมาจากการอุดหนุนของรัฐ เป็นส่วนใหญ่ โรงเรียนขาดมาตรการที่ชัดเจนในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ รวมทั้งระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนความพร้อมด้านอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพ (บทรายงานการเคลื่อนไหวขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงบ่อแก้ว, 2563)

โรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2553 ของกระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา และหลักสูตรการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา โดยการอนุมัติประกาศใช้ของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในการพัฒนาแบบก้าวกระโดด จึงจะคงไว้ซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพ รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ มีลักษณะคล้ายกับการบริหารกิจการต่างๆ ที่จำเป็นต้องมีทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการบริหารงาน การบริหารงานการศึกษาจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอ แต่ในการดำเนินการภารกิจขององค์การยังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ (บทรายงานการเคลื่อนไหวขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงบ่อแก้ว, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว และผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน โดยนำหลักการหรือแนวคิดทฤษฎีตามแนวการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองด้วยการทำโครงการมาออกแบบการบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น มีทักษะ ความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของคณะสงฆ์ลาว คือ รัฐบาล (กระทรวงศึกษาธิการ และกีฬา) และการพัฒนาประเทศ ก็คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการศึกษาสงฆ์ ให้กว้างขวาง โดยนำการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการที่สร้างขึ้นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการองค์การให้มีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่คณะสงฆ์ ในแขวงอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลสนับสนุนให้หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ได้นำไปใช้ในการวางแผน และกำหนดนโยบายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติตามภารกิจขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน และอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์
ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ใน
แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน
มัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์/ครูโรงเรียน/หน่วยงาน
เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงฆ์ เช่น ห้องการศึกษาธิการและ กีฬาเมือง (สำนักงานศึกษาอำเภอ) ห้องการกรรมการ
ศึกษาสงฆ์แขวง (สำนักงานศึกษาสงฆ์จังหวัด) แผนกศึกษาธิการและ กีฬาแขวง (ศึกษาธิการจังหวัด) ประธาน
องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงบ่อแก้ว เจ้าคณะจังหวัดบ่อแก้ว/เจ้าคณะจังหวัด) ในแขวงบ่อแก้ว จำนวน
67 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา
คุณภาพโรงเรียน (Questionnaires) และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดย
แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่
ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และปัญหาของการบริหาร
จัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยมีการกำหนดประเด็นกว้าง ๆ
ไว้ 2 ประเด็นคือ สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเป็นอย่างไร และปัญหาของ
การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเป็นอย่างไร

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา
สมบูรณ์สงฆ์ ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ได้แก่

1. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา
คุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ประกอบด้วย
อาจารย์จากมหาวิทยาลัย ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บริหารการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 13 คน
ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ ร่างรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา
สมบูรณ์สงฆ์ ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว มี 4 องค์ประกอบได้แก่ หลักการ
ของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ระบบและกลไกของรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์
ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

1. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว จำนวน 13 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 8 คน และ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบ

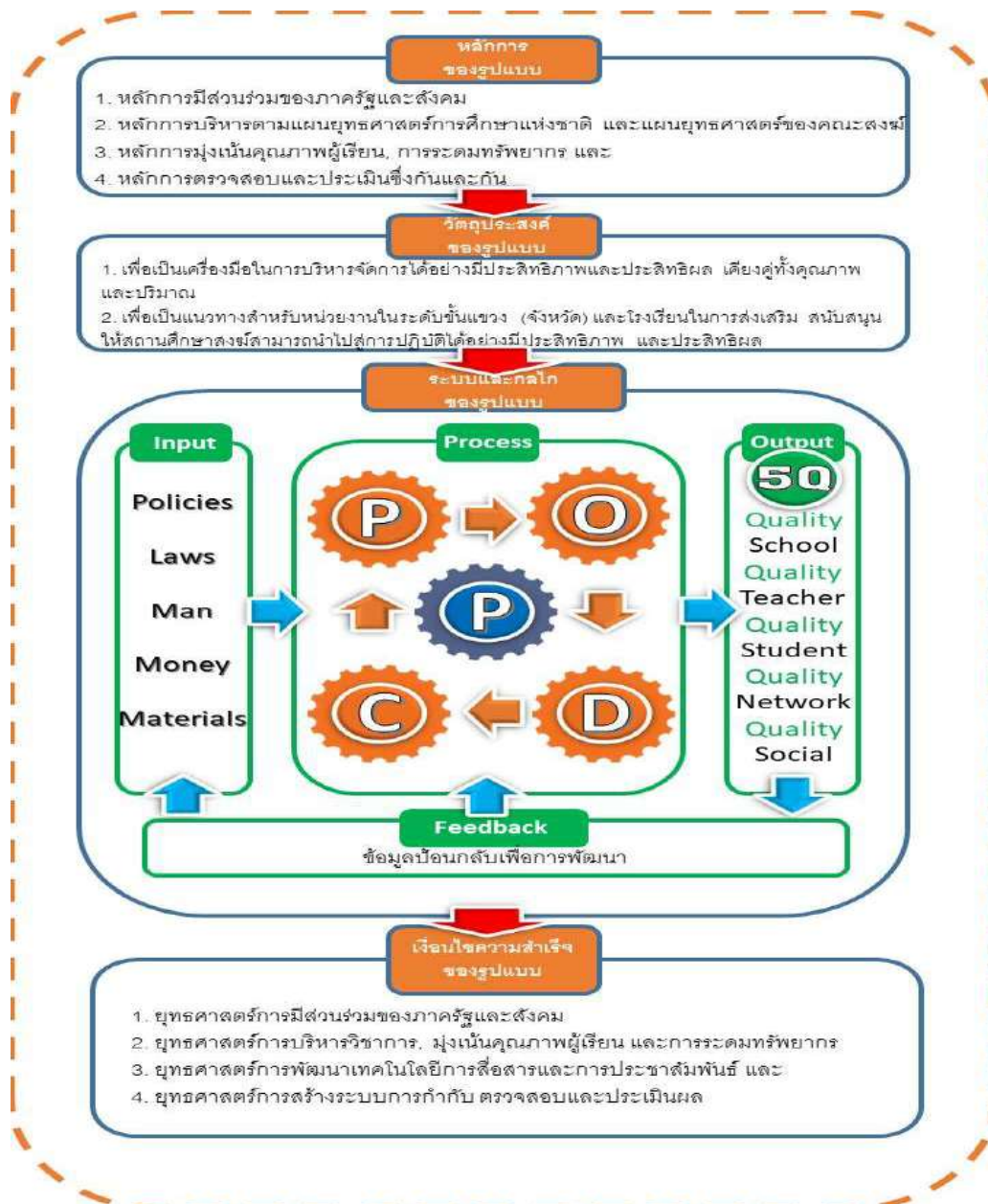
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดการองค์การ (Organizing: O) พบว่า มีการจัดโครงสร้างบริหารโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางของการบริหารงานวิชาการ ในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่า $\bar{X}$ อยู่ที่ 4.38 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.77 และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่า $\bar{X}$ อยู่ที่ 4.74 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.52 และค่า PNI อยู่ที่ 0.08 ด้านบริหาร ได้แก่ การการควบคุม (Controlling: C) พบว่า มีการติดตามวัดผลประเมินผล ผู้บริหารครู ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่า $\bar{X}$ อยู่ที่ 4.25 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.73 และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่า $\bar{X}$ อยู่ที่ 4.77 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.51 และค่า PNI อยู่ที่ 0.12 ด้านการคุ้มครองนักเรียน ได้แก่ การวางแผน (Planning: P) พบว่า มีการกำหนดขั้นตอนวิธีการ ในการปฏิบัติงาน ของผู้บริหาร ครู มีการปรับตัว มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวปรับเปลี่ยนความคิดวิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่า $\bar{X}$ อยู่ที่ 4.30 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.61 และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่า $\bar{X}$ อยู่ที่ 4.68 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.55 และค่า PNI อยู่ที่ 0.09 และด้านงานด้านสถิติ-ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดการองค์การ (Organizing: O) พบว่า มีการจัดโครงสร้างภารกิจงาน ในการดูแลนักเรียนนำใช้ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง เกี่ยวกับการเรียน-การสอนให้ได้มาตรฐาน และรายละเอียดการปฏิบัติงาน ในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่า $\bar{X}$ อยู่ที่ 3.77 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.82 และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่า $\bar{X}$ อยู่ที่ 4.38 ค่า S.D. อยู่ที่ 0.69 และค่า PNI อยู่ที่ 0.16

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว หลังจากการตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบด้านความครอบคลุมและความเหมาะสม โดยการโฟกัสสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาจนได้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์

ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วยขั้นตอนในการดำเนินงาน ซึ่งในนี้ใช้กระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม P-PODC ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการวางแผน (P: Planning) การมีส่วนร่วมในการจัดองค์การ (O: Organizing) การมีส่วนร่วมในการอำนวยการ (D: Directing) และการมีส่วนร่วมในการควบคุม (C: Controlling) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว
สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว สรุปดังนี้ จากการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปว่า ด้านองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นหลักการของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยที่วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และหลักการของรูปแบบมีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านระบบและกลไกของรูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นการควบคุมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ มีความครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

ผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จึงสรุปได้ว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ที่จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการอำนวยการ ด้านการควบคุม พบว่า ประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ งานคุ้มครองนักเรียน สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด $\bar{X} = 4.42$ และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีเฉลี่ยสูงที่สุด $\bar{X} = 4.67$ ซึ่งการบริหารจัดการงาน 4 ฝ่าย คือ งานวิชาการ งานบริหาร งานคุ้มครองนักเรียน และงานสถิติ ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี โดยเป็นผลมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญที่จะนำองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมในการบริหารที่มีหลักการ มีความสามารถบริหารทีมงาน ที่ร่วมมือร่วมแรงกันดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร สร้างแนวคิดในการบริหาร และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่นและคล่องตัว ปรับเปลี่ยนความคิดวิธีการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน มีการพัฒนาตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรเพื่อเตรียมความพร้อมกับการก้าวเข้าสู่โรงเรียนคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสมพงษ์ เกษมสิน (2533 : 41) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะการพัฒนา คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ รวมทั้งปรับปรุงเจตคติและเทคนิคต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลหรือบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการพัฒนานั้นมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับความคิดเห็น ความนิยม สภาพของงานและเวลา ได้จำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การพัฒนาบุคคลเป็นการศึกษาเพื่อให้ความรู้กว้าง ๆ การพัฒนาบุคคลที่เป็นการเพิ่มพูนทักษะและความรู้เฉพาะอย่าง และการพัฒนาบุคลากรที่เป็นการพัฒนาตนเอง และนอกจากนี้การพัฒนาคุณภาพ

การบริหารจัดการใหม่ มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทุกภาคส่วน มีระบบการบริหาร พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และระบบตรวจที่สอบมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยจัดให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน ในการจัดการศึกษาและการสนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ให้มากขึ้น และพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยปรับปรุงการบริหารจัดการการเงิน และงบประมาณ ส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา จากการศึกษา ลักษณะของการพัฒนาคุณภาพในโรงเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับกฎหมายการศึกษา สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว (2558 :1,3,5) กฎหมายการศึกษานี้ กำหนด หลักการ ระเบียบการ และมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครอง ติดตาม ตรวจสอบการเคลื่อนไหวงานศึกษา เพื่อพัฒนางานดังกล่าวให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ มีความยั่งยืน มุ่งเข้าสู่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้กายเป็นพลเมืองดี มีคุณสมบัติศีลธรรมปฏิบัติ มีความรู้ความสามารถ มีวิชาชีพ มีความชำนาญงาน มีสุขภาพพลานามัย อนุรักษ์ และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และ จารีตประเพณีอันดีงามของชาติ สามารถเชื่อมโยงเข้ากับภาคพื้น และสากล ประกอบส่วนเข้าในการปกป้องรักษา สร้างสภาพพัฒนาประเทศชาติ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของอรพิน สุภาวงศ์ (2565 : 198-205) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0 พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0 จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน (Planning) 2) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) 3) ด้านการนำ (Leading) 4) ด้านการควบคุม (Controlling) ในส่วนของกระบวนการบริหาร 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการองค์การ (Organizing) ของด้านงานสถิติ-ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยี พบว่า การจัดโครงสร้างภารกิจงานในการดูแลนักเรียน ในการใช้ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง เกี่ยวกับการเรียน-การสอนให้ได้มาตรฐาน และรายละเอียดการปฏิบัติงาน ค่า Priority Needs Index (PNImodified) สูงที่สุด 0.16 สอดคล้องกับบ่งลักษณะ เรือนทอง (2550 : 162 - 190) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ การบริหาร โรงเรียนที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูเป็น มืออาชีพ การประกันคุณภาพ การตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน เน้นการเรียนการสอน การสอนที่มีวัตถุประสงค์ และมีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง และสอดคล้องกับจรัส สุขเกษม (2550) ที่พบว่า การบริหารงบประมาณ โดยในด้านการจัดตั้ง งบประมาณ มีการจัดสรร เบิกจ่ายงบประมาณและรายงานผลตามปกติ ด้านการระดมทรัพยากรและบริหารพัสดุ สินทรัพย์ มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพ และด้าน การตรวจสอบติดตามและประเมินผล คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนผู้เกี่ยวข้องเข้ามา มีส่วนร่วม และการบริหารทั่วไป คือ ด้านการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน มีการจัดการกิจกรรม เสริมเนื้อหาสาระ ตามหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้เรียนที่เน้น การปฏิบัติตาม คุณธรรม ในครอบครัวไทย ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม มีการสร้างบรรยากาศ อาคารสถานที่ ห้องเรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ ให้สะอาด สวยงาม ร่มรื่น ปลอดภัย ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชน มีการประชุมชี้แจงและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจต่างๆ ตลอดจนการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชนและด้านการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายมีการจัดให้มีเครือข่ายเพื่อแสวงหาความร่วมมือตามโครงการวิถียุทธ ในด้านต่างๆ กับบุคคลสถานศึกษา องค์การหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่างานคุ้มครองนักเรียน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ โดยการบริหารจัดการงาน 4 ฝ่าย คือ งานวิชาการ งานบริหาร งานคุ้มครองนักเรียน และงานสถิติ ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี มีความสำคัญสูงสุด ซึ่งผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก อีกทั้งในกระบวนการบริหารต่าง ๆ นั้น จะต้องมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อวัดความสำเร็จเป็นระยะ ๆ เพื่อนำข้อมูลกลับมาทบทวน ปรับปรุงการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาวพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการใช้หลักกระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม P-PODC ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการวางแผน (P: Planning) การมีส่วนร่วมในการจัดองค์การ (O: Organizing) การมีส่วนร่วมในการอำนวยการ (D: Directing) และการมีส่วนร่วมในการควบคุม (C: Controlling) ซึ่งสอดคล้องกับอรรถ สุนทรินทร์ (2565) ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0 พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0 จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน (Planning) 2) ด้านการจัดองค์การ (Organizing) 3) ด้านการนำ (Leading) 4) ด้านการควบคุม (Controlling) อนุสรณ์ ยกให้ (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน คือ การบริหารตน การบริหารคน และการบริหารงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับพิณสุตา สิริธรรังศรี (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นฐานสำคัญของการบริหารจัดการสถานศึกษาที่นำไปสู่ความสำเร็จ ทั้งในเมืองและชนบท ทั้งที่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ และนโยบายการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) นโยบายการส่งเสริมการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อให้สามารถเลือกรูปแบบการบริหารจัดการได้เหมาะสมกับบริบท ขนาด และความพร้อมของสถานศึกษา (2) นโยบายที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เป็นนโยบายที่ต้องกำหนดโดยภาพรวมและมีผลกระทบกว้าง และ (3) นโยบายที่เป็นสาระของการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและเป็นไปได้ทางการบริหารจัดการ ในด้านข้อเสนอแนะการปฏิบัติ ควรได้มีการพัฒนาศักยภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่สถานศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจการบริหารจัดการดังกล่าว และการประเมินผลรูปแบบเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับพินดา แซ่ลิ้ม (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเลย โดยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเลยมีการบริหารงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการปฏิบัติ รองลงมา คือ ด้านการวางแผน

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ด้านการปรับปรุงแก้ไข และสอดคล้องกับพระครูโกศลอรธกิจ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้มาจากการวิจัย การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาด้วยสัปปุริสธรรม แล้วย่อมก่อให้เกิดการศรัทธา มีการพัฒนาและประชาสัมพันธ์ สามารถนำมาสร้างรูปแบบ “BDP” MODEL ได้แก่ B = Belief ศรัทธา D = Development การพัฒนา P = Public relations การประชาสัมพันธ์ คือ การบริหารงานเมื่อนาสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการแล้ว เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานก่อให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จากผลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการใช้หลักกระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม P-PODC นั้น จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งในกระบวนการยังมีข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนา ภายใต้เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบคือ ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาครัฐ และสังคม ยุทธศาสตร์การบริหารวิชาการ มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน และการระดมทรัพยากร ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และยุทธศาสตร์การสร้างระบบการกำกับ ตรวจสอบและประเมินผล

3. การประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในการนำไปใช้ของการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ซึ่งได้ผ่านการประเมิน ด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด สอดคล้องกับอรพิน สุภาวงศ์ (2565) ที่พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0 สรุปว่า ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นหลักการของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยที่วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และหลักการของรูปแบบมีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านระบบและกลไกของรูปแบบในภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกประเด็น ยกเว้นการควบคุมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบมีความครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด จึงสรุปได้ว่าความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0 ผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับธีรศักดิ์ ปทุมราชภักดิ์ (2556) ที่พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน ผลการสร้างคู่มือดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการบริหารตามรูปแบบ กระบวนการบริหารตามรูปแบบ การนำรูปแบบไปใช้ การประเมินผลการใช้รูปแบบ และประสิทธิผล และ ผลการประเมินคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียน

ขนาดเล็ก ที่มีประสิทธิภาพมีความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน จากผลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าควรนำไปใช้ของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว นั้น สามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ในต่างพื้นที่และ รัฐบาลจะต้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา สมบูรณ์สงฆ์ทั้งในแขวงบ่อแก้วและแขวงอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการบริหารและเพื่อประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารควรมีการฝึกอบรมทักษะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและทักษะทางวิชาการ ตระหนักถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของทุกคนในแขนงการศึกษา ให้เหมาะสมกับความต้องการ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียน โดยอาศัยการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและการจัดกระบวนการเรียนรู้ มุ่งใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในยุคดิจิทัล ที่สอดคล้องกับสภาพบริบทและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนอง ความต้องการของสังคม

2. การนำรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ควรมีความเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการรูปแบบ และปรับเปลี่ยนทัศนคติ และค่านิยมของครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนให้เกิดความตระหนักและ เห็นความสำคัญในด้านก่อนที่จะนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

3. การนำรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ไปใช้ควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบให้เข้าใจในหลากหลายรูปแบบ โดยที่โรงเรียนสามารถปรับใช้รูปแบบโดยการลดหรือเพิ่มองค์ประกอบเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า การมีส่วนร่วมภาครัฐ และสังคม ตามบริบทตามยุทธศาสตร์การศึกษา แห่งชาติ และแผนยุทธศาสตร์ของคณะสงฆ์ การมุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน การระดมทรัพยากร ดังนั้นจึงควรมีการ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา สมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว รูปแบบการบริหารจัดการนี้ เกิดจากปัจจัย หลายด้านที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่องต่อไป

2. จากผลการประเมินรูปแบบพบว่าในด้านความเป็นไปได้ คือการตรวจสอบและประเมินซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ได้พัฒนาถึงขั้นการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินรูปแบบ ดังนั้นจึงควรทำการวิจัยเชิงทดลองแบบติดตามผลระยะยาว ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา คุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์สงฆ์ในแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ไปใช้ เพื่อประเมินประสิทธิผล ของรูปแบบที่จะนำไปสู่องค์ความรู้เพื่อต่อยอดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ และ กีฬา. (2559). *กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว*, (ฉบับปรับปรุง) นครหลวงเวียงจันทน์: พิมพ์ที่บริษัท รัฐวิสาหกิจ โรงพิมพ์ศึกษา.
- กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม. (2543). *พระพุทธศาสนาในประเทศลาว นครหลวงเวียงจันทน์*. โรงพิมพ์แห่งชาติ.
- กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับปรับปรุง. (2560). เวียงจันทน์: สภาแห่งชาติ.
- จรง สุขเกษม. (2550). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ.
- นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- บทรายงานการประชุมใหญ่ผู้แทนพระสงฆ์ทั่วแขวงบ่อแก้ว. (2565). สโมสรแขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว
- บทรายงานการเคลื่อนไหวขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงบ่อแก้ว. (2563). *กองประชุมใหญ่*. พระสงฆ์ทั่วแขวงบ่อแก้ว.
- บทรายงานการเคลื่อนไหวขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวแขวงบ่อแก้ว. (2565). *กองประชุมสามัญประจำปีพระสงฆ์ทั่วแขวงบ่อแก้ว*.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2533). *การบริหารงานบุคคลแผนใหม่, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์*.
- อรพิน สุภาวงศ์. (2565). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- อนุสรณ์ ยกให้. (2549). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พนิดา แซ่ลิ้ม. (2558). *การบริหารงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย*. (วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.
- พระครูโกศลธรรมาภิจ. (2559). *รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, นครปฐม.
- พินสุตา สิริรังศรี (2556) *การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน: ประสบการณ์จากการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: DPU Cool print.

ธีรศักดิ์ ปทุมราษฎร์. (2556). รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
ดุขฎฐิบัณชิตไมได้ตีพิมพ์). อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

